कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन मार्गदर्शन

२०७६

(वन, वन्यजन्तु, वातावरण, भू तथा जलाधार व्यवस्थापन र विज्ञान तथा प्रविधि तर्फको)

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय (मन्त्रीस्तर) को मिति २०७६।०९।०४ को निर्णयानुसार स्वीकृत ।

प्रदेश सरकार, उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, प्रदेश नं. १, विराटनगर (नेपाल)

प्रदेश सरकार

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय

प्रदेश नं. १, विराटनगर

नेपाल

सञ्जीव कुमार राई
प्रदेश सचिव

विषय सूची

पृष्ठभुमी....viii
मार्गदर्शनको ढाँचा....viii
मार्गदर्शनको सामान्य सिद्धान्त.... ix
खण्ड १: प्रदेश वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम र प्रदेश हरित अभियान कार्यक्रम तर्फ १
१. सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह गठन, दर्ता, कार्ययोजना निर्माण र हस्तान्तरण १
२. सामुदायिक वन समूहको कार्ययोजना नवीकरणमा सहयोग १
३. स्थानीय वन समूह/सा.व.उ.स मार्फत बिरुवा उत्पादन सहयोग २
४. सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको लागि रेकर्ड किपिंग, लेखा व्यवस्थापन तालिम....३
५. सामुदायिक वन व्यवस्थापन स्थलगत अभ्यास....३
६. सामुदायिक वनमा उद्यमशिलता अभिवृद्धि ४
७. सामुदायिक वनमा बैज्ञानिक वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयारी तथा कार्ययोजना कार्यान्वयन ४
८. सामुदायिक वन भित्र कबुलियती वन समूह गठन तथा प्रविधि हस्तान्तरण....५
९. डिभिजन स्तरिय उत्कृष्ट सामुदायिक वन पुरष्कार....५
१०. कबुलियती बन समूह क्लष्टर पहिचान तथा क्षेत्र छनौट ६
११. कबुलियती वन समूहको गठन, विधान, कार्ययोजना तथा जीविकोपार्जन सुधार योजना तयारी ६
१२. कबुलियती वन समूहको विधान तथा कार्ययोजना पुनरावलोकन (जीविकोपार्जन सुधार योजना समेत) ७
१३. कबुलियती वन समूहलाई क्षमता अभिवृद्धि तालिम....७
१४. कबुलियती वन कृषकलाइ ग्रा.प.स्वा.का. तालिम....८
१५. कबुलियती वन सम्वन्धी अभिमुखिकरण तालिम ८
१६. सुशासन, लेखा तथा अभिलेख कोचिङ्ग (कबुलियती वन समूहको क्लष्टरमा) ८
१७. कबुलियती वन कृषकलाई जीविकोपार्जन सुधार योजना कार्यान्वयन सहयोग....९
१८. जग्गा विकास तालिम....९
१९. प्राविधिक सहयोग सेवा (वन प्राविधिक सहायकबाट)....१०
२०. सामाजिक परिचालन सेवा (समूह परिचालनको अनुदान सहयोग) १०
२१. सामाजिक परिचालन सुपरिवेक्षण (जिल्ला सुपरभाईजरबाट)....११
२२. सामाजिक परिचालिका र जिल्ला सुपरभाईजरको बैठक १२
२३. डिभिजन स्तरिय उत्कृष्ट कबुलियती वन पुरस्कार....१२
२४. समूह व्यवस्थापन सामग्री सहयोग....१२
२५. सामुदायिक वन तथा कबुलियती वन अनुगमन तथा निरीक्षण (अनुगमन पुस्तिका प्रकाशन समेत)....१३
२६. घाँस, फलफुल तथा आयमुलक प्रजातीको बिरुवा उत्पादन/वितरण....१३
२७. जडिबुटी उत्पादक, संकलक तथा व्यापारी बीच अन्तरक्रिया गोष्ठि....१४
२८. जडिबुटी खेती व्यवस्थापन, प्रशोधन तथा भण्डारण सम्वन्धी तालिम....१४
२९. जडिबुटी संजाल तथा सहकारीको क्षमता अभिवृद्धी सहयोग १५
३०. जडिबुटी खेती सम्वन्धी फोकल टिमको बैठक १५
३१. जडीबुटी भण्डारण, प्रशोधन केन्द्र स्थापना अनुदान सहयोग....१५
३२. जडिबुटी सम्वन्धि क्षमता अभिवृद्धि तालिम....१६
३३. जडिबुटी सम्वन्धी संचालित कार्यक्रमहरूको अनुगमन तथा सहयोग....१६
३४. जडिबुटी बिरुवा खरिद तथा वितरण १७
३५. जडीबुटी बिरूवा उत्पादन १७

३६. पकेट क्षेत्रमा जडीबुटी खेती विस्तार (लौठ सल्ला, चिराइतो आदी) १८
३७. नमुना सा.व.मा जडीबुटी विरुवा रोपण, सुन्दरहरैचा १८
३८. कृषि वन विकास तथा विस्तार/कृषि वन प्रणाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम १९
(क) निजी जग्गामा कृषि वन प्रवर्द्धन १९
(ख) सार्वजनिक जग्गा तथा हैसियत बिग्रेको वन क्षेत्रमा कृषि वन प्रवर्द्धन २०
३९. निजी क्षेत्र, निजी वन सञ्जालसँग समन्वय गरी कृषि वन प्रवर्द्धन कार्यक्रम २१
४०. नमुना व्यवसायिक कृषि वन स्थापना सहयोग २१
४१. नमुना कृषि वन अध्ययन भ्रमण (जिल्ला वाहिर) २१
४२. निजी नर्सरी स्थापना सहयोग/अनुदान २२
४३. निजी वन दर्ता सहजीकरण/दर्ता प्रोत्साहन २२
४४. निजी वन विकास अनुदान सहयोग २३
४५. निजी वन धनिलाई प्रोत्साहन पुरस्कार/उत्कृष्ट निजी वन पुरस्कार २३
४६. निजी वन व्यवस्थापन तालीम २४
४७. निजी वन संजाल निर्माण, संस्थागत सुदृढीकरण तथा क्षमता अभिवृद्धी सहयोग २४
४८. निजी वन सम्वन्धी प्रचारप्रसार कार्यक्रम २५
४९. निजी वनधनीलाई वन व्यवस्थापन औजार उपकरण खरीद तथा वितरण २५
५०. GIS तथा GPS तालिम (कर्मचारी) २५
५१. कर्मचारी क्षमता अभिवृद्धि तालिम (टिम बिल्डिङ्ग गोष्ठी) २६
५२. कर्मचारीहरूको लागि फिल्ड गियर सेट खरिद (जुत्ता, टर्च लाइट, रेनकोट र व्याग) २६
५३. अन्य विविध खर्च २७
५४. लोकल भोल्युम टेवल तयारी २७
५५. अध्ययन अनुसन्धान प्लटको डाटा संकलन, विश्लेषण तथा प्रतिवेदन तयार २८
५६. सामुदायिक वन समूहसँगको साझेदारीमा जडीबुटी/सुगन्धित वनस्पति प्रशोधन उद्योग स्थापनामा सहयोग (सार्वजनिक-नीजि साझेदारी अनुदान) २८
५७. काठ Seasoning/Preservation/Perquette का लागि प्रशोधन उद्योग स्थापना सहयोग (सार्वजनिक-नीजि साझेदारी अनुदान) २९
५८. तन्तु प्रशारण (Tissue Culture) विधिबाट बिरुवा उत्पादनका लागि ल्याब स्थापना सहयोग (सार्वजनिक-नीजि साझेदारी अनुदान) ३०
५९. प्रदेश स्तरिय मिचहा प्रजाती (Invasive Species) को रोकथाम र नियन्त्रण सम्वन्धी अध्ययन र अभिलेखिकरण ३०
६०. स्वदेशी जडीबुटीमा आधारित GMP certified आयुर्वेदिक औषधी उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना सहयोग (सार्वजनिक-नीजि साझेदारी अनुदान) ३१
६१. जलवायु अनुकुलन नमुना गाउँ कार्यक्रम (गै.स.स. सँग साझेदारीमा) ३२
६२. झापाको जलथल वन क्षेत्रलाई जैविक विविधतायुक्त वनस्पति संरक्षण तथा अनुसन्धान केन्द्रको विकास गर्न सम्भाव्यता अध्ययन (बोटानिकल गार्डेन) ३२
६३. प्रस्तावित संरक्षित वन प्रवर्द्धन कार्यक्रम (ताप्लेजुङ्ग, तेह्रथुम र संखुवासभा) ३३
६४. दोभाने संरक्षित वनको कार्ययोजना तयारी (अध्ययन/सर्वेक्षण/अनुसन्धान) ३३
६५. पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन ३४
६६. झापा जिल्लामा पाइने विभीन्न काठहरूको नमुना संकलन गरी सूचना केन्द्रमा राखे ३४
६७. जलथल वनमा मिचाहा प्रजाती हटाउने ३५

६८. वन सम्वन्धी स्वीकृत IEE प्रतिवेदन कार्यान्वयन सम्वन्धी अनुगमन र प्रतिवेदन तयारी ३५
६९. वन क्षेत्रको जग्गा अन्य प्रयोजनमा दिएको सम्झौता कार्यान्वयन सम्वन्धि अनुगमन र प्रतिवेदन तयारी ३६
७०. सव डिभिजन स्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी ३६
७१. डिभिजन स्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी ३७
७२. डिभिजन स्तरीय वार्षिक समिक्षा गोष्ठि ३७
७३. प्रदेश स्तरीय चौमासिक र वार्षिक प्रगति समिक्षा गोष्ठि ३८
७४. प्रदेश स्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठि ३८
७५. भवन निर्माण तथा निर्मित सार्वजनिक सम्पतिको मर्मत सम्भार (कार्यालय, आवाश, सब डिभिजन आदि) ... ३९
७६. उपकरण खरिद (जि.पि.एस., फ्याक्स, कम्प्युटर, ल्यापटप, प्रिन्टर, सोलार आदी खरीद) ३९
७७. वन व्यवस्थापन सामग्री खरिद तथा वितरण ३९
७८. वन कार्यालयको वेभसाइट (website) निर्माण ४०
७९. वन तथा भू-सरक्षण क्षेत्रका समग्र कार्य प्रगतिको अनुगमन तथा तथ्यांक व्यवस्थापन सम्वन्धी सफ्टवेयर निर्माण ४०
८०. कार्यालयमा सोलार सेट जडान ४१
८१. सव डिभिजन स्तरीय प्रोफाईल तयारी ४१
८२. दिवस, समारोह, सप्ताह (वातावरण दिवस, जैविक विविधता, वन डढेलो सप्ताह आदि) ४२
८३. वन तथा वन्यजन्तु सम्वन्धी मुद्दाको अनुसन्धान, तहकिकात र मुद्दाको दायरी खर्च ४२
८४. फौजदारी अपराध संहिता तथा कार्यविधी सम्वन्धी तालिम ४२
८५. वन अपराध अनुसन्धान तथा मुदा दायरी तालिम ४३
८६. वनको नीति नियम सम्वन्धी तालिम (फिल्ड स्तरीय) ४३
८७. अतिक्रमण हटाउने/नियन्त्रण र व्यवस्थापन ४४
८८. सहभागितामूलक अतिक्रमण, चोरी कटानी तथा चोरी शिकारी नियन्त्रण ४५
८९. वन डढेलो नियन्त्रण तथा व्यबस्थापन कार्ययोजना कार्यान्वयन ४५
९०. डढेलो नियन्त्रण सामाग्री खरिद तथा वितरण ४६
९१. वन डढेलो सम्वन्धि प्रचार प्रसार ४६
९२. वन संरक्षण र गस्ती परिचालनको लागि सवारी साधन खरीद (मोटरसाईकल) ४७
९३. वन संरक्षण, व्यवस्थापन सम्वन्धीको वृतिचत्र प्रशारण तथा प्रदर्शनी ४७
९४. वन, वन्यजन्तु संरक्षण सम्वन्धि प्रचार प्रसार (होर्डिंग बोर्ड, पम्प्लेट, पुस्तिका, ब्रोसर आदी) ४७
९५. वनजन्य उद्यम विकास सहयोग ४७
९६. नर्सरी नाइके ज्याला ४८
९७. नर्सरी नाईके तालिम ४८
९८. सलकपुर वन नर्सरी कार्यालय, घर निर्माण ४९
९९. स्थायी नर्सरी निर्माण ४९
१००. नर्सरी मर्मत, सुधार तथा स्तर स्तरोन्नति ५०
१०१. विरूवा उत्पादन तथा वितरण ५०
१०२. विरूवा खरिद तथा वितरण ५१
१०३. फलफुलको विरूवा खरिद तथा वितरण (हजारमा) ५१
१०४. विरुवा ढुवानी ५२
१०५. बिरुवा वितरण वृक्षारोपण सहजीकरण भ्रमण खर्च ५२
१०६. बृक्षारोपण (बृक्षारोपण, बारबेरा र गोडमेल) ५२

१०७. खयरको वृहत वृक्षारोपण ५३
१०८. बृक्षारोपणको लागि होर्डिङ बोर्ड तयारी, ढुवानी तथा स्थापना ५४
१०९. विगतका आ.व.को सार्वजनिक वृक्षारोपण गोडमेल पुनःरोपण, घेराबेरा मर्मत र सरक्षण खर्च ५४
११०. सडक किनार तथा सार्वजनिक जग्गामा OrnamentalPlants को वृक्षारोपण केज सहित ५४
१११. नदी उकास, सार्वजनीक सामुदायिक जग्गामा जमीन तयार गरी बीउ छर्ने र संरक्षण ५५
११२. अर्गेली खेती विस्तार ५५
११३. लाहा खेती विस्तार तथा प्रविधी हस्तान्तरण ५६
११४. सुख्खा ग्रस्त क्षेत्रमा मोरिङगा तथा तेजपातको लागि नर्सरी स्थापना ५६
११५. सुख्खा ग्रस्त क्षेत्रमा मोरिङ्गा तथा तेजपातको बिरूवा उत्पादन ५६
११६. सिल टिमुर खेती विस्तार ५७
११७. वैज्ञानिक वन व्यस्थापन अध्ययन भ्रमण (जिल्ला बाहिर) ५७
११८. बैज्ञानिक वन व्यवस्थापन अभिमुखीकरण तालिम ५७
११९. सतीसालको नेचुरल रिजेनेरेशन संरक्षण घेराबारा ५८
१२०. विभिन्न वन अनुसन्धात्मक प्लटहरू (विएसओ) संरक्षण तथा व्यवस्थापन ५८
१२१. सहरी वन विकास कार्यक्रम ५९
१२२. जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समितिको सचिवालय व्यवस्थापन तथा सुदृढीकरण ५९
१२३. जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समिति बैठक ५९
१२४. सब डिभिजन स्तरिय समन्वय बैठक ६०
१२५. सुरक्षा निकायसँग समन्वय बैठक ६०
१२६. सुराकी परिचालन तथा व्यवस्थापन ६०
१२७. वन्यजन्तु संरक्षणका लागि र्‍यापिड, रेस्पोन्स टिम परिचालन ६०
१२८. वन, वन्यजन्तु संरक्षणको लागि गस्ति परिचालन ६१
१२९. सेवा करार ६१
१३०. सोलार फेन्सिङ मर्मत सभार ६१
१३१. स्कुल वन हरियाली कार्यक्रम ६२
१३२. बिद्यालयको जग्गामा वृक्षारोपण र संरक्षण ६२
१३३. वातावरण शिक्षण कार्यक्रम ६३
१३४. हरियाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम ६३
१३५. नगर उद्यान निर्माण ६४
१३६. वन सामाजिक परिचालक छनौट तथा पारिश्रमीक ६५
१३७. वन सामाजिक परिचालक प्रगति समिक्षा गोष्ठी ६६
१३८. वन सामाजिक परिचालकहरुलाई फिल्ड गियर ६६
१३९. प्राविधिक सहयोग तथा अनुगमन अभिलेखिकरण ६७
१४०. स्थान र घरधुरी छनौट ६७
१४१. सरोकारवालाहरुसँग छलफल तथा अन्तरक्रिया गोष्ठी ६७
१४२. सूचना प्रवाह तथा पारदर्शिता सबलीकरण रेडियो एफ.एम./रेडियो/टि.भी. मार्फत प्रचार प्रसार तथा सामग्री उत्पादन/प्रकाशन ६८
१४३. कार्यक्रम कार्यान्वयन अनुगमन, मूल्याङ्कन भ्रमण खर्च तथा कार्यक्रम सञ्चालन खर्च ६८
१४४. बार्षिक प्रगती पुस्तिका प्रकाशन ६८
खण्ड २: भू तथा जलाधार संरक्षण कार्यक्रम तर्फ ७०

१४५. जलाधार/उपजलाधार प्राथमिकीकरण तथा योजना तर्जुमाको कार्यविधी ७०
१४६. योजना तर्जुमा, क्षमता विकास तथा समन्वय गोष्ठीको कार्यविधी........ ७१
१४७. जोखीम क्षेत्र पहिचान, प्राथमिकीकरण र नक्साङ्कन (Hot spot/Hazard zoning/Prioritization/ Mapping) कार्यविधी ७१
१४८. जलाधार / उपजलाधार / नदी प्रणालीगत रुपमा स्थानीय तहहरुको नक्साङ्कन तथा अध्ययन अनुसन्धान कार्यविधी........ ७२
१४९. एकिकृत भू-स्खलन नियन्त्रण........ ७२
१५०. सडकसँग भू-संरक्षण........ ७४
१५१. शहरी क्षेत्रमा जल उपयोगको लागि जलाधार व्यवस्थापन........ ७४
१५२. खानेपानी तथा सिंचाई जलाधार व्यवस्थापन........ ७५
१५३. सिमसारक्षेत्र पहिचान तथा व्यवस्थापन........ ७६
१५४. जलबिद्युत जलाशयको जलाधार संरक्षण........ ७७
१५५. पर्यापर्यटनका लागि जलाधार व्यवस्थापन........ ७८
१५६. जलवायु अनुकुलन नमुना गाउँ कार्यक्रम (Climate Smart Village)........ ७८
१५७. बायो इन्जिनियरीङ्ग खोला किनारा संरक्षण........ ७९
१५८. आकस्मिक भू संरक्षण कार्यक्रम........ ८०
१५९. संवेदनशील क्षेत्र भू-संरक्षण कार्यक्रम........ ८०
१६०. बिरुवा उत्पादन/खरिद तथा वितरण........ ८१
१६१. भूमि उत्पादकत्व संरक्षण........ ८१
१६२. चुरे तथा नदी प्रणाली संरक्षण........ ८२
१६३. भावर क्षेत्रमा रहेका पानीमुहान तथा सिमसार क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन........ ८२
१६४. सुख्खाग्रस्त क्षेत्र व्यवस्थापन तथा पानी श्रोत संरक्षण........ ८३
१६५. संरक्षण कार्यको व्यवस्थापन एवं रेखदेख........ ८४
१६६. समन्वयात्मक गोष्ठी........ ८५
१६७. अनुगमन तथा मूल्यांकन........ ८५
१६८. प्रचार/प्रसार सामाग्री उत्पादन/वितरण........ ८५
१६९. पार्श्व चित्र प्रकाशन (Activity Profile)........ ८५
खण्ड ३: वन्यजन्तु तथा वासस्थान संरक्षण कार्यक्रम........ ८६
१७०. खुल्ला प्राणी उद्यान स्थापना सहयोग........ ८६
१७१. वन्यजन्तु उद्दार तथा पुनःस्थापना केन्द्र स्थापनाका लागि अध्ययन........ ८६
१७२. समस्याग्रस्त वन्यजन्तुको व्यवस्थापन सम्वन्धी अध्ययन र विकास सहयोग........ ८७
१७३. मानव वन्यजन्तु द्वन्द व्यवस्थापन........ ८८
१७४. रेड पाण्डा संरक्षण कार्ययोजना तयारी........ ८८
१७५. लोपोन्मुख वन्यजन्तुको बासस्थान संरक्षण........ ८९
१७६. वन अपराध नियन्त्रणका लागी सुराकी परीचालन गस्ती परीचालन........ ९०
१७७. वन अपराध, अनुसन्धान तथा मुद्दा दायरी तालिम........ ९०
१७८. वन, वन्यजन्तु संरक्षण समन्वय वैठक........ ९०
१७९. वन, वन्यजन्तु संरक्षण सम्वन्धी प्रचार प्रसार (होर्डिङ बोर्डिङ, पम्प्लेट, पुस्तिका, ब्रोसर आदि)........ ९०
१८०. वन्यजन्तु संरक्षणका लागि Rapid Responce Team परिचालन........ ९०
खण्ड ४: वातावरण संरक्षण कार्यक्रम तर्फ........ ९१

१८१. प्रादेशिक वातावरणीय अवस्थाको अध्ययन तथा अभिलेखिकरण.. ९१
१८२. वातावरण संरक्षण पुरस्कार.. ९१
खण्ड ५: विज्ञान, प्रविधि तथा नव प्रवर्द्धन कार्यक्रम तर्फ.. ९२
१८३. विज्ञान प्रविधि वैज्ञानिक सम्मेलन.. ९२
१८४. प्रदेश स्तरीय वैज्ञानिक आविष्कार सहित सूचना प्रविधि मेलला (निजी क्षेत्रमा सहयोग)........................ ९२
१८५. विज्ञान प्रविधिसँग सम्वन्धित सरोवारवालासँग समन्वय गोष्ठी/अन्तरकृया.. ९३
१८६. विज्ञान प्रविधि सम्वन्धि प्रादेशिक नीति, नियम र कानुन निर्माण.. ९४
१८७. प्रादेशिक वनस्पति अभिलेखिकरण.. ९४
१८८. किरात समुदायले प्रयोग गरिने वनस्पतिहरुको अभिलेखिकरण.. ९५
१८९. प्रादेशिक वन्यजन्तु अभिलेखिकरण.. ९६
१९०. तराईका विभिन्न वनहरुको कार्वन संचितिकरण (स्टक) अध्ययन.. ९६
१९१. प्रादेशिक हर्वेरियम तथा संग्राहलय व्यवस्थापन सहयोग.. ९७
१९२. विज्ञान प्रविधि सम्बन्धी स्नातकोतर तहमा सोधपत्र तयार गर्न विद्यार्थीलाई अनुसन्धान सहयोग.............. ९७
१९३. सामुदायिक मा.वि.मा विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना सहयोग.. ९८
१९४. प्रादेशिक वनस्पति उद्यान र अनुसन्धान केन्द्र निर्माण सम्वन्धी सम्भाव्यता अध्ययन र स्थापना सहयोग.... ९९
१९५. प्रदेश स्तरमा विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र स्थापना/अध्ययन (सार्वजनिक निजी साझेदारीमा)...................... ९९
१९६. प्रदेश आविस्कार केन्द्र स्थापना.. १००
अनुसूची.. १०१
अनुसूची १: उत्कृष्ट सामुदायिक वन पुरस्कारको मूल्याङ्कनका आधारहरु तथा सूचकहरुको सूची...................... १०१
अनुसूची २: उत्कृष्ट कवुलियती वन पुरस्कारको मूल्याङ्कनका आधारहरु तथा सूचकहरुको सूची...................... १०६
अनुसूची ३: उत्कृष्ट निजी वन पुरस्कारको मूल्याङ्कनका आधारहरु तथा सूचकहरुको सूची............................ ११०

पृष्ठभुमी

प्रदेश सरकार, उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, प्रदेश नं. १ अन्तर्गत आ.व. २०७६/०७७ मा विभिन्न योजना/कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने गरि बजेट विनियोजन भएको छ । विनियोजित बजेटको परिधि भित्र रहेर स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमहरु उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, वन निर्देशनालय १ वटा, वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र १ वटा, डिभिजन वन कार्यालयहरु १५ वटा, भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरु २ वटा, जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई र पर्यटन विकास आयोजनावाट संचालन गरिने गरि तय भएका छन् । स्वीकृत कार्यक्रमको प्रभावकारी ढंगले सम्पादन भएमा त्यसवाट प्राप्त हुने प्रतिफल समेत गुणस्तरीय भई आशातित उपलब्धी हाँसिल गर्न सकिन्छ । कार्यक्रम प्रभावकारी ढंगले तोकिएको गुणस्तरमा सम्पादन गर्न कार्यक्रम सम्पादन गर्ने निकायहरु बिच एकै खालको कार्यक्रम संचालन प्रकृयामा साझा बुझाई रहि सम्पादन हुनु पर्दछ । अतः स्वीकृत कार्यक्रम र बजेटको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरी अधिकतम उपलब्धि हासिल गर्ने उद्देश्यले कार्यक्रम संचालन गर्ने निकाय/सेवा प्रदायकहरुलाई कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहजता र एकरुपता आओस भनि यो कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन मार्गदर्शन, २०७६ तयार गरि जारी गरिएको छ ।

मार्गदर्शनको ढाँचा

मार्गदर्शनमा मन्त्रालय अन्तर्गतका विभिन्न कार्यालयहरुवाट सम्पादन हुने कार्यक्रमको आधारमा छुट्टाछुट्टै कार्यक्रम बमोजिमका आ.व. २०७६/०७७ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रम र क्रियाकलापहरु खण्ड १ देखि खण्ड ५ सम्म राखि प्रस्तुत गरिएको छ । जस अनुसार उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, वन निर्देशनालय, वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, १५ वटा डिभिजन वन कार्यालयहरु, २ वटा भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरु, जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम कार्यान्वयन इकाई तथा पर्यटन विकास आयोजनाबाट संचालन हुने कार्यक्रमहरुलाई १९६ वटा बुँदामा समेटी यो मार्गदर्शन तयार भएको छ ।

खण्ड १ प्रदेश वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम र प्रदेश हरित अभियान कार्यक्रम

- प्रदेश वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम
- सामुदायिक तथा कबुलियती वन विकास कार्यक्रम
- वृक्ष सुधार, वृक्षारोपण तथा निजी वन कार्यक्रम
- जडिबुटी विकास तथा वन उद्यम प्रवर्द्धन कार्यक्रम
- प्रदेश हरित अभियान कार्यक्रम
- तराइ मधेस हरियाली विकास कार्यक्रम

खण्ड २ भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम

खण्ड ३ वन्यजन्तु तथा वासस्थान संरक्षण कार्यक्रम

खण्ड ४ वातावरण संरक्षण कार्यक्रम

खण्ड ५ विज्ञान, प्रविधि तथा नव प्रवर्द्धन कार्यक्रम

मार्गदर्शनको सामान्य सिद्धान्त

यो मार्गदर्शन सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ र प्रदेश नं. १ को प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, आ.व. २०७६/७७ को बजेट कार्यान्वियन सम्वन्धी मार्गदर्शन तथा बजेट कार्यान्वयनसँग सम्वन्धित संघिय सरकार र प्रदेश सरकार प्रदेश नं. १ ले जारी गरेका अन्य निर्देशिकाका हकमा सोहि बमोजिम हुने अन्यथा यस मार्गदर्शन बमोजिम गर्ने गरी उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, प्रदेश नं. १, विराटनगरले योजना तथा कार्यक्रम संचालन कार्यविधि, २०७६ को दफा २५ को अधिनमा रहि यो कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन मार्गदर्शन, २०७६ जारी गरेको छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय तथा मातहतमा रहेका कार्यालयहरु तथा कार्यान्वयन इकाई र आयोजनाको आ.व. २०७६/७७ को स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमहरुको संचालन तथा कार्यान्वयन गर्नु यो मार्गदर्शनको मुख्य लक्ष्य रहेको छ ।

खण्ड १: प्रदेश वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रम र प्रदेश हरित अभियान कार्यक्रम तर्फ

१. सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह गठन, दर्ता, कार्ययोजना निर्माण र हस्तान्तरण

वन ऐन २०७६, सामुदायिक वन विकास कार्यक्रमको मार्गदर्शन २०७१ (तेश्रो संशोधन) तथा वन स्रोत सर्भेक्षण मार्गदर्शन २०६१ ले निर्धारण गरेको आवश्यक प्रक्रियाहरु पूरा गरेर मात्र यस कार्यक्रम बमोजिमका क्रियाकलापहरु सम्पन्न गर्नुपर्नेछ । सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह गठन तथा दर्ता प्रक्रियामा सहजीकरण शिर्षकमा उपलब्ध बजेटबाट टोल समुदाय छलफल, गोष्ठी, खाजा खर्च, भ्रमण खर्च, ईन्धन, संचार र विधान तयारीको लागि टाइपिङ्ग, प्रिन्टिङ्ग र बाईन्डिङ्गमा खर्च गर्नुपर्नेछ ।

त्यसै गरी कार्ययोजना तयारी कार्यको सहजीकरण तथा सिफारिस गर्ने काम कम्तीमा फरेष्टर (सहायकस्तर चौथो) तहका वन प्राबिधिकबाट हुनुपर्नेछ । यसका लागि सामुदायिक बनको अवस्था अनुसार वन स्रोत सर्भेक्षण गर्ने तथा GPS बाट सीमा सर्भेक्षण तथा Permanent sample plot layout गरी सामुदायिक वनको बिस्तृत नक्शा समेत समावेश गर्नुपर्नेछ । कार्ययोजना निर्माणको लागि वन स्रोत सर्भेक्षण, नक्शा तयारी, टोल र समुदाय छलफल गोष्ठी, खाजा खर्च, भ्रमण खर्च, ईन्धन, संचार र कार्ययोजना तयारीको लागि टाइपिङ्ग, प्रिन्टिङ्ग र बाईन्डिङ्गमा खर्च गर्नुपर्नेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- गठित समूहको नाम र ठेगाना
- सामुदायिक वनबाट लाभान्वित हुने घरधुरी संख्या र जनसंख्या
- कार्य समितिको स्वरुप (संख्या तथा समावेशी प्रतिनिधित्व)
- वैठकको खाजा खर्च माग गर्दा माईन्युटको छायाँकपि समेत संलग्न गर्नुपर्ने
- स्वीकृत विधान र कार्ययोजना
- समूह गठन र कार्ययोजना निर्माण गर्दा खिचिएका फोटो/भिडियोहरू

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सव डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरद्वारा यो कार्य गर्नु पर्नेछ । साथै यो कार्यक्रम सामुदायिक वन समूहहरुसँगको समन्वय तथा सहकार्य संचालन गर्नु पर्नेछ । साथै डिभिजन वन कार्यालयका वन प्राविधिकको प्रत्यक्ष निगरानिमा वन क्षेत्रमा काम गर्ने सेवा प्रदायक व्यक्ति वा संस्थावाट समेत गराउन सकिनेछ । यस कार्यको लागि सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघसँग समेत समन्वय गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्य सम्पन्न गर्न रु. ३,००,०००।- (तिन लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

१३ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको गठन भई समूह मार्फत राष्ट्रिय वनको संरक्षण तथा व्यवस्थापन हुने ।

२. सामुदायिक वन समूहको कार्ययोजना नवीकरणमा सहयोग

कार्ययोजनाको अवधि समाप्त भएका र कार्ययोजना पुनरावलोकन/संशोधनको लागि समूहबाट सा.व.को कार्ययोजना नवीकरणको लागि माग भई आएका सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको वन कार्ययोजना नवीकरण गर्न वन ऐन २०७६ तथा सामुदायिक वन विकास कार्यक्रमको मागदर्शन, २०७१ (तेश्रो सशोधन) ले निर्धारण गरेको आवश्यक प्रक्रियाहरु पूरा गरेर सम्पन्न गर्नुपर्नेछ । कार्ययोजना नविकरण कार्यको सहजीकरण तथा सिफारिस गर्ने काम कम्तीमा फरेष्टर (सहायकस्तर चौथो) वन प्राबिधिकबाट हुनुपर्नेछ । यसका लागि सामुदायिक वन स्रोत सर्भेक्षण मार्गदर्शन २०६१ अनुसार GPS बाट सीमा सर्भेक्षण, Permanent sample plot मा वन स्रोत सर्भेक्षण तथा Permanent sample plot नभएका सामुदायिक वनहरूमा सामुदायिक वन स्रोत सर्भेक्षण मार्गदर्शन, २०६१ मा उल्लेखित विधि बमोजिम Permanent sample plot layout गरी सामुदायिक वनको वन स्रोत सर्भेक्षण गर्नु पर्दछ । साथै सो कार्ययोजनामा वनको नक्शा सहित अन्य Thematic नक्शाहरु समेत समावेश गर्नुपर्नेछ । कार्ययोजना

निर्माणको लागी वन स्रोत सर्भेक्षण, नक्शा तयारी, टोल/समुदाय छलफल गोष्ठी, खाजा खर्च, भ्रमण खर्च, ईन्धन, संचार र कार्ययोजना तयारीको लागि टाइपिङ्ग, प्रिन्टिङ्ग र बाईन्डिङ्गमा खर्च गर्नुपर्नेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- नवीकरण गरिएको सामुदायिक वनको नाम र ठेगाना
- नवीकरण भएको स्वीकृत कार्ययोजना
- वैठकको खाजा खर्च माग गर्दा माईन्युटको छायाँकपि समेत संलग्न गर्नुपर्ने
- कार्ययोजना नविकरण गर्दा खिचिएका फोटो/भिडियोहरू

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सव डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुद्वारा यो कार्य गर्नु पर्नेछ र कार्ययोजना नविकरण गर्दा सामुदायिक वन समूहहरुसँगको समन्वय तथा सहकार्य गर्नु पर्नेछ । साथै डिभिजन वन कार्यालयका वन प्राविधिकको प्रत्यक्ष निगरानिमा वन क्षेत्रमा काम गर्ने सेवा प्रदायक व्यक्ति वा संस्थावाट समेत गराउन सकिनेछ । यस कार्यको लागि सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघसँग समेत समन्वय गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्य सम्पन्न गर्न रु. ४३,५५,०००।- (त्रिचालिस लाख पचपन्न हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

२९५ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको वन कार्ययोजना नवीकरण भएको हुनेछ ।

३. स्थानीय वन समूह/सा.व.उ.स मार्फत विरुवा उत्पादन सहयोग

डिभिजन वन कार्यालयहरुले वृक्षारोपण योजना अनुरुप वृक्षारोपण गर्न स्थानीय हावापानी सुहाउँदो प्रजातिका विरुवाहरु सामुदायमा आधारित वनहरुसँग सम्झौता गरी त्यस्ता सामुदायमा आधारित वन उपभोक्ता समूह मार्फत उत्पादन गर्न सकिनेछ । तसर्थ विरुवा उत्पादन गर्न इच्छुक समूहले सम्वन्धित उपभोक्ता समूहको निर्णय साथ प्रस्तावना र पत्र डिभिजन वन कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ । साथै समूहले प्रस्ताव गरेको जम्मा बजेटको कम्तिमा १०% रकम समूह आफैले व्यहोर्ने गरि प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ । तत् पश्चात डिभिजन वन कार्यालयले प्रस्ताव मुल्याङ्कनको आधारमा उपयुक्त समूह छनौट गरि विरुवा उत्पादन सम्झौता साथको छनौट भएको समूहलाई विरुवा उत्पादनको कार्यादेश दिनुपर्ने छ । सम्झौता बमोजिमका विरुवा उत्पादन भैसकेपछि विरुवाको गुणस्तर चेकजाँच गरी विरुवा कसलाई वितरण गरियो र कहाँ रोपिएका हुन् सो को अभिलेख समेत राख्नुपर्दछ ।

भुक्तानीको प्रक्रिया

(क) प्रारम्भिक कार्य सुरुवातको लागि सम्झौता रकमको ४० प्रतिशतले हुन आउने रकम र सम्बन्धित स्थानिय वन समूह/सा.व.उ.स. को कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन साथ सव डिभिजन वन कार्यालयवाट प्रतिवेदन प्राप्त भए पछि वाँकी ६० प्रतिशत रकम सम्बन्धित स्थानिय वन समूह/सा.व.उ.स.लाई अनुदानको रुपमा उपलब्ध गरिने छ ।

(ख) सम्झौता बमोजिमको प्रजाती तथा तोकिएको परिमाण र गुणस्तरको विरुवाहरु गोटा गन्तीको आधारमा उत्पादित विरुवाको भुक्तानी दिइने छ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- सामुदायमा आधारित वन उपभोक्ता समूहको नाम र ठेगाना
- सम्झौता भएको विरुवाको प्रजाति र संख्या
- उत्पादित विरुवा संख्या र प्रजाति
- उत्पादित विरूवा सहितको नर्सरीको फोटो
- सव डिभिजन वन कार्यलयको प्रतिवेदन
- विरुवा वितरण तथा वृक्षारोपणको तथ्याङ्क

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुको प्राविधिक सहयोगमा वन समूह मर्फत यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्य सम्पन्न गर्न रु. १९,५०,०००।- (उन्नाईस लाख पचास हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

विभिन्न प्रजातिका २,४०,००० गोटा विरुवाहरु स्थानीय वन समूहबाट उत्पादन भई सर्वसुलभ रूपमा उपलब्ध हुनेछ । साथै बृक्षारोपण कार्यमा समेत सहयोग पुग्नेछ ।

४. सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको लागि रेकर्ड किपिंग, लेखा व्यवस्थापन तालिम

यस अन्तर्गत सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहमा कार्यरत कर्मचारी वा पदाधिकारीहरुलाई रेकर्ड किपिङ्ग तथा लेखा व्यवस्थापन सम्वन्धी तालिम दिईनेछ । यस शिर्षकको रकम गोष्ठिमा सहभागीको भत्ता, सेसन फि, समन्वय भत्ता, खाजा, हल भाडा, यातायात खर्च, संचार, स्टेशनरी, पानी, गोष्ठिको प्रतिवेदन लेखन लगायतमा स्वीकृत नर्म्सको परिधिभित्र रहि लागत अनुमान स्वीकृत गराई सो बमोजिम खर्च गर्न सकिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न भइसकेपछि प्रगतिमा गोष्ठिमा उपस्थिती विवरण, माइन्युट, प्रस्तुतीकरणको विवरण, फोटो, खर्च विलभर्पाइ, कार्यक्रमको सुची तथा गोष्ठिको प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्दछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- तालिमको विषयवस्तु, उदेश्य, औचित्य
- तालिम संचालन भएको स्थान र मिति देखिने तालिमको व्यानर, सहभागीहरूको फोटो, तथा अन्य दृष्यहरु समावेश गरी कार्यक्रमको उपलव्धी सहितको प्रतिवेदन
- सहभागी संख्या र तालिम अवधि

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्य सम्पन्न गर्न रु. २९,३०,०००।- (उनान्तिस लाख तीस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

६४ वटा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको रेकर्ड तथा चिठीपत्रहरुको फाइलिङ सहज/सरल एवं समूहको लेखा समेत व्यवस्थित भई समूहको संस्थागत विकासमा सहयोग पुग्ने ।

५. सामुदायिक वन व्यवस्थापन स्थलगत अभ्यास

सामुदायिक वनको अवस्थाको आधारमा स्वीकृत वन कार्ययोजनामा सिफारिस गरिएको वन व्यवस्थापनको क्रियाकलापहरु संचालन गर्नको लागि स्थानीय उपभोक्ता समूहहरुलाई अभिप्रेरित गर्ने उदेश्यले वन व्यवस्थापन स्थलगत अभ्यास सोहि सामुदायिक वन क्षेत्रमा संचालन गरिने छ । साथै समूहको लगानी साझेदारीमा समेत कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिने छ । यो कार्यक्रम सम्पन्न गर्न सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिने छ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- अभ्यास संचालन गरिएको समूहको नाम, ठेगाना
- अभ्यासका गतिविधि देखिने फोटो
- अभ्यास संचालन भएको स्थान र मिति देखिने अभ्यासको व्यानर, सहभागीहरूको उपस्थिति, फोटो दृष्यहरु समावेश गरी कार्यक्रमको उपलव्धी सहितको प्रतिवेदन ।
- वन व्यवस्थापनका मुख्य क्रियाकलापहरु तथा होडिङ्ग बोर्ड

जनशक्ति व्यवस्थापन

फिल्ड स्तरमा डिभिजन तथा सव डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुबाट सम्वन्धित तालिम संचालन हुने सामुदायिक वनमा संचालन गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्य सम्पन्न गर्न रु. २७,८०,०००।- (सत्ताईस लाख असी हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

४३ गोटा सामुदायिक वनमा वन व्यवस्थापन स्थलगत अभ्यास तालिम संचालन भई सामुदायिक वनको दिगो व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने ।

६. सामुदायिक वनमा उद्यमशिलता अभिवृद्धि

यस कार्यक्रमको कार्यान्वयन संघीय सरकारको वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट स्वीकृत भएको वन पैदावरमा आधारित वन उद्यम स्थापना तथा संचालन कार्यविधि, २०७५ बमोजिमको प्रकृया अपनाई सम्भाव्य सा.व.उ.स. को छनौट गर्नु पर्नेछ । सामुदायिक वनमा उद्यम संचालन गर्न इच्छुक समूहले सम्वन्धित उपभोक्ता समूहको निर्णय सहितको प्रस्ताव सव डिभिजन वन कार्यालयको सिफारिसमा डिभिजन वन कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ । प्रस्तावमा समूहको आफ्नो लगानी (कम्तीमा १०%) समेत समावेश गर्नु पर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सव डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुले सामुदायिक वनहरु सँग समन्वय गरि यो कार्य गर्नु पर्नेछ । यस कार्यक्रम संचालन गर्नको लागि घरेलु तथा साना उद्योग कार्यालय तथा आवश्यकता अनुसार स्थानीय तहका उद्योग व्यवसायी संघ संस्था जस्ता निजि क्षेत्रसँग समन्वय गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १०,००,०००।- (दश लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । वनजन्य उद्यम गर्न छनौट भएका सा.व.उ.स.हरुलाई डिभिजन वन कार्यालयबाट सम्झौता गरी समूहमार्फत कार्यक्रम संचालनका लागि रकम उपलब्ध गराईने छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

५ वटा सा.व.उ.स. मा यो कार्यक्रम सञ्चालन भई स्थानीय स्तरमा उद्यमको प्रवर्द्धन मार्फत सामुदायिक वनमा उद्यमशिलता अभिबृद्धि हुने ।

७. सामुदायिक वनमा बैज्ञानिक वन व्यवस्थापन कार्ययोजना तयारी तथा कार्ययोजना कार्यान्वयन

सामुदायिक वनमा वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन कार्ययोजनाको तयारी कार्यको लागि वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन कार्यविधि, २०७१ को आधारमा प्रचलित स्वीकृत नर्मस प्रयोग गरि लागत इस्टिमेट स्वीकृत गरेर मात्र आवश्यक रकम खर्च गर्न सकिने छ । डिभिजन वन कार्यालय अन्तर्गत रहेका वैज्ञानिक वनको व्यवस्थापन गर्दा कार्ययोजनामा लेखिएको समयसिमा भित्र कार्य सम्पन्न गर्नु पर्दछ । योजना गरिएका कार्यक्रम, समय, नक्सा सबै खुल्ने गरी साइनवोर्ड बनाई सबैले देख्ने स्थानमा राख्नु पर्दछ । यसका सम्पूर्ण वा आंशिक क्रियाकलाप सेवा प्रदायक तथा ठेक्का प्रथाबाट समेत गर्न सकिनेछ । यस कार्यक्रम संचालनको लागि डि.व.का. बाट ToR स्वीकृत गरी गराइ सेवा प्रदायकबाट समेत यो कार्यक्रम संचालन गर्न सकिनेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा डिभिजन वन कार्यालयले कार्यक्रम संचालनको लागि प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम कार्यालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालयहरुका कर्मचारी/सा.व.उ.स. लगायत सेवा खरीद गरी समेत यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ४१,५०,०००।- (एकचालिस लाख पचास हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

१८ वटा सामुदायिक वनमा वनको दिगो रुपमा व्यवस्थापन भइ काठदाउराको उत्पादन तथा स्थानिय रोजगारी र राष्ट्रिय आयमा समेत टेवा पुग्ने ।

८. सामुदायिक वन भित्र कबुलियती वन समूह गठन तथा प्रविधि हस्तान्तरण

सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूमा आवद्ध भएका गरिबिको रेखा मुनीका उपभोक्ताहरूको जिविकोपार्जनमा थप सहयोग पुऱ्याउनको लागी सोही सामुदायिक वन भित्र कबुलियती वन प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालन गरिने छ । यसको लागी सामुदायिक वन विकास कार्यक्रमको मागदर्शन २०७१ मा व्यवस्था भएको सम्पन्नताको स्तरीकरणमा विपन्न वर्ग (गरिबिको रेखा मुनीका) मा समावेश भएका उपभोक्ताहरुको जीविकोपार्जनमा सहयोग गर्न हस्तान्तरित सामुदायिक वनका केही भागमा आयआर्जनका कार्यक्रमहरु संचालन गर्न जग्गा छुट्टयाउने कार्य गर्न सकिने छ । पहिचान गरिएका विपन्न वर्गको समूह बनाई उक्त क्षेत्रमा गर्न सकिने आयआर्जनका कार्यहरुको योजना तयार पारी, उक्त योजना सामुदायिक वन कार्ययोजनामा समावेश गरी यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । लक्षित वर्ग पहिचान गरी समूह तयार पार्दा एक समूहमा सामान्यतया १० परिवार पर्ने गरी समूह तयार गर्ने, एउटा सामुदायिक वन भित्र एक भन्दा वढी समूह पनि तयार गर्न सकिने, यसरी विपन्न वर्गको समूहहरु तयार पार्दा पकेट एरियाको अवधारणा विकास गरी एकै प्रकारको आयआर्जनका गतिविधि संचालन गर्न जोड दिनु पर्नेछ । यसमा बिनियोजित बजेटबाट बढीमा रु. १५,०००।- सम्म समूहसँग छलफल, कबुलियती वन समूह गठन, योजना तयारी, सहजीकरण लगायतका कार्यमा खर्च गर्न सकिने र बाँकी रकम आयमूलक कार्यको लागि खर्च गर्नुपर्नेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- आयमूलक कार्यक्रम संचालित सामुदायिक वनको नाम र ठेगाना, छनौट गरिएका आधारहरु
- गठित लक्षित विपन्न वर्ग समूहको संख्या
- लाभान्वित घरधुरी तथा नामावली र जनसंख्या
- आयमुलक कृयाकलापहरू संचालनका फोटोहरू
- संचालित कृयाकलापहरुको सचित्र विवरण र आगामी योजनाहरु

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालय तथा सव डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुले सामुदायिक वनहरुसँग समन्वय गरि यो कार्य गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ३,७०,०००।- (तीन लाख सत्तरी हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरूमा आवद्ध भएका गरिबिको रेखा मुनीका उपभोक्ताहरूको जिविकोपर्जन सुधारमा थप सहयोग पुग्ने ।

९. डिभिजन स्तरिय उत्कृष्ट सामुदायिक वन पुरष्कार

यस मार्गदर्शनको अनुसूची १ बमोजिमको मापदण्ड र मुल्याङ्कनको आधारमा जिल्लामा स्थापित सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह (सा.व.उ.स) तथा वनको मूल्याङ्कन गरी उत्कृष्ट हुने पहिलो, दोस्रो र तेस्रो सा.व.उ.स हरुलाई डिभिजन वन कार्यालयहरुबाट विनियोजित बजेटवाट सामुदायिक वन पुरस्कार रकम तथा प्रमाण-पत्र प्रदान गरिनेछ र डिभिजन वन कार्यालयहरुले पुरस्कार छनौट समिति गठन गरि यो कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ।

यो पुरस्कार प्रदान गर्न उत्कृष्ट सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह छनौट गर्नका लागि लाग्ने खर्च (सूचना सम्प्रेषण, स्थलगत भ्रमण, बैठक खर्च आदि), पुरस्कृत व्यक्ति, संस्थाको यातायात खर्च, पुरस्कार वितरण समारोह खर्च, प्रमाणपत्र तयारी आदिमा समेत यसै शिर्षकबाट खर्च गर्न सकिनेछ । साथै यी कार्यहरू सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ तथा प्रचलित ऐन नियमको पालना गरिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सव डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुको सहयोग लिएर यो कार्य गर्नु पर्नेछ । यसरी उत्कृष्ट सामुदायिक वन पुरस्कार पुरस्कृत गर्दा डिभिजन स्तरमा रहेको सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघसँग समेत समन्वय गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्य सम्पन्न गर्न रु. ३,३१,०००।- (तिन लाख एकतिस हजार मात्र) बिनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धिः

डिभिजन स्तरमा वन संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने उत्कृष्ट सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह पुरस्कृत भई समूहको हौसला बढ्ने ।

१०. कबुलियती वन समूह क्लष्टर पहिचान तथा क्षेत्र छनौट

यस अन्तर्गत सम्भावित कबुलियती वनको क्लष्टर पहिचान, वन क्षेत्र निर्धारण र नक्सांकन, कबुलियती वन समूहको उपयुक्त स्थान छनौट गरि प्रतिवेदन समेत तयार गर्नु पर्नेछ । उपलब्ध बजेटबाट टोल समुदाय छलफल, गोष्ठी, भ्रमण खर्च, स्टेशनरी, मसलन्द, इन्धन तथा यातायात खर्च अन्तर्गत खर्च गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्य संचालन गर्नको लागि बजेट रु. ५०,०००।- (पचास हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । साथै डि.व.का बाट TOR स्वीकृत गरी गराइ आवश्यकता अनुसार सेवा प्रदायकबाट समेत यो कार्यक्रम संचालन गर्न सकिनेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा डिभिजन वन कार्यालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम कार्यालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

डिभिजन स्तरमा सम्भाव्य कबुलियती वन क्षेत्रको पहिचान हुने ।

११. कबुलियती वन समूहको गठन, विधान, कार्ययोजना तथा जीविकोपार्जन सुधार योजना तयारी

यस शीर्षकमा बिनियोजित बजेट क्षेत्र छनौट, स्थलगत भ्रमण, सञ्चार, सर्भे तथा नक्सांकन, बैठक खाना/खाजा भत्ता, विधान, कार्ययोजना तथा जीविकोपार्जन सुधार योजना तयारी, प्रिन्टीङ तथा वाईन्डिगंमा खर्च गर्न सकिनेछ । समूहमा आवद्ध भएका घरधुरीका महिला तथा पुरुषको सहभागितामा कार्ययोजना तयार गर्नु पर्नेछ । जीविकोपार्जन सुधार योजना समावेश भएको कार्ययोजनाको ३ प्रति तयार गर्ने रकम समेत यसै शीर्षकमा समावेश गरिएको छ । जीविकोपार्जन सुधार योजना तयार गर्दा सव डिभिजन वन कार्यालयका प्राविधिक, कृषि तथा पशु सेवाका प्राविधिक, समूह सहयोगी र ग्रामीण वित्तीय सहयोगी/सामाजिक परिचालकले आ-आफ्नो क्षेत्रबाट सहयोग गर्नुपर्नेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- गठित समूहको नाम र ठेगाना
- कबुलियती वनबाट लाभान्वित हुने घरधुरी संख्या र जनसंख्या
- कार्य समितिको स्वरुप (संख्या तथा समावेशी प्रतिनिधित्व)

- बैठकको खाजा खर्च माग गर्दा माईन्यूटको छायाँकपि समेत संलग्न गर्नुपर्ने
- स्वीकृत विधान र कार्ययोजना
- समूह गठिन र कार्ययोजना निर्माण गर्दा खिचिएका फोटो तथा भिडियोहरू

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सव डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुद्वारा यो कार्य गर्नु पर्नेछ । साथै डिभिजन वन कार्यालयका वन प्राविधिकको प्रत्यक्ष निगरानिमा वन क्षेत्रमा काम गर्ने सेवा प्रदायक व्यक्ति वा संस्थावाट समेत गराउन सकिनेछ । यो कार्यक्रम प्रस्तावित कबुलियती वन समूहहरुसँगको समन्वय तथा सहकार्य संचालन गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्य सम्पन्न गर्न रु. १,१०,०००।- (एक लाख दश हजार मात्र) बिनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

८ वटा कवुलियती वन उपभोक्ता समूहको गठन भई कवुलियती वन समूह मार्फत राष्ट्रिय वनको संरक्षण तथा व्यवस्थापन हुने ।

१२. कबुलियती वन समूहको विधान तथा कार्ययोजना पुनरावलोकन (जीविकोपार्जन सुधार योजना समेत)

कार्ययोजनाको म्याद समाप्त भएका कबुलियती वन उपभोक्ता समूह (क.व.उ.स.) ले पुनरावलोकनको लागि माग गरेका विधान, कार्ययोजना तथा जीविकोपार्जन सुधार योजना पुनरावलोकन गर्न यस शीर्षकको रकम खर्च गर्न सकिने । कार्ययोजना नवीकरण प्रकृया तालिमको अभ्यासकै रुपमा गरिनेछ । एकदिने स्थलगत रुपमा हुने यस अभ्यासमा छनौट भएका घरधुरीका महिला पुरुष दुई जनाका दरले समावेश गराउनु पर्दछ । अन्य प्रक्रिया नयाँ कार्ययोजना तयार गर्दा अपनाईने कार्यविधि अनुसार नै गर्नुपर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा मातहतका कर्मचारीहरु र कबुलियती वन तर्फको वन प्राबिधिक सहायकहरुले जिल्ला सुपरभाईजर तथा समूह सहयोगीको सहयोग लिएर यो कार्य गर्नु पर्नेछ । साथै डिभिजन वन कार्यालयका वन प्राविधिकको प्रत्यक्ष निगरानिमा वन क्षेत्रमा काम गर्ने सेवा प्रदायक व्यक्ति वा संस्थावाट समेत गराउन सकिनेछ । कार्ययोजना नबिकरण गर्दा कबुलियती वन समूहहरुसँगको समन्वय तथा सहकार्यवाट गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ४,३०,०००।- (चार लाख तीस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

३७ वटा कवुलियती वन समूहको विधान तथा कार्ययोजना पुनरावलोकन भएको हुनेछ ।

१३. कबुलियती वन समूहलाई क्षमता अभिवृद्धि तालिम

कवुलियती वन समूहका सदस्यहरूको क्षमता अभिवृद्धि र संस्थागत सुदृढीकरणका लागि स्वीकृत नर्मसको अधिनमा रही क्षमता अभिवृद्धि तालिम संचालन गरिने छ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ

- तालिमको विषयवस्तु, उदेश्य, औचित्य
- तालिम संचालन भएको स्थान र मिति देखिने तालिमको व्यानर, सहभागीहरूको फोटो, तथा अन्य दृष्यहरु समावेश गरी कार्यक्रमको उपलव्धी सहितको प्रतिवेदन
- सहभागी संख्या र तालिम अवधि

बजेट व्यवस्थापन

यो तालिम संचालनको लागि बजेट रु. ५,३०,०००।- (पाँच लाख तीस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

११ वटा कबुलियती वनहरुको व्यवस्थानमा सहयोग पुग्ने ।

१४. कबुलियती वन कृषकलाइ ग्रा.प.स्वा.का. तालिम

कबुलियती वन उपभोक्ता समूहका सदस्यहरूको क्षमता अभिवृद्धि साथै पशुको उपचार स्थानीय वासिन्दाबाट नै गराउने उदेश्य स्वरुप स्वीकृत नर्मसको अधिनमा रही लागत ईस्टिमेट स्वीकृत गरि ग्रामिण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता तालिम (ग्रा.प.स्वा.का.) संचालन गरिने छ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ

- तालिमको विषयवस्तु, उदेश्य, औचित्य
- तालिम संचालन भएको स्थान र मिति देखिने तालिमको व्यानर, सहभागीहरूको फोटो, तथा अन्य दृष्यहरु समावेश गरी कार्यक्रमको उपलब्धी सहितको प्रतिवेदन
- सहभागी संख्या र तालिम अवधि

बजेट व्यवस्थापन

यो तालिम संचालन गर्नको लागि बजेट रु. ५०,०००।- (पचास हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

१ वटा कबुलियती वन उपभोक्ता समूहका सदस्यहरूको क्षमता अभिवृद्धि भई घरपालुवा जनावरहरुको उपचारमा सहयोग पुग्ने ।

१५. कबुलियती वन सम्वन्धी अभिमुखिकरण तालिम

यस कार्यक्रम लागु भएका स्थानीय तहका जनप्रतिनिधीहरू र कृषि तथा पशु सेवाका प्राविधिक कर्मचारी, अन्य सरकारी तथा गैह्रसरकारी संघ संस्थाका कर्मचारीहरू तथा कबुलियती वन संजाललाई गरिविको रेखा मुनीका कबुलियती वन कार्यक्रमको अवधारणा, उदेश्य, औचित्व सहितको भावी कार्यदिशा सम्बन्धमा जानकारी तथा छलफल गराउनको लागी यस अभिमुखिकरण तालिम संचालन गरिने छ । डिभिजन तथा मातहतका कर्मचारी, सामाजिक परिचालक, जिल्ला सुपरभाईजर, ग्रामीण वित्त सहायक, पत्रकारहरू लाई समेत यस तालिममा समावेश गराउन सकिने छ । तालिम संचालन गर्नको लागी स्वीकृत नर्मसको पालना गरि विनियोजित बजेट खर्च गरिनेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ

- तालिमको विषयवस्तु, उदेश्य, औचित्य
- तालिम संचालन भएको स्थान र मिति देखिने तालिमको व्यानर, सहभागीहरूको फोटो, तथा अन्य दृष्यहरु समावेश गरी कार्यक्रमको उपलब्धी सहितको प्रतिवेदन
- सहभागी संख्या र तालिम अवधि

बजेट व्यवस्थापन

यो तालिम संचालनको लागि बजेट रु. ३,००,०००।- (तीन लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

स्थानिय स्तरमा कबुलियती वनको महत्वको बारेमा जनचेतना अभिवृद्धि भई कबुलियती वन व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने ।

१६. सुशासन, लेखा तथा अभिलेख कोचिङ्ग (कबुलियती वन समूहको क्लष्टरमा)

कबुलियती वन समूहका सदस्यलाई समूहको अभिलेख व्यवस्थापन एवं ऋण तथा बचत परिचालन गर्नुको साथै लेखा सम्वन्धि अन्य कार्यहरूको जानकारी गराई समूहमा सुशासन समेत कायम गर्नको लागि यस कोचिङ्ग स्वीकृत नर्मसको पालना गरि विनियोजित बजेट खर्च गरिने गरि संचालन गरिने छ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- कोचिङ्गको विषयवस्तु, उदेश्य, औचित्य
- कोचिङ्ग संचालन भएको स्थान र मिति देखिने कोचिङ्गको ब्यानर, सहभागीहरूको फोटो, तथा अन्य दृष्यहरु समावेश गरी कार्यक्रमको उपलब्धी सहितको प्रतिवेदन
- सहभागी संख्या र तालिम अवधि

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ६,१०,०००।- (छ लाख दश हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

१० वटा कवुलियती वन उपभोक्ता समूहहरुको संस्थागत विकासमा सहयोग पुग्ने ।

१७. कबुलियती वन कृषकलाई जीविकोपार्जन सुधार योजना कार्यान्वयन सहयोग

लघु उद्यम विकास तथा आयआर्जनका लागि यस कार्यक्रममा प्रत्येक कवुलियती वन समूहको कार्ययोजना तयारी गर्दा जीविकोपार्जन सुधार योजना पनि सँगै तयार गर्नुपर्नेछ । जीविकोपार्जन सुधार योजना तयारी पुस्तिका अनुसार आवश्यकता पहिचान गरी समूहको आयआर्जनमा वृद्धि हुने योजनालाई प्राथमिकतामा राखी यस शीर्षकमा विनियोजित रकम सम्झौता बमोजिम खर्च गरिनेछ । उक्त योजना संचालनको लागि जिल्लास्थित अन्य निकायहरुको सहयोग तथा समन्वयमा गरिनेछ ।

भुक्तानीको प्रक्रिया

(क) प्रारम्भिक कार्य सुरुवातको लागि सम्झौता रकमको ४० प्रतिशतले हुन आउने रकम रकम सम्झौता हुने कवुलियती वन समुलाई उपलब्ध गराइने छ ।

(ख) सम्बन्धित समूहको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन साथ सव डिभिजन वन कार्यालयबाट प्रतिवेदन प्राप्त भए पछि बाँकी ६० प्रतिशत रकम सम्बन्धित समूहलाई भुक्तानी गरिने छ ।

(ग) जिविकोपार्जन सुधार योजना कार्यान्वयन गर्न सम्झौता भएको कबुलियती वन समूहले सम्झौता बमोजिमको कार्य नगरेमा कार्य सुरुवातको लागि दिइएको सम्झौता रकमको ४० प्रतिशत रकम समेत डिभिजन वन कार्यालयले सो समूहलाई कारवाही गरि सो रकम समेत असुलउपर गर्नेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- कबुलियती वन उपभोक्ता समूहको नाम र ठेगाना
- सम्झौता भएको कार्यक्रम/योजनाको नाम
- कार्यक्रम संचालनको फोटो/भिडियोहरु तथा सव डिभिजन वन कार्यालयको प्रतिवेदन

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १७,००,०००।- (सत्र लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

१८ वटा कवुलियती वनमा उद्यमशिलता अभिबृद्धि हुने ।

१८. जग्गा विकास तालिम

चालु आ.व.मा हस्तान्तरण हुने/भएका कवुलियती वन समूहका प्रत्येक परिवारका दुई जना (महिला र पुरुष) लाई कवुलियती वनको कार्यस्थलमै कवुलियती वन तथा पशु विकास कार्यक्रम सञ्चालन मार्गदर्शन, २०६६ अनुसारको जग्गा विकास तालिम स्वीकृत नर्मसको पालना गरि यस तालिम सञ्चालन गरिने छ ।

कार्य सम्पन्न भएपश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- तालिमको विषयवस्तु, उदेश्य, औचित्य

- तालिम संचालन भएको स्थान र मिति देखिने तालिमको व्यानर, सहभागीहरूको फोटो, तथा अन्य दृष्यहरु समावेश गरी कार्यक्रमको उपलब्धी सहितको प्रतिवेदन
- सहभागी संख्या र तालिम अवधि

बजेट व्यवस्थापन

यो तालिम संचालनको लागि बजेट रु. ८,५०,०००।- (आठ लाख पचास हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

२३ वटा कबुलियती वनहरुको व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने ।

१९. प्राविधिक सहयोग सेवा (वन प्राविधिक सहायकबाट)

जिल्लामा नयाँ कबुलियती वन समूह गठन, कार्ययोजना र जीविकोपार्जन सुधार योजना तयारी, स्थापित समूहलाई प्राविधिक सहयोग लगायत डिभिजन वन कार्यालयको कार्यक्रम संचालनमा थप सहयोग पुऱ्याउन वन विज्ञानमा प्रविणता प्रमाणपत्र तह वा सो सरहको योग्यता पुगेको प्राविधिकबाट सेवा करारमा लिन यस शीर्षकमा विनियोजित रकम खर्च गरिनेछ । आर्थिक ऐन/नियम वमोजिम राख्नुपर्ने मासिक कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन, हाजिरी लगायतका आवश्यक कागजात समावेश गर्नुपर्नेछ । डिभिजनल वन अधिकृत वा तोकेको अधिकृतस्तरको कर्मचारीको अधिनमा रही निजले काम गर्नु पर्नेछ । साथै मासिक प्रगतिको आधारमा मात्र मासिक पारिश्रमिकको निकासा गरिनेछ । कार्य सम्पन्न भएपछि आर्थिक ऐन/नियम वमोजिम राख्नुपर्ने मासिक कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन, हाजिरी लगायतका आवश्यक कागजात समावेश गर्नुपर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयले वन प्राविधिक सहायक (रेञ्जर) सेवा करारमा भर्ना गरि प्राविधिक सेवा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्य सम्पन्न गर्न कुल रकम रु. ६,७३,०००।- (छ लाख त्रिहत्तर हजार मात्र) बिनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

२ जना वन प्राविधिक सहायक (रेञ्जर) सेवा करारमा भर्ना गरिनेछ ।

२०. सामाजिक परिचालन सेवा (समूह परिचालनको अनुदान सहयोग)

सब डिभिजन वन कार्यालयको समन्वयमा कबुलियती वन समूह गठन तथा उपभोक्ता समूहहरूसँग सहजिकरण गरी सब डिभिजन वन कार्यालयमा नियमित प्रतिवेदन पेश गर्न तपशिलमा उल्लेखित कार्यहरू गर्नको लागि डिभिजन वन कार्यालयमा विनियोजित रकमको अधिनमा रही मासिक रुपमा पारिश्रमिक उपलब्ध गराउने गरी करार सेवामा सामाजिक परिचालक व्यवस्था गरिनेछ । यस कार्यक्रम लागु भएका सम्बन्धित स्थलका विगतमा कार्य अनुभव रहेको वन सामाजिक परिचालकलाई प्राथमिकता दिनुपर्नेछ । सामाजिक परिचालक सकभर विपन्न, दलित, महिलालाई प्राथमिकतामा राखी छनौट गरिनेछ । सामाजिक परिचालकको शैक्षिक योग्यता कम्तिमा १० कक्षा उत्तीर्ण गरेको हुनुपर्नेछ । डिभिजन वन कार्यालय र सम्बन्धित सब डिभिजन वन कार्यालयको नियन्त्रण र सुपरिवेक्षणमा रहि सामाजिक परिचालकले निम्न कार्यहरु गर्नेछ ।

(क) कबुलियती वन समूह, डिभिजन वन कार्यालय, कृषि ज्ञान केन्द्र र पशु तथा कृषि सेवा शाखा लगायतका निकायको बिचमा समन्वय गर्ने

(ख) समूह गठनका लागि परिचालन, उत्प्रेरणा र सहयोग गर्ने

(ग) वैठक व्यवस्थापन गर्न कबुलियती वन समूहलाई निरन्तर सहयोग गर्ने, नेतृत्व विकास, रेकर्ड राख्ने, वचत गर्ने र साधारण शिशु स्वास्थ्य, पोषण र सरसफाईवारे समूह सदस्यलाई ज्ञान दिने

(घ) सब डिभिजन वन कार्यालय तथा डिभिजन वन कार्यालयसँग समन्वय गरी समूहको लागि संचालन हुने फिल्डस्तरका कार्यहरु र तालीम तथा प्रचार प्रसार कार्यमा सहयोग गर्ने

(ङ) आफ्नो कार्यक्षेत्रका सबै कबुलियती वन समूहको बैठकमा भाग लिने

(च) कबुलियती वन समूहको अनुगमन कार्यमा सब डिभिजन वन कार्यालयलाई सहयोग गर्ने

(छ) विशेष गरी महिला र दलितहरुलाई सरकारी कागजात, प्रमाणपत्रहरु प्राप्त गर्न आवश्यक सहयोग गर्ने

(ज) साधारण लेखपढ गर्न नजान्ने सदस्यलाई प्रौढ शिक्षामा सहभागी गराउने र नेतृत्व विकासका लागि समूहको जनशक्ति विकास गराउने

(झ) डिभिजन वन कार्यालयको नियमित मासिक बैठकमा सम्भव भएसम्म सहभागी हुने

(ञ) समूहले पाउने सहयोगको बारेमा डिभिजन वन कार्यालयबाट जानकारी लिई सोही बमोजिम समूहलाई जानकारी गराउने

(ट) अन्यको हकमा मार्गदर्शनमा उल्लेख भए बमोजिम हुनेछ

जनशक्ति व्यवस्थापन

सव डिभिजन वन कार्यालयको सिफारिसमा डिभिजन वन कार्यालयले सम्भव भएसम्म कबुलियती वन समूहका उपभोक्ताहरु मध्येबाट समूह सहयोगी सेवा करारमा लिई सामाजिक परिचालन सेवा प्रदान गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम संचालनको लागि बजेट रु. २०,८१,०००।- (बीस लाख एकासी हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ।

अपेक्षित उपलब्धि

१४ जना समूह सहयोगी सेवा करारमा भर्ना भई कबुलियती वन समूहको क्षमता विकासमा टेवा पुग्नेछ ।

२१. सामाजिक परिचालन सुपरिवेक्षण (जिल्ला सुपरभाईजरबाट)

सव डिभिजन वन कार्यालयको समन्वयमा सामाजिक परिचालकको कार्यको अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण गरी डिभिजन वन कार्यालय मा नियमित प्रतिवेदन पेश गर्न विनियोजित रकमको अधिनमा रही मासिक रुपमा पारिश्रमिक उपलब्ध गराउने गरी करार सेवामा जिल्ला सुपरभाईजरको व्यवस्था गर्नुपर्नेछ । जिल्ला सुपरभाईजरको शैक्षिक योग्यता कम्तिमा प्रविणता प्रमाणपत्र तह वा सो सरहको योग्यता हुनुपर्नेछ । जिल्ला सुपरभाइजरको कार्य विवरण निम्न बमोजिम हुनेछ,

(क) कबुलियती वन समूह, डिभिजन वन कार्यालय तथा कृषि तथा पशु सेवा शाखा लगायत जिल्लास्थित अन्य निकायको बीचमा सम्बन्ध कायम गर्ने,

(ख) समूह सहयोगी/सामाजिक परिचालक को कार्यको अनुगमन तथा निरीक्षण गर्ने,

(ग) समूह सहयोगी/सामाजिक परिचालक लाई परिचालन, उत्प्रेरणा र सहयोग गर्ने,

(घ) डिभिजन वन कार्यालय र जिल्लास्थित अन्य कार्यालयबाट समूहको लागि संचालन हुने फिल्डस्तरका कार्यहरु र तालिम तथा प्रचारप्रसार कार्यमा सहयोग गर्ने,

(ङ) समूह सहयोगी मार्फत कबुलियती वन समूहको अनुगमन गर्नमा डिभिजन वन कार्यालयलाई सहयोग गर्ने,

(च) समूहमा आबद्ध विशेष गरी महिला र दलितहरुलाई आवश्यक सरकारी कागजात, प्रमाणपत्रहरु प्राप्त गर्न सहयोग गर्ने,

(छ) सामाजिक परिचालनको काममा मार्गदर्शक बनी आवश्यक सहयोग, समन्वय र सहजीकरण गर्ने ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

सव डिभिजन वन कार्यालयको सिफारिसमा डिभिजन वन कार्यालयले सम्भव भएसम्म कबुलियति वन समूहका उपभोक्ताहरुबाट जिल्ला सुपरभाईजर सेवा करारमा लिई सामाजिक परिचालन सुपरिवेक्षण गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्य सम्पन्न गर्नको लागि रु. ६,२२,०००।- (छ लाख बाईस हजार मात्र) विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

२ जना जिल्ला सुपरभाईजर सेवा करारमा लिईनेछ ।

२२. सामाजिक परिचालिका र जिल्ला सुपरभाईजरको बैठक

कार्यक्रम संचालनमा थप प्रभावकारिता ल्याउन सहजकर्ता, सामाजिक परिचालक तथा जिल्ला सुपरभाईजरको द्वैमासिक बैठकमा सहभागी हुनेको लागि यातयात र खाजा व्यवस्थापनमा खर्च गर्न सकिनेछ । बैठकमा आवश्यकता अनुसार डिभिजन वन कार्यालय र सब डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरु संलग्न हुन सक्नेछन् । सो बैठकको प्रगतिको पुनरावलोकन प्रत्येक बैठकमा गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्य सम्पन्न गर्न कुल रकम रु २,५०,०००।- (दुई लाख पचास हजार मात्र) बिनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

कवुलियती वन अन्तर्गतका कार्यक्रमहरुको संचालन तथा कार्यान्वयनमा दिशानिर्देश हुने ।

२३. डिभिजन स्तरिय उत्कृष्ट कबुलियती वन पुरस्कार

यस मार्गदर्शनको अनुसूची २ बमोजिमको मापदण्ड र मुल्याङ्कनको आधारमा जिल्लामा स्थापित कवुलियती वन उपभोक्ता समूह तथा वनको मूल्याङ्कन गरी गरी उत्कृष्ट हुने पहिलो, दोस्रो र तेस्रो कवुलियती वन उपभोक्ता समूहहरुलाई डिभिजन वन कार्यालयहरुबाट विनियोजित बजेटबाट कवुलियती वन पुरस्कार तथा प्रमाण-पत्र प्रदान गरिनेछ र डिभिजन वन कार्यालयहरुले पुरस्कार छनौट समिति गठन गरि यो कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन गर्नु पर्नेछ ।

यो पुरस्कार प्रदान गर्न उत्कृष्ट कवुलियती वन उपभोक्ता समूह छनौट गर्नका लागि लाग्ने खर्च (सूचना सम्प्रेषण, स्थलगत भ्रमण, बैठक खर्च आदि), पुरस्कृत व्यक्ति, संस्थाको यातायात खर्च, पुरस्कार वितरण समारोह खर्च, प्रमाणपत्र तयारी आदिमा समेत यसै शिर्षकबाट खर्च गर्न सकिनेछ । साथै यी कार्यहरू सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ तथा प्रचलित ऐन नियमको पालना गरिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरु/कबुलियती वन तर्फको वन प्राविधिक सहायकहरुले जिल्ला सुपरभाईजर तथा समूह सहयोगीको सहयोग लिएर यो कार्य गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्य सम्पन्न गर्न रु. १,८०,०००।- (एक लाख असि हजार मात्र) बिनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

डिभिजन स्तरमा वन क्षेत्रको व्यवस्थापनमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने ५ वटा उत्कृष्ट कबुलियती वन उपभोक्ता समूह पुरस्कृत भई समूहको हौसला बढ्ने ।

२४. समूह व्यवस्थापन सामग्री सहयोग

प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ तथा प्रचलित ऐन नियमको परिधि भित्र रहि सार्वजनिक खरिद प्रकृया अवलम्बन गरी डिभिजन वन कार्यालयले समूहद्वारा व्यवस्थापन गरिएको वनको वन समूह व्यवस्थापन गर्नको लागी आवस्यक पर्ने सामग्रीहरु जस्तै स्टेशनरी, फर्निचर, वाकस आदी खरिद गरी वन समूहहरूलाई सहयोग स्वरूप उपलब्ध गराउनेछ । समूह व्यवस्थापन सामग्रीहरु आवस्यक पर्ने वन समूहहरूको पहिचान गरेर मात्र समूह व्यवस्थापन सामग्रीहरु खरिद गरिनु पर्दछ र खरिद पश्चात नियमानुसार स्टोर दाखिला गरी भर्पाई बनाई समूह व्यवस्थापन सामग्रीहरु आवस्यक पर्ने वन समूहहरूलाई मात्र सहयोग स्वरूप वितरण गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो क्रियाकलाप संचालनको लागि बजेट रु. ५०,०००।- (पचास हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

प्रदेश सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
प्रदेश नं. १
विराटनगर (नेपाल)

अपेक्षित उपलब्धि

वन समूहहरुको संस्थागत विकासमा सहयोग पुग्ने ।

२५. सामुदायिक वन तथा कबुलियती वन अनुगमन तथा निरीक्षण (अनुगमन पुस्तिका प्रकाशन समेत)

सामुदायिक वन तथा कवुलियती वनको अवस्था र समूह संचालनका विविध पक्षहरुको नियमित अनुगमन गरि आवश्यक पृष्ठपोषण गर्नुपर्ने हुन्छ । तसर्थ सामुदायिक वनहरुको हकमा सामुदायिक वन विकास कार्यक्रमको मागदर्शन, २०७१ ले निर्धारण गरेको प्रक्रियाहरु तथा वन कार्ययोजनामा निर्दिष्ट गरिएका कार्यहरु संचालन भए नभएको परीक्षण गर्न हस्तान्तरित सबै सामुदायिक वनहरुको निरीक्षण तथा अनुगमन गर्नुपर्नेछ । त्यसै गरि कबुलियती वन कार्यक्रमको हकमा डिभिजन वन कार्यालयहरुले अनुगमनका सूचकहरुको निर्माण गरि कबुलियती वनको अनुगमन तथा निरिक्षण गर्नुपर्नेछ । डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालय, जिल्ला समन्वय समिति, कृषि ज्ञान केन्द्र, विभिन्न पालिकामा रहेका कृषि सेवा शाखा, पशु सेवा शाखा, महिला तथा बालबालिका शाखा, पत्रकार लगायतका कार्यालयका प्रतिनिधिको संयुक्त अनुगमन कार्य गर्न समेत सकिने छ । साथै कार्यक्रम कार्यान्वयनको क्रममा अनुगमन टोलीमा खटिने कर्मचारी तथा प्रतिनिधीहरुको भ्रमण खर्च, ईन्धन, गाडी भाडा, खाजा समेत यसै शिर्षकको बजेट रकमवाट खर्च गर्न सकिनेछ ।

साथै अनुगमनबाट प्राप्त नतिजाहरुलाई लिपिबद्ध गर्न अनुगमन पुस्तिका प्रकाशन गर्ने र सामुदायिक वनहरुलाई आवश्यक निर्देशनहरु प्रदान गर्न यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । यो कार्यक्रम सम्पन्न गर्न आवश्यकता अनुसार स्थलगत निरीक्षण, समूहसँग छलफलमा चिया खाजा, स्टेशनरी, मसलन्द तथा इन्धन, तथ्यांक विश्लेषण एवं छपाई आदि कार्यमा आबश्यक बजेट खर्च गर्न सकिनेछ ।

कार्यक्रम सम्पन्न पछि सब डिभिजन वन कार्यालय अनुसारका अनुगमन गरिएका सामुदायिक वन समूहको संख्या तथा गतिविधि विश्लेषण सहितको अनुगमन पुस्तिका प्रकाशन गरिनेछ । साथै यसरी अनुगमन गर्दा सामुदायिक वन/कवुलियती वन कार्यक्रम लागू भएका जिल्लाहरुमा भएका सफल अभ्यासहरु साथका सकंलित तथ्याङ्कहरू उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयय/वन निर्देशनालयमा समेत पठाउनु पर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालयहरुका कर्मचारीहरु, वन प्राविधिक सहायक, सामाजिक परिचालकबाट यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ३५,७४,०००।- (पैतिस लाख चौहत्तर हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

आवश्यक पृष्ठपोषण प्राप्त भई कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहजता हुनुका साथै अगामी आर्थिक वर्षको योजना निर्माणमा थप सहयोग पुग्ने ।

२६. घाँस, फलफुल तथा आयमुलक प्रजातीको विरुवा उत्पादन/वितरण

खाली रहेको वनक्षेत्रमा बृक्षारोपण गर्न, निजि जग्गामा बिरुवा रोपी रुखले ढाकेको क्षेत्रको बिस्तार गर्नको लागि आयमुलक बिरुवा उत्पादनको साथै वितरण गरि स्थानीयहरुको आयआर्जनमा समेत टेवा पुऱ्याउने उद्देश्यले यो कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । माग अनुसारको विरुवाको प्रजाती र संख्या एकिन गरि बिरुवा उत्पादनको योजना तय गर्नु पर्ने छ । कुन प्रजातिका बिरुवा उत्पादन गर्ने हो कायदिशमै स्पष्ट खुलाउनु पर्नेछ । विरुवा उत्पादन गर्दा माग भएका, गुणस्तरयुक्त र स्थानियस्तरमा सफल भएका रुखविरुवाका बीउलाई प्राथमिकता दिई छनौट गर्नुपर्नेछ । उत्पादन भएका विरुवा वनको खाली तथा झाडिदार क्षेत्र, सार्वजनिक क्षेत्रमा बृक्षारोपण गर्न र विभिन्न महोत्सवहरु

र निजी जग्गामा बृक्षारोपणका लागि वितरण गरिनेछ । विरुवा उत्पादन कार्यको नर्सरी रजिष्टर अनिवार्य रुपमा राखी प्रत्येक कृयाकलापको रेकर्ड राख्नु पर्नेछ । यस शिर्षकको रकम प्रचलित नर्म्स र दररेटको अधिनमा रहि लागत अनुमान तयार गरि स्वीकृत गराई अमानतमा गराउन सकिने छ । साथै प्राकृतिक प्रकोपमा परेका क्षेत्र तथा उक्त क्षेत्रमा बसोवास गर्ने स्थानीय मानिसहरुलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखि विरुवा वितरण गर्नु पर्नेछ । कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा उत्पादित विरुवाहरुको प्रजाति, संख्या, वितरणको लगत, रोपण गरिने ठाउँको विवरण, फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम संचालनको लागि बजेट रु. १०,००,०००।- (दश लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

विभिन्न प्रजातिका १,००,००० गोटा विरुवा उत्पादन भई हरियाली प्रवर्द्धनमा समेत सहयोग पुग्नुको साथै स्थानीयहरुको आयआर्जनमा समेत टेवा पुग्ने ।

२७. जडिबुटी उत्पादक, संकलक तथा व्यापारी बीच अन्तरक्रिया गोष्ठि

जडीबुटीको दिगो व्यवस्थापनमा टेवा पुऱ्याउनका लागि जडिबुटी उत्पादक, संकलक र व्यापारी बिच राम्रो सम्बन्ध, समझदारी विकास गर्न तथा विद्यमान समस्याको समाधान तथा योजना निर्माणका लागि कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहजीकरणका लागि सयुक्त अन्तरक्रिया गोष्ठी संचालन गर्नु पर्नेछ । यस प्रदेशमा पाइने विभिन्न किसिमका जडिबुटीहरुको प्रजाती, बजारको अवस्था साथै जडिबुटी उत्पादक, संकलक र व्यापारी बिच समन्वयात्मक भुमिकाको वारेमा समेत यस गोष्ठि जानकारी गराइने छ । यस शिर्षकको बजेट रकम सहभागी भत्ता, प्रशिक्षण भत्ता, समन्वय भत्ता, स्टेशनरी, तालिम सामाग्री, सेसन फि, खाजा, यातायात खर्च, इन्धन, हलभाडा, संचार, प्रतिवेदन लेखन लगायतमा खर्च गर्न सकिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि गोष्ठी संचालन मिति स्थान, छलफलका विषय, सहभागीको नामावली भएको निर्णय, उपलब्धी तथा पृष्ठपोषण र भए गरेको खर्च विल भर्पाईहरु समेतको प्रतिवेदन संलग्न गर्नु पर्नेछ । कार्यक्रम संचालनमा डिभिजन/सव डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारी वा आवश्यकता अनुसार सम्वन्धित विषयका विज्ञहरुलाई समेत प्रशिक्षकको रुपमा बोलाई यस अन्तरक्रिया गोष्ठी संचालन गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस गोष्ठि संचालनको लागि बजेट रु. २,६०,०००।- (दुई लाख साठी हजार) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

जडिबुटी उत्पादक, संकलक र व्यापारी बिच समन्वय र सहकार्य भई जडिबुटीको दिगो उत्पादनमा सहयोग पुग्ने ।

२८. जडिबुटी खेती व्यवस्थापन, प्रशोधन तथा भण्डारण सम्वन्धी तालिम

जडिबुटी खेती गरिरहेका कृषक र समूहहरू तथा जडिबुटी खेती गर्न इच्छुक कृषक र समूहहरूलाई यस प्रकारको तालिममा सहभागि गराइने छ । यस शिर्षकको रकम तालिममा सहभागीको भत्ता, सेसन फि, समन्वय भत्ता, खाजा, हल भाडा, यातायात खर्च, संचार, स्टेशनरी, पानी, तालिमको प्रतिवेदन लेखन लगायतमा स्वीकृत नर्म्सको परिधिभित्र रहि लागत अनुमान स्वीकृत गराई सो बमोजिम खर्च गर्न सकिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न भइसकेपछि तालिमको उपस्थिती विवरण, माइन्युट, प्रस्तुतीकरणको विवरण, फोटो, खर्च विल भर्पाइ, कार्यक्रमको सुची तथा तालिमको प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्दछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस तालिम संचालनको लागि बजेट रु. २,१०,०००।- (दुई लाख दश हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

२ पटक सञ्चालन हुने यो तालिमबाट जडिबुटी उत्पादक तथा प्रशोधनकर्ताहरुलाई जडिबुटीको दिगो व्यवस्थापनको बारेमा जानकारी उपलब्ध हुने ।

२९. जडिबुटी संजाल तथा सहकारीको क्षमता अभिवृद्धी सहयोग

जिल्ला स्थित स्थापित जडिबुटी संजाल तथा जडिबुटीको व्यापारमा संलग्न भएका सहकारी संस्थाहरुको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धीको लागि यस शिर्षकको बजेट खर्च गर्न सकिने छ । साथै उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने अनुदान तथा सहयोग सम्वन्धी कार्यविधि, २०७६ को आवश्यक प्रकृया पुरा गरि जडिबुटी संजाल तथा सहकारीलाई अनुदानको रुपमा समेत यो रकम डिभिजन वन कार्यालयबाट उपलब्ध गराउन सकिने छ । साथै यस कार्यक्रम सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ तथा प्रचलित ऐन नियमक पालना गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि बजेट रु. ५०,०००।- (पचास हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

जडिबुटी संजाल तथा सहकारी संस्थाहरुको संस्थागत क्षमता अभिवृद्धीमा सहयोग पुग्ने ।

३०. जडिबुटी खेती सम्वन्धी फोकल टिमको बैठक

वन तथा वातावरण मन्त्रालय (साविकको वन तथा भू-संरक्षण मन्त्रालय) बाट २०६९ सालमा तयार भएको कार्यविधि अनुसार डिभिजन तथा फिल्डस्तरमा गठन भएको वा गरिने फोकल टिमको बैठक आवश्यकता अनुसार बस्नु पर्नेछ र सो बैठक संचालन तथा व्यवस्थापनमा यो शीर्षकको रकम खर्च गर्न सकिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागि प्रदेश भरका डिभिजन तथा सव डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरु परिचालित हुनेछन् । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय तथा वन निर्देशनालयबाट आवश्यकतानुसार प्राविधिक तथा अन्य सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ३,६५,०००।- (तीन लाख पैसठ्ठी हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

फोकल टिम बैठकको माध्यमबाट पकेट क्षेत्रमा उपयुक्त जडिबुटी खेतीको विस्तार तथा प्रवर्द्धनमा सहयोग पुग्ने ।

३१. जडीबुटी भण्डारण, प्रशोधन केन्द्र स्थापना अनुदान सहयोग

यस कार्यक्रमका लागि छुटयाईएको रकम डिभिजनको कार्यक्षेत्रको फोकल टिम र वन उपभोक्ता समूह/सहकारी/संस्था/कम्पनी/निजी उधमीहरुसँग सहकार्य गरी हावापानी र भौगोलिक अवस्था सुहाउँदो जडीबुटी प्रजातिहरु उत्पादन गर्ने, खेती विस्तार गर्ने र संकलन हुने जडीबुटीको भण्डारण, प्रशोधन र बजारीकरण गर्नमा सहयोगी हुने खालका पुर्वाधारहरुको निर्माण, स्तरोन्नती तथा व्यवस्थापनमा यस शीर्षकको रकम खर्च गर्न सकिनेछ । जडीबुटी भण्डारण स्थल तथा प्रशोधन केन्द्र स्थापनाका लागि तपशिल बमोजिम गर्नु पर्नेछ ।

- डिभिजन वन कार्यालयले पत्रिका, सार्वजनिक जनसम्पर्कका कार्यालयहरु र पकेट क्षेत्रका स्थानीय तहमा १५ दिने सूचना प्रकाशन गरी प्रस्ताव आह्वान गर्नुपर्नेछ ।
- इच्छुक व्यवसायी, उद्यमी, सहकारी, सामुदायिक तथा कबुलियती वन समूह, वा जडीबुटी तथा गैरकाष्ठ व्यवसायमा संलग्न किसानले प्रकाशित सूचना बमोजिम व्यावसायिक योजना सहित, प्लाण्ट स्थापना गर्ने क्षेत्रको चारकिल्ला सहित प्राविधिक तथा आर्थिक प्रस्ताव डिभिजन वन कार्यालयमा तोकिएको म्याद भित्र पेश गर्नुपर्नेछ ।
- डि.व.का. बाट प्राप्त व्यवसायिक योजना सहितको प्रस्तावहरुको नियमानुसार मूल्याङ्कन गरी उपयुक्त प्रस्तावको छनौट गर्नुपर्नेछ । प्रस्तावहरुको मूल्याङ्कन गर्दा कच्चा पदार्थ उपलब्धताको सुनिश्चितता, जडीबुटीको पकेट क्षेत्रमा उत्पादित पैदावारको प्रशोधन, लाभप्रद व्यावसायिक योजना, वातावरणीय प्रभाव, जनसहभागिता, स्थानीय

रोजगारीको शुनिश्चितता, मूल्य अभिवृद्धि क्षमता, प्रस्तावकको लगानीको प्रतिशत र सुनिश्चितता, कार्यक्रमको नवीनता तथा श्रृजनशिलता आदिको आधारमा मुल्याङ्कन गर्नुपर्दछ ।

- आवश्यकता अनुसार विज्ञहरु र प्राविधिक समिति गठन गरी डिभिजनल वन अधिकृतले प्रस्तावनाको मुल्याङ्कन गराउनु पर्नेछ ।
- अनुदान रकमको कम्तीमा १० प्रतिशत रकम प्रस्तावकले लगानी गर्नुपर्नेछ ।
- प्रारम्भिक कार्य संचालन गर्न प्रथम किस्तामा ४० प्रतिशत र कार्यसम्पन्न पश्चात अन्तिम प्रतिवेदन प्राप्त भएपछि बाँकि ६० प्रतिशत रकम अनुदान स्वरुप भुक्तानी गर्नुपर्नेछ ।
- कार्य सम्पन्न भएपछि प्रगतिमा निम्न कुराहरु समावेश गरिनुपर्नेछ,
  - उद्यम संचालन गर्ने समूह, व्यक्ति, संस्था, सहकारीको नाम,
  - स्थापना गरिएको प्लाण्टको फोटो,
  - उत्पादित सामाग्रीको नमुना,
  - लागत रकम,
  - रोजगारी सिर्जना (श्रमदिन),
  - प्लाण्टको अवस्थिति, जग्गाको कि.नं., जि.पि.एस. लोकेशन ।

साथै यस कार्यक्रम संचालनको लागि उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने अनुदान तथा सहयोग सम्बन्धी कार्यविधि, २०७६ समेतको पालना गरिने छ । अनुदान प्राप्त व्यक्ति, संस्था, कम्पनी र सहकारी छनौट भई नगद अनुदान प्राप्त गरी सम्झौता बमोजिम कार्य तोकिएको समय भित्र सम्पन्न नभएमा त्यस्तो रकम सरकारी बाँकी सरह असुलउपर गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा बजेट रु. ३०,००,०००।- (तीस लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

४ वटा जडिबुटी भण्डारण तथा प्रशोधन केन्द्र स्थापना भई सञ्चालन भएको हुने ।

३२. जडिबुटी सम्वन्धि क्षमता अभिवृद्धि तालिम

जडिबुटी खेती गरिरहेका कृषक/समूहहरू तथा जडिबुटी खेती गर्न इच्छुक कृषक/समूहहरू यस प्रकारको तालिममा सहभागि गराइने छ । साथै यस शिर्षकको रकम तालिममा सहभागीको भत्ता, सेसन फि, समन्वय भत्ता, खाजा, हल भाडा, यातायात खर्च, संचार, स्टेशनरी, पानी, तालिमको प्रतिवेदन लेखन लगायतमा स्वीकृत नर्म्सको परिधिभित्र रहि लागत अनुमान स्वीकृत गराई सो वमोजिम खर्च गर्न सकिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न भइसकेपछि प्रगतिमा तालिममा उपस्थीती विवरण, माइनुट, प्रस्तुतीकरणको विवरण, फोटो, खर्च विल भर्पाइ, कार्यक्रमको सुची तथा तालिमको प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्दछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस तालिम संचालनको लागि बजेट रु. १,००,०००।- (एक लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

जडिबुटीको दिगो व्यवस्थापनको बारेमा जानकारी उपलब्ध हुने ।

३३. जडिबुटी सम्वन्धी संचालित कार्यक्रमहरूको अनुगमन तथा सहयोग

जडिबुटी विकास कार्यक्रम अन्तर्गतका विभिन्न कृयाकलापहरु संचालन गर्दा तिनको अनुगमम तथा मुल्यांकनको लागि परिचालित जनशक्तिको दैनिक भ्रमण भत्ता, यातायात खर्च तथा गाडि भाडा, कार्यक्रम संचालनका लागि आवश्यक पर्ने अफिस सामाग्री, मसलन्द, स्टेशनरी, इन्धन, संचार लगायतमा खर्च गर्न सकिने छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरु तथा सरोकारवाला समन्वय समितिहरु वा निकायहरु परिचालित हुनेछन् ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ३,००,०००।- (तीन लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

आवश्यक पृष्ठपोषण प्राप्त भई कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहजता हुने ।

३४. जडिबुटी विरुवा खरिद तथा वितरण

विरुवा खरीद योजना बनाइ डिभिजन वन कार्यालयहरुले यो कार्यकम आफै संचालन गर्न सक्नेछन् । यस कार्यक्रम संचालन गर्दा सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ तथा जिल्ला दररेट समेतको आधारमा जडिबुटीका विरुवाहरु खरिद गर्नु पर्दछ । डिभिजन वन कार्यालयहरुले अन्य कुनै व्यक्ति वा समूह मार्फत कार्य संचालन गर्न चाहेमा ति व्यक्ति वा समूहबाट विरुवा उत्पादन र खरीदको प्रस्ताव माग गर्नु पर्नेछ । प्रस्ताव बमोजिम कार्य गर्नका लागि आवश्यक सामाग्रीहरु (बीउविजन, मलखाद, नर्सरी व्यवस्थापनका अन्य सामाग्रीहरु) खरीद गर्नमा डिभिजन वन कार्यालय र समुदायमा आधारित वन समूहका प्रतिनिधिहरु समावेश भएको समूह वा फोकल टिमको निर्णय बमोजिम यो अनुदान दिन सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ५,००,०००।- (पाँच लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

विभिन्न प्रजातिका ५० हजार गोटा जडिबुटीका विरुवाहरु खरिद तथा वितरण भई स्थानीय मानिसहरुको आयआर्जनमा समेत थप टेवा पुग्ने ।

३५. जडीबुटी बिरूवा उत्पादन

वनक्षेत्रलाई जैविक विविधतायुक्त बनाउन, बैकल्पिक आयस्रोतको रुपमा विकास गर्न जडीबुटी तथा गैरकाष्ठ प्रजातिका बिरुवा उत्पादन गरी वृक्षारोपण गर्न अभिप्रेरित गर्नुपर्नेछ; र जडीबुटी तथा गैरकाष्ठ वन पैदावारको आपूर्ति र उत्पादनमा अभिबृद्धि भई आयआर्जन तथा जीविकोपार्जनमा सुधार पुऱ्याउने उद्देश्यबाट यो क्रियाकलाप संचालन गरिनेछ । जडीबुटी तथा गैरकाष्ठ प्रजाति उत्पादन गर्दा उच्च मूल्य, बजारमा माग भएको, फोकल टिमले सिफारिस गरेको र स्थानीय किसानको रुचि अनुसारको प्रजातिहरु उत्पादन गर्नुपर्नेछ । नर्सरीमा बिरुवा उत्पादन गर्दा स्थानीय आवश्यकता अनुसार तथा व्यवसायिक महत्व भएका र फोकल टिमले छानेका जडीबुटी प्रजाति, सुगन्धित घाँस तथा कलमी बिरुवा उत्पादन गर्नुपर्छ । बहुमूल्य र ठाउँ विशेष जडीबुटी जस्तै जैतुन, तेजपात, अमला, सर्पगन्धा, नीम, गुर्जो, अर्जुन, बिजयसाल, सितलचिनी, बेल, राजबृक्ष, रिठ्ठा, बेत, कुरिलो, लौठ सल्ला, श्रीखण्ड, घिऊकुमारी, रुद्राक्ष आदि जातका बिरुवा उत्पादनमा जोड दिनुपर्नेछ । जडीबुटी प्रजाति उत्पादन गर्दा विशेष किसिमको तालिमको आवश्यकता पर्ने भएमा सो को समेत व्यवस्था मिलाउनुपर्नेछ । यस शिर्षकको रकम प्रचलित नर्म्स र दररेटको अधिनमा रहि लागत अनुमान तयार गरि स्वीकृत गराई अमानतमा गराउन सकिने छ । उत्पादन गरिएका जडिबुटी विरुवाहरुको रेकर्ड अभिलेख राखि आवश्यकता अनुसार वितरण गरिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

जडिबुटि विरुवा उत्पादनका लागि डिभिजन तथा सव डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरु परिचालित हुनेछन् । प्रदेश मन्त्रालयबाट तथा वन निर्देशनालयबाट आवश्यकतानुसार प्राविधिक तथा अन्य सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु. ८,००,०००।- (आठ लाख मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

करीव ८० हजार विभिन्न प्रजातीका जडिबुटी विरुवाको उत्पादन तथा वितरण भएको हुने ।

३६. पकेट क्षेत्रमा जडीबुटी खेती विस्तार (लौठ सल्ला, चिराइतो आदी)

विभिन्न जिल्लाका जडिबुटी पकेट क्षेत्रमा लौठ सल्ला, चिराइतो, टिमुर, सतुवा, लोक्ता, अर्गेली आदि जस्ता जडीबुटीको खेती विस्तार गर्नको लागि डिभिजन वन कार्यालयहरुले निम्न प्रकृयाहरु अपनाउनु पर्नेछ ।

- फोकल टिमले तोकिएको पकेट क्षेत्र तथा प्रजातिको पहिचान गर्नुपर्नेछ ।
- छानिएका पकेटक्षेत्रमा खेती विस्तार गर्नका लागि पत्रिका, सार्वजनिक जनसम्पर्कका कार्यालय र पकेट क्षेत्रका स्थानीय तहमा १५ देखि ३० दिने सूचना प्रकाशन गरी प्रस्ताव आह्वान गर्नुपर्नेछ ।
- इच्छुक उद्यमी, सामुदायिक तथा कबुलियती वन समूह, वा किसानले प्रकाशित सूचना वमोजिम डिभिजन वन कार्यालय मा प्रस्ताव पेश गर्नुपर्नेछ ।
- प्रस्ताव छनौटको मापदण्ड तयार गरी फोकल टिमले बढिमा १० वटा सम्म उत्कृष्ट प्रस्ताव छनौट गरी डिभिजन वन कार्यालयलाई सिफारिस गर्नुपर्नेछ । मापदण्ड तयार गर्दा व्यावसायिक उत्पादन गर्न सक्ने क्षमता, बजारको पहुँच, प्रस्तावकको लगानी प्रतिशत, वैदेशिक रोजगारीबाट फर्किएका युवा र अनुभव लगायतका विषयलाई ध्यान दिने ।
- फोकल टिमको सिफारिसको आधारमा डिभिजन वन कार्यालयले खेति विस्तारका लागि सम्झौता गर्नुपर्नेछ ।
- प्रारम्भिक कार्य संचालन गर्नको लागि प्रथम किस्ता स्वरुप ४० प्रतिशत र कार्य सम्पन्न गरि अन्तिम प्रतिवेदन प्राप्त भए पश्चात बाँकि ६० प्रतिशत रकम भुक्तानी गर्नुपर्नेछ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि कार्यस्थलको फोटो (जग्गाधनी वा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको हकमा उपभोक्ता समेतको) पश्चात कार्यस्थलको अवस्थिति (जि.पि.एस्.) सुचक सहितका अन्य उपलब्धि/प्रभावकारिता सहितको आर्थिक र प्राविधिक प्रगति प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्नुपर्नेछ ।
- प्राविधिक प्रगति प्रतिवेदनमा समावेश हुनपर्ने कुराहरु,
  - जग्गाको कित्ता नं., फिल्डबुक, नक्सा, क्षेत्रफल, GPS Waypoints
  - वृक्षारोपण गरिएका विरुवा संख्या र प्रजाति

अनुगमन, निरीक्षण प्रतिवेदनमा फोकल टिमका कम्तीमा २ जना सदस्यको हस्ताक्षर अनिवार्य रुपमा हुनुपर्नेछ । यसरी वृक्षारोपण गरिएको ठाऊँमा यी विवरणहरु सहितको एउटा होर्डिङ्ग बोर्ड समेत राख्नुपर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागि प्रदेश भरका डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरु परिचालित हुनेछन् । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय तथा वन निर्देशनालयबाट आवश्यकतानुसार प्राविधिक तथा अन्य सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु. ४०,००,०००।- (चालिस लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

विभिन्न जिल्लाका जडिबुटी पकेट क्षेत्रमा जडिबुटीको खेति विस्तार भएको हुने ।

३७. नमुना सा.व.मा जडीबुटी विरुवा रोपण, सुन्दरहरैचा

मोरङ जिल्लाको सुन्दरहरैचा न.पा.मा अवस्थित नमुना सामुदायिक वन क्षेत्रमा जडीबुटी खेती विस्तार कार्य गरिनेछ । सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहले सम्वन्धित सब-डिभिजन वन कार्यालयको प्राविधिक सहयोगमा जडिबुटी खेती विस्तारका लागि उपयुक्त स्थान, आवश्यक भौगोलिक तथा जैविक विशिष्टताको विवरण, जडिबुटी प्रजाती, रोपण/खेती विस्तार गरिने क्षेत्रफल, लक्षित घरधुरी वा समुदाय को विवरण, खेती प्रकृया, लागत साझेदारी लगायतका विवरणहरु स्पष्ट रुपमा उल्लेख गरी प्रस्तावना तयार गर्नु पर्नेछ । जडीबुटी खेती विस्तारको लागि सामुदायिक वन क्षेत्रको नदि

उकास, पानी जम्ने, खालि चौर तथा हैसियत खस्केको वन क्षेत्र आदिलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ । उक्त प्रस्तावनामा जडीबुटी खेती विस्तारको विस्तृत लागत ईष्टिमेट सहित सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको तर्फबाट व्यहोरिने खर्च कम्तिमा १०% सुनिश्चितता हुनुपर्दछ । सम्बन्धित सब-डिभिजन वन कार्यालयको सिफारिस साथ प्राप्त प्रस्तावनाका आधारमा डिभिजन वन कार्यालय र सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह बिच कार्यक्रम सम्झौता गरी कार्यक्रम सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । यस शिर्षकमा विनियोजित रकम जडीबुटी खेतीका लागि कार्यक्रम तयारी तथा समन्वय, स्थान छनौट तथा जग्गा तयारी, विरुवा खरिद, ढुवानी, प्राविधिक परामर्श खर्च, विरुवा रोपण, आवश्यकता अनुसारको बारबेर सहितको संरक्षणको व्यवस्थामा खर्च गर्नु पर्नेछ । कार्यक्रम स्थलको Layout स्पष्ट देखिने गरी होर्डिङ बोर्ड राखुपर्दछ । सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम नियमानुसार कार्यक्रम व्यवस्थापनमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

- रोपण गरिएका जडिबुटीको प्रजाती र संख्या तथा रोपण गरिएको क्षेत्रफल, जडीबुटी खेती गरिएको स्थान, कार्यक्रमको विवरण, कार्यक्रमको तर्जुमा, कार्यान्वयन, उपलब्धि सहितको विवरण, फोटो तथा नक्शा (पहिले समेतको फोटो)
- कुल लागत, कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको प्रारम्भिक तयारी तथा प्रस्तावना छनौट लगायतका प्राविधिक सहयोगका कार्यमा लागि डिभिजन वन कार्यालयबाट सहयोग प्रदान गरिनेछ । कार्यक्रम सञ्चालनका लागि आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्थापन सा.व.उ.स.ले गर्नुपर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु. १०,००,०००।- (दश लाख मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- सामुदायिक वनका उपभोक्ताको आयआर्जनमा टेवा पुग्नेछ ।
- नदि उकास, पानी जम्ने, खालि चौर तथा हैसियत खस्केको वन क्षेत्रको सदुपयोग हुनेछ ।

३८. कृषि वन विकास तथा विस्तार/कृषि वन प्रणाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम

निजी जग्गा/सार्वजनिक जमिनको उत्पादकत्वमा सुधार ल्याई स्थानीय जनताको आयआर्जनमा सहयोग पुऱ्याउनका साथै वनको विकास गरि सो क्षेत्रमा हरियाली कायम गर्न तथा निजी वन प्रति जनमानिसमा सकारात्मक प्रभाव वृद्धि गर्नको लागि सार्वजनिक/निजी जग्गामा वृक्षारोपण गरि कृषि वन विकास, विस्तार तथा प्रवर्द्धनको लागि यो कार्यक्रम कार्यान्वयनमा ल्याइने छ । यसै शिर्षक अन्तर्गत विनियोजित बजेटको बढीमा १० प्रतिशत रकम कृषि वन कार्यक्रमहरू सफलता पूर्वक कार्यान्वयन तथा प्रवर्द्धन गर्नको लागि प्रदेशका सबै जनतालाई यस्ता कार्यक्रमको बारेमा जानकारी दिन एवं चेतना अभिवृद्धि गर्न प्रदेश स्तरमा स्थानीय मानिसहरुले बुझ्ने भाषामा पोष्टर, पर्चा, ब्रोसर, होर्डिङ बोर्ड, वृत्तचित्र आदि तयार तथा वितरण/प्रदर्शन र विभिन्न सञ्चार माध्यबाट जनचेतना मूलक संदेश संप्रेश्रण समेत गर्न सकिने छ ।

(क) निजी जग्गामा कृषि वन प्रवर्द्धन

निजी क्षेत्रको सहकार्यमा कृषि वनको अवधारणा अनुरुप कृषि वन विकास गर्न चाहने निजी जग्गाधनीलाई कृषि वन प्रवर्द्धन अन्तर्गत यो रकम उपलब्ध गराइनेछ । डिभिजन वन कार्यालयले कृषि वन विकासका लागि योजना (Implementation plan) बनाई र कृषि वन कार्यक्रम कार्यान्वयन कार्यविधि २०७३ समेतलाई आधार लिई यस कार्यक्रम कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ । योजना तयार गर्दा वृक्षारोपण गरिने स्थान, क्षेत्रफल, बिरुवा संख्या, नक्शा, योजना, फोटोहरु आदि राख्नु पर्नेछ । विनियोजित बजेटमा शत प्रतिशत रकम कृषि वन विकास गर्न चाहने निजी जग्गाधनीले थप श्रमदान गर्ने गरी लागत ईष्टीमेट डिभिजनल वन अधिकृतबाट स्वीकृत गराई सम्बन्धित सब डिभिजन वन कार्यालयको प्रत्यक्ष निगरानीमा योजना बमोजिमको कार्य गरी गराई निजी जग्गामा कृषि वन विकास गर्नु पर्दछ

। विनियोजित रकम प्रारम्भिक कार्यसुरुवातको लागि पहिलो किस्तामा ४० प्रतिशत र कार्य प्रगतिको आधारमा कार्यक्रम सम्पन्न भए पश्चात बाँकी ६० प्रतिशत रकम कृषि वन विकास गर्ने निजी जग्गाधनीलाई उपलब्ध गराईने छ । उक्त क्षेत्रहरुमा स्थानीय ठाउँ सुहाउदो डालेघाँस, फलफुल, अन्य वहुवर्षिय रुखहरु तथा जडीबुटी प्रजातिका विरुवाका साथै वहुवर्षिय घाँस समेत रोपण गर्न सकिनेछ । साथै कृषि वन सम्वन्धी फिल्ड स्तरिय कोचिङ्ग तथा उपलब्ध भए स्थानीयस्तरमा विद्यमान कृषक समूहसँग समन्वय गरी कार्य गर्नुपर्नेछ र यो कृयाकलाप सम्पन्न गर्नका लागि आवश्यक परेमा स्थानिय कृषि ज्ञान केन्द्र, भेटेरीनरी अस्पताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्र तथा अन्य निकायसँग पनि समन्वय गर्न सकिनेछ ।

(ख) सार्वजनिक जग्गा तथा हैसियत बिग्रेको वन क्षेत्रमा कृषि वन प्रवर्द्धन

- डिभिजन वन कार्यालयले आवश्यकता महशुस गरी प्रस्ताव गरेको सार्वजनिक जग्गा तथा २० प्रतिशत भन्दा कम छत्र घनत्व (क्राउन कभर) भएको हैसियत बिग्रेको वन, भू-क्षयको दृष्टिकोणबाट संवेदनशील क्षेत्र, सिमान्तकृत हैसियत खस्केको वन क्षेत्र, नदी वा नहर किनारमा, खाली सार्वजनिक स्थानमा समूहहरु परिचालन गरी कृषि वन विकासका लागि योजना (Implementation Plan) बनाई यो कार्यक्रम संचालन गर्न सकिने छ ।
- उक्त क्षेत्रहरुमा डालेघाँस, फलफुल, गैरकाष्ठ तथा जडीबुटी प्रजातिका विरुवा तथा वहुवर्षिय रुखहरु जस्तै स्थानीय रुख, जडीबुटी प्रजातिका बिरुवा मात्र रोपण गर्न पाइने छ ।
- योजना तयार गर्दा वृक्षारोपण गरिने स्थान, क्षेत्रफल, बिरुवा संख्या, नक्शा, योजना, फोटोहरु आदि राखु पर्नेछ ।
- कार्यक्रम योजनाबद्ध ढंगले संचालन गरी अभिलेख खडा गरी कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगति प्रतिवेदन वन निर्देशनालयमा बुझाउनु पर्नेछ ।
- कार्यक्रमको अनुगमन प्रदेश वन निर्देशनालय/डिभिजन वन कार्यालयले गर्नुपर्नेछ ।

कृषि वन विकास तथा विस्तार/कृषि वन प्रणाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा निम्न बुँदाहरु समाबेश गर्नु पर्ने छ ।

(क) क्रियाकलाप संचालन भएको स्थानको नाम वा निजी जग्गा भएमा जग्गाधनीहरुको नाम/ठेगाना, क्रियाकलाप संचालन भएको क्षेत्रफल र वृक्षारोपण भएको विरुवाहरुको प्रजाति/संख्या

(ख) कृषि वन विकास योजना (Implementation Plan)

(ग) कार्यक्रम संचालन भएको स्थानको फोटोहरु (संचालन अघि समेतको फोटो)

(घ) सव डिभिजन वन कार्यालयको प्रतिवेदन

जनशक्ति व्यवस्थापन

निजी जग्गा एवं सार्वजनिक जग्गा तथा हैसियत बिग्रेको वन क्षेत्रमा कृषिवन प्रवर्द्धन कायर्कम संचालनको लागि अगुवा किसानहरु, कृषि सहकारी समेतको संलग्नतामा अनौपचारिक समूह वा नेटवर्क गठन गरि स्थानीय तहमा रहेका कृषि तथा पशुसेवाका प्राविधिकहरू समेतको सहयोगमा संचालन गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

कृषि वन प्रणाली प्रवर्द्धन कार्यक्रमका लागि आ.व. २०७६/०७७ मा रु. ६९,१०,०००।- (उनान्सत्तरी लाख दश हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- निजी एवं सार्वजनिक जग्गा तथा हैसियत बिग्रेको वन क्षेत्रमा हरियाली प्रवर्द्धन भई जमिनको हैसियतमा सुधार हुनेछ ।
- विभिन्न प्रजातिका डालेघाँस, जडिबुटी तथा फलफुलको प्रवर्द्धनबाट स्थानिय व्यक्ति र समुदायको आयआर्जनमा टेवा पुग्नेछ ।

३९. निजी क्षेत्र, निजी वन सञ्जालसँग समन्वय गरी कृषि वन प्रवर्द्धन कार्यक्रम

निजी क्षेत्रको सहकार्यमा कृषि वनको अवधारणा अनुरुप कृषि वन विकास गर्न चाहने निजी जग्गाधनीलाई कृषि वन प्रवर्द्धन अन्तर्गत यो रकम उपलब्ध गराइनेछ । कृषि वन विकासका लागि कार्यान्वियन योजना (Implementation plan) बनाई र कृषि वन कार्यक्रम कार्यान्वियन कार्यविधि २०७३ समेतलाई आधार लिई यस कार्यक्रम कार्यान्यनमा ल्याईनेछ । योजना तयार गर्दा वृक्षारोपण गरिने स्थान, क्षेत्रफल, बिरुवा संख्या, नक्शा, योजना, फोटोहरु आदि राख्नु पर्नेछ । विनियोजित बजेटमा शत प्रतिशत रकम कृषि वन विकास गर्न चाहने निजी जग्गाधनीले थप श्रमदान गर्ने गरी लागत ईष्टीमेट डिभिजनल वन अधिकृतबाट स्वीकृत गराई कार्यक्रम सम्झौता गरी सम्बन्धित सब डिभिजन वन कार्यालयको प्रत्यक्ष निगरानीमा योजना बमोजिमको कार्य गरी गराई निजी जग्गामा कृषि वन विकास गर्नु पर्दछ । प्रारम्भिक कार्य सुरुवातको लागि सम्झौता रकमको ४० प्रतिशतले हुन आउने रकम उपलब्ध गराउने र सम्बन्धित निजी जग्गाधनीको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन साथ सव डिभिजन वन कार्यालयबाट प्रतिवेदन प्राप्त भए पछि बाँकी ६० प्रतिशत रकम सम्बन्धित निजी जग्गाधनीहरुलाई अनुदानको रुपमा उपलब्ध गरिने छ । उक्त कृषि वनमा डालेघाँस, फलफुल, अन्य वहुवर्षिय रुखहरु तथा जडीबुटी प्रजातिका बिरुवाहरु जस्तै इपिल, अमला, रुख कटहर, बेल, सोहिजन, आँप, लिचि, भुईकटहर, किम्बु, कदम लगायत कुरिलो, पिप्ला प्रजातिका बिरुवाका साथै वहुवर्षिय घाँस समेत रोपण गर्न सकिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

यो कायर्कम संचालनको लागि निजी क्षेत्र, निजी वन सञ्जाल, अगुवा किसानहरु, कृषि सहकारी, स्थानीय तहमा रहेका कृषि तथा पशु सेवाका प्राविधिकहरू समेतको सहकार्य र सहयोगमा संचालन गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु १३,००,०००/- (तेह्र लाख मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- कृषि वन प्रणालीको प्रवर्द्धन हुनेछ ।
- विभिन्न प्रजातिका डालेघाँस, जडिबुटी तथा फलफुलको प्रवर्द्धनबाट स्थानिय ब्यक्ति र समुदायको आयआर्जनमा टेवा पुग्नेछ ।

४०. नमुना व्यवसायिक कृषि वन स्थापना सहयोग

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने अनुदान तथा सहयोग सम्बन्धी कार्यविधि, २०७६ बमोजिमको प्रकृया अपनाई उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले नमुना व्यवसायिक कृषि वन स्थापनाको कार्यसूची (ToR) को निर्माण गरी सोहि बमोजिम कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा सार्वजनिक-नीजि साझेदारी मोडेलमा यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ५०,००,०००।- (पचास लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रदेशस्तरमा नमुना कृषि वनको स्थापना भई व्यवसायिक कृषि वनको प्रवर्द्धन हुने ।

४१. नमुना कृषि वन अध्ययन भ्रमण (जिल्ला वाहिर)

यस कार्यक्रम अन्तर्गत अन्य जिल्लामा रहेका सफल कृषि वन व्यवस्थापन अभ्यास भएका कृषि बनहरूको अवलोकन भ्रमण गरिनुका साथै सो वनमा भएका अभ्यास तथा अनुभव आदान प्रदान समेत गरिने छ । त्यसै गरि यस भ्रमणमा डिभिजन वन कार्यलयका कर्मचारीहरू, निजी कृषि वन जग्गाधनी/संचालकहरु, स्थानीय तहका जनप्रतिनिधीहरू/कृषि

तथा पशु सेवाका प्राविधिकहरु, कृषि वन क्षेत्रमा आवद्ध भएका सरोकावालाहरूको सहभागितामा रहने छ । यसमा छुट्याइएको बजेट आवश्यकता तथा औचित्यको आधारमा दैनिक भ्रमण भत्ता/वस्ने खर्च, खाना खाजा खर्च, यातायात खर्च, ईन्धन, प्रशिक्षक भत्ता, आकस्मिक औषधी उपचार खर्च आदिमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्दा समावेश गरिने विषयहरु

- अवलोकन भ्रमण गरिएका स्थानहरू
- छलफल, एवं प्रशिक्षण भएका विषयवस्तु
- अवलोकन भ्रमणको फोटो, सहभागीहरूको भ्रमण सम्वन्धि भनाई तथा सिकाईहरू समावेश गरी भ्रमणको उपलव्धी सहितको प्रतिवेदन
- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयवाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ६,००,०००।- (छ लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

कृषि वनको विकास तथा प्रवर्द्धनमा सहयोग पुग्ने ।

४२. निजी नर्सरी स्थापना सहयोग/अनुदान

यस कार्यक्रम अन्तर्गत वन नर्सरी नभएका स्थानहरुमा नयाँ नर्सरी स्थापना गरी ५० हजार भन्दा वढी विरुवा उत्पादन गर्न चाहने निजी नर्सरी धनीलाई तोकिएको प्रजातिका गुणस्तरिय विरुवा उपलव्ध गराउने सन्दर्भमा दुई पक्षिय सम्झौता गरि गराई सर्तनामा बमोजिम नर्सरी निर्माण, सिंचाई तथा अन्य सामाग्री खरिदमा निजी नर्सरी संचालकलाई अनुदान स्वरुप सहयोग उपलव्ध गराउन सकिने छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरुवाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि बजेट रु. १६,४५,०००।- (सोह लाख पैतालिस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

२७ गोटा निजी नर्सरीहरु स्थापनामा सहयोग पुगि विरुवाहरु उत्पादन भई स्थानिय स्तरमा सहज रुपमा विरुवा उपलब्धता भएको हुने ।

४३. निजी वन दर्ता सहजीकरण/दर्ता प्रोत्साहन

निजी वन दर्ता गर्नको लागि चाहिने जग्गा धनीपूर्जाको नक्कल, नागरिकता, नापी नक्सा आदि साथ निवेदन प्राप्त भएमा निजी वन दर्ताको लागि आवश्यक पर्ने प्राविधिक सहयोग जस्तै निजी वनको नाप नक्सा, रुख विरुवाको नाप जाँच गरी लगत, सर्जमिन मुचुल्का सहितको कार्ययोजना निर्माण गरी निजी वन दर्ताका लागि डिभिजन वन कार्यालयले आवश्यक सहजीकरण गर्नेछ । साथै निजी वन दर्ता गर्न जाँदा साँध सिमाना नापजाँच गर्न सरकारी अमिन/सर्भेक्षकको आवश्यक पर्ने भएमा सोका लागि जिल्लास्थित नापी कार्यालयलाई नियमानुसार बुझाउनु पर्ने राजस्व स्वरुप यस शीर्षक अन्तर्गत राखिएको बजेटबाट खर्च गरिनेछ । यसका साथै कर्मचारीको स्थलगत भ्रमण, यातायात, मसलन्द, दैनिक भ्रमण भत्ता आदि समेत यसबाट खर्च गर्न सकिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

निजी वन दर्ता गर्ने प्रयोजनको लागि डिभिजन वन कार्यालय, नापी कार्यालय, स्थानिय तह, निजी वन धनी तथा निजी वन संजाल आदिको सहयोगमा यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस क्रियाकलापको लागि रु. ६,२५,०००।- (छ लाख पच्चिस हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

निजी वन दर्ता गर्ने धनीहरूको संख्यामा अभिवृद्धि भई वन पैदावारको आपूर्ति तथा ओसारपसारमा सहजता हुनेछ ।

४४. निजी वन विकास अनुदान सहयोग

डिभिजन वन कार्यालयले यस कार्यक्रम संचालनको कार्यसूची ToR को निर्माण गरी डिभिजन वन कार्यालयमा दर्ता भएका निजी वनहरुसँग लगत इष्टीमेट सहितको प्रस्ताव माग गर्नु पर्दछ । साथै निजी वनधनीहरुले प्रस्ताव गरेको जम्मा बजेटको कम्तीमा १० प्रतिशत रकम निजी वनधनीहरु आफैले व्यहोर्ने गरि प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ। तत् पश्चात डिभिजन वन कार्यालयले प्रस्ताव मुल्याङ्कनको आधारमा उपयुक्त निजी वनधनीहरु छनौट गरि निजी वन विकासको सम्झौता गरी कार्य संचालन कार्यादेश दिनुपर्नेछ । यस कार्यक्रमको संचालन जिल्लास्थित अन्य निकायहरुको सहयोग तथा समन्वयमा गरिनेछ । साथै यस कार्यक्रम संचालन गर्नको लागि वन तथा वातावरण मन्त्रालयको निजी वन विकास निर्देशिका २०६८ र उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने अनुदान तथा सहयोग सम्वन्धी कार्यविधि, २०७६ समेतको अधिनमा रहि यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

भुक्तानीको प्रक्रिया

(क) प्रारम्भिक कार्य सुरुवातको लागि सम्झौता रकमको ४० प्रतिशतले हुन आउने रकम निजी वन विकास गर्ने कार्यको लागि उपलब्ध गरिने छ ।

(ख) सम्बन्धित निजी वनधनीको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन साथ सब डिभिजन वन कार्यलयवाट प्रतिवेदन प्राप्त भए पछि बाँकी ६० प्रतिशत रकम सम्बन्धित निजी वनधनीहरुलाई अनुदानको रुपमा उपलब्ध गरिने छ । साथै निजी वनधनीले सम्झौता बमोजिमको कार्य नगरेमा डिभिजन वन कार्यालयले निजी वनधनीलाई कारवाही गरि सो रकम समेत असुलउपर गर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयबाट स्थानिय तह, निजी वन धनी/निजी वन संजाल आदिको सहयोगमा यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस क्रियाकलापको लागि रु. ४,८०,०००।- (चार लाख असी हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

२४ वटा निजी वनको विकासमा सहयोग पुग्ने ।

४५. निजी वन धनिलाई प्रोत्साहन पुरस्कार/उत्कृष्ट निजी वन पुरस्कार

आफ्नो निजी हकभोगको नम्बरी आवादी जग्गामा बृक्षारोपण गरि उद्यमशिलताको विकास सहित जैविक विविधता संरक्षण तथा वातावरण सन्तुलनमा योगदान पुऱ्याउने मध्ये यस कार्यक्रम अन्तर्गत जिल्लामा दर्ता भएका निजी वनहरुमध्ये व्यवस्थापन, व्यावसायिकता र प्राविधिक उपयुक्तताको आधारमा मुल्याङ्कन समितिको निर्णय बमोजिम निजी वनको मूल्याङ्कन गरी उत्कृष्ट हुने पहिलो, दोस्रो र तेस्रो निजी वनधनीहरुलाई डिभिजन वन कार्यालयहरुबाट विनियोजित बजेटवाट उत्कृष्ट निजी वन पुरस्कार तथा प्रमाण-पत्र प्रदान गरिनेछ । उत्कृष्ट निजी वन पुरस्कार यस मार्गदर्शनको अनुसूची ३ बमोजिमको मापदण्ड र मुल्याङ्कनको आधारमा छनौट गरिने छ । यस शीर्षकमा विनीयोजित रकमबाट समारोह, प्रमाणपत्र छपाई तथा नगद पुरस्कारमा खर्च गर्न सकिनेछ । यो पुरस्कार प्रदान गर्न उत्कृष्ट निजी वन छनौट गर्नका लागि लाग्ने खर्च (सूचना सम्प्रेषण, स्थलगत भ्रमण, बैठक खर्च आदि), पुरस्कृत व्यक्तिको यातायात खर्च, पुरस्कार वितरण समारोह खर्च, प्रमाणपत्र तयारी आदिमा यसै शिर्षकबाट खर्च गर्न सकिनेछ । साथै यी कार्यहरू सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५,

सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका २०७५ तथा प्रचलित ऐन नियमको पालना गरिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरुबाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस क्रियाकलापको लागि रु. २,९०,०००।- (दुई लाख नब्बे हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

बृक्षारोपणको माध्ययमबाट उद्यमशिलताको विकास सहित जैविक विविधता संरक्षण तथा वातावरण सन्तुलनमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने नीजी वन धनीहरू पुरस्कृत भई हौसला बढ्ने ।

४६. निजी वन व्यवस्थापन तालीम

जिल्लामा दर्ता भएका निजी वन धनीहरु र निजी वन सम्बन्धि सरोकारवालाहरुलाई यस तालिममा सहभागि गराइने छ । साथै यस शिर्षकको रकम तालिममा सहभागीको भत्ता, सेसन फि, समन्वय भत्ता, खाजा, हल भाडा, यातायात खर्च, संचार, स्टेशनरी, पानी, तालिमको प्रतिवेदन लेखन लगायतका क्रियाकलाप संचालन गर्नको लागि स्वीकृत नर्म्सको परिधिभित्र रहि लागत अनुमान स्वीकृत गराई सो बमोजिम खर्च गर्न सकिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न भइसकेपछि प्रगतिमा तालिममा उपस्थिती विवरण, माइन्युट, प्रस्तुतीकरणको विवरण, फोटो, खर्च विल भर्पाइ, कार्यक्रमको विषयसूची तथा तालिमको प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्दछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरुबाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस तालिम संचालनको लागि रु. ५०,०००।- (पचास हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

निजी वनको दिगो व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने ।

४७. निजी वन संजाल निर्माण, संस्थागत सुदृढीकरण तथा क्षमता अभिबृद्धी सहयोग

यस कार्यक्रम अन्तर्गत जिल्लामा भएका निजी वनधनीहरुको विवरण (Profile) तयार गरी एक सञ्जाल गठन गरि सो निजी वन संजालको संस्थागत सुदृढीकरण तथा क्षमता अभिबृद्धी गराउने गरि यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ । यसरी गठन भएको सञ्जाललाई संस्थागत गर्न विधान दर्ता लगायत क्षमता अभिबृद्धी गर्नको लागि आवश्यक पर्ने क्रियाकलापहरु संचालन गर्नको लागि यस शिर्षकमा विनियोजित रकम अनुदान श्वरुप उपलब्ध गराइने छ । यस सञ्जालबाट जिल्लामा वन क्षेत्रसँग सम्बन्धित नीति, ऐन, नियम, कार्यविधि, मार्गदर्शन मा भएको निजी वन दर्ता प्रक्रिया र वन पैदावार सदुपयोग सम्बन्धी व्यवस्थाको प्रचार प्रसार गर्नुको साथै निजी वन र डिभिजन वन कार्यालयहरु विच समन्वयात्मक भूमिका निर्वाह गर्ने गरि यसको संस्थागत विकास गरिने छ । यस शीर्षक अन्तर्गतको बजेट आवश्यकता अनुसार सञ्जाल निर्माण गर्ने कार्यमा आवश्यक पर्ने मसलन्द, अन्तरक्रिया, भ्रमण, इन्धन आदिको साथै सञ्जालको संस्थागत सुदृढीकरण तथा क्षमता अभिबृद्धी जस्ता कार्यमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरुबाट स्थानीय तह, निजी वनधनीहरुको सहयोग र समन्वयमा यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि रु. २,५०,०००।- (दुई लाख पचास हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

आ.व. २०७६/०७७ मा यस प्रदेशमा थप ३ वटा जिल्ला निजी वन संजाल गठन भएको हुनेछ ।

४८. निजी वन सम्वन्धी प्रचारप्रसार कार्यक्रम

निजी वन विकासलाई प्रदेश सरकारले प्राथमिकतामा राख्नुको साथै केहि वर्ष यता कृषकहरु वन बालीमा आकर्षित हुदै गएको पाईन्छ । निजी वन प्रति आकर्षित गर्न किसानहरुलाई प्रोत्साहित गर्नु आवश्यक छ । त्यसैले यस कार्यक्रम अन्तर्गत निजी क्षेत्रमा वन विकास गर्न बिभिन्न क्रियाकलापमा सहुलियत दिईएको छ । त्यसैले यस कार्यक्रम अन्तर्गत यस्ता वनहरुको दर्ता गर्ने विशेष कार्यक्रम रहेको छ । अतः निजी वन सम्वन्धि विभिन्न कार्यक्रमको सफलतापूर्वक कार्यान्वियन एवं जिल्लामा जानकारी दिन तथा चेतना अभिवृद्धि गर्नको लागि स्वीकृत नर्मस तथा जिल्ला दररेटको आधार लिई लागत इस्टिमेट स्वीकृत गरी सोहि बमोजिम यस शिर्षकमा विनियोजित रकम खर्च गर्न सकिनेछ । साथै यस कार्यक्रम अन्तर्गत जिल्लामा स्थानीय मानिसहरुले बुझ्ने भाषामा पोष्टर, पर्चा, ब्रोसर आदि तयार गरी वितरण/प्रदर्शन गरिनेछ । यसमा उपयुक्त चेतनामूलक र जानकारीमूलक सामाग्री तयार गरी स्थानीय एफ.एम.बाट समेत प्रचारप्रसार गर्न सकिनेछ । आवश्यकता अनुसार स्थानीय हाट बजारमा माइकिङ्ग तथा प्रवचन आदि समेत गर्न सकिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरुबाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस क्रियाकलाप संचालनको लागि रु. ४,५०,०००।- (चार लाख पचास हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

निजी वनको प्रचार प्रसार भई निजी वनको विकासमा सहयोग पुग्ने ।

४९. निजी वनधनीलाई वन व्यवस्थापन औजार उपकरण खरीद तथा वितरण

यस कार्यक्रम अन्तर्गत जिल्लामा भएका निजी वनधनीहरुको विवरणको आधारमा वन व्यवस्थापन औजार उपकरण आवश्यक पर्ने साथै आर्थिक अवस्था कमजोर भई औजार उपकरणहरु खरिद गर्न गाहो भएका निजी वनधनीहरुको पहिचान गरि त्यस्ता निजी वनधनीहरुलाई वन व्यवस्थापन औजारहरु जस्तै Hand saw, Bow saw, Prunning saw, Diameter tape, Digging machine, Fire fighting equipments तथा झाडी सफाई गर्ने सामग्री आदि जस्ता सामानहरु सार्वजनिक खरिद प्रकृया अवलम्वन गरी खरिद गरिनेछ । उपकरण खरिद पश्चात नियमानुसार स्टोर दाखिला गरी भपाई बनाई निजी वनधनीहरुलाई वितरण गरिनेछ । साथै वितरण गरिएको सामग्री र निजी वन धनीको विवरण सम्वन्धित स्थानिय तहलाई जानकारी गराईनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरुबाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस क्रियाकलाप संचालनको लागि रु. १,२५,०००।- (एक लाख पच्चिस हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

निजी वनको व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने ।

५०. GIS तथा GPS तालिम (कर्मचारी)

कर्मचारीहरुका लागि GIS तथा GPS तालिम संचालनका लागि बिनियोजित रकम तालिम सामाग्री खरिद, तालिमका सहभागीहरुको दैनिक भत्ता, यातायात, हल भाडा, प्रशिक्षक भत्ता, तालिम संचालनका लागि शुरुवाती भौतिक सामाग्री एवं औजार खरिद तथा हस्तान्तरण लगायतका विभिन्न शिर्षकमा स्वीकृत लागत इष्टिमेट अनुसार विस्तृत योजना बनाई खर्च गर्न सकिनेछ । डिभिजन वन कार्यालयहरुवाट संचालन हुने यस तालिममा स.व.अ., रेञ्जर, फरेष्टर तथा वन रक्षकहरुको सहभागीता रहनेछ । साथै वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रवाट संचालन हुने यस प्रकारको तालिममा उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, वन निर्देशनालय, वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र,

डिभिजन वन कार्यालय तथा भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरुका स.व.अ./स.भू.अ./अधिकृतस्तर छैठौं (प्रा.)/रेञ्जर/भू-संरक्षण सहायकहरुको सहभागीता रहनेछ साथै आवश्यकता अनुसार निकुञ्ज, आरक्ष, संरक्षण क्षेत्रका वन प्राविधिक कर्मचारीहरुलाई समेत सहभागि गराउन सकिने छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, वन निर्देशनालय, वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालय तथा भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरुले विगतमा सम्बद्ध विषयमा तालिम नलिएका कर्मचारीहरुलाई प्रमुख सहभागीको रुपमा छनौट गरी पठाउनु पर्नेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- तालिमको विषयवस्तु, उदेश्य, औचित्य
- तालिम संचालन भएको स्थान र मिति देखिने तालिमको व्यानर, सहभागीहरूको फोटो, तथा अन्य दृष्यहरु समावेश गरी कार्यक्रमको उपलव्धी सहितको प्रतिवेदन
- कार्यक्रमको भौतिक र आर्थिक प्रगति

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरुले विषय विज्ञ तथा सेवाप्रदायकवाट समेत यो तालिम संचालन गर्न सक्नेछ भने वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रले उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय/वन निर्देशनालय सँगको समन्वयमा सेवाप्रदायक तथा विषय विज्ञवाट समेत यो कार्य संचालन गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ११,००,०००।- (एघार लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि हुनको साथै वन क्षेत्रको तथ्याङ्कहरुको भण्डारण, व्यवस्थापन, विश्लेशण गर्नमा सहयोग पुगी वनको व्यवस्थापन तथा संरक्षणमा टेवा पुग्ने ।

५१. कर्मचारी क्षमता अभिवृद्धि तालिम (टिम बिल्डिङ्ग गोष्ठी)

कार्यालयलाई व्यवस्थित र प्रविधीमैत्री बनाई वन संरक्षणको क्रियाकलापहरु सहज र प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन गर्न र कार्यालयबाट प्रदान गरिने सेवा प्रवाहलाई चुस्त, दुरुस्त बनाउन यस तालिमको व्यवस्था गरिएको छ । डिभिजन/सव डिभिजन वन कार्यालयमा कार्यरत कर्मचारीका लागि यो तालिम डिभिजन वन कार्यालयले संचालन गर्नेछ । यो तालिम संचालनका लागि स्वीकृत लागत इष्टिमेट अनुसार विस्तृत योजना बनाई खर्च गर्न सकिनेछ । यस टीम बिल्डिङ्ग तालिमको लागि सम्वन्धित विषयमा विज्ञलाई स्रोत व्यक्ति वनाई संचालन गरिनुपर्दछ । तालिम संचालन पछि अध्ययन गरिएका विषयवस्तु, सेसन प्लान, सहभागी संख्या र नामावली, व्यानर सहितका फोटोहरु, तालिमको सकारात्मक तथा नकारात्मक पक्ष सहितको प्रतिवेदन समावेश गरिनु पर्दछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्य सम्पन्न गर्न कुल रकम रु १९,८५,०००।- (उन्नाईस लाख पचासी हजार मात्र) बिनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

कर्मचारीहरुको क्षमतामा अभिवृद्धि भई सेवा प्रवाहको गुणस्तरमा वृद्धि हुने ।

५२. कर्मचारीहरूको लागि फिल्ड गियर सेट खरिद (जुत्ता, टर्च लाइट, रेनकोट र व्याग)

वन क्षेत्रको संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा सहयोग पुऱ्याउनको लागि डिभिजन वन कार्यलय अन्तर्गतका फिल्डस्तरमा कार्यरत कर्मरचारीहरुका लागि फिल्ड गियर जस्तै जुत्ता, टर्च लाइट, डिभिजन वन कार्यालयको लोगो सहितको रेनकोट, ट्र्याकसुट, Sleeping Bag र व्याग सेट खरिद गरि उपलब्ध गराइने छ । यस कार्यक्रम संचालन गरि फिल्ड गियर सेट खरीद गर्नको लागि प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली

२०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ तथा प्रचलित ऐन नियमको परिधि भित्र रहि सार्वजनिक खरिद प्रकृया अवलम्बन गरी खरिद गरिनेछ । फिल्ड गियर खरिद पश्चात नियमानुसार स्टोर दाखिला गरी फल्डस्तरमा कार्यरत कर्मरचारीहरुलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ३,००,०००।- (तीन लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन संरक्षण, व्यवस्थापन तथा सेवा प्रवाहमा समेत सहयोग पुग्ने ।

५३. अन्य विविध खर्च

यस शिर्षक अन्तर्गतको रकम चियापान, अतिथी सत्कार तथा सरोकारवालाहरु र सुरक्षा निकायहरुसँग समन्वय बैठकमा खर्च सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ७२,०००।- (बहत्तर हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन क्षेत्रको संरक्षण कार्यमा विभिन्न सरोकारवाला तथा सुरक्षा निकायहरुको सहयोग उपलब्ध हुने ।

५४. लोकल भोल्युम टेवल तयारी

यस कार्यक्रम अन्तर्गत खयर, उतिस, खोटेसल्ला, चिलाउने, पात्ले कटुस तथा अन्य उपयोगि प्रजातीहरुको भोल्युम टेवल तयारीको लागि यसमा विनियोजित बजेटबाट ईन्धन, यातायात, दैनिक भ्रमण भता, खाजा, विषयगत विज्ञ तथा कामदार खर्च आदिमा समेत खर्च गर्न सकिने छ । यो कार्यक्रम परामर्शदाताको सहयोगमा वा डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुवाट अमानतमा समेत गर्न गराउन सकिने छ । यसमा विनीयोजित रकम यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, तथा प्रचलित नर्मसको पालना गरिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरूले यस प्रकारको कार्यक्रमको संचालन गर्ने छन् । डिभिजन वन कार्यालयले वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रसँग सहकार्य गरेर समेत यस कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम संचालनको लागि बजेट रु. ३,००,०००।- (तीन लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । डिभिजन वन कार्यालयले TOR स्वीकृत गरेर मात्र यस कार्यक्रम संचालन गर्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

विभिन्न वन प्रजातीको लोकल भोल्युम टेवल तयारी भई वन व्यवस्थापनमा टेवा पुग्ने तथा कर्मचारीको कार्यबोझमा कमी आउने छ ।

५५. अध्ययन अनुसन्धान प्लटको डाटा संकलन, विश्लेषण तथा प्रतिवेदन तयार

प्रदेशमा रहेका वन क्षेत्र सँग सम्बन्धित अध्ययन अनुसन्धान प्लटको नक्सांकन गर्ने तथा नयाँ प्लटहरुको पहिचान गरि सो क्षेत्रको नक्सांकन गरि अध्ययन अनुसन्धान प्लटमा भएको जैविक विविधता, रुख बिरुवाहरुको मापन, कार्वन मापन आदि जस्ता सम्बन्धित डाटा संकलन, विश्लेषण गरि सो प्लटहरुको अध्ययन, अनुसन्धान कार्य गर्नु पर्दछ । साथै सोको प्रतिवेदन समेत तयार गर्नु पर्नेछ । यसमा विनियोजित बजेट उपरोक्त कार्य गर्न आवश्यक पर्ने भ्रमण भत्ता, ईन्धन, भाडा, यातायात तथा विषयगत विज्ञ, कामदारहरुको पारिश्रमिक आदिमा समेत खर्च गर्न सकिन्छ । साथै यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति
- कार्यक्रमको उपलब्धी प्रभाव र असर
- अध्ययन प्रतिवेदन र कार्यक्रम सम्वन्धी फोटोहरु

जनशक्ति व्यवस्थापन

वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रले उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय/वन निर्देशनालय सँगको समन्वयमा यो कार्यक्रम संचालन गर्नेछ । अध्ययन अनुसन्धानको लागि संघिय वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रसँग सहकार्य तथा समन्वय समेत गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १२,००,०००।- (बाह्र लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रले TOR स्वीकृत गरी गराई अध्ययन अनुसन्धानको कार्य गर्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा व.अ.प्र.केन्द्रले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम केन्द्रको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन क्षेत्र तथा जैविक विविधताको संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा सहयोग पुगि वन क्षेत्रको नीति नियम निर्माण गर्न समेत सहयोग पुग्ने ।

५६. सामुदायिक वन समूहसँगको साझेदारीमा जडीबुटी/सुगन्धित वनस्पति प्रशोधन उद्योग स्थापनामा सहयोग (सार्वजनिक-नीजि साझेदारी अनुदान)

यस कार्यक्रममा विनियोजित रकम सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहसँगको साझेदारीमा जडीबुटी/ सुगन्धित वनस्पत प्रशोधन उद्योग स्थापना गर्नको लागि खर्च गर्न सकिने छ । साथै यसको लागि आवश्यक पर्ने सम्भाव्यता अध्ययन/सर्वेक्षण/विस्तृत डिजाईन र वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नको लागि यसै शिर्षक अन्तर्गत खर्च गर्न सकिनेछ । अध्ययनको सम्पर्ण प्रकृया सकिएपछि अध्ययनले तोकेको क्षेत्रमा विस्तृत डिजाईन बमोजिम सो उद्योगको स्थापना तथा संचालन सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहसँगको साझेदारीमा सार्वजनिक-निजी साझेदारी मोडेलमा गरिने छ । सो कार्यक्रम संचालन गर्दा वन पैदावारमा आधारित वन उद्यम स्थापना तथा संचालन कार्यविधि, २०७५ (अनुसूची नं. १) को परिच्छेद - ४ बमोजिमको प्रस्ताव आव्हान तथा मूल्यांकन, उद्यम स्थापना तथा सञ्चालन र अनुगमन मुल्यॉकनको प्रकृया अपनाउनु पर्ने छ । साथै यस कार्यक्रम संचालनको लागि उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने अनुदान तथा सहयोग सम्वन्धी कार्यविधि, २०७६ समेतको पालना गरिने छ ।

प्रदेश सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
प्रदेश नं. १
विराटनगर (नेपाल)

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा सार्वजनिक-निजी साझेदारी मोडेलमा यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ५०,००,०००।- (पचास लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले TOR स्वीकृत गरी गराइ जडीबुटी/सुगन्धित वनस्पति प्रशोधन उद्योग स्थापनाको लागि आवश्यक पर्ने सम्भाव्यता अध्ययन/सर्वेक्षण/विस्तृत डिजाईन र वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयारी सेवाप्रदायकबाट सेवा खरिद गरेर समेत कार्य गर्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा मन्त्रालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहसँगको साझेदारीमा जडीबुटी/सुगन्धित वनस्पति प्रशोधन उद्योग स्थापना भई सञ्चालन भएको हुनेछ ।

५७. काठ Seasoning/Preservation/Perquette का लागि प्रशोधन उद्योग स्थापना सहयोग (सार्वजनिक-नीजि साझेदारी अनुदान)

यस कार्यक्रममा विनियोजित रकम छिटै गुणस्तरमा ह्रास आउने प्रकारका प्रजातिको काठको गुणस्तर वृद्धि गर्न काठ Seasoning/Preservation/Perquette उद्योग स्थापना तथा संचालनमा खर्च गर्न सकिनेछ । साथै का Seasoning/Preservation/Perquette उद्योग स्थापनाको लागि आवश्यक पर्ने सम्भाव्यता अध्ययन, सर्वेक्षण, विस्तृत डिजाईन र वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नको लागि यसै शिर्षक अन्तर्गत खर्च गर्न सकिनेछ । अध्ययनको सम्पर्ण प्रकृया सकिएपछि अध्ययनले तोकेको क्षेत्रमा विस्तृत डिजाईन बमोजिम सो उद्योगको स्थापना तथा संचालन सार्वजनिक-नीजि साझेदारी मोडेलमा गरिने छ । सो कार्यक्रम संचालन गर्दा वन पैदावारमा आधारित वन उद्यम स्थापना तथा संचालन कार्यविधि, २०७५ (अनुसूची नं. १) परिच्छेद - ४ बमोजिमको प्रस्ताव आब्हान तथा मूल्यांकन, उद्यम स्थापना तथा सञ्चालन र अनुगमन मुल्यौंकनको प्रकृया अपनाउनु पर्ने छ । साथै यस कार्यक्रम संचालनको लागि उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने अनुदान तथा सहयोग सम्वन्धि कार्यविधि, २०७६ समेतको पालना गरिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा सार्वजनिक-नीजि साझेदारी मोडेलमा यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १,७०,००,०००।- (एक करोड सत्तरी लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले TOR स्वीकृत गरी गराइ Seasoning/Preservation/Perquette उद्योग स्थापनाको लागि आवश्यक पर्ने सम्भाव्यता अध्ययन/सर्वेक्षण/विस्तृत डिजाईन र वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयारी सेवाप्रदायकबाट सेवा खरिद गरेर समेत कार्य गर्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा मन्त्रालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- काठको उत्पादन र उपयोगमा विविधिकरण हुने ।

- काठको गुणस्तरमा बृद्धि भई मुल्य अभिबृद्धि हुने ।
- स्थानिय श्रोतको उपयोग भई आयआर्जनमा बृद्धि हुने ।
- स्थानिय स्तरमा वनजन्य उत्पादनको सहज उपलब्धता हुने ।

५८. तन्तु प्रशारण (Tissue Culture) विधिबाट बिरुवा उत्पादनका लागि ल्याब स्थापना सहयोग (सार्वजनिक-नीजि साझेदारी अनुदान)

यस कार्यक्रममा विनियोजित रकम तन्तु प्रशारण (Tissue Culture) विधिबाट जिवाणु रहित र गुणस्तरीय बिरुवा उत्पादनका लागि (Tissue Culture) ल्याब स्थापना गर्नको लागि यो रकम खर्च गर्न सकिने छ । साथै यसको लागि आवश्यक पर्ने सम्भाव्यता अध्ययन/सर्वेक्षण/विस्तृत डिजाईनर वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नको लागि यसै शिर्षक अन्तर्गत खर्च गर्न सकिनेछ । अध्ययनको सम्पर्ण प्रकृया सकिएपछि अध्ययनले तोकेको क्षेत्रमा विस्तृत डिजाईन बमोजिम सो ल्यावको स्थापना तथा संचालन सार्वजनिक-नीजि साझेदारी मोडेलमा गरिने छ । सो कार्यक्रम संचालन गर्दा वन पैदावारमा आधारित वन पैदावारमा आधारित वन उद्यम स्थापना तथा संचालन कार्यविधि, २०७५ (अनुसूची नं. १) परिच्छेद - ४ बमोजिमको प्रस्ताव आव्हान तथा मूल्यांकन, उद्यम स्थापना तथा सञ्चालन र अनुगमन मुल्याँकनको प्रकृया अपनाउनु पर्ने छ । साथै यस कार्यक्रम संचालनको लागि उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने अनुदान तथा सहयोग सम्बन्धि कार्यविधि, २०७६ समेतको पालना गरिने छ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबट निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा सार्वजनिक-नीजि साझेदारी मोडेलमा यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १,५०,००,०००।- (एक करोड पचास लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले TOR स्वीकृत गरी गराइ Tissue Culture ल्याब स्थापनाको लागि आवश्यक पर्ने सम्भाव्यता अध्ययन/सर्वेक्षण/विस्तृत डिजाईनर वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयारी सेवाप्रदायकबाट सेवा खरिद गरेर समेत कार्य गर्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा मन्त्रालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

Tissue Culture ल्याब स्थापना भई गुणस्तरीय विरुवाको उत्पादनको माध्यमबाट प्रदेशको हरियाली प्रवर्द्धनमा समेत सहयोग पुग्ने ।

५९. प्रदेश स्तरिय मिचहा प्रजाती (Invasive Species) को रोकथाम र नियन्त्रण सम्बन्धी अध्ययन र अभिलेखिकरण

यस प्रदेशमा अवस्थित विभिन्न वन क्षेत्र/सिमसार क्षेत्र जैविक विविधताको हिसावले एकदमै महत्वपूर्ण क्षेत्रको रुपमा परिचित भएतापनि वनमारा (माइकेनिया माइक्रान्था), जलकुम्भी आदी जस्ता मिचाहा प्रजाती अधिकाँश ठाउँमा फैलिएर रैथाने र उपयोगी वनस्पतिको साथ साथै सिमसार क्षेत्रलाई लाई मास्न थाले सँगै रैथाने वनस्पति/जीवजन्तु सङ्कटमा परेका छन् । तसर्थ यस क्षेत्रको जैविक विविधतालाई सन्तुलित राख्नको लागि मिचहा प्रजातीलाई के कसरी रोकथाम/नियन्त्रण तथा हटाउन सकिन्छ, सो सम्वन्धमा अध्ययन हुन नितान्त आवश्यक रहेको छ । तसर्थ यस शिर्षक अन्तर्गत प्रदेश स्तरिय मिचहा प्रजाती (Invasive Species) को रोकथाम र नियन्त्रण सम्वन्धमा मिचहा प्रजातीको अभिलेखिकरण सहितको अध्ययन गरिने छ ।

यसमा विनियोजित बजेट उपरोक्त कार्य गर्न आवश्यक पर्ने भ्रमण भत्ता, ईन्धन, भाडा, यातायात, तथा विषयगत विज्ञ आदिमा समेत खर्च गर्न सकिन्छ । साथै यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति
- कार्यक्रमको उपलव्धी, प्रभाव र असर
- अध्ययन प्रतिवेदन र कार्यक्रम सम्वन्धी फोटाहरु

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले यो कार्यक्रम संचालन गर्नेछ । अध्ययन अनुसन्धानको लागि संघिय वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रसँग सहकार्य तथा समन्वय समेत गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १५,००,०००।- (पन्ध्र लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले TOR स्वीकृत गरेर मात्र यस अध्ययन कार्य गर्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा मन्त्रालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

मिचहा प्रजाती (Invasive Species) को रोकथाम र नियन्त्रणमा सहयोग पुग्ने ।

६०. स्वदेशी जडीबुटीमा आधारित GMP Certified आयुर्वेदिक औषधी उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना सहयोग (सार्वजनिक-नीजि साझेदारी अनुदान)

यस कार्यक्रममा विनियोजित रकम स्वदेशी जडीबुटीमा आधारित GMP Certified आयुर्वेदिक औषधी उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना गर्नको लागि यो रकम खर्च गर्न सकिने छ । साथै यसको लागि आवश्यक पर्ने सम्भाव्यता अध्ययन/सर्वेक्षण/विस्तृत डिजाईन र वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयार गर्नको लागि यसै शिर्षक अन्तर्गत खर्च गर्न सकिनेछ । अध्ययनको सम्पर्ण प्रकृया सकिएपछि अध्ययनले तोकेको क्षेत्रमा विस्तृत डिजाईन बमोजिम सो उद्योग स्थापना तथा संचालन सार्वजनिक-नीजि साझेदारी मोडेलमा गरिने छ । सो कार्यक्रम संचालन गर्दा वन पैदावारमा आधारित वन उद्यम स्थापना तथा संचालन कार्यविधि, २०७५ (अनुसूची नं. १) परिच्छेद - ४ बमोजिमको प्रस्ताव आव्हान तथा मूल्यांकन, उद्यम स्थापना तथा सञ्चालन र अनुगमन मुल्यांकनको प्रकृया अपनाउनु पर्ने छ । साथै यस कार्यक्रम संचालनको लागि उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने अनुदान तथा सहयोग सम्वन्धि कार्यविधि, २०७६ समेतको पालना गरिने छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबट निजी क्षेत्रसँगको सहकार्यमा सार्वजनिक-नीजि साझेदारी मोडेलमा यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ५,००,००,०००।- (पाँच करोड मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले TOR स्वीकृत गरी गराइ GMP Certified आयुर्वेदिक औषधी उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापनाको लागि आवश्यक पर्ने सम्भाव्यता अध्ययन/सर्वेक्षण/विस्तृत डिजाईनर वातावरणीय अध्ययन प्रतिवेदन तयारी सेवाप्रदायकबाट सेवा खरिद गरेर समेत कार्य गर्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा मन्त्रालयले

कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रदेशस्तरमा स्वदेशी जडीबुटीमा आधारित GMP certified आयुर्वेदिक औषधी उत्पादन गर्ने उद्योग स्थापना भएको हुने ।

६१. जलवायु अनुकुलन नमुना गाउँ कार्यक्रम (गै.स.स. सँग साझेदारीमा)

जलवायु परिवर्तनको चुनौतीहरुसँग सामना गर्दै अनुकलन तथा न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरुलाई प्रवर्द्धन गर्ने र समुदायको समानुकुलन क्षमता बढाउने उदेश्य अनुरुप उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले 'जलवायु अनुकुलन नमुना गाउँ कार्यक्रम संचालन मार्गदर्शन, २०७६' तयार गरी उक्त मार्गदर्शन बमोजिम गैर सरकारी संस्थाको साझेदारीमा यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ । यस कार्यक्रम संचालनको लागि उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले TOR तयार गरि गैर सरकारी संस्थाहरु सँग आशय पत्र (EOI) माग गरि EOI बाट छनौट भएका सम्भाव्य गैर सरकारी संस्थाहरुसँग प्रस्ताव माग गरि सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ बमोजिमको प्रकृया अवलम्बन गरि ३ गोटा गैर सरकारी संस्थाहरुको छनौट गरि ती संस्थाहरुबाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले यो कार्यक्रम संचालन गर्नेछ । यस कार्यक्रम संचालनको लागि संघिय वन तथा वातावरण मन्त्रालयसँग सहकार्य तथा समन्वय समेत गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १,५०,००,०००।- (एक करोड पचास लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । मन्त्रालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

तीन वटा जलवायु अनुकुलन नमुना गाउँ कार्यक्रम संचालन भई जलवायु परिवर्तनका अनुकलन तथा न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरुको विकास तथा प्रवर्द्धन हुने ।

६२. झापाको जलथल वन क्षेत्रलाई जैविक विविधतायुक्त वनस्पति संरक्षण तथा अनुसन्धान केन्द्रको विकास गर्न सम्भाव्यता अध्ययन (बोटानिकल गार्डेन)

झापा जिल्लामा अवस्थित जलथल वन क्षेत्र जैविक विविधताको हिसावले एकदमै महत्वपूर्ण क्षेत्र रहेकोले सो वन क्षेत्रलाई जैविक विविधतायुक्त वनस्पति संरक्षण तथा अनुसन्धान केन्द्रको विकास गर्न सकिन्छ वा सकिदैन तथा जलथल क्षेत्रमा अनुसन्धान केन्द्र स्थापनाको लागि उपर्युक्त स्थान छनौटको लागि यस प्रकारको सम्भाव्यता अध्ययन गरिने छ । यसमा विनियोजित बजेट उपरोक्त कार्य गर्न आवश्यक पर्ने भ्रमण भत्ता, ईन्धन, भाडा, यातायात तथा विषयगत विज्ञ आदिमा समेत खर्च गर्न सकिन्छ । साथै यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ । कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति र कार्यक्रमको उपलव्धी, प्रभाव र असर
- अध्ययन प्रतिवेदन र कार्यक्रम सम्वन्धी फोटोहरु

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले यो कार्यक्रम संचालन गर्नेछ । अध्ययन अनुसन्धानको लागि संघिय वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रसँग सहकार्य तथा समन्वय समेत गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १५,००,०००।- (पन्ध्र लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले TOR स्वीकृत गरेर मात्र यस सम्भाव्यता अध्ययन कार्य गर्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा मन्त्रालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

जैविक विविधतायुक्त वनस्पति संरक्षण तथा अनुसन्धान केन्द्रको स्थापनाको लागि विभिन्न विषयगत विषयहरुमा अध्ययन भई उपर्युक्त स्थान छनौट गर्न सहयोग पुग्ने ।

६३. प्रस्तावित संरक्षित वन प्रवर्द्धन कार्यक्रम (ताप्लेजुङ्ग, तेह्रथुम र संखुवासभा)

ताप्लेजुङ्ग, तेह्रथुम र संखुवासभा जिल्लामा अवस्थित प्रस्तावित तिनजुरे मिल्के जलजले संरक्षित वनमा वन प्रर्वद्धन कार्यक्रमको विस्तृत योजना वनाई ३ वटा जिल्लाका डिभिजन वन कार्यालयहरुले यो कार्यक्रम संचालन गर्ने गराउने छन् । वन प्रर्वद्धन कार्यक्रम अन्तर्गत मुख्यतया वन, जैविक विविधता तथा वातावरण संरक्षणको क्षेत्रमा स्वीकृत बजेटलाई प्रयोग गरी यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सव डिभिजन वन कार्यालयहरुका कर्मचारी, संरक्षित वन कार्यक्रमका कर्मचारी, परिषद्का सदस्यहरु, स्थानीय तह तथा वन उपभोक्ता समूहहरु समेतको सहयोग र सहकार्यमा यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २५,००,०००।- (पच्चिस लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । TOR स्वीकृत गरी गराई कार्यक्रम कार्यान्वयन उपभोक्ता समूह, वन कर्मचारी वा सेवा प्रदायक बाट समेत गर्न सकिनेछ । उपभोक्ता समूह तथा परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा डिभिजन वन कार्यालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम कार्यालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रस्तावित तिनजुरे मिल्के जलजले संरक्षित वन क्षेत्रको जैविक विविधताको संरक्षण/व्यवस्थापन भई पर्यापर्यटनको समेत प्रवर्द्धन हुने ।

६४. दोभाने संरक्षित वनको कार्ययोजना तयारी (अध्ययन/सर्वेक्षण/अनुसन्धान)

यस कृयाकलापमा विनियोजित बजेटबाट भोजपुर जिल्लामा रहेको प्रस्तावित दोभाने संरक्षित वनको कार्ययोजना निर्माणको लागि खर्च गरिने छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत दोभाने संरक्षित वनको संरक्षण योजना सहित संरक्षणका चुनौती र अवसरहरुको समेत पहिचान गरि सो क्षेत्रको व्यवस्थापनका लागि कम्तीमा पांच वर्षमा सम्पादन गरिनु पर्ने कृयाकलाप तथा बजेट समेत समाविष्ट गरी प्रस्तावित दोभाने संरक्षित वनको कार्ययोजना तयार गर्नुपर्ने छ । यो कार्यक्रम परामर्शदाताको सहयोगमा वा डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुवाट अमानतमा समेत गर्न गराउन सकिने छ । यसमा विनीयोजित बजेट ईन्धन, यातायात, दैनिक भ्रमण भता, खाजा, विषयगत विज्ञ तथा स्थानीय तह तथा त्यस क्षेत्रमा बसोबास गर्ने मानिसहरुसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम संचालन आदिमा समेत खर्च गर्न गर्न सकिनेछ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालय, भोजपुरबाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ५,००,०००।- (पाँच लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । डिभिजन वन कार्यालय, भोजपुरले TOR स्वीकृत गरी गराइ सो कार्यक्रम संचालन गर्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा कार्यालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम केन्द्रको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

दोभाने संरक्षित वनको कार्ययोजना निर्माण भई सो क्षेत्रको दिगो व्यवस्थापन मार्फत जैविक विविधताको संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने ।

६५. पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन

वनले दिन सक्ने वातावरणीय सेवाको अधिकतम उपयोग गर्न वन पैदावारको लागि समुदायद्वारा वनको व्यवस्थापन साथै पर्यापर्यटन कार्यक्रम समेत संचालन गर्न आवश्यक देखिएको छ । हाल कतिपय समुदायद्वारा व्यवस्थापन तथा संरक्षण गरिएका वनहरुले स्वतस्फुर्त रुपमा पर्यापर्यटन व्यवस्थापन गरिराखेका छन् ।अतः समुदायद्वारा व्यवस्थापन तथा संरक्षण गरिएका वनहरुमा अझ बढी प्रभावकारी रुपमा पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन गर्नको लागि यस कार्यक्रममा विनियोजित रकम वनसँग सम्बन्धित उपभोक्ता समूहहरुले व्यवस्थापन तथा संरक्षण गरिएका वनहरुमा पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन र विकासको लागि खर्च गर्न सकिनेछ । प्रदेशमा अवस्थित डिभिजन वन कार्यालयहरु/सरोकारवाला निकायहरुले पर्यापर्यटकिय स्थल पर्वद्धन र विकासको सम्भावना बोकेका समुदायद्वारा व्यवस्थापन तथा संरक्षण गरिएका वन (सामुदायिक वन, कबुलियती वन, धार्मिक वन, साझेदारी वन) हरुमा वन पैदावारको उत्पादन सहित वातावरणीय सेवाहरुको प्रवर्द्धन गरी अधिकतम आर्थिक लाभ प्राप्त गर्न समग्र वनको हैसियतमा सुधार गर्नस वातावरण र जैविक विविधता संरक्षण र स्थानीय उपभोक्ताहरुको मौलिक, सामाजिक र सांस्कृतिक मूल्य मान्यतामा बढावा हुने गरी वन विहार, जलविहार, पार्क/उद्यान अवलोकन, वनभोज, फोटो यात्रा, सिनेमा वा भिडियो छायाँकन, सूचना तथा शन्देसमूलक गतिविधि, ऐतिहासिक र धार्मिक/साँस्कृतिक सम्पदा अवलोकन जस्ता संरक्षण, रोजगारी तथा आयआर्जन सिर्जना हुने जस्ता कृयाकलापहरु संचालन गरिनेछ । यो कार्यक्रम कार्यान्वयनको लागि डिभिजन वन कार्यालयलले १ जना स.व.अ./अधिकृत (प्रा.) Focal person को रुपमा तोक्नु पर्नेछ । साथै वन तथा भू-संरक्षण विभागबाट जारी पर्यापर्यटन प्रवर्द्धनका लागि समुदायमा आधारित वन समूह/संस्थालाई अनुदान दिने सम्बन्धी कार्यविधि,२०७६ समेतको आधार लिई डिभिजन वन कार्यालयहरुले समुदायद्वारा व्यवस्थापन तथा संरक्षण गरिएका वनहरुमा पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन सम्बन्धि विस्तृत योजना बनाई यस कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरुबाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि रु. ५,००,०००।- (पाँच लाख मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

समुदायद्वारा व्यवस्थित वनमा पर्यापर्यटकिय स्थलको प्रवर्द्धन र विकास भई स्थानीय स्तरमा आयआर्जनमा वृद्धि भई रोजगारीको समेत सिर्जना हुने ।

६६. झापा जिल्लामा पाइने विभीन्न काठहरूको नमुना संकलन गरी सूचना केन्द्रमा राख्ने

कुन कुन प्रजातीका काठका नमुनाहरु कुन कुन क्षेत्रबाट के कसरी ल्याउने हो, सो काठको नमुनाहरुको दिर्घकालिन रुपमा के कसरी व्यवस्थापन गर्ने हो सोको विस्तृत योजना बनाई यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ । यसमा विनियोजित बजेट योजनामा उल्लेख भएका कार्यहरु गर्नको लागि प्रचलित ऐन, नियम, कार्यविधि, स्वीकृत नर्मस बमोजिम खर्च गर्न सकिने छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम डिभिजन वन कार्यालय, झापाबाट संचालन हुनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १,००,०००।- (एक लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

सूचना केन्द्रको विकास भई काठहरूको नमुनाको आधारमा बरामद गरिएका काठहरु पहिचान गर्न समेत सहज हुने।

६७. जलथल वनमा मिचाहा प्रजाती हटाउने

झापा जिल्लामा अवस्थित जलथल वन क्षेत्र जैविक विविधताको हिसावले एकदमै महत्वपूर्ण क्षेत्रको रुपमा परिचित भएता पनि स्थानीय बोलीचालीमा "प्याङ्ग्री" भनेर चिनिने मिचाहा प्रजातीको एक प्रजाति "माइकेनिया माइक्रान्था" यस क्षेत्रमा अनियन्त्रित रुपमा फैलिइरहेको छ । प्याङ्ग्री झारले खाली रहेका अधिकाँश ठाउँमा फैलिएर रैथाने र उपयोगी वनस्पतिलाई मास्न थाले सँगै रैथाने वनस्पति सङ्कटमा परेका छन् । तसर्थ यस क्षेत्रको जैविक विविधतालाई सन्तुलित राख्नको लागि माइकेनिया माइक्रान्थालाई हटाउनको लागि यस शिर्षकको बजेट खर्च गर्न सकिने छ । मिचहा प्रजाति हटाईएको ठाँउमा बढी घनत्वमा चाक्लोपात हुने रुख प्रजातिका बिरुवाहरु रोपण गरिनेछ । विभिन्न अध्ययन अनुसन्धानले सिफारिस गरेका उपयुक्त प्रविधिको प्रयोग गरि जलथल वनमा रहेका मिचाहा प्रजाती हटाउन सकिने छ ।

साथै यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ । कार्य सम्पन्न भएपश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- मिचाहा प्रजाती हटाइएको परिमाण र हटाइपको क्षेत्रको क्षेत्रफल
- कार्यक्रमको उपलब्धी, प्रभाव र असर
- मिचाहा प्रजाती हटाइएको फोटोहरु (सो क्षेत्रको कार्यक्रम संचालन अघि समेतको फोटो)

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम डिभिजन वन कार्यालयबाट संचालन हुनेछ यसमा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहहरु समेतको लागत साझेदारीमा काम गर्न प्रयास गरिनेछ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय तथा वन निर्देशनालयबाट आवश्यकतानुसार प्राविधिक तथा अन्य सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु. ४,००,०००।- (चार लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

जैविक विविधताको संरक्षणमा सहयोग पुग्ने ।

६८. वन सम्वन्धी स्वीकृत IEE प्रतिवेदन कार्यान्वयन सम्वन्धी अनुगमन र प्रतिवेदन तयारी

वन सम्वन्धी स्वीकृत IEE प्रतिवेदनमा उल्लेखित वातावरणीय न्यूनीकरणका उपायहरुको साथ साथै वातावण व्यवस्थापन योजना (Environmental Management Plan) मा उल्लेखित क्रियाकलापहरु IEE प्रस्तावकले कार्यान्वयन गरेको छ कि छैन सोको अनुगमन गर्न नितान्त आवश्यक रहेको छ । तसर्थ स्वीकृत IEE प्रतिवेदनको आधारमा यस प्रदेशमा वन सम्वन्धी विभिन्न आयोजना र कियाकलाप संचालन गरिरहेका प्रस्तावकहरुको विभिन्न आयोजना र क्रियाकलापहरुको अनुगमन गरिने छ । यसमा शिर्षकमा विनियोजित बजेट ईन्धन, यातायात, दैनिक भ्रमण भता,

अन्तरक्रियामा खाजा खर्च, विषयगत विज्ञ आदिमा समेत खर्च गर्न सकिने छ । साथै अनुगमन पश्चात प्रतिवेदन तयार गरि सो प्रतिवेदन उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा पठाउनु पर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

वन निर्देशनालयका कर्मचारीहरुवाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो क्रियाकलाप संचालनको लागि बजेट रु. १,२०,०००।- (एक लाख बिस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन सम्वन्धी स्वीकृत IEE प्रतिवेदनको कार्यान्वयनको अवस्थाको बारेमा जानकारी प्राप्त भई प्रदेशको वातावरण सम्बन्धि नीति, ऐन, नियम बनाउन आवश्यक सहयोग पुग्ने ।

६९. वन क्षेत्रको जग्गा अन्य प्रयोजनमा दिएको सम्झौता कार्यान्वयन सम्वन्धि अनुगमन र प्रतिवेदन तयारी

प्रदेश नं. १ को वन क्षेत्रमा विभिन्न राष्ट्रिय प्राथमिकता प्राप्त आयोजना/सार्वजनिक संस्थाहरु संचालन गर्नको लागि आ.व. २०७५/७६ सम्ममा १०,९२९.३६ हेक्टर वन क्षेत्रको जग्गाको भोगाधिकार ती आयोजना/सार्वजनिक संस्थाहरुलाई उपलब्ध गराईएको छ । तसर्थ नेपाल सरकारको निर्णयानुसार ती आयोजना/सार्वजनिक संस्थाहरुलाई वन क्षेत्रको जग्गा भोगाधिकार उपलब्ध गराउदा भएको दुई पक्षिय सम्झौताको आधारमा सम्झौतामा भएका बुँदाहरुको कार्यान्वयन भएको छ कि छैन सोको अनुगमन गर्नको लागि यसमा शिर्षकमा विनियोजित बजेट ईन्धन, यातायात, दैनिक भ्रमण भता, अन्तरक्रिया खाजा खर्च, विषयगत विज्ञ आदिमा समेत खर्च गर्न सकिने छ । साथै अनुगमन पश्चात प्रतिवेदन तयार गरि सो प्रतिवेदन उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा पठाउनु पर्ने छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

वन निर्देशनालयका कर्मचारीहरुवाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ । साथै यस कार्यक्रम संचालन गर्नको लागि संघिय वन तथा वातावरण मन्त्रालयसँग समन्वय समेत गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो क्रियाकलाप संचालनको लागि बजेट रु. ३,००,०००।- (तीन लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन क्षेत्रको जग्गा अन्य निकायलाई दिएको भोगाधिकार सम्बन्धि विस्तृत जानकारी प्राप्त भई प्रदेशको वन सम्बन्धि नीति, ऐन, नियम बनाउन आवश्यक सहयोग पुग्ने ।

७०. सव डिभिजन स्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी

सव डिभिजन वन कार्यलय अन्तर्गत रहेका सामुदायिक वन समूहहरुसँग छलफल तथा सिकाई आदान प्रदान गर्न, आगामी वर्षको वन सम्वन्धी सव डिभिजन स्तरीय कार्यक्रम बनाउन, विषयगत समस्या र चुनौतीको समाधानको उपायहरु अवलम्वन गर्न एकदिने गोष्ठी स्वीकृत नर्मसको अधीनमा रही आयोजना गरिनेछ । यसमा वन कर्मचारी, वन समूहहरुका प्रतिनिधिहरु, वन उपभोक्ता महासंघका प्रतिनिधिहरु, स्थानीय तहका जनप्रतिनिधीहरू, अन्य वन समूहका प्रतिनिधिहरु तथा वन उद्यमीहरु समेत संलग्न रहने छन् । सव डिभिजन स्तरमा तयार भएको योजनाहरू डिभिजन वन कार्यलयको वार्षिक योजना तर्जुमा गोष्ठीमा पेश गर्नु पर्दछ । यस शीर्षकको रकम सेसन फि, समन्वय भत्ता, खाजा, हल भाडा, संचार, स्टेशनरी, पानी, प्रतिवेदन लेखन आदिमा लागत अनुमान स्वीकृत गराई खर्च गर्न सकिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न भइसकेपछि प्रगतिमा गोष्ठिमा उपस्थीती विवरण तथा माइनुट, फोटो एवं खर्च विलभर्पाइ सहितको गोष्ठि संचालन प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्दछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

प्रदेशस्तरका सव डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुवाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो गोष्ठी संचालनको लागि बजेट रु. २१,१०,०००।- (एक्काईस लाख दश हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

आगामी आ.व.को योजनाहरु निर्माणमा सहयोग पग्ने ।

७१. डिभिजन स्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठी

प्रत्येक वर्ष डिभिजन वन कार्यालयबाट जिल्लामा गरिने कृयाकलापहरुको छलफल गराउनु पर्दछ । यस योजना तर्जुमा कार्यमा जिल्लाका सम्पूर्ण सव डिभिजन वन कार्यालयका प्रमुखहरुलाई सहभागिता गराईनेछ । कार्यक्रमको सान्दर्भिकता हेरी जिल्लास्थित अन्य निकाय र विषयसँग सम्वन्धित प्रतिनिधि वा सरोकारवाला ब्यक्तिलाई समेत समावेश गरि स्वीकृत नर्मसको अधीनमा रही यस गोष्ठी संचालन गरिने छ । यस गोष्ठीमा सव डिभिजन वन कार्यालयका प्रमुखहरुले सब डिभिजन स्तरिय योजना तर्जुमा गोष्ठीबाट तय भएका कार्यक्रमहरूको औचित्व सहितको प्रस्तुतिकरण गरी योजना पारित गराउनु पर्दछ र डिभिजन वन कार्यलयले समेत जिल्लास्थित अन्य निकायसँग सहकार्य गर्न सकिने कार्यक्रमहरुको पहल गरी आगामी वर्षको लागि योजना तयार तथा स्वीकृत गरी प्रदेशिय योजना तर्जुमा गोष्ठीमा पेश गर्नुपर्दछ । यस शीर्षकको रकम गोष्ठिमा सहभागीको भत्ता, सेसन फि, समन्वय भत्ता, खाजा, हल भाडा, संचार, स्टेशनरी, पानी, प्रतिवेदन लेखन आदिमा लागत अनुमान स्वीकृत गराई खर्च गर्न सकिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न भइसकेपछि प्रगतिमा गोष्ठिमा उपस्थीती विवरण तथा माइनुट, फोटो एवं खर्च विलभर्पाइ सहितको गोष्ठि संचालन प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्दछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

प्रदेशस्तरका डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुवाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो गोष्ठी संचालनको लागि बजेट रु. ९,२८,०००।- (नौ लाख अट्ठाईस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

आगामी आ.व.को योजनाहरु निर्माणमा सहयोग पुग्ने ।

७२. डिभिजन स्तरीय वार्षिक समिक्षा गोष्ठि

प्रत्येक आर्थिक वर्षको समाप्तिसँगै डिभिजन वन कार्यलयबाट संचालन गरिएका सम्पूर्ण कृयाकलापको छलफल गराउनु पर्दछ । यस प्रगति समीक्षा कार्यमा जिल्लाका सम्पूर्ण सव डिभिजन वन कार्यलयका प्रमुखहरुलाई सहभागिता गराईनेछ । कार्यक्रमको सान्दर्भिकता हेरी जिल्लास्थित अन्य निकाय र विषयसँग सम्वन्धित प्रतिनिधि वा सरोकारवाला ब्यक्तिलाई समेत समावेश गरि स्वीकृत नर्मसको अधीनमा रही यस गोष्ठी संचालन गर्न सकिनेछ । यस शीर्षकको रकम गोष्ठिमा सहभागीको भत्ता, सेसन फि, समन्वय भत्ता, खाजा, हल भाडा, संचार, स्टेशनरी, पानी, प्रतिवेदन लेखन आदिमा लागत अनुमान स्वीकृत गराई खर्च गर्न सकिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न भइसकेपछि प्रगतिमा गोष्ठिमा उपस्थीती विवरण तथा माइनुट, फोटो एवं खर्च विलभर्पाइ सहितको गोष्ठि संचालन प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्दछ।

यस गोष्ठीको मुख्य कार्य निम्नानुसारका हुनेछन्

- आ-आफ्नो सव डिभिजन वन कार्यलयबाट संचालन भएका कार्यक्रमको छलफल गर्ने
- जिल्लास्थित अन्य निकायसँग सहकार्य गर्न सकिने कार्यक्रमहरुको पहिचान गर्ने
- असल अभ्यासको पहिचान गरी विस्तार गर्ने
- देखा परेका समस्या/चुनौतीको समाधानको उपाय खोज्ने

जनशक्ति व्यवस्थापन

प्रदेशस्तरका डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुवाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो गोष्ठी संचालनको लागि बजेट रु. ६,४०,०००।- (छ लाख चालिस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस आ.व. मा संचालन भएका कार्यक्रम/क्रियाकलापहरुको समिक्षा भई भावी कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा दिशानिर्देश गर्ने।

७३. प्रदेश स्तरीय चौमासिक र वार्षिक प्रगति समिक्षा गोष्ठि

प्रत्येक चौमासिक तथा आर्थिक वर्षको समाप्तिसँगै वन निर्देशनालय, वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालय तथा भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरुबाट संचालन गरिएका सम्पूर्ण कृयाकलापको छलफल गराउनु पर्दछ । साथै वन निर्देशनालय अन्तर्गतका कार्यालय, योजना, परियोजनाहरुवाट संचालन भएका कार्यक्रमहरुमा के कस्तो प्रगती भयो ? कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा पाईएका सवल र दुर्वल पक्षहरु के थिए ? कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्दा के कस्ता समस्या/चुनौतीहरु आए ? तिनको निराकरणका उपायहरु के हुन सक्छन ? सो पहिल्याइ कार्यक्रमलाई सफलता पुर्वक सम्पन्न गर्न सहयोग पुग्ने अभिप्रायले प्रत्येक चौमासिक र वार्षिकरुपमा प्रगती समिक्षा गोष्ठि संचालन गरिने छ । यस चौमासिक र वार्षिक प्रगति समिक्षा गोष्ठिहरुमा वन निर्देशनालय, वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, सम्पूर्ण डिभिजन वन कार्यलय तथा भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयका प्रमुखहरु, परियोजना प्रमुख एवं प्रतिनिधिहरु, उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयका महाशाखा प्रमुखहरु एवं अन्य विषयगत मन्त्रालयका प्रतिनिधि, प्रदेश योजना आयोगका सदस्य एवं अन्य विज्ञ तथा सहजकर्ताहरुको सहभागीतामा संचालन गरिने छ । कार्यकमको सान्दर्भिकता हेरी प्रदेशस्थित अन्य निकाय र विषयसँग सम्वन्धित प्रतिनिधि वा सरोकारवाला व्यक्तिलाई तथा संघिय विभाग र मन्त्रालयका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरुलाई समेत आमन्त्रण गर्न सकिनेछ । यस शीर्षकको रकम गोष्ठिमा सहभागीको भत्ता, सेसन फि, समन्वय भत्ता, खाना, खाजा, हल भाडा, संचार, स्टेशनरी, पानी, प्रतिवेदन लेखन आदिमा स्वीकृत नर्म्सको परिधिभित्र रहि लागत अनुमान स्वीकृत गराई खर्च गर्न सकिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न भइसकेपछि प्रगतिमा गोष्ठिमा उपस्थीती विवरण तथा माइनुट, फोटो एवं खर्च विलभर्पाइ सहितको गोष्ठि संचालन प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्दछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

वन निर्देशनालयका कर्मचारीहरुवाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो गोष्ठी संचालनको लागि बजेट रु. ६,०३,०००।- (छ लाख तीन हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस आ.व. मा संचालन भएका कार्यक्रम/क्रियाकलापहरुको समिक्षा भई भावी कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा दिशानिर्देश गर्ने।

७४. प्रदेश स्तरीय योजना तर्जुमा गोष्ठि

वन निर्देशनालय अन्तर्गतका कार्यालय, आयोजना, परियोजनाले आगामि आ.व. को लागि तयार पारेका योजनाहरुमा विस्तृत छलफल गरि प्राथिमकता तोकी प्राप्त बजेट सिलिंग भित्र रहि वार्षिक योजना निर्माण गर्न यो कार्यक्रम राखिएको हो । गोष्ठिमा निर्देशनालय अन्तर्गतका कार्यालय प्रमूख, परियोजना प्रमुख एवं प्रतिनिधिहरु, उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयका महाशाखा प्रमुखहरु एवं अन्य विषयगत मन्त्रालयका प्रतिनिधि, प्रदेश निति तथा योजना आयोगका सदश्य एवं अन्य विज्ञ तथा सहजकर्ताहरुको सहभागीतामा संचालन गरिने छ । यसै गोष्ठिमा Provincial Line Ministry Budget Information System (PLMBIS) सम्वन्धमा समेत जानकारी गराइने छ । साथै आवश्यकता अनुसार संघिय विभाग र मन्त्रालयका प्रमुख तथा प्रतिनिधिहरुलाई समेत आमन्त्रण गर्न सकिनेछ ।यस शीर्षकको रकम गोष्ठिमा सहभागीको भत्ता, सेसन फि, समन्वय भत्ता, खाजा, हल भाडा, यातायात खर्च, संचार, स्टेशनरी, पानी, गोष्ठिको प्रतिवेदन लेखन लगायतमा स्वीकृत नर्म्सको परिधिभित्र रहि लागत अनुमान स्वीकृत गराई सो वमोजिम खर्च गर्न सकिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न भइसकेपछि प्रगतिमा गोष्ठिमा उपस्थीती विवरण, माइनुट, प्रस्तुतीकरणको विवरण, फोटो, खर्च विलभर्पाइ, कार्यक्रमको सुची तथा गोष्ठिको प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्दछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

वन निर्देशनालयका कर्मचारीहरुवाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो गोष्ठी संचालनको लागि बजेट रु. ३,००,०००।- (तीन लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

आगामी आ.व.को योजना/कार्यक्रमहरु निर्माणमा सहयोग पुग्ने ।

७५. भवन निर्माण तथा निर्मित सार्बजनिक सम्पतिको मर्मत सम्भार (कार्यालय, आवाश, सव डिभिजन आदि)

यो शीर्षकमा विनियोजित रकम कार्यक्रम स्वीकृत भई आएका डिभिजन वन कार्यालय अन्तर्गतका कार्य संचालन भवन तथा आवासहरुको भवन निर्माण तथा मर्मत सम्भारको लागि सम्वन्धित बजेट खर्च गर्नुपर्ने छ । साथै डिभिजन वन कार्यालयको कार्यालय भवन र फिल्ड स्तरका कार्यालय भवनहरुको मर्मत संभारको लागि पहिलो प्राथमिकता दिई बजेट खर्च गरिनेछ । उपभोक्ता समिति तथा ठेक्का प्रथाबाट समेत यो कार्यक्रम संचलन गर्न सकिनेछ । यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, तथा प्रचलित नर्मसको पालना गरिनेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- भवन निर्माण/मर्मत संभार भएको स्थान र निर्मित भवनको फोटो (निर्माण अघि र पछिको)
- ईष्टिमेट बमोजिमको कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन
- कार्यक्रमको संख्यात्मक भौतिक तथा आर्थिक प्रगति

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २,०८,००,०००।- (दुई करोड आठ लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

कार्यालय तथा आवास भवनहरुको निर्माण तथा मर्मत संभार भई कार्यालयको सेवा प्रवाहमा सकारात्मक सुधार हुने।

७६. उपकरण खरिद (जि.पि.एस., फ्याक्स, कम्प्युटर, ल्यापटप, प्रिन्टर, सोलार आदी खरीद)

विभिन्न कार्यक्रमहरुको क्रियाकलापहरु संचालन तथा कार्यान्वयन गर्नको लागि कार्यक्रम संचालन गर्ने निकाय/कार्यालयको संस्थागत सुदृढीकरण गरी कार्यसम्पादमा प्रभावकारिता र सेवा प्रदानको गुणस्तरमा वृद्धि गर्न आवश्यक पर्ने उपकरणहरु जस्तै GPS Receiver, फ्याक्स, कम्प्युटर, ल्यापटप, प्रिन्टर, सोलार, Pocket Multimedia (Projector) आदी सामग्रीहरुको खरीद प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ तथा प्रचलित ऐन नियमको परिधि भित्र रहि सार्वजनिक खरिद प्रकृया अवलम्वन गरी खरिद गरिनेछ । उपकरण खरिद पश्चात नियमानुसार स्टोर दाखिला गरी प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २३,६०,०००।- (तेईस लाख साठी हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

कार्यालय तथा कार्यक्रम संचालन/कार्यान्वयनमा सरल र सहज भई लक्षित प्रगती हासिल गर्न सहयोग पुग्ने ।

७७. वन व्यवस्थापन सामग्री खरिद तथा वितरण

वन व्यवस्थापन सम्बन्धी सामग्रीहरु प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ तथा प्रचलित ऐन नियमको परिधि भित्र रहि सार्वजनिक खरिद प्रकृया अवलम्वन गरी खरिद गरिनेछ । कार्यक्रम संचालन गर्ने निकाय/कार्यालयको संस्थागत सुदृढीकरण गरी आवश्यक

उपकरणहरु तथा कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता र सेवा प्रदानको गुणस्तरमा वृद्धि गरी वन व्यवस्थापन गर्न आवश्यक पर्ने उपकरणहरु खरिद गर्न सकिनेछ । यस अन्तर्गत वन व्यवस्थापनको लागि आवस्यक पर्ने समाग्रीहरु जस्तै Hand saw, Bow saw, Power chain saw, GPS Receiver, Compass,Vertex IV, Clinometer, Relascope, Altimeter, Measuring tape, Diameter tape, Ranging rod, Thinning/Prunning equipments, Axe, digging machine, माटो परिक्षण सम्वन्धी विविध औजार उपकरण तथा झाडी सफाई गर्ने सामग्री तथा फिल्ड कर्मचारी र कामदारको शारीरिक सुरक्षा सम्वन्धी सामग्रीहरु (हेल्मेट, पन्जा, बुट, चश्मा, रेनकोट, ज्याकेट-ट्राउजर) आदि जस्ता सामानहरु सार्वजनिक खरिद प्रकृया अवलम्वन गरी खरिद गरिनेछ । उपकरण खरिद पश्चात नियमानुसार स्टोर दाखिला गरी भरपाई वनाई प्रयोग गर्नु पर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयले फिल्ड स्तरका कर्मचारी, सामुदायिक तथा कबुलियती वनहरुको आवस्यकताहरुलाई ध्यानमा राखि आवस्यक पर्ने वन व्यवस्थापन सामग्री खरिद गरी सब डिभिजन वन कार्यालयहरुलाई भरपाई गराई वितरण गर्न सक्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १२,५२,०००।- (बाह्र लाख बाउन्न हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

आधुनिक वन व्यवस्थापन सामाग्रीको खरिद तथा प्रयोगबाट वन व्यवस्थापन कार्य सरल र सहज हुने।

७८. वन कार्यालयको वेभसाइट (website) निर्माण

आफ्नो कार्यालयको वेभसाइट (website) निर्माण नगरेका/नभएका डिभिजन वन कार्यालयहरूले कार्यालयको सूचना प्रवाह गर्ने उदेश्य श्वरुप आफ्नो कार्यालयको वेभसाइट निर्माण गर्नको लागि यस शिर्षकमा विनियोजित बजेट खर्च गर्नु पर्नेछ । पहिले नै आफ्नो कार्यालयको वेभसाइट निर्माण भैसकेका कार्यालयहरुले यसमा विनियोजित बजेट खर्च गर्न सक्ने छैनन् । सार्वजनिक खरिद ऐन, २०६३ तथा सार्वजनिक खरिद नियमावली, २०६४ बमोजिमको परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट यो कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्ने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम संचालनको लागि बजेट रु. ३,२०,०००।- (तीन लाख बिस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । TOR स्वीकृत गरेर मात्र यस कार्यक्रम संचालन गर्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा कार्यालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम कार्यालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस आ.व. मा ३ गोटा डिभिजन वन कार्यालयहरुको वेभसाइट (website) निर्माण तथा अध्यावधिक भई कार्यालयको सूचना प्रवाहमा सहयोग पुग्ने ।

७९. वन तथा भू-सरक्षण क्षेत्रका समग्र कार्य प्रगतिको अनुगमन तथा तथ्यांक व्यवस्थापन सम्वन्धी सफ्टवेयर निर्माण

निर्देशनालय/वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र/डिभिजन वन कार्यालयहरु/भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरुवाट संचालन भएका कार्यक्रमहरुको Tracking साथै कार्य प्रगति विवरण सहित दैनिक रुपमा कार्यालयहरुले सम्पादन गरेका कार्यहरुको विवरण सहितको अन्य विवरणहरुलाई एकिकृत गरि हेर्न सकिने गरि सफ्टवेयर निर्माण गर्ने उद्देश्यले यो कार्यक्रम राखिएको हो । निर्मित सफ्टवेयरवाट वन निर्देशनालयमा कार्यक्रम तथा कार्यालयबाट भएका गतिविधिहरुको सम्पुर्ण तथ्यांकहरु संग्रह हुने र वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र/डिभिजन वन कार्यालयहरु/भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयवाट समेत प्रविष्टि गर्न मिल्ने गरि सफ्टवेयर वनाइनु पर्नेछ । यो कार्यक्रम सार्वजनीक खरिद ऐन तथा नियमावलीको प्रक्रिया अवलम्वन गरि सेवा प्रदायक छनौट गरि संचालन

गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात निर्मित सफ्टवेयरको वारेमा डिभिजन वन कार्यालय/भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय/वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र/निर्देशनालयका कम्तिमा १ जना प्राविधिकलाई सफ्टवेयर हेन्डलिङको वारेमा १ दिने तालिम राखी जानकार बनाउनु पर्नेछ । भुक्तानीको लागि निर्मित सफ्टवेयर, संचालित तालिमको विवरण सहितको विलभर्पाईहरु पेश गर्नुपर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

वन निर्देशनालयबाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो सफ्टवेयर निर्माणको लागि बजेट रु. २०,००,०००।- (बिस लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।वन निर्देशनालयले TOR स्वीकृत गरेर मात्र यस कार्यकम संचालन गर्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा निर्देशनालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम निर्देशनालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन तथा भू-संरक्षण क्षेत्रका समग्र कार्य प्रगतिको अनुगमन तथा तथ्याक व्यवस्थापन सम्वन्धी सफ्टवेयर निर्माण भएको हुनेछ ।

८०. कार्यालयमा सोलार सेट जडान

यस कार्यक्रम अन्तर्गत कार्यालयको सेवा प्रवाह चुस्त दुरुस्त र प्रभावकारी बनाउनको लागि सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ तथा प्रचलित ऐन नियमको परिधि भित्र रहि सार्वजनिक खरिद प्रकृया अवलम्वन गरी सोलार सेट खरिद गरि कार्यालयमा सोलार सेट जडान गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो क्रियाकलाप संचालनको लागि बजेट रु. २,५०,०००।- (दुई लाख पचास हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ।

अपेक्षित उपलब्धि

कार्यालयको सेवा प्रवाहमा सहयोग पुग्ने ।

८१. सव डिभिजन स्तरीय प्रोफाईल तयारी

यस कार्यक्रम अन्तर्गत सव डिभिजन वन कार्यालय अन्तर्गतको कार्यक्षेत्रको भौगोलिक अवस्था, जलवायू, landuse, forest types, Ecosystem सहितको वन क्षेत्रको विवरण सहितको सव डिभिजन स्तरीय प्रोफाईल तयार गरेने छ । यस प्रोफाईलमा Sub Division poltical and geographical Map, Forest Map, landuse map, महत्वपुर्ण क्षेत्रहरुको Location map आदि जस्ता नक्शा समेत समेत समावेश गर्नु पर्दछ । यो कार्यक्रम परामर्शदाताको सहयोगमा वा डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुवाट अमानतमा समेत गर्न गराउन सकिने छ । यसमा विनियोजित यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, तथा प्रचलित नर्मसको पालना गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ३,००,०००।- (तीन लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । TOR स्वीकृत गरेर मात्र यस कार्यक्रम संचालन गरिने छ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा कार्यालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम कार्यालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

३ वटा सव डिभिजन स्तरीय प्रोफाईल तयार भएको हुने ।

८२. दिवस, समारोह, सप्ताह (वातावरण दिवस, जैविक विविधता, वन डढेलो सप्ताह आदि)

यस कार्यक्रम अन्तर्गत आ.व. २०७६/७७ को विभिन्न मितिमा संचालन हुने दिवस समारोह जस्तै विश्व वातावरण दिवस, जैविक विविधता दिवस, सामुदायिक वन दिवस, सिमसार दिवस, चुरे दिवस, वन्यजन्तु सप्ताह, वन डढेलो सप्ताह, सरसफाई सप्ताह जस्ता वन तथा वातावरणसँग सम्बन्धित सप्ताहिक कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । यसको लागि प्रदेश अन्तर्गतका डिभिजन वन कार्यालय, भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय, वन निर्देशनालय, वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, तथा उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले आफनो आवश्यकता अनुसारका कार्यक्रम तय गरी स्वीकृत नर्मसको आधारमा लागत इस्टिमेट स्वीकृत गरी आवश्यक रकम खर्च गर्न सक्नेछन् ।
कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा निम्न बुँदाहरु समाबेश गर्नु पर्नेछ ।

- समारोह अन्तर्गत गरिएका क्रियाकलापहरु
- क्रियाकलापहरु संचालन गरिएका स्थान
- फोटो, होर्डिङ्ग बोर्ड तथा ब्यानर

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, वन निर्देशनालय, वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द, १५ वटा डिभिजन वन कार्यालयहरु, भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालयहरु, स्थानीय तह, विभिन्न वन समूहहरु, अन्य सम्बन्धित गैह सरकारी संध संस्थाहरु ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १३,८५,०००।- (तेह लाख पचासी हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन, वातावरण, जैविक विविधता, तथा जीवजन्तुको संरक्षण तथा व्यवस्थापनको सम्वन्धमा सचेतना अभिवृद्धि हुने ।

८३. वन तथा वन्यजन्तु सम्वन्धी मुद्दाको अनुसन्धान, तहकिकात र मुद्दाको दायरी खर्च

वन जंगल नोक्सान गर्ने, वन अपराध जस्तै चोरी कटानी, वन्यजन्तु शिकार तथा आखेटोपहार ओसारपोसारमा संलग्न व्यक्ति तथा संस्थाहरुलाई पक्राउ गरी कारवाही गर्न मुद्दा दायर गर्नका लागि आवश्यक पर्ने मसलन्द खर्च, वन अपराधीलाई पक्राउ गरी ल्याउन लैजान सवारी भाडा, सुराकी खर्च, अनुसन्धान खर्च, साक्षी बकाउंदा लाग्ने खर्च, सूचना प्रशारण खर्च, वकिलसँग परामर्श गर्न जाँदा-आउँदा खाजा जस्ता आर्थिक व्ययभार पर्ने खर्चमा यस शीर्षकमा विनियोजित रकम खर्च गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यसको लागि बजेट रु. १,८०,०००।- (एक लाख असी हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन तथा वन्यजन्तु सम्वन्धी मुद्दाको अनुसन्धान, तहकिकात र मुद्दाको दायरीमा सहयोग पुग्ने ।

८४. फौजदारी अपराध संहिता तथा कार्यविधी सम्वन्धी तालिम

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, वन निर्देशनालय, वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालयका उपसचिव (प्रा) र स.व.अ. हरुलाई फौजदारी अपराध संमिता र कार्यविधि सम्वन्धी अभिमुखिकरण तालिम संचालन गरिने छ । यो तालिम संचालनका लागि स्वीकृत लागत इष्टिमेट अनुसार विस्तृत योजना बनाई खर्च गर्न सकिनेछ । यस तालिमको लागि सम्वन्धित विषयमा विज्ञलाई स्रोत व्यक्ति वनाई संचालन गरिनुपर्दछ । कार्यक्रम सम्पन्न भइसकेपछि प्रगतिमा तालिममा उपस्थीती विवरण, माइनुट, व्यानर सहितका फोटोहरु, सेसन प्लान, प्रस्तुतीकरणको विवरण, खर्च विलभर्पाइ, तालिमको सकारात्मक तथा नकारात्मक पक्ष सहितको प्रतिवेदन समावेश गरिनु पर्दछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, तरहराले उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय/वन निर्देशनालय सँगको समन्वयमा यो तालिम संचालन गर्ने छ

बजेट व्यवस्थापन

यो तालिम संचालनको लागि बजेट रु. ५,००,०००।- (पाँच लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन प्राविधिकहरुको क्षमतामा अभिवृद्धि भई वन तथा वन्यजन्तु सम्वन्धी मुद्दाको अनुसन्धान, तहकिकात गर्न सहज हुने ।

८५. वन अपराध अनुसन्धान तथा मुदा दायरी तालिम

वन अपराधीहरुलाई न्यायको दायरा भित्र ल्याउन वन अपराध एवं मुद्दा अनुसन्धानको कार्य अपरिहार्य रहदै आएको छ । तसर्थ डिभिजनरसव डिभिजन वन कार्यालयका फरेस्टर, रेन्जर, अधिकृतस्तर छैठौ तथा सहायक वन अधिकृतहरुलाई वन अपराध मुद्दा अनुसन्धानको प्रकृया बारे जानकारी गराउन तथा नियमानुसार वन अपराध अनुसन्धान गरी मुद्दा दायर गर्नको लागी ५ दिने वन अपराध अनुसन्धान तथा मुद्दा दायरी तालिम संचालन गरिने छ । तालिम संचालनका लागि बिनियोजित रकम तालिम सामाग्री खरिद, तालिमका सहभागीहरुको दैनिक भत्ता, यातायात, हल भाडा, प्रशिक्षक भत्ता, तालिम संचालनका लागि शुरुवाती भौतिक सामग्री एवं औजार खरिद तथा हस्तान्तरण लगायतका विभिन्न शिर्षकमा स्वीकृत लागत इष्टिमेट अनुसार विस्तृत योजना बनाई खर्च गर्न सकिनेछ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- तालिमको विषयवस्तु, उदेश्य, औचित्य
- तालिम संचालन भएको स्थान र मिति देखिने तालिमको व्यानर, सहभागीहरूको फोटो, तथा अन्य दृष्यहरु समावेश गरी कार्यक्रमको उपलव्धी सहितको प्रतिवेदन
- सहभागी संख्या र तालिम अवधि

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरूले यस प्रकारको तालिमको संचालन गर्ने छन् । डिभिजन वन कार्यालयहरूले वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, तरहरासँगको समन्वयमा यो तालिम संचालन गर्ने छन् ।

बजेट व्यवस्थापन

यो तालिम संचालनको लागि बजेट रु. ४,०५,०००।- (चार लाख पाँच हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन प्राविधिकहरुको क्षमतामा अभिवृद्धि भई वन तथा वन्यजन्तु सम्वन्धी मुद्दाको अनुसन्धान, तहकिकात गर्न सहज हुने।

८६. वनको नीति नियम सम्वन्धी तालिम (फिल्ड स्तरीय)

स्थानीय तहका कर्मचारी, राजनैतिक दलका प्रतिनिधि, वन उपभोक्ता समूहका सदस्यहरु, वन क्षेत्रमा कार्यरत सरोकारवालाहरु तथा वन पैदावरको व्यावसायमा संलग्न व्यक्तिहरुलाई वन क्षेत्रको नीति, ऐन, नियम, कार्यविधी, मार्गदर्शनहरुको जानकारी गराउनको लागि यस किसिमको तालिम फिल्ड स्तारमा संचालन गरिने छ । तालिम संचालनका लागि बिनियोजित रकम तालिम सामाग्री खरिद, तालिमका सहभागीहरुको दैनिक भत्ता, यातायात, हल भाडा, प्रशिक्षक भत्ता, तालिम संचालनका लागि शुरुवाती भौतिक सामाग्री एवं औजार खरिद तथा हस्तान्तरण लगायतका विभिन्न शिर्षकमा स्वीकृत लागत इष्टिमेट अनुसार तालिम बिषयसूची बनाई खर्च गर्न सकिनेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- तालिमको विषयवस्तु, उदेश्य, औचित्य

- तालिम संचालन भएको स्थान र मिति देखिने तालिमको व्यानर, सहभागीहरूको फोटो, तथा अन्य दृष्यहरु समावेश गरी कार्यक्रमको उपलब्धी सहितको प्रतिवेदन
- सहभागी संख्या र तालिम अवधि

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरूले यस प्रकारको तालिमको संचालन गर्ने छन् । डिभिजन वन कार्यालयहरूले यस तालिम संचालन गर्नको लागि वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, तरहरासँग समेत सहकार्य तथा समन्वय गर्न सक्ने छन्।

बजेट व्यवस्थापन

यो तालिम संचालनको लागि बजेट रु. २,८०,०००।- (दुई लाख असी हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

स्थानीय स्तरका जनमानिसमा वन सम्बन्धि नीति, ऐन, नियम, कार्यविधी, मार्गदर्शनहरुको बारेमा जानकारी हुने ।

८७. अतिक्रमण हटाउने/नियन्त्रण र व्यवस्थापन

वनजंगल संरक्षणको लागि यस कार्यक्रम अन्तर्गत अतिक्रमण हटाउन र नियन्त्रण गर्नको लागि यस शीर्षकमा बिनियोजित रकम स्थानीय तह, राजनैतिक दल, प्रशासन र सुरक्षा निकाय एवं स्थानीय वन उपभोक्ता समूहसँगको समन्वयात्मक बैठक खर्च, सुरक्षाकर्मी परिचालन खर्च, सवारी साधन, इन्धन, कामदारको ज्याला आदिमा खर्च गर्न सकिन्छ । बजेट अपुग भै अतिक्रमण हटाईएको क्षेत्रमा घेराबेरा गरी वृक्षारोपण गर्न नसकिएमा स्थानीय तह, अन्य इच्छुक सहयोग गर्ने संघ संस्था र सम्बन्धित वन उपभोक्ता समूहहरुसँग समन्वय गरी अतिक्रमित क्षेत्र व्यवस्थापन गर्न सकिनेछ ।

यस कार्यक्रम अन्तर्गत अतिक्रमित वन क्षेत्रबाट अतिक्रमण गर्ने व्यक्तिहरुलाई हटाई पुनः वन क्षेत्र कायम गर्नु पर्नेछ । विभिन्न जिल्लाबाट वन निर्देशनालयमा प्राप्त अतिक्रमणको तथ्याङ्कको आधारमा क्षमता र श्रोत साधनको व्यवस्थापनलाई सशक्तिकरण गर्न यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । अतिक्रमण हटाई नियन्त्रणमा लिइएको खाली जग्गामा सकभर सहभागितामूलक ढंगले संरक्षण तथा वन विकासका कार्यक्रमहरु संचालन गर्न सकिनेछ ।

आकस्मिक रुपमा अतिक्रमण हटाउन वा अतिक्रमण हटाई सकिएको स्थान त्यसै छाडिदिंदा पुन अतिक्रमण हुनसक्ने भएकोले पुनः अतिक्रमण नहुने गरी संरक्षण गर्नुपर्नेछ । यस शीर्षकमा विनियोजन भएको बजेट रकमबाट अतिक्रमण हटाउने, तारबार लगाउने, वृक्षारोपण, आवश्यकतानुसार रोपिएका बिरुवाहरुको संरक्षणका लागि हेरालुको समेत व्यवस्था गर्नुपर्ने कार्यमा समेत खर्च गर्नुपर्नेछ । त्यस्ता क्षेत्रहरुमा आवश्यकतानुसार तारवार, वृक्षारोपण गरी कार्यक्रम संचालन गर्नुपर्नेछ । अतिक्रमण हटाउनको लागि जनशक्ति (सुरक्षाकर्मी, कर्मचारी, समुदाय आदि) परिचालन गर्नुपर्ने भएमा सोको लागि खाना, खाजा, यातायात, ईन्धन खर्च, संचार र उपचार खर्चको लागि समेत खर्च गर्न सकिनेछ। अतिक्रमण हटाई वृक्षारोपण गरिएको ठाउँमा अतिक्रमित क्षेत्र खाली गरिएको मिति, क्षेत्रफल, नक्शा, तुलनात्मक फोटो, GIS नक्शा समेत संलग्न राखी प्रतिवेदन तयार गर्नुपर्नेछ । वन अतिक्रमण हटाउदा विशेष गरी निम्न कुराहरुमा ध्यान दिनुपर्नेछ :

(क) पूर्व तयारी कार्यक्रमः लगत अध्यावधिक तथा योजना तयार, कार्यदलको बैठक संचालन, जनचेतनामूलक सन्देश प्रशारण तथा प्रकाशन, फिल्डस्तरीय अन्तरक्रिया आदि ।

(ख) अतिक्रमण नियन्त्रणः समन्वय, सूचना प्रकाशन, लजिस्टिक सहयोग, सवारी भाडा (ट्र्याक्टर, बुल्डोजर समेत) प्राथमिक उपचार, इन्धन, बिमा आदि ।

(ग) पुर्नस्थापनाः योजना तयारी, विरुवाको व्यवस्था तथा वृक्षारोपण, तारवार, सिमाना, हेरालु व्यवस्था आदि ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालयहरुका कर्मचारी, वन उपभोक्ता समूह तथा सरोकारवाला निकायहरु तथा स्थानीय तह समेतको सहयोग र सहकार्यमा यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १६,७०,०००।- (सोह्र लाख सत्तरी हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

अतिक्रमित वन क्षेत्र राष्ट्रिय वनमा समाहित भई उचित व्यवस्थापन हुने ।

८८. सहभागितामूलक अतिक्रमण, चोरी कटानी तथा चोरी शिकारी नियन्त्रण

जिल्लामा स्थानीय जनता तथा अन्य निकायको सहभागितामा अतिक्रमण, चोरी कटानी तथा चोरी शिकारी नियन्त्रण गर्नका लागि अन्तरक्रिया तथा फिल्ड भ्रमणमा यो शिर्षकमा विनियोजित बजेटबाट खर्च गर्न सकिनेछ । यसमा विनियोजित रकम कर्मचारी तथा सुरक्षा निकाय एवं स्थानीय समुदाय परिचालन गर्दा आवश्यक पर्ने दैनिक भ्रमण भत्ता, यातायात, इन्धन, फिल्ड गियर, बिमा, प्राथमिक उपचार आदि कार्यमा समेत खर्च गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २,२५,०००।- (दुई लाख पच्चिस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन तथा वन्यजन्तुको संरक्षणमा सहयोग पुग्ने ।

८९. वन डढेलो नियन्त्रण तथा ब्यबस्थापन कार्ययोजना कार्यान्वयन

सुख्खा याम अर्थात फाल्गुण-चैत्र देखिनै वनजंगल क्षेत्रमा विभिन्न कारणबाट आगलागी एवं डंढेलोको प्रकोप गम्भीर रुपमा देखापर्दै आएको छ । कतिपय अवस्थामा मानिसको नियन्त्रण भन्दा बाहिर पनि वन डंढेलो प्रकोप देखापर्ने गरेको छ । वन डढेलोको नियन्त्रण गर्न पंचवर्षीय वन व्यवस्थापन कार्ययोजनामा उल्लेखित Action plan हरु एक मुख्य एउटा आधार हुनेछ ।

आवश्यकतानुसार नजीकका समूहलाई संस्थागत रुपमा जोडी अग्नि नियन्त्रण सञ्जालको रुपमा रुपान्तरण गर्नु पर्दछ । यस शीर्षकमा व्यवस्था भएको रकम नियन्त्रित डढेलो लगाउने, संजाल परिचालन, बनभूमिमा भएको प्रज्वलनशील सुक्खा पदार्थ व्यवस्थापन आदि कामहरुमा खर्च गर्न सकिनेछ । अग्निरेखा निर्माण तथा मर्मत सुधार, प्रचारप्रसार, जनचेतना अभिवृद्धि, अग्नि नियन्त्रण सञ्जाल, कर्मचारी तथा सुरक्षा निकाय परिचालन (इन्धन, खाजा, खाना, पानी आदि खर्च), डढ्लो सूचना खरिद, प्राथमिक उपचार, दमकल परिचालन आदि कार्यक्रमहरुमा पनि खर्च गर्न सकिनेछ । वन डढेलो सम्वन्धी सूचना प्रशारण तथा उपकरण खरिदमा समेत यो रकम खर्च गर्न सकिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भएपश्चात प्रगति प्रतिवेदन तयार गरी पेश गर्नु पर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालयहरुका कर्मचारी मार्फत स्थानिय तह, वन उपभोक्ता समूहहरु, सेना, प्रहरी समेतको सहयोग र सहकार्यमा यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २,००,०००।- (दुई लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

डिभिजन वन कार्यालयहरुको वन डढेलो नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन योजना तयार भई कार्यान्वयन हुने ।

९०. डढेलो नियन्त्रण सामाग्री खरिद तथा वितरण

वन डढेलो नियन्त्रणको लागि प्रयोग गर्नुपर्ने औजार तथा सामग्रीहरु विशेष किसिमको र अग्नि समन टोली (Fire fighting team) सदस्यहरुले लगाउने वा प्रयोग गर्ने सुरक्षा सामाग्री खरीद गर्नु पर्नेछ । सामग्रीहरु आगोले सजिलै नजल्ने किसिमको हुनु आवश्यक छ । यसको लागि तपशिल बमोजिमका औजारहरु खरिद गर्न सकिनेछ ।

सि.नं.	सामानको नाम	सि.नं.	सामानको नाम
१	Swatter (स्वाटर)	१०	Helmet (हेल्मेट)
२	Jet Shooter (जेट सुटर)	११	Boot (जुत्ता)
३	Shovel (बेल्चा)	१२	Torch (टर्च)
४	Rake (दाँती)	१३	Socks (बाक्लो मोजा)
५	Rake-hoe (दाँती हलो)	१४	Water Bottle (पानीको बोत्तल)
६	Axe-hoe (बन्चरो)	१५	Face Mask (अनुहार मास्क)
७	First-aid Kit (प्राथमिक उपचार)	१६	Water tank (पानी टैंक)
८	Jump-suit (जम्प शुट)	१७	अन्य आवश्यक स्थानीय सामाग्री
९	Gloves (बाक्लो पंजा)		

पुनश्चः यो बाहेक मोटर जाने स्थानमा मोटरमा पानी, पानीटंयाकी प्रयोग गर्नुपर्नेछ । पम्प र पाइपहरु पनि उपयोगमा ल्याउन सकिन्छ । तर यसको लागि स्रोतको उपलब्धता अनुसार डिभिजन वन कार्यालयले विशेष व्यवस्था गर्न सक्नेछ । सम्भव भएसम्म नेपाल गुणस्तर वा अन्तराष्ट्रिय गुणस्तरका सामग्रीहरु भरपर्दो संस्था वा विक्रेताबाट खरिद गर्नुपर्दछ र सो सम्भव नभएमा स्थानीयस्तरमा उपलब्ध गुणस्तरीय सामानहरु खरिद गर्नुपर्दछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १९,१५,०००।- (उन्नाईस लाख पन्ध्र हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

डिभिजन वन कार्यालयहरुमा वन डढेलो नियन्त्रण तथा व्यवस्थापनका लागि आवश्यक औजारहरुको व्यवस्था भई वन डढेलोको उचित व्यवस्थापन हुने ।

९१. वन डढेलो सम्वन्धि प्रचार प्रसार

वन डढेलोको नियन्त्रण गर्न जिल्लाको पञ्चवर्षीय वन व्यवस्थापन कार्ययोजनामा उल्लेखित Action plan मा आधारित कार्यक्रमहरु मध्ये वन डढेलो सम्बन्धित जनचेतनामूलक सन्देश प्रचार प्रसार समाग्री निर्माण, प्रसारण/प्रकाशन तथा वितरण गर्नको लागि विनियोजित बजेटको रकम खर्च गर्न सकिनेछ । वन डढेलो सम्बन्धि जानकारी गराउन, वन डढेलो हुन नदिन तथा वन डढेलोबाट हुने जोखिमको न्यूनिकरण सम्बन्धि जनचेतनामूलक सन्देश विभिन्न मध्ययमबाट (टिभी, एफ.एम.,पत्रिका) प्रचार प्रसार गरिनेछ । आवश्यकता अनुसार स्थानीय हाट वजारमा माइकिङ्ग, प्रवचन आदि समेत गर्न सकिने छ । वन डढेलो विषयक पम्पलेट प्रकासन तथा वितरण समेत गर्न सकिने छ । साथै होर्डिङ बोर्ड निर्माण गरी जंगलमा रहेका राजमार्ग/बाटोहरू तथा वन प्रवेश नाकाहरूमा समेत होर्डिङ बोर्ड राख्न सकिने छ । यस कार्यक्रममा विनियोजित बजेट स्वीकृत नर्म्सको परिधिभित्र रहि लागत अनुमान स्वीकृत गराई सोही वमोजिम खर्च गर्न सकिने छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालयहरुका कर्मचारी मार्फत स्थानिय तह, वन उपभोक्ता समूहहरुको सहयोग र सहकार्यमा यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ९,००,०००।- (नौ लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन डढेलोको न्यूनीकरणमा सहयोग पुग्ने ।

१२. वन संरक्षण र गस्ती परिचालनको लागि सवारी साधन खरीद (मोटरसाईकल)

प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ तथा प्रचलित ऐन नियमको परिधि भित्र रहि सार्वजनिक खरिद प्रकृया अवलम्वन गरी वन संरक्षण तथा व्यवस्थापन कार्यको लागि बजेटको परिधि भित्र रहि मोटरसाइकल जस्ता सवारी साधन खरिद गरिनेछ । सवारी साधन खरिद पश्चात नियमानुसार स्टोर दाखिला गरी प्रयोग गर्नु पर्दछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ३०,२५,०००।- (तीस लाख पच्चिस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

डिभिजन वन कार्यालयहरुको वन क्षेत्र अन्तर्गतको वनको संरक्षण र गस्ती परिचालनमा सहयोग पुग्ने ।

१३. वन संरक्षण, व्यवस्थापन सम्वन्धीको बृत्तचित्र प्रशारण तथा प्रदर्शनी

यस कार्यक्रम अन्तर्गत वन संरक्षण, व्यवस्थापन सम्वन्धीको निर्माण भएका बृतिचत्रहरुको स्थानीय स्तरमा प्रशारण तथा प्रदर्शनी गराइने छ । यस शिर्षकमा विनियोजित बजेट ईन्धन, यातायात, प्रोजेक्टर भाडा, हल भाडा, खाजा खर्च तथा अन्य मसालन्ध आदिमा समेत खर्च गर्न सकिने छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरुले यो कार्यक्रम संचालन गर्ने छन् ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २८,०००।- (अठ्ठाईस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रचार प्रसारको माध्यमबाट स्थानीय स्तरमा वन क्षेत्रको संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने ।

१४. वन, वन्यजन्तु संरक्षण सम्वन्धि प्रचार प्रसार (होर्डिंग बोर्ड, पम्प्लेट, पुस्तिका, ब्रोसर आदी)

वन र वन्यजन्तुको संरक्षणमा जनमानिसमा सकारात्मक प्रभाव वृद्धि गर्नको साथै चेतना अभिवृद्धि गर्नको लागि डिभिजन वन कार्यालयहरूले जिल्लाका स्थानीय मानिसहरुले वुझ्ने भाषामा पोष्टर, पम्लेट, ब्रोसर, पुस्तिका आदिको निर्माण गरि वितरण गरिनेछ । साथै होर्डिङ बोर्ड निर्माण गरी जंगलमा रहेका राजमार्ग/बाटोहरू, वन प्रवेश नाकाहरू तथा वन पैदावर बढी प्रयोग हुने गाँउ बस्तीमा समेत होर्डिङ बोर्ड राख्न सकिने छ । यस कार्यक्रममा विनियोजित बजेट स्वीकृत नर्म्सको परिधिभित्र रहि लागत अनुमान स्वीकृत गराई सोही वमोजिम खर्च गर्न सकिने छ

जनशक्ति व्यवस्थापन

वन निर्देशनालय तथा डिभिजन वन कार्यालयहरुले यो कार्यक्रम संचालन गर्ने छन् ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १५,६०,०००।- (पन्ध्र लाख साठी हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रचार प्रसारको माध्यमबाट स्थानीय स्तरमा वन र वन्यजन्तुको संरक्षणमा जनमानिसमा सकारात्मक जनचेतनामा अभिवृद्धि भएको हुनेछ ।

१५. वनजन्य उद्यम विकास सहयोग

यस कार्यक्रम अन्तर्गत स्थानीय स्तरमा कच्चा पदार्थको उपलब्धतालाई विशेष महत्व दिई रोजगारीमुलक वनजन्य उद्यमको स्थपना र स्तरोउन्नतीमा यो बजेट खर्च गर्न सकिनेछ । साथै यो कार्यक्रम अन्तर्गत बाँस निगालोजन्य

उद्यम, Essential oils, Bio Briquette, काठ, गैहकाष्ठ तथा जडिबुटीमा आधारित वनजन्य उद्यम विकास गर्न सकिनेछ । वनजन्य उद्यम गर्न चाहने स्थानीय वन समूहहरु, संघ संस्था, व्यक्ति, निजी कम्पनीलाई गा.पा. र न.पा. सँगको समन्वय र सहकार्यमा यस कार्यक्रम संचालन गरि कार्यक्रम संचालन गर्दा वन पैदावारमा आधारित वन उद्यम स्थापना तथा संचालन कार्यविधि, २०७५ (अनुसूची नं. १) को परिच्छेद - ४ बमोजिमको प्रस्ताव आब्हान तथा मूल्यांकन, उद्यम स्थापना तथा सञ्चालन र अनुगमन मुल्यांकनको प्रकृया अपनाउनु पर्ने छ । साथै यस कार्यक्रम संचालनको लागि उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने अनुदान तथा सहयोग सम्वन्धि कार्यविधि, २०७६ समेतको पालना गरिने छ ।

भुक्तानीको प्रक्रिया

(क) प्रारम्भिक कार्य सुरुवातको लागि सम्झौता रकमको ४० प्रतिशतले हुन आउने रकम वनजन्य उद्यम विकास गर्ने कार्यको लागि उपलब्ध गरिने छ ।

(ख) सम्बन्धित वनजन्य उद्यम विकास गर्ने सम्बन्धित उद्यमीको सम्झौता बमोजिमको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र सब डिभिजन वन कार्यालयवाट प्राप्त प्रतिवेदनको आधारमा बाँकी रकम ६० प्रतिशत उपलब्ध गराइने छ । निजी वन विकास गर्न सम्झौता भएको वनजन्य उद्यम विकास गर्ने सम्बन्धित उद्यमीले सम्झौता बमोजिमको कार्य नगरेमा डिभिजन वन कार्यालयले सो उद्यमीलाई कारवाही गरि उपलब्ध गराएको रकम समेत असुल उपर गर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

वनजन्य उद्यम गर्न छनौट भएका व्यक्ति, संस्था, नीजि कम्पनी तथा वन समूहहरुलाई डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुबाट प्राविधिक सहयोग उपलब्ध हुनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २८,३०,०००।- (अट्ठाईस लाख तीस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । डिभिजन वन कार्यालयले वनजन्य उद्यम विकासको कार्यसूची (TOR) निर्माण तथा स्वीकृत गरि गराई यो कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

स्थानीय स्तरमा ६ गोटा साना वनजन्य उद्यम स्थापना तथा विकास भई रोजगारीको सृजना हुने ।

९६. नर्सरी नाइके ज्याला

यस शिर्षक अन्तर्गतको रकम डिभिजन वन कार्यालय अन्तर्गतको स्थायी नर्सरीमा कार्यरत नर्सरी नाइकेको परिश्रमिक वापत उपलब्ध गराइने छ । विनियोजित रकमवाट मासिक न्युनतम मासिक पारिश्रमिक नपुग भए विरुवा उत्पादनको शिर्षकवाट थप गरि भुक्तानी दिन सकिने छ । भुक्तानीको लागि आर्थिक ऐन/नियम वमोजिम राख्नुपर्ने मासिक कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन, डोर हाजिरी लगायतका आवश्यक कागजात समावेश गर्नुपर्नेछ । निजले कार्यालयको प्रत्यक्ष निर्देशन र अधिनमा रही काम गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस क्रियाकलाप अन्तर्गत बजेट रु. १०,५६,०००।- (दश लाख छपन्न हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

नर्सरी नाइकेहरुको भर्ना भई विरुवा उत्पादनमा सहजता हुने ।

९७. नर्सरी नाईके तालिम

वोटविरुवाको नर्सरी स्थापना र संचालनमा नयाँ-नयाँ प्रविधि आईरहेको र भएका नर्सरी नाईकेहरुलाई नयाँ प्रविधिहरुको बारेमा अध्यावधिक गराउन र नयाँ नर्सरीका नवनियुक्त नर्सरी नाइकेलाई नर्सरी स्थापना र संचालन गर्न गराउनको लागि बहालवाला र नवनियुक्त दुवै किसिमका नाइकेलाई उपयुक्त हुने विषयवस्तु समेटेर सेसन प्लान तयार गरी नर्सरी नाइके तालिम संचालन गर्न सकिनेछ । साथै यस तालिममा नर्सरी नाईकेहरुलाई नर्सरी निर्माण प्रविधि, बीउ

संकलन, प्रशोधन, उपचार, गुणस्तरीय विरुवा उत्पादन र नर्सरी व्यवस्थापन सम्बन्धी ज्ञान सीप उपलब्ध गराउनु पर्दछ । यसमा विनियोजित रकम स्वीकृत नर्मस र लागत इस्टिमेट बमोजिम विस्तृत योजना बनाई खर्च गर्न सकिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भइसकेपछि प्रगतिमा तालिममा उपस्थीती विवरण, माइनुट, प्रस्तुतीकरणको विवरण, फोटो, खर्च विलभर्पाइ, कार्यक्रमको सुची तथा तालिमको प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्दछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, तरहराबाट यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो तालिम संचालनको लागि बजेट रु. ५,००,०००।- (पाँच लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

नर्सरी नाइकेहरुको क्षमतामा अभिवृद्धि भई नर्सरीको कुशल व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने ।

९८. सलकपुर वन नर्सरी कार्यालय, घर निर्माण

मोरङ जिल्लाको सलकपुर सव-डिभिजन वन कार्यालयमा आ.व. २०७५/७६ मा बहुवर्षिय स्थायी नर्सरी निर्माण भैसकेको अवस्था रहेको छ । उक्त नर्सरीको लागि आवश्यक रहेको नर्सरी घर निर्माणको लागि यस शीर्षकमा बिनियोजित रकम खर्च गर्नुपर्नेछ । उपभोक्ता समिति तथा ठेक्का प्रथाबाट समेत यो कार्यक्रम संचलन गर्न सकिनेछ । प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ तथा प्रचलित ऐन नियमको परिधि भित्र रहि सार्वजनिक खरिद प्रकृया अवलम्बन गरी सेवा खरिद गरेर मात्र उक्त नर्सरी घर निर्माण गरिनेछ । कार्यसम्पन्न पश्चात स्वीकृत लागत ईष्टिमेट बमोजिमको कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा बजेट रु. १५,००,०००।- (पन्ध्र लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन नर्सरी घर निर्माण भई सञ्चालनमा आउनेछ ।

९९. स्थायी नर्सरी निर्माण

डिभिजन वन कार्यालयहरुबाट बहुवर्षीय विरूवा उत्पादनको लागि स्थायी नर्सरीको निर्माण गरिने छ । प्रचलित स्वीकृत नर्मस तथा प्रचलित जिल्ला दररेट बमोजिम लागत ईस्टिमेट स्वीकृत गरि सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ तथा प्रचलित ऐन नियमको परिधि भित्र रहि स्थायी नर्सरी निर्माण गरिने छ । साथै उपभोक्ता समिति तथा ठेक्का प्रथाबाट समेत यो कार्यक्रम संचलन गर्न सकिनेछ । नर्सरीमा सिंचाइको स्थायी व्यवस्था, नर्सरी सुरक्षाको लागि स्थायी तारजालीका वार वा पर्खाल, ओभरहेड वाटर टैंक, स्टोर हाउस, कम्पोष्ट पिट, सेडहाउस, ग्रिन हाउस, हरेक बेडमा पाईप जडान गरी स्प्रिङकल सिचाईको व्यवस्था, हरेक ब्याडमा ट्यागिङ्ग, वत्तीको व्यवस्था भएको हुनुपर्नेछ । नर्सरी निर्माण गर्दा गरिएका क्रियाकलापहरुको स्पष्ट देखिने गरी रजिष्टरको व्यवस्था गरिनुको साथै नर्सरी राखिएको स्थानमा स्पष्ट देखिने गरी नामाकरण गरी Layout देखिने गरी होर्डिङ्ग वोर्ड राख्नु पर्दछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- नर्सरी स्थापनाको औचित्य र नर्सरी स्थापना गरिएको स्थान
- नर्सरीको बिरुवा उत्पादन क्षमता र स्थानको क्षेत्रफल
- नर्सरीको बेड संख्या (seed bed and seedling bed), स्थापना गर्दा लागेको खर्च
- नर्सरी स्थापना भएको स्थानको फोटो तथा नक्शाहरु (नर्सरी स्थापना हुनु अघि तथा पछिको फोटो समेत)

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालय/सव डिभिजन वन कार्यालयहरुवाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि बजेट रु. १,४६,००,०००।- (एक करोड छयालिस लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

१६ गोटा स्थाई नर्सरीको निर्माण भई विभिन्न वन प्रजातीका विरुवाहरु उत्पादन भएको हुनेछ ।

१००. नर्सरी मर्मत, सुधार तथा स्तर स्तरोन्नति

विगत वर्षहरुमा संचालित स्थायी/अस्थायी नर्सरीमा चालू आ.व मा विरुवा उत्पादन गरिने भएमा ती नर्सरीहरुको मर्मत/सुधारका लागि स्वीकृत नर्मसको आधार लिई लागत इस्टिमेट स्वीकृत गरी सोहि बमोजिम यस शिर्षकमा विनियोजित रकम खर्च गर्न सकिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र/डिभिजन वन कार्यालय/सव डिभिजन वन कार्यालयहरुवाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम संचालनको लागि बजेट रु. ४८,८०,०००।- (अड्चालिस लाख असी हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

४९ गोटा स्थायी/अस्थायी नर्सरीहरुको मर्मत/सुधार भई स्तरोन्नती हुने छन् ।

१०१. विरूवा उत्पादन तथा वितरण

खाली रहेको वनक्षेत्रमा बृक्षारोपण गर्न, निजी जग्गामा बिरुवा रोपी रुखले ढाकेको क्षेत्रको बिस्तार गर्न र बिरुवा उत्पादन गरी वितरण गर्ने उद्धेश्यले यो कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । कुन कुन प्रजातिको बिरुवाको माग छ सोको यकिन गरी माग अनुसारको प्रजाती र संख्या एकिन गरि बिरुवा उत्पादनको योजना तय गर्नु पर्ने छ । कुन प्रजातिका बिरुवा उत्पादन गर्ने हो कायदिशमै स्पष्ट खुलाउनु पर्नेछ । विरुवा उत्पादन गर्दा माग भएका, गुणस्तरयुक्त र स्थानियस्तरमा सफल भएका रुखविरुवाका बीउलाई प्राथमिकता दिई छनौट गर्नुपर्नेछ । उत्पादन भएका विरुवा वनको खाली तथा झाडिदार क्षेत्र, सार्वजनिक क्षेत्रमा बृक्षारोपण गर्न र विभिन्न महोत्सवहरु र निजी जग्गामा बृक्षारोपणका लागि वितरण गरिनेछ ।

साथै विरुवाका गुणस्तरीय विरुवा उत्पादन गर्न मलिलो वनको माटो लगायत उपयुक्त सामाग्री तथा प्रविधि प्रयोग गर्नु पर्दछ । विरुवा उत्पादन गर्दा Nursery bed मा अनवार्य रुपमा प्रजाती अनुसार Tagging, Seed sown date/polybag seddling transplant date अनिवार्य रुपमा राखेको हुनुपर्दछ । त्यसै गरी नर्सरीमा उत्पादन हुने विरुवाहरुको जैविकभौतिक तथ्याङ्कहरु जस्तै seed source, presowing treatment, germination percent, plant percent, average height and diameter (at root collar region) of seedlings, तथा नर्सरीमा भएका विरुवाहरुमा गरिएको अन्य सम्पूर्ण गतिविधिहरुको तथ्याङ्कहरुको अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।वहुवर्षिय विरुवा उत्पादनको हकमा ८"x४" ईन्चको पोलिब्याग प्रयोग गरि जम्मा २ वर्ष सम्म नर्सरीमा संरक्षण तथा Hardening off गरेर मात्र वहुवर्षिय विरुवा वितरण गर्नु पर्नेछ । साथै प्राकृतिक प्रकोपमा परेका क्षेत्र तथा प्राकृतिक प्रकोप क्षेत्रमा बसोबास गर्ने स्थानीय मानिसहरुलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखि विरुवा वितरण गर्नु पर्नेछ।

यस शिर्षकको रकम प्रचलित नर्म्स र दररेटको अधिनमा रहि लागत अनुमान तयार गरि स्वीकृत गराई अमानतमा गर्न गराउन सकिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा उत्पादित विरुवाहरुको जात, संख्या, वितरणको लगत, रोपण गरिने ठाउँको विवरण, फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

विरुवा उत्पादन (विभिन्न प्रकारका रुख, गैरकाष्ठ तथा बहुउपयोगी प्रजाति) कार्यक्रम संचालनको लागि सम्बन्धित डिभिजन/सव डिभिजन वन कार्यालयहरूमा रहेका वन प्राविधिक कर्मचारी मार्फत कार्यान्वयन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्य सम्पन्न गर्न कुल रकम रु. ३,३१,९०,०००।- (तीन करोड एकतीस लाख नब्बे हजार मात्र) विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

करिव २८ लाख पाँच हजार गोटा विभिन्न प्रकारका रुख, गैरकाष्ठ तथा बहुउपयोगी प्रजातिहरुको विरुवा उत्पादन भई वितरण हुनेछन् ।

१०२. विरूवा खरिद तथा वितरण

डिभिजन/सव डिभिजन वन कार्यालय अन्तर्गत रहेका नर्सरीबाट विरुवा उत्पादन गर्न नसकिएमा स्वीकृत नर्मसको अधिनमा रही निजी क्षेत्रका नर्सरीहरुसँग विरुवा खरीद गरी वितरण समेत गर्न सकिनेछ । यसरी निजी नर्सरीबाट विरुवा खरिद गर्दा वृक्षारोपण क्षेत्र तथा विरुवा वितरण गर्ने किसानहरुलाई पायक पर्ने स्थानका नर्सरीहरुसँग गुणस्तरिय विरुवा उत्पादन गर्न नर्सरी धनीसँग नियमानुसार सम्झौता गरी विरुवा खरिद गर्नु पर्नेछ । जिल्लामा उत्पादन र खरिद गरिने विरुवाको गुणस्तर अनुगमन गर्न जिल्लामा डिभिजनल वन अधिकृतको संयोजकत्वमा तीन सदस्यीय प्राविधिक समिति गठन गरिनेछ । यस समितिले विरुवा उत्पादनकर्तालाई समय समयमा आवश्यक सुझाव दिनुको साथै उत्पादनको प्रारम्भिक अवस्था देखि रोपणको लागि विरुवा तयार हुँदा सम्मको फोटो सहितको अनुगमन विवरण (कुन मितिमा के काम भएको थियो र उम्रेका विरुवाको उचाई समेत) तयार गरि प्रमाणित गरि अभिलेख राख्नु पर्नेछ । यसरी विरुवा खरिद गर्दा विरुवाको गुणस्तर चेक गरी सम्झौतामा उल्लेखित प्रजातिका विरुवा खरिद गनु पर्दछ र उक्त विरुवा कसलाई बितरण गरियो र कहाँ रोपिएका हुन सो को अभिलेख समेत राख्नु पर्दछ । साथै प्राकृतिक प्रकोपमा परेका क्षेत्र तथा प्राकृतिक प्रकोप क्षेत्रमा बसोबास गर्ने स्थानीय मानिसहरुलाई पहिलो प्राथमिकतामा राखि विरुवा वितरण गर्नु पर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन र सब-डिभिजन वन कार्यालय मार्फत कार्यान्वयन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागि जम्मा रु. २,७५,०००।- (दुई लाख पचहत्तर लाख मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

स्थानिय स्तरमा विरुवाको माग सहजरुपमा पुर्ती हुनेछ ।

१०३. फलफुलको विरूवा खरिद तथा वितरण (हजारमा)

डिभिजन वन कार्यालयले कृषि सेवाका प्राविधिकसँग समन्वय गरी स्थानीय स्तरमा प्राथमिकतामा परेको वा फलफूलका लागि पकेट क्षेत्र घोषणा गरिएको हकमा उक्त क्षेत्रका लागि सिफारिस गरिएको जातको फलफूलका विरुवाहरु खरिद गरी प्रभावकारी रुपमा रोपन कार्य गर्ने गराउने । यस शीर्षकमा विनियोजित रकम फलफूलको विरुवा, कलमी, कट्टिङ, ग्राफ्टिङ आदि (जस्तैः हलुवाबेद, सुन्तला, जुनार, अनार, कागती, लिची, आँप, रुखकटहर, अमला, किवी, एभोकाडो, मोरिङ्गा, स्याउ, नासपाती, भोगटे, अमिलो, ओखर, बडाजामुन, अम्वा आदि) खरिद गरी वितरण गर्नुका साथै ढुवानीमा समेत व्यहोरिन सकिनेछ । विरुवा खरिद गर्दा वन सेवाका अधिकृतस्तरका कर्मचारीको प्राविधिक प्रतिवेदनको

आधारमा रोपन योग्य बहुवर्षिय फलफुल विरुवा स्वीकृत बजेट, प्रचलित बजार भाउ तथा स्वीकृत जिल्ला दररेटको आधारमा खरिद, ढुवानी तथा वितरण गरिनेछ । कार्यक्रम सम्पन्न गरिसकेपछी फलफूल रोपन गरिएको जात, क्षेत्र, ठाउँ आदि खुलाइएको प्रतिवेदन पेश गर्नुका साथै फोटोहरु पनि प्रतिवेदनसाथ पेश गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु ९१,००,०००/- (एकानब्बे लाख मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

स्थानियस्तरमा विभिन्न प्रजातीका ९१ हजार फलफुलका विरुवा सहज रुपमा उपलब्ध भई स्थानियहरु लावान्भित हुनेछन् ।

१०४. विरुवा ढुवानी

उत्पादन भएका विरुवा वनको खाली तथा झाडिदार क्षेत्र, सार्वजनिक क्षेत्रमा वृक्षारोपण गर्न र विभिन्न महोत्सवहरु र निजी जग्गामा बृक्षारोपणका लागि वितरण गर्नको लागि यस शीर्षकमा विनियोजित बजेट नर्सरीबाट बृक्षारोपण गरिने क्षेत्रसम्म विरुवा ढुवानी गर्न यो रकम खर्च गरिनेछ । प्रचलित नर्म्स र दररेटको अधिनमा रहि विरुवा ढुवानी गराउन सकिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा ढुवानी गरिएको विरुवाहरुको जात, संख्या, फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ७,००,०००।- (सात लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

१०५. बिरुवा वितरण वृक्षारोपण सहजीकरण भ्रमण खर्च

डिभिजन वन कार्यालय अन्तर्गतका नर्सरीबाट विरुवा वितरणको समयमा खटिने नर्सरी नाईके, वन प्राविधिक सहायक, कर्मचारीहरुलाई खाजानास्ता खर्च तथा वृक्षारोपण क्षेत्रको अनुगमन एवं प्राविधिक सहजीकरणका लागि खटिने कर्मचारीलाई नियमानुसार दैनिक भ्रमण भत्ता, यातायात खर्चको लागि यस शीर्षकमा विनियोजित रकम खर्च गर्नुपर्नेछ। कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात वृक्षारोपण क्षेत्रको अनुगमन तथा प्राविधिक सहजीकरणको प्रतिवेदन साथ विल भरपाई संलग्न राखि पेश गर्नुपर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरूले यस प्रकारको कार्यक्रमको संचालन गर्ने छन् ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु. २,३०,०००।- (दुई लाख तीस हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

उत्पादित बिरुवाहरुको वितरण तथा वृक्षारोपणमा सहजीकरण गर्न मद्दत पुग्ने ।

१०६. बृक्षारोपण (बृक्षारोपण, बारबेरा र गोडमेल)

यस कार्यक्रम अन्तर्गत वन क्षेत्र, अतिक्रमित वन क्षेत्र, गाउँमा भएका सार्वजनिक पर्ति जग्गा एवं नदी उकासबाट प्राप्त जग्गामा वृक्षारोपण गर्न सकिनेछ । स्थानिय तहसँग सहकार्यमा, स्थानीय संघ संस्थाको परिचालन गरी, उपभोक्ता समूहको गठन गरी वा बिपन्न बर्गको समूह गठन गरी बृक्षारोपण संरक्षण एवं व्यवस्थापन समेत गर्न सकिनेछ । वन क्षेत्र बाहेकको हकमा बृक्षारोपण गर्नु अघि जग्गाको स्वामित्व भएको निकाय र संधसंस्था वा समूह बीच संझौता गर्नु पर्नेछ । वृक्षारोपण सफल बनाउन सम्भव भएसम्म सबै (बारबेर, गोडमेल, पुनरोपण, सिँचाई, हेरालु आदिको) उपाय अवलम्वन गरिनु पर्दछ । बस्ती देखि टाढा रहेका राष्ट्रिय वन एवं नाङ्गा वन क्षेत्रमा बृक्षारोपण एवं यसको व्यवस्थापन सेवा प्रदायक मार्फत समेत गर्न सकिनेछ । यस शिर्षकको रकम प्रचलित नर्म्स र दररेटको अधिनमा रहि लागत अनुमान तयार गरि स्वीकृत गराई अमानतमा समेत गर्न गराउन सकिने छ ।

वृक्षारोपण क्षेत्रको कार्ययोजना

हरेक वृक्षारोपण क्षेत्रको सम्बन्धित सरोकारवालाहरुसँग छलफल गरी कार्ययोजना बनाईनेछ । जसमा वृक्षारोपण क्षेत्रको नक्सासहितको सम्पूर्ण विवरण, वृक्षारोपणको संरक्षण, सम्वर्द्धन एवं सदुपयोगको लागि गरिने कार्यहरुको विस्तृत विवरण उल्लेख गर्नु पर्दछ । कार्ययोजनामा कुन जातका के कति विरुवा कति दूरीमा लगाउने, वन व्यवस्थापन तथा संरक्षणको व्यवस्था के कसरी गर्नुपर्नेछ, वन पैदावारको बिक्री वितरणको व्यवस्था के कसरी हुने, लाभको बाँडफाँड कसरी गर्ने आदि सबै कुरा स्पष्टरुपमा उल्लेख हुनु पर्दछ । यो कार्ययोजना डिभिजन वन अधिकृतले स्वीकृत गर्नुपर्नेछ ।

वृक्षारोपण क्षेत्रको संरक्षण

वृक्षारोपण संरक्षणको लागि बारबेरा गर्दा सकेसम्म स्थानीयरुपमा उपलब्ध जैविक सामाग्रीहरु जस्तैः सजिवन, निलकाँडा, बाँस आदिको प्रयोग गर्नुपर्दछ र आवश्यकता अनुसार वन हेरालुको समेत व्यवस्था मिलाउनु पर्दछ । वृक्षारोपण क्षेत्रमा वृक्षारोपण कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि वृक्षारोपण सम्बन्धि तथ्याङ्कहरु भएको होर्डिङ्ग बोर्ड तयार गरी राख्नुपर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

वृक्षारोपण (बारबेर, गोडमेल, पुनरोपण) कार्यक्रम संचालनको लागि डिभिजन वन कार्यालयले स्थानिय वन उपभोक्ता समूह, स्थानिय तह एवं सरोकारवालाहरूको सहयोगमा संचालन गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु. १,१९,००,०००।- (एक करोड उन्नाईस लाख मात्र) बिनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

(क) ११७ हेक्टर राष्ट्रिय वन एवं नाङ्गा वन क्षेत्र, सार्वजनिक पर्ति जग्गा एवं नदी उकासबाट प्राप्त जग्गाहरुमा वृक्षारोपण भई वन क्षेत्र बृद्धि हुनेछ ।

(ख) रोपण गरिएका विरूवाहरूको संरक्षणमा सहयोग पुग्ने ।

१०७. खयरको वृहत वृक्षारोपण

सव डिभिजन वन कार्यालयको प्राविधिक सहजीकरणमा सामुदायिक वन उपभोक्ता समूह तथा निजी जग्गा धनीले कार्यक्रम प्रस्तावना तयार गरी डिभिजन वन कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ । सव डिभिजन वन कार्यालयको सिफारिस साथ प्राप्त उक्त प्रस्तावनाका आधारमा डिभिजन वन कार्यालयहरुले आफ्नो कार्यक्षेत्रमा खयर प्रजातिको लागि उपयुक्त सामुदायिक वन क्षेत्र तथा व्यक्तीको निजी जग्गाको छनौट गर्नुपर्नेछ । खयर प्रजातीको विउ उपयुक्त समयमा छर्नुपर्दछ । सकभर छर्ने विउ स्थानीय स्तरमै वा सो स्थान सँग मिल्दो ठाउँबाट संकलन भएको विउ छर्नु पर्दछ । यो शिर्षकको रकम विउ संकलन, खरिद, संकलनमा खटिने कर्मचारीको भत्ता, यातायात खर्च, छर्ने ठाउँमा गर्नु पर्ने Soil work, विउ छर्ने कार्य आदिमा लागत अनुमान स्वीकृत गराइ खर्च गर्न सकिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात विउ छरीएको क्षेत्रको क्षेत्रफल सहितको विवरण, भए गरेका क्रियाकलाप तथा फोटो सहितको कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन र आवश्यक विलभर्पाइहरु संलग्न गरी पेश गर्नुपर्ने छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन/सब-डिभिजन वन कार्यालय मार्फत स्थानिय वन समूह तथा निजी जग्गा धनीको सहयोगमा संचालन गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमका लागि रु. १२,००,०००।- (बाह्र लाख मात्र) बजेट व्यवस्था गरेको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

सामुदायिक वन तथा व्यक्तीको निजी जग्गामा खयर वनको विस्तार भएको हुनेछ ।

१०८. बृक्षारोपणको लागि होर्डिङ बोर्ड तयारी, ढुवानी तथा स्थापना

डिभिजन वन कार्यालय मार्फत वृक्षारोपण गरिएको क्षेत्रमा रोपण गरिएका विरुवाको प्रजाती, संख्या, क्षेत्रफल, लागत खर्च लगायतका विस्तृत विवरण सहितको होर्डिङ बोर्ड राख्नु पर्ने हुन्छ । यस शीर्षकमा बिनियोजित रकम स्थायी रुपको होर्डिङ बोर्ड तयारी, वृक्षारोपण स्थलसम्म ढुवानी तथा स्थापनामा नियमानुसार खर्च गर्नुपर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु. १,००,०००।- (एक लाख मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

१०९. विगतका आ.व.को सार्वजनिक वृक्षारोपण गोडमेल पुनःरोपण, घेराबेरा मर्मत र सरक्षण खर्च

विगतको आ .व.मा सार्वजनिक क्षेत्रमा गरिएको वृक्षारोपणको अनुगमन गरी सोको प्रतिवेदनको आधारमा औचित्य हेरी वृक्षारोपण गरिएको क्षेत्रमा पुनःरोपण, गोडमेल, घेराबेरा मर्मत र संरक्षणको कार्यमा यो शीर्षकको रकम खर्च गरिनेछ । यस कार्यमा जनसहभागितालाई प्राथमिकता दिनु उपयुक्त हुनेछ । वन सामाजिक परिचालकरवन कर्मचारीले सार्वजनिक वृक्षारोपणको अनुगमनको क्रममा स्थलगत भ्रमण गरी तपसिलको विवरण समेटी प्रतिवेदनमा खुलाई पेश गर्नुपर्नेछ र प्रतिवेदनको आधारमा यो अनुदान उपलब्ध गराइनेछ । स्वीकृत नर्मसको अधिनमा रही लागत ईस्टिमेत स्वीकृत गराई विनियोजित रकम खर्च गर्न सकिनेछ ।

- रोपिएका प्रजाति र संख्या
- बाँचेका प्रजाति, संख्या र अवस्था (वृक्षारोपण क्षेत्रको स्पष्ट झलक देखिने फोटोसमेत)
- गोडमेल र संरक्षणको अवस्था
- पुनःरोपण, गोडमेल र बारबेरा मर्मत आवश्यक भएको/नभएको
- पुनःरोपण, गोडमेल र बारबेरा मर्मतको विवरण
- अन्य विवरण

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम डिभिजन वन कार्यालय मार्फत स्थानिय वन उपभोक्ता समूह, स्थानीय तह एवं सरोकारवालाहरूसँगको समन्वय तथा सहयोगमा संचालन गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु. १५,४०,०००।- (पन्ध्र लाख चालिस हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ।

अपेक्षित उपलब्धि

वृक्षारोपण क्षेत्रको उचित संरक्षण, सम्वर्द्धन तथा व्यवस्थापन हुने ।

११०. सडक किनार तथा सार्वजनिक जग्गामा Ornamental Plants को वृक्षारोपण केज सहित

शहरी क्षेत्रको सडक किनार तथा सार्वजनिक जग्गामा वृक्षारोपण मार्फत हरियाली अभिवृद्धिका लागि विभिन्न प्रजातिका Ornamental Plants वृक्षारोपण गर्ने उद्धेश्यले यो कार्यकम राखिएको हो । डिभिजन वन कार्यालयले ठाउँ सुहाउदो उपयुक्त विरुवा छनौट गरी सडक किनार तथा सार्वजनिक जग्गामा वृक्षारोपण गर्नु पर्नेछ । स्थानिय तह तथा अन्य सरोकारवाला संघसस्थाहरुको सहयोग र समन्वयमा यो कार्यक्रम सञ्चालन गर्दा प्रभावकारी हुनेछ । वृक्षारोपण पश्चात प्रचलित नर्म्स र खरिद नियमावलीको अधिनमा रहि डिभिजन वन कार्यालयले फलामको केज निर्माण र खरिद गरी रोपणगरिएको विरुवाहरुको सुरक्षा गर्नुपर्नेछ । यस शिर्षकमा उपलब्ध बजेट फलामको केज निर्माणरखरिद, ढुवानी, स्थापना गर्ने र सो कार्यमा खटिने कर्मचारीको लागि दैनिक भत्तामा लागत अनुमान स्वीकृत गराई खर्च गर्नु पर्दछ । फोल्डिङवाला फलामको केज निर्माण गरि सो बृक्षारोपण गरिएको क्षेत्रको विरुवा हुर्किसकिपछि अर्को ठाउँमा लैजाने खालको केज निर्माण गर्नु पर्दछ । कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात निर्माणरखरिद भएको फलामे केजको विवरण, संख्या, स्थापना गरिएको स्थानको विवरण, फोटो एवं विल भर्पाई सहितको प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्दछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरूले स्थानिय तह एवं सरोकारवाला निकायहरुसँगको समन्वयमा यो कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १५,००,०००।- (पन्ध्र लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

सडक किनार तथा सार्वजनिक जग्गामा बृक्षारोपण मार्फत हरियाली प्रवर्द्धन हुने ।

१११. नदी उकास, सार्वजनीक सामुदायिक जग्गामा जमीन तयार गरी बीउ छर्ने र संरक्षण

स्थानिय तहसँगको समन्वय र सहकार्यमा नदी उकास तथा सार्वजनिक सामुदायिक जग्गाको पहिचान गरि यस कार्यक्रम संचालनको विस्तृत योजना वनाई यस शिर्षकमा विनियोजित बजेट योजनामा उल्लेख भएका कार्यहरु गर्नको लागि प्रचलित ऐन, नियम, कार्यविधि, स्वीकृत नर्मस बमोजिम खर्च गर्न सकिने छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

स्थानिय वन समूहको समन्वय र सहकार्यमा डिभिजन वन कार्यालयवाट यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २,००,०००।- (दुई लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

नदी उकास, सार्वजनिक सामुदायिक जग्गाको उचित व्यवस्थापन भई हरियाली प्रवर्द्धन हुने ।

११२. अर्गेली खेती विस्तार

जापानी नोट (येन) को छपाइमा प्रयोग हुँदै आएको अर्गेलीको माग उच्च भएसँगै यसको व्यावसायिक खेतीतर्फ कृषकको आकर्षण भैरहेको अवस्थामा उच्चस्तरको प्रशोधित अर्गेली उत्पादन गर्न नितान्त आवश्यक रहेको छ । साथै उच्च गुणस्तरको अर्गेलीको बोक्रा बिक्री गरेर बाँकी रहेको कच्चा पदार्थले स्थानीयस्तरका नेपाली हाते कागज उद्योग सञ्चालन गर्न सकिने देखिएकोले यो अर्गेली खेती विस्तार कार्यक्रम अन्तर्गत स्थानीय सामुदायद्धारा व्यवस्थित वनमा आधारित व्यक्ति तथा घरधुरीको हैसियत सुधार गर्न र आय स्रोत बढाउन तथा समूहमा रहेका सदस्यहरुको गरीबी कम गर्न योगदान पुग्ने अभिप्रायले समूहको निर्णय वमोजिम सम्वन्धित समूहले प्रस्ताव सहितको निवेदन डिभिजन वन कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ । तत् पश्चात डिभिजन वन कार्यालयले प्रस्ताव मुल्याङकनको आधारमा उपयुक्त समूह छनौट गरि यो क्रियाकलाप संचालन गरिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा निम्न बुदाहरु समाबेश गर्नु पर्ने छ ।

(क) क्रियाकलाप संचालन भएको समूहद्वारा व्यवस्थित वनको नाम, ठेगाना, संलग्न घरधुरीको नामावली

(ख) खेती विस्तारको योजना

(ग) कार्यक्रम संचालन भएको स्थान साथै अर्गेली खेती विस्तार सम्वन्धि फोटो (संचालन अघि समेतको फोटो)

(घ) लागत तथा खर्चको विवरण, बैंक भौचर, भर्पाई आदि

(ङ) लाभान्वित घरधुरी तथा समुदायको विवरण

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ४,००,०००।- (चार लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धिः

४ गोटा स्थानमा अर्गेली खेतीको बिस्तार भई स्थानीयवासीको आय वृद्धिमा थप टेवा पुग्ने साथै रोजगारी समेतको श्रृजना हुने ।

११३. लाहा खेती विस्तार तथा प्रविधी हस्तान्तरण

झापा जिल्लाको गौरादहमा लाहा प्रशोधन कारखाना सञ्चालनमा आइसकेको अवस्थामा भएता पनि कच्चा पदार्थ (लाहा) को अभावमा बजारको माग धान्न नसकिरहेको अवस्था रहेको छ । अतः गुणस्तरीय लाहा (चप्रा) उत्पादनको साथै प्रशोधित लाहाको बजारको मागलाई पुर्ती गर्ने उदेश्य श्वरुप यो कार्यक्रम संचालन गरिएको छ । लाहा खेती विस्तार कार्यक्रम अन्तर्गत निजी आवादी जग्गाको साथ साथै स्थानीय सामुदायद्धारा व्यवस्थित वनमा आधारित व्यक्ति तथा घरधुरीको हैसियत सुधार गर्न र आय स्रोत बढाउन तथा समूहमा रहेका सदस्यहरुको गरीबी कम गर्न योगदान पुग्ने अभिप्रायले समूहको निर्णय वमोजिम सम्वन्धित समूह तथा निजि जग्गा धनीहरुले प्रस्ताव सहितको निवेदन डिभिजन वन कार्यालयमा पेश गर्नु पर्नेछ । तत् पश्चात डिभिजन वन कार्यालयले प्रस्ताव मुल्याङकनको आधारमा उपयुक्त समूह छनौट गरि यो क्रियाकलाप संचालन गरिने छ । साथै डिभिजन वन कार्यालयहरूले स्थानीय किसान/वन समूहहरुलाई लाई सिरिस, बयर, खयर, मौवा जस्ता आदी जातका विरुवा लगाउनको लागि विरुवा समेत उपलब्ध गराउनु पर्ने छ । कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा निम्न बुदाहरु समाबेश गर्नु पर्ने छ ।

(क) क्रियाकलाप संचालन भएको समूहद्वारा व्यवस्थित वनको नाम, ठेगाना, संलग्न घरधुरीको नामावली
(ख) खेती विस्तारको योजना
(ग) कार्यक्रम संचालन भएको स्थान साथै लाहा खेती विस्तार सम्वन्धि फोटो (संचालन अघि समेतको फोटो)
(घ) लागत तथा खर्चको विवरण, बैंक भौचर, भर्पाई आदि
(ङ) लाभान्वित घरधुरी तथा समुदायको विवरण

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरूले यस प्रकारको कार्यक्रमको संचालन गर्ने छन् । डिभिजन वन कार्यालयहरूले वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, तरहरासँगको समन्वयमा यो तालिम संचालन गर्ने छन् ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम संचालनको लागि बजेट रु. १,५०,०००।- (एक लाख पचास हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

लाहा खेतीको विस्तार भई स्थानीयवासीको आय वृद्धिमा थप टेवा पुग्ने साथै रोजगारी समेतको श्रृजना हुने ।

११४. सुख्खा ग्रस्त क्षेत्रमा मोरिङ्गा तथा तेजपातको लागि नर्सरी स्थापना

जिल्लामा अवस्थित सुख्खा ग्रस्त क्षेत्रहरुको पहिचान एवम् छनौट गरी ती क्षेत्रहरुमा यस कार्यक्रम अन्तर्गतको नर्सरी स्थापनाको लागि विनियोजित रकम यसै मार्गदर्शनको बुँदा नं.९९ बमोजिम खर्च गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा बजेट रु. ९,००,०००।- (नौ लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

३ गोटा मोरिङ्गा तथा तेजपात उत्पादन गर्ने नर्सरीको स्थापना भएको हुने ।

११५. सुख्खा ग्रस्त क्षेत्रमा मोरिङ्गा तथा तेजपातको विरूवा उत्पादन

जिल्लामा अवस्थित सुख्खा ग्रस्त क्षेत्रहरुको पहिचान एवम् छनौट भई नर्सरी निर्माण भए पश्चात यस कार्यक्रम अन्तर्गतको मोरिङगा तथा तेजपातको विरुवाहरु उत्पादनको लागि विनियोजित रकम यसै मार्गदर्शनको बुँदा नं. १०१ बमोजिम खर्च गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा बजेट रु. ९,००,०००।- (नौ लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

९० हजार गोटा मोरिङ्गा तथा तेजपातको विरुवाहरु उत्पादन भई स्थानीय मानिसहरुको आयस्रोतमा समेत टेवा पुग्ने।

११६. सिल टिमुर खेती विस्तार

यस कार्यक्रममा विनियोजित रकम यसै मार्गदर्शनको बुँदा नं. ३६ बमोजिम खर्च गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा बजेट रु. ३,००,०००।- (तीन लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

२ गोटा जडिबुटी पकेट क्षेत्रमा सिल टिमुर खेतीको विस्तार भएको हुने ।

११७. वैज्ञानिक वन व्यस्थापन अध्ययन भ्रमण (जिल्ला बाहिर)

यस कार्यक्रम अन्तर्गत अन्य जिल्लाका वन क्षेत्रमा संचालन भएको कुशल वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन भएको सरकारद्वारा व्यवस्थित वनको साथ साथै समूहद्वारा व्यवस्थापन वनमा कार्यालय/समूहको प्रभावकारी परिचालन; समूहमा महिला, दलित, आदिवासी जनजाति र लक्षित वर्गको सहभागितासँगै सुशासन र पारदर्शिताका क्षेत्रमा उल्लेख्य कार्य गरिरहेका; रसफल वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन अभ्यास भएका वनहरुको अवलोकन भ्रमण गरिनुका साथ साथै समूहद्वारा व्यवस्थापन वनमा गरेका/भएका अभ्यास तथा अनुभव आदान प्रदान समेत गरिने छ । त्यसै गरि यस भ्रमणमा डिभिजन वन कार्यालय, वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, वन निर्देशनालयका र उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयका कर्मचारीहरू, स्थानीय तहका जनप्रतिनिधीहरू, सामुदायिक वन तथा साझेदारी वन व्यवस्थापन समूह/समितिका पदाधिकारीहरू तथा प्रदेशको वन व्यवस्थापनको क्षेत्रमा आवद्ध भएका सरोकावालाहरूको सहभागितामा रहने छ । यसमा छुट्याइएको बजेट आवश्यकता तथा औचित्यको आधारमा दैनिक भ्रमण भत्ता र दैनिक खाने बस्ने खर्च, खाजा खर्च, यातायात खर्च, ईन्धन, प्रशिक्षक भत्ता, आकस्मिक औषधी उपचार खर्च आदिमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्दा समावेश गरिने विषयहरु

- अवलोकन भ्रमण गरिएका स्थानहरू
- छलफल, एवं प्रशिक्षण भएका विषयवस्तु
- अवलोकन भ्रमणको फोटो, सहभागीहरूको भ्रमण सम्बन्धि भनाई तथा सिकाईहरू समावेश गरी भ्रमणको उपलव्धी सहितको प्रतिवेदन
- सहभागिको दैनिक हाजिरी विवरण
- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थक प्रगति र आवश्यक विल भर्पाईहरु

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा बजेट रु. १७,५०,०००।- (सत्र लाख पचास हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

जम्मा ६ वटा वैज्ञानिक वन व्यवस्थापन अध्ययन भ्रमण संचालन भएको हुने ।

११८. बैज्ञानिक वन व्यवस्थापन अभिमुखीकरण तालिम

यस बैज्ञानिक वन व्यवस्थापन अभिमुखीकरण तालिम संचालनका लागि बिनियोजित रकम तालिम सामाग्री खरिद, तालिमका सहभागीहरुको दैनिक भत्ता, यातायात, हल भाडा, प्रशिक्षक भत्ता, आकस्मिक औषधी उपचार खर्च, तालिम संचालनका लागि शुरुवाती भौतिक सामाग्री एवं औजार खरिद तथा हस्तान्तरण लगायतका विभिन्न शिर्षकमा स्वीकृत लागत इष्टिमेट अनुसार विस्तृत योजना बनाई खर्च गर्न सकिनेछ । डिभिजन वन कार्यालयहरुवाट संचालन हुने यस तालिममा रेन्जर, फरेष्टर तथा वन रक्षक तथा वन क्षेत्र सँग संलग्न सरोकारवाला निकाय/संस्थाहरुको सहभागीता रहनेछ । साथै वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रवाट संचालन हुने यस प्रकारको तालिममा उद्योग, पर्यटन, वन

तथा वातावरण मन्त्रालय, वन निर्देशनालय, वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालयहरुको स.व.अ./अधिकृतस्तर छैठौं (प्रा.)/रेञ्जरहरुको सहभागीता रहनेछ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, वन निर्देशनालय, वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र तथा डिभिजन वन कार्यालयहरुले विगतमा सम्बद्ध विषयमा तालिम नलिएका कर्मचारीहरुलाई प्रमुख सहभागीको रुपमा छनौट गरी पठाउनु पर्नेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- तालिमको विषयवस्तु, उदेश्य, औचित्य
- तालिम संचालन भएको स्थान र मिति देखिने तालिमको व्यानर, सहभागीहरूको फोटो, तथा अन्य दृष्यहरु समावेश गरी कार्यक्रमको उपलव्धी सहितको प्रतिवेदन
- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरुले विषय विज्ञ तथा सेवाप्रदायकवाट समेत यो तालिम संचालन गर्न सक्नेछ भने वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, तरहराले उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय/वन निर्देशनालय सँगको समन्वयमा सेवाप्रदायक तथा विषय विज्ञवाट समेत यो तालिम संचालन गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १४,२५,०००।- (चौध लाख पच्चिस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

कर्मचारीको क्षमता अभिवृद्धि हुनको साथै वन क्षेत्रको व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने ।

११९. सतीसालको नेचुरल रिजेनेरेशन संरक्षण घेरावारा

सतिसाल नेपालको लागि एक संरक्षित वनस्पती हो । बजारमा यसको काठको अध्याधिक मागले गर्दा यो प्रजाती लोकन्मुख हुने अवस्थामा रहेको छ । तसर्थ यसको बासस्थानको संरक्षण तथा व्यवस्थापन गर्न नितान्त आवश्यक रहेको छ । अतः यस कार्यक्रम अन्तर्गत सतीसाल भएको वन क्षेत्रको पहिचान गरि सतीसालको नेचुरल रिजेनेरेशन संरक्षणको विस्तृत योजना निर्मण गरि स्वीकृत नर्म्सको परिधिभित्र रहि लागत अनुमान स्वीकृत गराई योजनामा उल्लेखित क्रियाकलाप संचालन गर्नको लागि यस शिर्षकमा विनियोजित बजेट खर्च गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २,००,०००।- (दुई लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

संरक्षित सतिसाल प्रजातीको संरक्षणमा सहयोग पुग्ने ।

१२०. विभिन्न वन अनुसन्धात्मक प्लटहरू (विएसओ) संरक्षण तथा व्यवस्थापन

विगतमा संघिय वन तथा भू संरक्षण विभाग एवं वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रले संरक्षण तथा व्यवस्थापन गरेका वन अनुसन्धात्मक प्लटहरू (विएसओ) को संरक्षण तथा व्यवस्थापनको विस्तृत योजना बनाई स्वीकृत नर्म्सको परिधिभित्र रहि लागत अनुमान स्वीकृत गराई योजनामा उल्लेखित क्रियाकलाप संचालन गर्नको लागि यस शिर्षकमा विनियोजित बजेट खर्च गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २,००,०००।- (दुई लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

विभिन्न वन अनुसन्धात्मक प्लटहरू (विएसओ) को संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने ।

१२१. सहरी वन विकास कार्यक्रम

शहरी क्षेत्रमा सार्वजनिक पर्ति जग्गामा शहरी वनको विकास गरि सो क्षेत्रमा हरियाली कायम गर्न तथा शहरी वन प्रति जनमानसमा सकारात्मक प्रभाव वृद्धि गर्नको लागि यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । शहरी क्षेत्रमा बढ्दै गैरहेको बायु तथा ध्वनी प्रदुषणको असरलाई हरियो रुख विरुवा मार्फत न्युनिकरण गर्न एवं स्वच्छ रमणीय वन बगैचाको विकासका लागि शहरी वन विकास गरिने छ । त्यसै गरि शहरी वन विकास सम्बन्धि टि.भि./रेडियो कार्यक्रमको निर्माण गरि रेडियो मार्फत प्रसारण गर्न समेत सकिने छ । डिभिजन वन कार्यालयले सहरी वन विकास कार्यक्रम संचालन सम्वन्धि विस्तृत योजना बनाई स्थानिय तह तथा अन्य सरोकारवाला संघसस्थाहरुको सहयोग र समन्वयमा प्रचलित नर्म्स र खरिद ऐन/नियमावलीको अधिनमा रहि यो कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन र सव डिभिजन वन कार्यालयको प्राविधिक सहयोगमा स्थानिय तह र सरोकारवालाहरुको समन्वयमा यस कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ५,००,०००।- (पाँच लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

शहरी वनको प्रवर्द्धन मार्फत शहर बजारक्षेत्रको हरियाली कायम भई प्रदुषण नियन्त्रण गर्न सहयोग पुग्ने ।

१२२. जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समितिको सचिवालय व्यवस्थापन तथा सुदृढीकरण

प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ तथा प्रचलित ऐन नियमको परिधि भित्र रहि सार्वजनिक खरिद प्रकृया अवलम्वन गरी डिभिजन वन कार्यालयहरुले जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समितिको व्यवस्थापन तथा सुदृढीकरण गर्नको लागी आवस्यक पर्ने सामग्रीहरु जस्तै स्टेशनरी, फर्निचर, कम्पुटर, प्रिन्टर आदी खरिद गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस क्रियाकलाप संचालनको लागि जम्मा रु. १,००,०००।- (एक लाख मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समितिको संस्थागत विकासमा सहयोग पुग्ने ।

१२३. जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समिति बैठक

जिल्ला वन क्षेत्र समन्वय समितिको सहयोगमा जिल्लाको वन विकास तथा वनसम्बन्धी समस्याको समाधान हुँदै आएको छ । यसको संचालन सम्बन्धी प्रकृया बारे जिल्ला वनक्षेत्र समन्वय समितिको गठन तथा संचालन निर्देशिका, २०६८ मा उल्लेख गरिएको छ । जिल्ला वनक्षेत्र समन्वय समितिले वन संरक्षण, विकास, व्यवस्थापन, सदुपयोग लगायत विविध विषयसम्बन्धी कार्यकम/योजनाहरु तर्जुमा, समस्याको अध्ययन तथा समाधानका उपायहरुको निराकरण जिल्लास्तरबाटै गर्न सहयोग गर्दछ । यस शीर्षकबाट समन्वय समितिको बैठकको लागि बजेटको व्यवस्था गरीएको छ । जिल्लामा संचालन हुने विकास कार्यक्रमहरुको संयुक्त अनुगमन जिल्ला वनक्षेत्र समन्वय समितिबाट गराउने तर्फ प्राथमिकता दिनुपर्नेछ । वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्दा समितिको बैठक संख्या र बैठकको निर्णय र जिल्ला वनक्षेत्र समन्वय समितिबाट सम्पन्न गरिएका कार्यक्रमहरुको विवरण समावेश गर्नुपर्नेछ । यस शीर्षकमा विनियोजन भएको रकम माथि उल्लेख भएका विषयको अतिरिक्त ईन्धन, बैठकभत्ता तथा खाजामा खर्च गर्न सकिनेछ।

बजेट व्यवस्थापन

यस क्रियाकलाप संचालनको लागि जम्मा रु. २,०५,०००।- (दुई लाख पाँच हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

प्रदेश सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय प्रदेश नं. १ विराटनगर (नेपाल)

अपेक्षित उपलब्धि

जिल्लाको वन क्षेत्रको संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा निर्णयात्मक भूमिका निर्वाह गर्ने ।

१२४. सव डिभिजन स्तरिय समन्वय वैठक

सव डिभिजन स्तरीय वन संरक्षण, विकास, व्यवस्थापन, सदुपयोग लगायत विविध विषयसम्बन्धी कार्यक्रम/योजनाहरु तर्जुमा, समस्याको अध्ययन तथा समाधानका उपायहरुको निराकरण गर्नको लागि यस किसिमको वैठकहरु आयोजना गरिने छ । यस शीर्षकमा विनियोजन भएको रकम ईन्धन, बैठकभत्ता तथा खाजामा खर्च गर्न सकिनेछ । वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्दा समन्वय बैठक संख्या र बैठकको निर्णय र सम्पन्न गरिएका कार्यक्रमहरुको विवरण समावेश गर्नुपर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस क्रियाकलाप संचालनको लागि जम्मा रु. ४,२०,०००।- (चार लाख बीस हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन क्षेत्रको संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा निर्णयात्मक भूमिका निर्वाह गर्ने ।

१२५. सुरक्षा निकायसँग समन्वय बैठक

जिल्लाको वन संरक्षणको लागि सुरक्षा निकायसँग नियमित बैठकको लागि यस शीर्षकमा विनियोजन भएको रकम ईन्धन, बैठक भत्ता तथा खाजामा खर्च गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस क्रियाकलाप संचालनको लागि जम्मा रु. ९०,०००।- (नब्बे हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन क्षेत्रको संरक्षणमा सहयोग पुग्ने ।

१२६. सुराकी परिचालन तथा व्यवस्थापन

वन तथा वन्यजन्तुसँग सम्वन्धित अपराधहरु नियन्त्रण तथा न्यूनीकरण गर्नका लागि सुराकी खर्च परिचालन कार्यविधि २०७२ बमोजिम सुराकी परिचालन गरिने छ । वनजंगल संरक्षणको लागि सुराकीको व्यवस्था उपलब्ध बजेट र आवश्यकता अनुसार गर्न सकिनेछ । डिभिजनल वन अधिकृतले आवश्यकता अनुसार सुराकी परिचालन गर्न सक्नेछ र सुराकीको नाम ठेगाना गोप्य राख्नु पर्नेछ । सुराकी आफूले पाएको सूचना डिभिजन वन कार्यालय प्रमुख वा वन सुरक्षा शाखाको कमाण्डरलाई जानकारी गराउनुपर्नेछ । सुराकीको संख्या र कामको आवश्यकता वा कार्यबोझ हेरी सुराकी गरे वापत प्रोत्साहन स्वरुप रकम खर्च गर्न सकिनेछ । अनुसन्धान कार्य अघि बढाउने क्रममा आवश्यक सुचना संकलन तथा संचारमा लाग्ने खर्चहरुमा समेत यस शीर्षकमा विनियोजीत रकम खर्च गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस क्रियाकलाप संचालनको लागि जम्मा रु. ७,१०,०००।- (सात लाख दश हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन तथा वन्यजन्तुसँग सम्वन्धित अपराधहरु नियन्त्रण तथा न्यूनीकरणमा सहयोग पुग्ने ।

१२७. वन्यजन्तु संरक्षणका लागि र्‍यापिड, रेस्पोन्स टिम परिचालन

टुहुरा, घाईते, अशक्त, आक्रमणको चपेटामा परेका तथा क्षतिपूरक वन्यजन्तुको उद्धार गरी सुरक्षित तवरले प्राकृतिक वासस्थान वा अन्य कुनै पर-स्थानिय (Ex-Situ) संरक्षण गर्ने गरी डिभिजन वन कार्यालयमा गठन भएको Rapid Response Team लाई प्रभावकारी रुपमा परिचालन गरिने छ । वन प्राविधिक, सुरक्षा निकाय, स्थानिय प्रशासन,

भेटेरीनरी अस्पाताल तथा पशु सेवा विज्ञ केन्द्रका प्राविधिक कर्मचारी र नजिकका समूहका प्रतिनिधीहरु समेत रहने गरी गठन भएको उक्त टिमलाई फिल्डस्तरमा उद्धार कार्य गर्नका लागि आवश्यक पर्ने फिल्ड गियर, खाजा भत्ता, बैठक भत्ता, इन्धन, संचार आदि कृयाकलापको लागि यो शिर्षकमा विनियोजित बजेटबाट खर्च गर्नुपर्नेछ । आवश्यकता अनुसार अन्य निकायको समेत सहयोग लिन सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ७५,०००।- (पचहत्तर हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

टुहुरा, घाईते, अशक्त, आक्रमणको चपेटामा परेका तथा क्षतिपूरक वन्यजन्तुको छिटो र सहज तवरले उद्धार हुने ।

१२८. वन, वन्यजन्तु संरक्षणको लागि गस्ति परिचालन

वन, वन्यजन्तु एवं तिनका बासस्थानको संरक्षण, व्यवस्थापन, चोरी कटानी तथा चोरी शिकारी नियन्त्रणका लागि नियमित रूपमा गस्ति परिचालन गरिने छ । यस शीर्षकमा बिनियोजित रकम जिल्लास्तरमा चोरी निकासी नियन्त्रणका लागि कर्मचारी तथा सुरक्षा निकाय परिचालन गर्न इन्धन, खाजा, खाना, यातायात खर्च, दैनिक भ्रमण भत्ता, फिल्ड गियर (जुत्ता, रेनकोट, छाता, टर्च, टुम्लेट आदि), संचार आदिमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयहरुले यो कार्यक्रम संचालन गर्ने छन् ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १४,३३,०००।- (चौध लाख तेत्तीस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

दिगो रुपमा वन, वन्यजन्तुहरुको संरक्षणमा गस्ति परिचालन भएको हुनेछ ।

१२९. सेवा करार

यस कार्यक्रम अन्तर्गत १ जना कार्यालय सहयोगी सेवा कारारमा लिई कार्यालय सहयोगीको परिश्रमिक बापत यस शिर्षकमा विनियोजित रकम खर्च गरिने छ । भुक्तानीको लागि आर्थिक ऐन/नियम बमोजिम राख्नुपर्ने मासिक कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन, मासिक हाजिरी लगायतका आवश्यक कागजात समावेश गर्नुपर्नेछ । निजले कार्यालय प्रमुखको प्रत्यक्ष निर्देशन र अधिनमा रही काम गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस क्रियाकलाप संचालनको लागि जम्मा रु. १,८०,०००।- (एक लाख असी हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

कार्यालयको सेवा प्रवाहमा सहयोग पुग्ने ।

१३०. सोलार फेन्सिङ ममर्त सभार

मानव वन्यजन्तु द्वन्द न्यूनीकरणका लागि निर्माण गरिएका सोलार फेन्सिङहरुको ममर्त सभार गर्नको लागि यस शिर्षकमा विनियोजित रकम खर्च गर्न सकिने छ । जिर्ण भएका सोलार फेन्सिङको मर्मत सम्भारका लागि प्राविधिक सहयोग, ज्याला तथा सामाग्री खरिदमा खर्च गर्न सकिनेछ । उपभोक्ता समिति तथा ठेक्का प्रथाबाट समेत यो कार्यक्रम संचलन गर्न सकिनेछ । यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- सोलार फेन्सिङ मर्मत भएको स्थान र मर्मत भएको फोटो (मर्मत अघि समेतको)

- लागत ईस्टिमेट बमोजिमको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन
- कार्यक्रमको संख्यात्मक भौतिक र वित्तीय प्रगति

बजेट व्यवस्थापन

यस क्रियाकलाप संचालनको लागि जम्मा रु. २०,००,०००।- (बीस लाख मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

सोलार फेन्सिङको मर्मत सभार मार्फत मानव वन्यजन्तु द्वन्द न्यूनीकरणमा सहयोग पुग्ने ।

१३१. स्कुल वन हरियाली कार्यक्रम

स्थानीय स्तरमा वन, वातावरण, वन्यजन्तु, जैविक विविधता र जलवायु परिर्वतनसँग सम्बन्धित विषय वस्तुहरुको बारेमा विद्यालयमा अध्यापन गराउने शिक्षक, शिक्षिका र अध्ययनरत विद्यार्थीहरुवाट जनचेतनामुलक प्रचार प्रसार कार्यक्रमहरु संचालन गरि विद्यालयलाई वातावरण मैत्री विद्यालयको रुपमा विकास गराउने उद्धेश्यले यो कार्यक्रम संचालन गरिन्छ। यस कार्यक्रम अन्तर्गत इको-क्लब समेत गठन गर्न सकिनेछ ।

यस्ता इको-क्लब मार्फत विद्यालय र आसपासका क्षेत्रमा निम्न कार्यक्रम संचालन गर्न सकिनेछ ।

- विद्यालय हाताभित्र वृक्षारोपण
- विद्यालयमा वन तथा वातावरण संबन्धी कक्षा संचालन, श्रव्यदृष्य, पोष्टर प्रदर्शनी, सेमिनार, आदि
- सूर्तिजन्य वस्तु, प्लास्टिकका झोला आदि विरुद्धको चेतना, व्यक्तिगत सरसफाइको चेतना

स्वीकृत बजेट र नर्म्स अनुसार लागत अनुमान तयार गरी सम्वन्धित विद्यालयसँग संझौता गरि यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । कार्य सम्पन्न भएपछि भुक्तानी तथा फछ्यौंटको लागि संझौता, कार्यसम्पन्न भएको विद्यालयको पत्र, सम्पन्न कार्यक्रमको संक्षिप्त विवरण, उपस्थित व्यक्तीहरुको विवरण, फोटो, खर्च विल भर्पाइको साथै जिम्मेवार कर्मचारीवाट अनुगमन गरी कार्य सम्पन्न भएको प्रतिवेदन र फोटोहरु संलग्न गरि प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन/सब डिभिजन वन कार्यालयहरुको प्राविधिक सहयोगमा विद्यालयसँगको समन्वयमा यस कार्यक्रम कार्यान्वयन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १२,६०,०००।- (बाह्र लाख साठी हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन, वातावरण, वन्यजन्तु, जैविक विविधता र जलवायु परिर्वतन सम्वन्धी विद्यार्थीहरुमा जानकारी तथा सचेतनामा अभिवृद्धि हुनेछ ।

१३२. बिद्यालयको जग्गामा वृक्षारोपण र संरक्षण

डिभिजन वन कार्यालयको कार्यक्षेत्रमा रहेका विद्यालयमा हरियाली विकास गर्न यो कार्यक्रम गरिन्छ । यस कार्यक्रमबाट विद्यालयको कम्पाउण्ड भित्र वा विद्यालयको जग्गामा वृक्षारोपण गर्ने, हरियाली विकास गर्ने कार्य संचालन गर्नु पर्दछ । विद्यालयबाट वृक्षारोपण तथा संरक्षण गर्ने गरी सम्बन्धित विद्यालयसँग वन हरियाली सम्बन्धी संक्षिप्त योजना (प्रस्तावना) तयार पारी विद्यालयसँगको सम्झौतामा यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ । प्रचलित नर्मसको अधिनमा रहि यस शिर्षकमा विनियोजन भएको रकम विरुवा ढुवानी, खटिने कर्मचारीको भत्ता लगायतमा खर्च गर्न सकिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि संचालित गतिविधिको फोटो, रोपिएका विरुवा संख्या र क्षेत्रफल, जात, स्थान, रोपण गर्ने विद्यालय विवरण संलग्न राखि प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

यो कार्यक्रम सञ्चालनको लागि डिभिजन वन कार्यालयबाट आवश्यक प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराईनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु. २,००,०००।- (दुई लाख मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

विद्यालयको जग्गामा हरियाली विस्तार हुनेछ ।

१३३. वातावरण शिक्षण कार्यक्रम

डिभिजन वन कार्यालयले वातावरण संरक्षण तथा व्यवस्थापनको राष्ट्रिय नीति र रणनीतिको कार्यान्वयनका लागि सम्वन्धित सरोकारवाला निकायहरु, सरकारी तथा गैहसरकारी संस्थाहरु, समुदाय, निजी क्षेत्र, शैक्षिक संस्थाहरु लगायतसँग अन्तरक्रिया गोष्ठी, समन्वय र सहकार्य गरिनेछ । बढ्दो शहरीकरण एवं अनियन्त्रित जल, वायु, माटो, ध्वनी, रसायनिक लगायतका सबै प्रकारका प्रदुषणका असर तथा रोकथाम, नियन्त्रण र न्युनीकरण सम्वन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन तथा शैक्षिक सामग्रीहरु तयार गरी वितरण गरिनेछ । स्वच्छ र स्वस्थ वातावरण कायम, प्रदुषण नियन्त्रण, फोहोरमैला व्यवस्थापन तथा हरियाली प्रवर्द्धनमा स्थानिय समुदाय तथा सरोकारवालाहरुको भूमिकालाई थप सुसूचित, सशक्त र प्रभावकारी बनाउने खालका कार्यक्रमहरु तथा स्थानीयस्तरमा विकास निर्माणका परियोजनाहरुको सञ्चालनका लागि भू-उपयोग, वातावरणीय अध्ययन र कार्यान्वयको आवश्यकताका सम्वन्धी सचेतनामूलक वातावरण शिक्षण कार्यक्रमहरु गरिनेछ । यसमा स्थानिय तह तथा ईको क्लबहरुसँगको सहकार्यमा वातावरणीय सचेतनामूलक Wall Painting, Hoarding Board निर्माण, रेडियो/टि.भि. प्रसारण कार्यक्रम आदि सञ्चालन गर्न सकिनेछ । प्रचलित नर्म्स र नियमानुसार यो कार्यक्रम संचालन गर्नु पर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन वन कार्यालयले स्थानीय तह एवं सरोकारवालाहरूको सहयोग र सहकार्यमा संचालन गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु. ५,००,०००।- (पाँच लाख मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- वातावरण संरक्षण तथा व्यवस्थापनको राष्ट्रिय नीति र रणनीतिको कार्यान्वयनमा सहयोग पुग्नेछ ।
- शैक्षिक संस्था तथा स्थानियस्तरमा वातावरण सम्वन्धी जनचेतना अभिवृद्धि भई वातावरण संरक्षणमा टेवा पुग्नेछ ।

१३४. हरियाली प्रवर्द्धन कार्यक्रम

यस कार्यक्रममा विनियोजित रकम निजी वन, सामुदायिक वन, धार्मिक वन, कबुलियती वन, साझेदारी वनमा वृक्षारोपण साथै सार्वजनिक पर्ति जग्गामा वृक्षारोपण तथा उद्यान निर्माण गर्न र हरियाली प्रवर्द्धनका लागि सहयोगी कृयाकलापहरु जस्तै पोष्टर प्रकाशन, स्कूल शिक्षा कार्यक्रम, सचेतना, दिवश समारोहमा खर्च गर्न सकिनेछ । साथै डिभिजन वन कार्यालयहरुले यो कार्यक्रम अन्तर्गत के कस्ता कृयाकलापहरु संचालन गर्न सकिन्छ सो कृयाकलापहरु सहितको वृक्षरोपण गर्न सकिने क्षेत्रको यकिन क्षेत्रफलमा आधारित रही संचालन गर्न सकिने क्रियाकलापहरुको विस्तृत योजना निर्माण गरि यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

हरियालि प्रवर्द्धन कार्यक्रम संचालनको लागि डिभिजन वन कार्यालयले स्थानिय वन समूहहरू, स्थानिय निकायहरू, सामजिक संस्थाहरू तथा निजी क्षेत्र समेतको सहकार्यमा संचालन गर्न सकिने छ । यस हरियाली प्रवर्द्धन कार्यक्रमको कार्यान्वयनको लागि डिभिजन वन कार्यालयले १ जना स.व.अ.लाई Focal person को रुपमा तोक्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २,५०,०००।- (दुई लाख पचास हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । डिभिजन वन कार्यालयहरुले TOR स्वीकृत गरी गराई परामर्श सेवा मार्फत यस कार्यक्रम गर्न सक्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा डिभिजन वन कार्यालय, उदयपुरले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको

मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम कार्यालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

निजी, सामुदायिक वन, धार्मिक वन, कबुलियती वन, साझेदारी वन एवं सार्वजनिक पर्ति जग्गामा वृक्षारोपण तथा उद्यान निर्माण मार्फत हरियालि प्रवर्द्धन भई स्वच्छ वातावरण श्रृजना गर्न मद्दत पुग्ने ।

१३५. नगर उद्यान निर्माण

बढदो शहरीकरण सँगै नगर क्षेत्रमा वायु र ध्वनि प्रदूषणको मात्रा बढ्दै गइरहेको छ । नगर क्षेत्रमा बस्ने मानिसलाई सौन्दर्य एवं प्रदूषणमुक्त वातावरणमा केही समय बिताउन समेत त्यस्ता ठाउँको अभाव खट्केको छ । त्यसैले नगरपालिका भित्र रहेका सार्वजनिक/नदि उकास/खेर गईरहेका बाँझो जग्गा/कुनै संस्थाको स्वामित्वमा रहेको जग्गा आदिलाई स्थानीय तहसँगको समन्वयमा उद्यानको रुपमा विकास गर्ने अभिप्रायले यो कार्यक्रम राखिएको हो । यो कार्यक्रम संचालन गर्दा उप/नगरपालिकालाई तपसिल बमोजिमको आधारमा प्राथमिकिकरण गरी क्रमश: संचालन गरिनेछ।

प्राथमिकीकरणका आधारहरु:

१. सार्वजनिक पर्ती जग्गा प्रशस्त भएका,
२. रुख विरुवा अत्यन्तै कम भएका,
३. बोट विरुवाको माग उच्च रहेको,
४. उप/नगरपालिकासँग सहकार्य हुन सक्ने ।

सम्पन्न गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु:

१. उद्यानका विकास गरिने क्षेत्रको पहिचान, छनौट एवं सर्वेक्षण
२. सरोकारवालाहरुसँग छलफल र अन्तरक्रिया
३. कार्ययोजना तयारी
४. पुर्वाधार निर्माण, वृक्षारोपण, गोडमेल तथा संरक्षण
५. अनुगमन, कार्यसम्पन्न प्रतिवेदन

फिल्ड स्तरवाट क्षेत्र पहिचान भई आईसकेपछि डिभिजनल वन अधिकृतले स्वयं सो क्षेत्रको स्थलगत निरीक्षण गरि जग्गाको नापजाँच गराई नक्सा तयार गर्नु गराउन पर्दछ । यस कार्यक्रम संचालन गर्दा स्कूल, कलेज, अन्य सरकारी वा संस्थानका स्वामित्व भएका जग्गालाई समेत समेट्न सकिनेछ । तर उद्यान निर्माण गर्नु अघि जग्गाको स्वामित्व भएको निकायसँग सम्झौता गर्नुपर्नेछ । आवश्यक परेमा अन्य निकायहरु सँग समन्वय गरि कार्ययोजना वनाई कार्यान्वियन गर्न सकिने छ । कार्ययोजना तयारीको काम सेवा प्रदायक मार्फत वा डिभिजन वन कार्यालय स्वयंले वा सम्बन्धित पालिकासँग समन्वय गरेर संयुक्तरुपमा वा समूह मार्फत गर्न संचालन गर्न सकिनेछ । सामुदायिक वन तथा कबुलियती वनको क्षेत्र प्रयोग गर्नै पर्ने अवस्थामा वन तथा वातावरण मन्त्रालयवाट स्वीकृत सामुदायिक वनमा पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन कार्यविधि, २०७५ वमोजिम गरिने छ । निर्मित कार्ययोजना डिभिजनल वन अधिकृतले स्वीकृत गरि लागू गरिने छ । यो शिर्षकको रकम क्षेत्र पहिचान, सर्भेक्षण, कार्ययोजना तयारी, छलफल/अन्तरक्रियामा खाजा खर्च, आवश्यक विरुवा उत्पादन वा खरिद, विरुवा ढुवानी, वृक्षारोपण, गोडमेल, वृक्षारोपण क्षेत्रको संरक्षण (बारबेर, हेरालु, सिँचाई आदि), डस्टविन खरिद, फुलको क्यारी, विश्राम स्थल, चौतारी, शौचालय, वाल मनोरन्जन जस्ता अन्य संरचनाहरु निर्माण, होर्डङ्ग वोर्ड निर्माण, अनुगमन, ईन्धन, यातायात लगायतका कृयाकलापहरुमा खर्च गर्न सकिने छ । रोपिने विरुवा वहुवर्षिय, गुणस्तरिय र सौन्दर्य प्रदायक हुनु पर्नेछ । कार्यसञ्चालन भएको स्थानमा सम्पुर्ण विवरण सहितको होर्डिङ्ग बोर्ड निर्माण गरि राख्नुपर्ने छ । कार्यसम्पन्न भएपछि प्रतिवेदनमा सम्झौता, निर्माण सम्वन्धी विस्तृत विवरण, कार्य संचालन भएको क्षेत्रको नक्सा, संचालित कृयाकलापहरुको संचालन अघि र पछिको फोटो, खरिद वा उत्पादन भएका विरुवाको प्रजाती, संख्या, विरुवाको उचाई, छलफल/अन्तरक्रियामा उपस्थित व्यक्तीहरुको नामावली, के कुन संरक्षणको व्यवस्था भएको हो ? सो को विवरण सहितको प्रतिवेदन र विल भर्पाईहरु

पेश गर्नुपर्नेछ । कार्यक्रमको निर्माण सम्वन्धी डिजाइन तथा लागत ईष्टमेट इन्जिनियरिङ्ग तर्फका प्राविधिक र हरियाली प्रवर्द्धन सम्वन्धी लागत ईस्टिमेट वन प्राविधिकले गर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सव डिभिजन वन कार्यालयहरुका कर्मचारी, सरोकारवाला निकायहरु, स्थानीय तह समेतको सहयोग र सहकार्यमा यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १६,००,०००।- (सोह्र लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- बजार क्षेत्रमा आमोदप्रमोद र मनोरञ्जनको लागि आकर्षक पार्क स्थापना हुनेछ ।
- स्वच्छ एवं शान्त वातावरणयुक्त उद्यानको निर्माण हुनेछ ।

नगर उद्यान मर्मत संभार तथा स्तरोन्नती (खाँदबारी न.पा. वार्ड नं ९ तुम्लिङटारमा बिगत आ.व.मा निर्माण गरिएको उद्यान मर्मत तथा स्तरोन्नती गर्ने) यस कार्यक्रममा संखुवासभा जिल्लाको खाँदबारी न.पा. वार्ड नं ९ तुम्लिङटारमा बिगत आ.व.मा निर्माण भएको उद्यानको मर्मत तथा स्तरोन्नती गर्नुपर्नेछ । यो कार्यक्रम तोकीएको स्थानमा बनेका पुर्वाधारहरुको मर्मत तथा सुधार गर्ने र पर्यापर्यटन प्रवर्द्धन गर्ने खालका कृयाकलापहरुको लागि आवश्यक संरचना वनाउने कार्यमा खर्च गरिने छ । कार्यक्रमको भौतिक पूर्वाधार निर्माण तथा स्तरोन्नती सम्वन्धी डिजाइन तथा लागत ईष्टमेट इन्जिनियरिङ्ग तर्फका प्राविधिक र हरियाली प्रवर्द्धन सम्वन्धी लागत ईस्टिमेट वन प्राविधिकले गर्नेछ । कार्यक्रम सम्पन्न भएपछि प्रतिवेदनमा निर्माण तथा स्तरोन्नती सम्वन्धी विस्तृत विवरण, संचालित कृयाकलापहरुको फोटो (मर्मत भएको वा नयाँ निर्माण भएको/संचालन अघि र पछिको फोटो) लगायतका खर्च बिलभर्पाई संलग्न गरि प्रतिवेदन पेश गर्नुपर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सब डिभिजन वन कार्यालयहरुका कर्मचारी, सरोकारवाला निकायहरु, स्थानिय तह समेतको सहयोग र सहकार्यमा यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ५,००,०००।- (पाँच लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

नगर उद्यानको मर्मत तथा स्तरोन्नती भई हरियालीको प्रवर्द्धन हुनेछ ।

१३६. वन सामाजिक परिचालक छनौट तथा पारिश्रमीक

वन सामाजिक परिचालक छनौटको लागि डिभिजन वन कार्यालय/सव डिभिजन वन कार्यालयले स्थानीय तहसँग समन्वय गरी वा स्थानीय तहलाई नै वन सामाजिक परिचालक छनौट गरी पेश गर्ने अख्तियारी समेत प्रदान गरी कार्यक्रम लागु हुने प्रत्येक स्थनीय तहहरुमा बढीमा २ (दुई) जना वन सामाजिक परिचालक छनौट गरिनेछ । सम्बन्धित स्थानीय तहमा विगतमा कार्य अनुभव रहेको वन सामाजिक परिचालकलाई सोही स्थानीय तहमा छनौट गर्नुपर्दा विशेष ग्राहयता दिनुपर्नेछ। सम्वन्धित स्थानीय तहको बिगतमा वन सामाजिक परिचालक भइ कार्य गरेको अनुभवी वन सामाजिक परिचालक नपाएमा नजिकको स्थानीय तहबाट पनि छनौट गर्न सकिनेछ । सामाजिक परिचालक सकभर विपन्न, दलित, महिलालाई प्राथमिकतामा राखी छनौट गरिनेछ । वन सामाजिक परिचालकको शैक्षिक योग्यता समान्य लेखपढ गर्न जानेको र यस विषयमा सामाजिक परिचालन गर्न सक्ने हुनुपर्नेछ । वन सामाजिक परिचालकलाई निम्न कार्यहरुको आधारमा तोकिए बमोजिमको मासिक पारिश्रमिक प्रदान गरिनेछ । यस शिर्षकमा विनियोजित रकम पत्राचार खर्च, छनौट समितिको बैठक भत्ता, चियाखाजा, इन्धन आदिमा खर्च सकिनेछ ।

वन सामाजिक परिचालकको भूमिका निम्नानुसार रहेको छः

- डिभिजन वन कार्यालय र स्थानीय तहहरुसँग आवस्यक समन्वय गर्ने
- वन तथा वातावरण सम्बन्धी जनचेतना अभिबृद्धि गर्ने
- ठाउँ सुहाउँदो प्रजाति र संख्या अनुरुप विरुवाको माग संकलन गर्ने
- विरुवा उत्पादनको नियमित निरीक्षण गर्ने र सम्झौता अनुसार विरुवा उत्पादन भएको नभएको जाँचबुझ गरी नियमित रुपमा वन कार्यालयमा प्रतिवेदन (डिजिटल र हार्डकपी) पेश गर्ने
- विरुवा वितरणको लगत राख्ने
- वृक्षारोपण गर्ने स्थल तयार गर्न सिकाउने/लगाउने
- वितरण गरिएका विरुवाको सही उपयोग भए नभएको जाँच गर्ने
- विरुवा वितरण गर्ने बेलामा नै वृक्षारोपण गर्ने तरीका सिकाउने
- वृक्षारोपण गर्ने स्थलमा सकभर उपस्थिति भई विरुवा रोप्ने तरीका सिकाउने
- वृक्षारोपण स्थलको समय समयमा निरीक्षण गरी मरेका बाँचेका विरुवाको लगत राखे र सो को एक प्रति डिभिजन वन कार्यालयमा पेश गर्ने
- डिभिजन वन कार्यालयले समय समयमा लाए अह्राए बमोजिमका अन्य कार्य गर्ने

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु. ४०,५७,०००।- (चालिस लाख सन्ताउन्न हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

योग्य तथा उपयुक्त वन सामाजिक परिचालकको छनौट भई हरियाली प्रवर्द्धनमा सहयोग पुग्ने ।

१३७. वन सामाजिक परिचालक प्रगति समिक्षा गोष्ठी

वन कार्यालय र स्थानीय तहहरुबीच पुलको रुपमा कार्य गर्ने वन सामाजिक परिचालक र वन कार्यालयबीच नियमितरुपमा जीवित सम्वन्ध राखी स्थानीय स्तरमा नीजहरुबाट संचालन भइरहेका गतिविधिहरु, कामका दौरान नीजहररुले सामना गर्नुपरेका समस्याको निदान पहिल्याउन, अन्तरकृया गर्न समेत आवश्यकताअनुसार यस किसिमको प्रगति समिक्षा गोष्ठी चौमासिक रुपमा आयोजना गरिनेछ । यस शीर्षकमा विनियोजित रकम सहभागी परिचालकहरुको आतेजाते यातायत/इन्धन खर्च, गोष्ठी भत्ता, खाजा इत्यादिमा स्वीकृत नर्मस अनुसार खर्च गर्न सकिन्छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु. १,८०,०००।- (एक लाख असी हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

आगामी कार्यक्रम सञ्चालनमा सहयोग पुग्ने ।

१३८. वन सामाजिक परिचालकहरुलाई फिल्ड गियर

वन क्षेत्रको संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा सहयोग पुर्‍याउनको लागि डिभिजन वन कार्यलय अन्तर्गतका फिल्डस्तरमा कार्यरत वन सामाजिक परिचालकको लागि फिल्ड गियर जस्तै साईकल, ड्रेस आदिखरिद गरि फिर्ता गर्न नपर्ने गरी उपलब्ध गराइने छ । यस कार्यक्रम संचालन गरि फिल्ड गियर सेट खरीद गर्नको लागि प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ तथा प्रचलित ऐन नियमको परिधि भित्र रहि सार्वजनिक खरिद प्रकृया अवलम्वन गरी खरिद गरिनेछ । फिल्ड गियर खरिद पश्चात नियमानुसार स्टोर दाखिला गरी फिल्डस्तरमा कार्यरत वन सामाजिक परिचालकहरुलाई उपलब्ध गराउनु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १,६०,०००।- (एक लाख साठी हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन संरक्षण, व्यवस्थापन तथा सेवा प्रदानमा समेत सहयोग पुग्ने ।

१३९. प्राविधिक सहयोग तथा अनुगमन अभिलेखिकरण

प्रदेश हरित अभियान कार्यक्रम अन्तर्गतको वृक्षारोपण कार्यमा डिभिजन वन कार्यालयले प्राविधिक सहयोग पुऱ्याउने छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत वृक्षारोपण गरिने स्थान (नक्सा समेत) र बिरुवा छनौट, अन्तरकृया, वृक्षारोपण तथा वृक्षारोपण अनुगमन अभिलेख तयार गर्नको लागि आवश्यक सबै स्थलगत प्राविधिक सहयोग डि.व.का. बाट पुऱ्याउनु पर्नेछ । यस शीर्षक अन्तर्गतको रकम उपरोक्त अनुसारको कार्य सम्पादन गर्न डि.व.का.को विद्यमान जनशक्ती बाट पर्याप्त नहुने भएमा केही समयको लागि (अति व्यस्त समयमा) प्रचलित सार्वजिनक खरिद नियमावली बमोजिम सेवा प्रदायकको (वन प्राविधिक) सेवा लिन सकिने छ । यस अतिरिक्त आवश्यकता अनुसार फिल्डमा आवश्यक पर्ने औजार जस्तै टेप, जि.पि.एस., नक्सा खरिद आदिमा समेत नियमानुसार यो रकम खर्च गर्न सकिने छ । उपरोक्त कार्य सम्पादन गर्न औचित्यको आधारमा भ्रमण तथा बास खर्च, खाजा खर्च, ईन्धन तथा मसलन्द आदिमा समेत खर्च गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु. २,००,०००।- (दुई लाख मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वृक्षरोपण कार्यक्रममा प्रविधिक सहयोग उपलब्ध हुने ।

१४०. स्थान र घरधुरी छनौट

यस शीर्षकमा बिनियोजित रकम डिभिजन वन कार्यालयले प्रदेश हरित अभियान तर्फका बहुउद्देश्यीय बिरुवा रोपण, निजी जग्गामा कृषि वन, जडिबुटी रोपण र फलफुल तथा काष्ठ प्रजातीका बिरुवा वितरण जस्ता क्रियाकलापहरुको सञ्चालनका लागि उपयुक्त स्थान र घरधुरी छनौटमा खर्च गर्नुपर्दछ । स्थान र घरधुरी छनौट कार्य स्थानियस्तरको माग र आवश्यकता, स्थलगत अनुगमन तथा स्थानिय तहसँगको समन्वय मार्फत गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १,००,०००।- (एक लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

उपयुक्त स्थान र घरधुरी छनौट भई हरियाली प्रवर्द्धनमा सहयोग पुग्ने ।

१४१. सरोकारवालाहरुसँग छलफल तथा अन्तरक्रिया गोष्ठी

प्रदेश हरित अभियान कार्यक्रम सम्बन्धी सरोकारवाला संघसस्थाहरु, स्थानिय तह, नागरिक समाज, ईको क्लब तथा अन्य सम्बन्धीत संस्थाका प्रतिनिधहरुसँग छलफल र अन्तरक्रिया गर्नुपर्नेछ र सो गर्दा हुने खाजा, मसलन्द तथा भत्ता खर्चमा बजेट खर्च गर्न सकिन्छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन/सव डिभिजन वन कार्यालयहरु मार्फत कार्यान्वयन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा रु. ३,६०,००० (तीन लाख साठी हजार मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रदेश हरित अभियान कार्यक्रमको कार्यान्वयनमा सहयोग पुग्ने ।

१४२. सूचना प्रवाह तथा पारदर्शिता सबलीकरण रेडियो एफ.एम./रेडियो/टि.भी. मार्फत प्रचार प्रसार तथा सामग्री उत्पादन/प्रकाशन

डिभिजन वन कार्यालयहरूले सेवाग्राहीहरूलाई गरको सेवा प्रवाह र पारदर्शिताको सन्दर्भमा एफ.एम./टि.भि./वेभसाईड मार्फत प्रचारप्रसार तथा सो सँग सम्बन्धित सामग्री उत्पादन तथा प्रकाशन गर्नको लागि विनियोजित बजेटको रकम खर्च गर्न सकिनेछ । साथै यस कार्यक्रम सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, तथा प्रचलित ऐन कानुनको पालना गरिनेछ । एफ.एम./टि.भि. संचालकहरू सँग सम्झौता गरेर मात्र डिभिजन वन कार्यालयहरूले कार्यालयको सेवा प्रवाह र पारदर्शिता सम्बन्धमा एफ.एम./टि.भि. मा प्रचारप्रसार गर्नु पर्दछ । प्रचारप्रसार सामग्री स्थानीय बोलचालको भाषामा समेत प्रकाशन गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस क्रियाकलाप संचालनको लागि जम्मा रु. ७,५०,०००।- (सात लाख पचास हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वन क्षेत्रमा संचालन भएका कार्यक्रम तथा कार्यालयको सेवा प्रवाहको वारेमा प्रचार प्रसार हुने ।

१४३. कार्यक्रम कार्यान्वयन अनुगमन, मूल्याङ्कन भ्रमण खर्च तथा कार्यक्रम सञ्चालन खर्च

सक्षम तथा प्रभावकारी अनुगमन तथा मुल्यांकन सफल कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा अपेक्षित प्रतिफल, असर, प्रभाव प्राप्त गर्ने भरपर्दो औजार हो । वन क्षेत्र अन्तर्गतको विभिन्न कार्यक्रमहरुको संचालनका विविध पक्षहरूको व्यवस्थापन साथै समस्याहरूको पहिचान गरि दिर्घकालीन समाधान पहिचान गरि निर्धारित प्रकृया अपनाई कार्यसम्पादनमा प्रभावकारिता अभिवृद्धि गर्न अनुगमन, मुल्यांकन, निरिक्षण तथा सम्न्वय आवश्यक हुन्छ । अतः डिभिजन वन कार्यालयहरुवाट संचालन हुने स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमहरु अन्तर्गत पर्ने प्रदेश वन विकास तथा व्यवस्थापन कार्यक्रमको विभिन्न कृयाकलापहरु संचालन गर्दा तिनको अनुगमम तथा मुल्यांकनको लागि परिचालित जनशक्तिको दैनिक भ्रमण भत्ता, यातायात खर्च तथा गाडि भाडा, कार्यक्रम संचालनका लागि आवश्यक पर्ने अफिस सामाग्री, मसलन्द, स्टेशनरी, इन्धन, संचार लगायतमा यस शिर्षक अन्तर्गतको रकम खर्च गर्न सकिने छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन तथा सव डिभिजन वन कार्यालयहरुका कर्मचारीहरुवाट यो कार्यक्रम संचालन गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २२,३६,०००।- (बाइस लाख छत्तिस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

आवश्यक पृष्ठपोषण प्राप्त भई कार्यक्रम कार्यान्वयनमा सहजता हुने ।

१४४. वार्षिक प्रगती पुस्तिका प्रकाशन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, वन निर्देशनालय, वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र, डिभिजन वन कार्यालयहरुले संचालन गरेका विभिन्न स्वीकृत वार्षिक कार्यक्रमहरु र वन सम्बन्धी सम्पादन गरिरहेका कानून कार्यान्वयन तथा नियमनका कार्यहरुलाई अभिलेखीकरण गरी उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय तथा मन्त्रालय अन्तर्गतका निकायहरुले कार्यालयको वार्षिक प्रगती पुस्तिका प्रकाशन तथा वितरणको कार्य यस क्रियाकलाप अन्तर्गत संचालन गरिनेछ । तथ्यांक संकलन, विश्लेषण, मसलन्द, छलफल, छपाई आदिमा यो रकम खर्च गर्न सकिनेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- प्रकाशित सामग्रीको संख्या
- प्रकाशित सामग्री र सोको डिजिटल कपि समेत

बजेट व्यवस्थापन

यो क्रियाकलाप संचालनको लागि बजेट रु. ९,१०,०००।- (नौ लाख दश हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय तथा मन्त्रालय अन्तर्गतका निकायहरुको वार्षिक प्रगती पुस्तिका प्रकाशन भएको हुने ।

खण्ड २: भू तथा जलाधार संरक्षण कार्यक्रम तर्फ

१४५. जलाधार/उपजलाधार प्राथमिकीकरण तथा योजना तर्जुमाको कार्यविधी

- जलाधार-उपजलाधार प्राथमिकीकरण गर्दा बृहत् जलाधार व्यवस्थापन केन्द्र र सम्बन्धित जिल्ला समन्वय समितिसँग समन्वय गरी भू उपयोग, भू प्रणाली, भू गर्भ, भिरालोपना जस्ता भू जैविक तथा जनघनत्व, सामाजिक एवं आर्थिक पक्षहरुको मानकको आधारमा जलाधार तथा उपजलाधार प्राथमिकिकरण गर्ने ।
- संवेदनसिल जलाधार व्यवस्थापन (भू-क्षय, पहिरोग्रस्त क्षेत्र, जोखीम क्षेत्र, संवेदनशिल क्षेत्रको उपचार (Hot spot) तथा महत्वपुर्ण जलाधार क्षेत्र (जस्तो शहरी जलाधार, जलविद्युत जलाधार, पर्यावरणीय जलाधार, सिमसार क्षेत्रको जलाधार व्यवस्थापन) लाई जलाधार तथा उपजलाधार क्षेत्र प्राथमिकीकरणमा आधार लिने ।
- साविक भू तथा जलाधार संरक्षण विभागद्वारा प्रकाशित Sub-watershed Priotization Guidelines तथा Watershed Characterizations Atrtributes हरुको उपयोग गरिने छ ।
- प्राथमिकतामा परेको जलाधार उपजलाधारहरुको स्थानिय जनसमुदाय तथा जनप्रतिनिधिहरुको सहभागितामा सामाजिक, आर्थिक तथा प्राकृतिक स्रोतहरुको स्थिति पत्ता लगाई जलाधार संरक्षण तथा व्यवस्थापन सम्बन्धी आवश्यकता पहिचान गरी जलप्रवाह प्रणाली, भू उपयोग, भू प्रणाली, भू गर्भ, भिरालोपना जस्ता भू जैविक तथा जनघनत्व, सामाजिक आर्थिक पक्षहरुका आधारमा जलाधार व्यवस्थापन योजना तयार गर्ने ।
- यसरी जलाधार व्यवस्थापन योजना तयारी गर्दा भू क्षमता र भू उपयोका साथै भू क्षय, पहिरोग्रस्त क्षेत्र, जोखीम क्षेत्र, संवेदनशिल तथा जोखिमयुक्त (Hazard prone), क्षेत्रको पहिचान तथा जल भण्डारण तथा पुनर्भरण, सुख्खाग्रस्त क्षेत्रमा पानी श्रोत संरक्षण (पानी श्रोत, पोखरी, पानी सोसाउने कुलो, कन्टुर ट्रेन्च, रनअफ हारभेष्टीङ्ग ड्याम) जस्ता कार्यक्रम तथा कृयाकलापहरुको योजना तयार गरिने छ ।
- साथै जलाधार उपजलाधार योजनामा ग्रामीण सडकसँग भू-संरक्षण, सिंचाई कुलो जस्ता वातावरण मैत्री विकास, जलबायु अनुकुलन तथा समानुकुलन, लैंगिक संवेदनसिल तथा समावेशिताजस्ता अन्तरसम्बन्धित पक्षहरुलाई समेटी जलाधार उपजलाधार व्यवस्थापन योजना तयार गर्ने ।
- जलाधार उपजलाधार योजना तर्जुमाले निर्देशित गरेका कार्यक्रमहरुको आवधिक तथा वार्षिक योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयन गर्ने ।
- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै जनशक्ति न्यून भएको अवस्थामा प्रचलित ऐन, नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- वस्तु स्थितिको विश्लेषण: अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरक्रिया
- सर्भे तथा तथ्याङ्क संकलन डिजाईन तथा ल.ई.
- कार्यान्वयन चरण: फिल्ड भ्रमण, तथ्याङ्क संकलन, तथ्याङ्क विश्लेषण, गोष्ठी तथा अन्तरक्रिया, कार्ययोजना तयारी तथा कार्यान्वयन
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
- कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै आवश्यक ज्ञान तथा सीपको दक्षता भएको जनशक्ति न्यून भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ ।
- प्रथम चौमासिक सम्ममा बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी दोश्रो र तेश्रो चौमासिक भित्र आगामी आर्थिक वर्षको लागि योजना निर्माण गर्ने ।

सरकार
वन तथा वातावरण मन्त्रालय
प्रदेश नं. १
विराटनगर (नेपाल)

अपेक्षित उपलब्धि

योजना/कार्यक्रम संचालन तथ कार्यान्वयनमा सहजता हुने ।

१४६. योजना तर्जुमा, क्षमता विकास तथा समन्वय गोष्ठीको कार्यविधी

- कार्यक्रम सञ्चालन पुर्व योजना तर्जुमाका लागि पहिलो पटक, कार्यक्रम सञ्चालनको क्रममा आवश्यक समन्वय र सहकार्यका लागि दोश्रो पटक र सम्पन्न कार्यक्रमको समिक्षाका लागि तेश्रो पटक जिल्ला समन्वय समितिहरुसँगको सहकार्यमा समन्वय गोष्ठी सञ्चालन गरिने छ ।
- आगामी आ.ब.का कार्यक्रमका योजना तर्जुमाका लागि स्थानीय स्तरमा कार्यशाला गोष्ठीहरु यस अन्तर्गत संचालन गरिने छ ।
- जिल्ला स्तरका स्थानिय तहहरु, कार्यक्रम सञ्चालनका लागि छनौट भएका स्थानिय समुदाय, तथा अन्य सरोकारबाला निकायहरुलाइ भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यक्रम बारे अभिमुखीकरण तथा शसक्तिकरणका कार्यक्रमहरु पनि यस कार्यक्रम अन्तर्गत गरिने छ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै समय, आवश्यक ज्ञान तथा सीपको दक्षता भएका जनशक्ति न्यून भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ ।
- आवश्यकता अनुसार तोकिएको आर्थिक वर्षको अवधिभित्र कार्यक्रम सम्पन्न गरिने छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

योजना/कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयनमा सहजता हुने ।

१४७. जोखीम क्षेत्र पहिचान, प्राथमिकीकरण र नक्साङ्कन (Hot spot/Hazard zoning/Prioritization/Mapping) कार्यविधी

- भौगोलिक अवस्थिति, जल तथा मौसमी अवस्था, जलप्रवाह प्रणाली, भू गर्भ, भिरालोपना जस्ता भू-जैविक तथा जनघनत्व, सामाजिक आर्थिक पक्षहरुका आधारमा संभावित बाढी, पहिरो तथा भू-क्षय जस्ता प्रकोपको सम्मुखता, जोखिमको स्थिति तथा समुदायहरुको प्रतिकार्य क्षमताका आधारमा जोखीम क्षेत्रको पहिचान तथा नक्साङ्कन गरिने छ ।
- GIS tools को प्रयोग गरी Landslide Susceptibility Mapping गरिने छ ।
- जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै समय अभाव वा जनशक्ति न्यून भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- बस्तुस्थितिको विश्लेषणः अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरकृया
- सर्भे तथा तथ्याङ्क संकलन डिजाईन तथा ल.ई.
- कार्यान्वयन चरणः फिल्ड भ्रमण, तथ्याङ्क संकलन, तथ्याङ्क विश्लेषण, गोष्ठि तथा अन्तरकृया, कार्ययोजना तयारी तथा कार्यान्वयन
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन
- कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै समय, जनशक्ति, ज्ञान तथा सीपको दक्षता न्यून भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ ।
- दोश्रो चौमासिक सम्ममा बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम सम्पन्न गर्ने ।

अपेक्षित उपलब्धि

योजना/कार्यक्रम संचालन तथ कार्यान्वयनमा सहजता हुने ।

१४८. जलाधार / उपजलाधार / नदी प्रणालीगत रुपमा स्थानीय तहहरुको नक्साङ्कन तथा अध्ययन अनुसन्धान कार्यविधी

- जलाधार, उपजलाधार क्षेत्रहरुमा पर्ने विभिन्न गाउपालिका, नगरपालिका तथा वडाहरुको भौगोलिक क्षेत्र तथा जलाधारिय अवस्था (अति संवेदनशील, संवेदनशील र कम संवेदनशील) अनुसार उक्त पालिकाहरुमा पर्ने भू-भागहरुको नक्साङ्कन यस कार्यक्रममा गरिने छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समय सिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै ज्ञान तथा सीपको दक्षता भएका जनशक्तिन्यून भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ ।
- दोश्रो चौमासिक सम्ममा बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम सम्पन्न गर्ने ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

योजना/कार्यक्रम संचालन तथ कार्यान्वयनमा सहजता हुने ।

१४९. एकिकृत भू-स्खलन नियन्त्रण

प्रदेश नं. १ भौगोलिक हिसावले हिमाल, पहाड र तराईमा विस्तारित रहेको र यसमा छोटो दुरीमै धेरै उचाई विविधता (६० मिटर देखि ८८४८ मिटर) का साथै भिरालो भू-भाग रहेको हुदा यस क्षेत्रका कतिपय भू भागहरु भू-क्षय, बाढी, पहिरोको उच्च जोखिममा रहेका छन् । यस क्षेत्रलाई भू-स्खलनको संवेदनशिलताको दृष्टिकोणबाट राष्ट्रिय स्तरमानै बढी संवेदनशिल मानिन्छ र यस क्षेत्रमा करीब १० घनमीटर/हे./वर्ष भू-क्षय दर रहेको अनुमान गरिएको छ । खास गरी मध्यपहाडी महाभारत तथा चुरे क्षेत्रहरुमा समस्याको रुपमा रहेको पहिरो, गल्छी, खहरे तथा यसको सम्मुखमा रहेका वस्ती समुदायका मानिसहरुको जिउ धनको रक्षा तथा महत्वपूर्ण पूर्वाधारहरुको संरक्षणका लागि यो कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

संभावित कार्यक्रम तथा कृयाकलापहरु

- पहिरो उपचार (भल तर्काउने कुलो, नाला, चेक ड्याम, वाल, बायोईन्जिनियरिङ्ग प्रविधिका लागि घास, बाँस, अम्रीसो लगायतका बुट्यान तथा रुख प्रजाती विरुवा रोपण) ।
- पहिरो पूर्व सुचना प्रणाली विकास, जडान परिक्षण ।
- गल्छि नियन्त्रण (भल तर्काउने कुलो, नाला, चेक ड्याम, वाल, बायोईन्जिनियरिङ्ग प्रविधिका लागि घास, बाँस, अम्रीसो लगायतका बुट्यान तथा रुख प्रजाती विरुवा रोपण) ।
- क्षतिग्रस्त भूमि पुनरुत्थान (भल तर्काउने कुलो, नाला, चेकड्याम, वाल, आकासे पानी संकलन पोखरी बायोईन्जिनियरिङ्ग प्रविधिका लागि घास, बाँस, अम्रीसो लगायतका बुट्यान तथा रुख प्रजातिका विरुवा रोपण)।

- **कार्यगत ईकाईः** प्रभावित क्षेत्र, सो को जलप्रवाह प्रणाली (खोला, खहरे, गल्छि) र सम्मुखमा रहेका वस्ती समुदायलाई कार्यक्रम सञ्चालनका लागि ईकाई मानी कार्य गरिने छ । यसमा प्रभावित क्षेत्रको लागि उपयुक्त भू-उपयोगका उपायहरु देखि जैविक, संरचनात्मक, बायोईन्जिनियरिङ्ग प्रविधिहरुको प्रयोग गरि उपचार गरिने छ । कार्यक्रम निर्माणको प्रारम्भ देखि नै प्रभावित जनसमुदायलाई सहभागी गराईने छ ।
- **प्राथमिकीकरणः** मानविय कृयाकलापका कारण सृजित पहिरो तथा भू-क्षय स्थल तथा प्रत्यक्ष रुपमा मानव बस्ती र मानवको जिउ धनको रक्षासँग जोडीएका पहिरो तथा भू-क्षय स्थलहरुको उपचारमा प्राथमिकता दिईने छ भने भौगर्भिक कारणले सृजित प्राकृतिक पहिरोहरु कम प्राथमिकतामा रहने छन र प्रत्यक्ष रुपमा मानवीय जोखीम र महत्वपुर्ण पूर्वाधार (जलविद्युत जलाशय, महत्वपुर्ण सडक) को क्षति हुने प्रकोपहरु बढि प्राथमिकतामा रहने छन् ।

कार्यान्वयन प्रकृया

- **स्थल छनौटः** सरोकारवालाहरु सँग छलफल तथा परामर्श लिई प्राथमिकताको आधारमा कार्यक्रम संचालन गर्ने स्थल छनौट गरिने छ ।
- सरोकारवालाहरुसँग अन्तरकृयाः प्रत्यक्ष प्रभावित समुदाय तथा प्रभावित क्षेत्रको जलप्रवाह प्रणाली (खोला, खहरे, गल्छि) र सम्मुखमा रहेका वस्ती समुदाय त्यस क्षेत्रमा रहेका वडाका प्रतिनिधिहरु, उपभोक्ता समूह-समिति तथा अन्य सरोकारवाला निकायहरुसँग कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा संचालनका लागि आवश्यक समन्वय, सहयोग तथा सहकार्यका लागि छलफल गरिने छ ।
- सर्भे डिजाईन तथा ल.ई.: यसमा स्थलगत नक्सा (लोकेशन म्याप), प्रभावित क्षेत्रको भु उपयोग देखीने खेस्रा नक्सा, विभिन्न भागको लम्बाइ, चौडाइ, गहिराई, माटो तथा भू बनौट, प्रकोपको प्रकृति (Mud flow, debirs flow, Gulley Erosion size etc) तथा प्रभावित हुने घर परिवार, संरचना वा सुरक्षित हुने जग्गा जमीनको क्षेत्रफल जस्ता विषयहरु समावेश हुने छन् ।
- सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिशमा उपभोक्ता समिति गठन गरिनेछ । साथै समूहले प्रस्ताव गरेको जम्मा बजेटको कम्तीमा १०% रकम समूह आफैले ब्यहोर्ने गरि प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ ।
- उपभोक्ता समितिसँग कार्य सम्झौता, श्रोत, साधन, जनसहभागिता आदि परिचालन, सम्पन्न योजना समूहलाई हस्तान्तरण गरिने छ ।
- इन्जिनियरिङ्ग संरचना निर्माण र संरक्षण तथा वृक्षारोपण गरिने छ ।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन (कार्यक्रमको हरेक चरणमा तथा आवश्यकता अनुसार) गरिने छ ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै ज्ञान, समय, सीप तथा दक्षजनशक्ति न्यून भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ ।
- दोश्रो चौमासिक सम्ममा स्थान छनौट, बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी काम शुरु तथा तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी स्थानीय समुदायहरुलाई व्यवस्थापनको जिम्मेवारी समेत दिने प्रयास गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. २,५५,००,०००।- (दुई करोड पचपन्न लाख मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न स्थान गरी जम्मा १७ वटा गल्छी/पहिरो नियन्त्रण भएको हुनेछ ।

१५०. सडकसँग भू-संरक्षण

ग्रामीण क्षेत्रहरुमा तिब्रतर रुपमा ग्रामिण सडकको पूर्वाधार निर्माणका कार्यहरुले ठूलो परिमाणमा भू-स्खलन गराएको कारणले जैविक विविधता, भू-उपयोग प्रणाली तथा विविध क्षेत्रमा नकारात्मक असर बढ्दै गईराखेको सन्दर्भमा उक्त कार्यबाट हुनसक्ने जोखिम न्यूनीकरण गर्नु यस कार्यक्रमको मुख्य उद्देश्य रहेको छ । ग्रामीण सडकको भू-स्खलन रोकथामका लागि अवलम्बन गरिने प्रविधिलाई प्रदर्शन स्थलको रुपमा विकास गरी प्रवर्द्धन गरिनेछ र विकसित प्रविधिलाई क्रमशः प्रदेश, स्थानीय तह सम्म हस्तान्तरण गरिनेछ ।

यस कार्यक्रममा वायो ईन्जिनियरिङ्ग प्रविधिबाट सडकको दायाँवायाँ हरियाली प्रवर्द्धन तथा भिरालो पाखो संरक्षणका लागि जैविक र संरचनात्मक निर्माण कार्य, सडक आसपासका वस्ती र मानवीय जोखिमयुक्त स-साना पहिरो उपचार, गल्छि खोल्सी नियन्त्रण तथा सो सम्बन्धी कुलो नाला निर्माण, सुरक्षित भल पानीको निकास जस्ता कार्यहरु पर्दछन् भने यस कार्यक्रममा सडक निर्माण वा स्तरोन्नतिका उद्धेश्यले निर्माण हुने सडकको नाला निर्माण, वाल निर्माण जस्ता कार्यहरु यसमा समावेश हुने छैन ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- स्थल छनौट
- बस्तु स्थितिको विश्लेषणः अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरकृया
- सर्भे डिजाईन तथा ल.ई.
- कार्यान्वयन चरणः सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिशमा उपभोक्ता समिति गठन गरिनेछ । साथै समूहले प्रस्ताव गरेको जम्मा बजेटको कम्तीमा १०% रकम समूह आफैले व्यहोर्ने गरि प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ।
- उपभोक्ता समिति गठन, निर्देशिका तयारी, स्थानीय समुदायलाई हस्तान्तरण
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै समय, ज्ञान, सीप तथा दक्ष जनशक्ति न्यून भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ ।
- दोश्रो चौमासिक सम्ममा स्थान छनौट, बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी काम शुरु तथा तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी स्थानीय समुदायहरुलाई व्यवस्थापनको जिम्मेवारी समेत दिने प्रयास गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. १,२५,००,०००।- (एक करोड पच्चिस लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न स्थान गरी जम्मा ७ कि.मि. सडक संरक्षण भएको हुनेछ ।

१५१. शहरी क्षेत्रमा जल उपयोगको लागि जलाधार व्यवस्थापन

शहरी क्षेत्रका समुदायको आवश्यकता र सो क्षेत्रसँग जोडिएको उपल्लो तहको पानी ढलोले घेरीएको जलाधार क्षेत्रको संवेदनशिलतालाई सम्बोधन गर्ने गरी मूलभूत रुपमा एकीकृत जलाधार व्यवस्थापनको माध्यमद्वारा भू-स्खलनमा न्यूनीकरण गर्दै कृत्रिम रुपमा पानीको मात्रालाई बढोत्तरी गर्नु कार्यक्रमको मूख्य उद्देश्य रहेको छ । यस अन्तर्गत निम्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्न सकिने छः

- स्थानीय जनप्रतिनिधि तथा सरोकारवालाहरुसँग अन्तरकृया
- संरक्षण समूह पहिचान र सशक्तिकरण
- थिग्रीकरण रोकथाम संरचना निर्माण
- जल प्रवाहको व्यवस्थापनको लागि हरित प्रविधि विकास

- पानी श्रोतको अवस्था सर्वेक्षण अध्ययन
- वातावरणीय अध्ययन तथा नियमित अनुगमन-मूल्यांकन
- वृक्षारोपण तथा पुन रोपण
- संरक्षण पोखरी निर्माण तथा व्यवस्थापन
- पानीढल-बर्षाझरी तथा वहाव संकलन पोखरी
- गल्छीवहाव नियन्त्रणको लागि चेक ड्याम निर्माण
- क्षतीग्रस्त भूमी पुनरुत्थान-खेतीवारी संरक्षण
- भू उपयोग प्रविधि विकास तथा सचेतनामूलक कार्यक्रम
- वातावरणीय सेवा, जलाधारिय सेवा भूक्तानी प्रणालीको विकास

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- स्थल छनौट
- बस्तु स्थितिको विश्लेषणः अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरक्रिया
- सर्भे डिजाईन तथा ल.ई.
- कार्यान्वयन चरणः सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिशमा उपभोक्ता समिति गठन गरिनेछ । साथै समूहले प्रस्ताव गरेको जम्मा बजेटको कम्तीमा १०% रकम समूह आफैले व्यहोर्ने गरि प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ ।
- उपभोक्ता समिति गठन, निर्देशिका तयारी, कार्यक्रम कार्यान्वयन, स्थानीय समुदायलाई हस्तान्तरण
- कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ ।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै जनशक्ति अभाव भएको अवस्थामा प्रचलित ऐन, नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ ।
- दोश्रो चौमासिक सम्ममा स्थान छनौट, बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी काम शुरु र तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी स्थानीय समुदायहरुलाई व्यवस्थापनको जिम्मेवारी समेत दिने प्रयास गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. ५०,००,०००।- (पचास लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न स्थान गरी जम्मा ३ वटा शहरी जलाधार संरक्षण भएको हुनेछ ।

१५२. खानेपानी तथा सिंचाई जलाधार व्यवस्थापन

खानेपानी, सिंचाई जलाधार संरक्षण तथा प्राकृतिक रुपमा रहेका महत्वपूर्ण र लोपोन्मुख हुन लागेका पानीका श्रोतहरुको पहिचान र बस्तु स्थितिको विश्लेषण गरी प्राथमिकताका आधारमा पानी श्रोतहरुको दिगो संरक्षण तथा व्यवस्थापन गरिनेछ । यस अन्तर्गत पानी मूहान संरक्षण, संरक्षण पोखरी, कुलो मर्मत, भलपानी भण्डारण बाँध जस्ता क्रियाकलापहरु गरिने छ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- स्थल छनौट
- बस्तु स्थितिको विश्लेषणः अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरक्रिया
- सर्भे डिजाईन तथा ल.ई.

- कार्यान्वयन चरणः सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिशमा उपभोक्ता समिति गठन गरिनेछ । साथै समूहले प्रस्ताव गरेको जम्मा बजेटको कम्तीमा १०% रकम समूह आफैले व्यहोर्ने गरि प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ ।
- उपभोक्ता समिति गठन, सम्झौता र कार्यान्वयन
- कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ ।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै जनशक्ति अभाव भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ।
- दोश्रो चौमासिक सम्ममा स्थान छनौट, वस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे, डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी काम शुरु र तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी स्थानीय समुदायहरुलाई व्यवस्थापनको जिम्मेवारी समेत दिने प्रयास गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. ६५,००,०००।- (पैसठ्ठी लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न स्थान गरी जम्मा ६ वटा खानेपानी तथा सिंचाई जलाधार व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।

१५३. सिमसार क्षेत्र पहिचान तथा व्यवस्थापन

सिमसार नीति २०६९ सिमसार र तालतलैया व्यवस्थापनको मुख्य मार्गदर्शन हो । यी सिमसारहरु सतहपानीको स्रोत मात्रै नभई भूमिगत जल पुनर्भरणको माध्यम समेत हुन । जैविक विविधता, साँस्कृतिक महत्व र पर्यटकीय सम्भावना समेत भएका यस प्रदेशमा रहेका सिमसारहरुको नक्शांकन र अभिलेखीकरण गरी प्राथमिकताको आधारमा क्रमशः संरक्षण र व्यवस्थापनको कार्य यस अन्तर्गत गरिने छ । तालतलैया तथा सिमसार क्षेत्रहरुमा उपल्लो तटीय क्षेत्रबाट पुग्न जाने सम्भाव्य थिग्रिकरणको असरलाई न्यूनीकरण गरी सिमसार क्षेत्रको वातावरणीय स्वच्छता कायम गर्नु यस कार्यक्रमको मूख्य उद्देश्य रहेको छ । सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिशमा उपभोक्ता समिति गठन गरिनेछ । साथै समूहले प्रस्ताव गरेको जम्मा बजेटको कम्तीमा १०% रकम समूह आफैले व्यहोर्ने गरि प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ । कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ ।

यस अन्तर्गत निम्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन तथा कार्यान्वयन प्रक्रिया अपनाइने छ ।

कार्यक्रमहरु	कार्यान्वयन प्रक्रिया
➢ भू स्खलन रोकथाम (गल्छी/पहिरो) ➢ तटबन्धन निर्माण ➢ अध्ययन अनुसन्धान ➢ वृक्षारोपण ➢ सरोकारवालाहरुसँग अन्तरकृया (तालिम-गोष्ठी) ➢ संरक्षण समिति गठन तथा शसक्तिकरण	➢ स्थल छनौट ➢ बस्तु स्थितिको विश्लेषणः अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरकृया ➢ सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. ➢ कार्यान्वयन चरणः उपभोक्ता समिति गठन, निर्देशिका तयारी, स्थानीय समुदायलाई हस्तानतरण ➢ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै जनशक्ति अभाव भएको अवस्थामा प्रचलित ऐन, नियमानुसार सेवा प्रदायकबाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ ।

प्रदेश सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय प्रदेश नं. १ विराटनगर, नेपाल

➢ दोश्रो चौमासिक सम्ममा स्थान छनौट, बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी काम शुरु र तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी स्थानीय समुदायहरुलाई व्यवस्थापनको जिम्मेवारी समेत दिने प्रयास गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. २,०७,५०,०००।- (दुई करोड सात लाख पचास हजार मात्र) बजेट व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न स्थान गरी जम्मा १९ वटा सिमसार/पोखरीको संरक्षण भएको हुनेछ ।

१५४. जलविद्युत जलाशयको जलाधार संरक्षण

नेपालमा उर्जा क्षेत्रको एक महत्वपूर्ण श्रोतको रुपमा जलविद्युतलाई मानिन्छ । यसले मूलभूत रुपमा जलविद्युत जलाशयको जलाधार क्षेत्रमा हुने वातावरणीय असरहरु जस्तै भू-स्खलन (गल्छी पहिरो), अमानवीय-असंतुलित मानवीय क्रियाकलापहरु (भू उपयोग, कृषि प्रणाली) लाई व्यवस्थित र सन्तुलित गर्दै जलविद्युतको लागि पानीको मात्रा र गुणस्तरमा अभिवृद्धि ल्याउनुका साथै जलाशय क्षेत्रको थिग्रिकरण समस्यालाई न्यूनीकरण गर्ने अपेक्षा राखिएको छ । यस अन्तर्गत निम्न क्रियाकलापहरु सञ्चालन तथा कार्यान्वयन प्रक्रिया अपनाइने छ

क्रियाकलापहरु	कार्यान्वयन प्रक्रिया
➢ जलाधार क्षेत्र पहिचान, तथ्यांक संकलन तथा जलाधार संरक्षण कार्ययोजना तयारी ➢ गेग्रान छेकबाँध संरचना निर्माण ➢ पहिरो तथा गल्छी उपचार ➢ ग्रामिण सडक संगै भू संरक्षण तथा हरियाली प्रवर्द्धन ➢ मुलाधार पहिचान तथा संरक्षण प्याकेज कार्यक्रम ➢ भलपानी व्यवस्थापन तथा जलाधार संरक्षण पोखरी निर्माण ➢ कृषि योग्य भूमिको व्यवस्थापन ➢ कम खर्चिलो तथा वायो इन्जिनियरीङ्ग प्रविधिको प्रवर्द्धन ➢ संरक्षणमा स्थानीय सरोकारवालाहरुको क्षमता अभिवृद्धि र समन्वयका कार्यहरु	➢ स्थल छनौट ➢ बस्तु स्थितिको विश्लेषणः अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरक्रिया ➢ सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. ➢ कार्यान्वयन चरणः सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिशमा उपभोक्ता समिति गठन गरिनेछ । साथै समुहले प्रस्ताव गरेको जम्मा बजेटको कम्तीमा १०% रकम समुह आफैले ब्यहोर्ने गरि प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ । ➢ उपभोक्ता समिति गठन, सम्झौता ➢ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

➢ भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै जनशक्ति अभाव भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ।

➢ दोश्रो चौमासिक सम्ममा स्थान छनौट, बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी काम शुरु र तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी स्थानीय समुदायहरुलाई व्यवस्थापनको जिम्मेवारी समेत दिने प्रयास गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. ३०,००,०००।- (तीस लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न स्थान गरी जम्मा ३ वटा जलविद्युत जलाशयको जलाधार संरक्षण भएको हुनेछ ।

१५५. पर्यापर्यटनका लागि जलाधार व्यवस्थापन

प्रदेश सरकारवाट पर्यटनलाई विशेष प्राथमिकता दिईएको सन्दर्भमा पर्यटनका वातावरणीय पूर्वाधार, सेवा, सुविधा, र सुरक्षाको प्रवन्ध गर्नु आवश्यक हुन्छ । पर्यटनको विशेष सम्भावना वोकेका क्षेत्रको समुचित जलाधार व्यवस्थापनद्वारा पर्यटनको लागि आवश्यक पूर्वाधार (सडक, पदमार्ग, पानि मुहान, आदि) को सुरक्षा तथा स्तरोन्नति, गुणस्तरीय सेवा (स्वच्छ खाने पानी, जलयात्राको लागि प्रदुषण रहित नदि, स्वच्छ वातावरण, सौन्दर्य प्रदायक भू-भाग आदि) को प्रवाह र पर्यटकको सुरक्षा (वाढि, पहिरो जस्ता प्रकोप वाट) को प्रवन्ध गर्न लागि यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- स्थल छनौट, आधारभुत तथ्याङ्क संकलन
- बस्तु स्थितिको विश्लेषणः अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरकृया
- सर्भे डिजाईन तथा ल.ई.
- कार्यान्वयन चरणः उपभोक्ता समिति गठन, सम्झौता, कार्य संचालन सम्बन्धित वडा कार्यालयको सिफारिशमा उपभोक्ता समिति गठन गरिनेछ । साथै समूहले प्रस्ताव गरेको जम्मा बजेटको कम्तीमा १०% रकम समूह आफैले व्यहोर्ने गरि प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै जनशक्ति अभाव भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक वाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ।
- दोश्रो चौमासिक सम्ममा स्थान छनौट, बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी काम शुरु र तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी स्थानीय समुदायहरुलाई व्यवस्थापनको जिम्मेवारी समेत दिने प्रयास गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. १,६५,००,०००।- (एक करोड पैसठ्ठी लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमवाट विभिन्न १० स्थानमा पर्यापर्यटन क्षेत्रको जलाधार व्यवस्थापन भएको हुनेछ ।

१५६. जलवायु अनुकुलन नमुना गाउँ कार्यक्रम (Climate Smart Village)

जलवायु परिवर्तनको चुनौतीहरुसँग सामना गर्दै अनुकलन तथा न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरुलाई प्रवर्द्धन गर्ने र समुदायको समानुकुलन क्षमता बढाउने उदेश्य अनुरुप उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले 'जलवायु अनुकुलन नमुना गाउँ कार्यक्रम संचालन मार्गदर्शन, २०७६' तयार गरी उक्त मार्गदर्शन बमोजिम जलवायू अनुकुलित भू तथा जलाधार व्यवस्थापनका विविध कार्यक्रमहरु संचालन गरिने छ ।

कार्यान्वयन प्रकृया

- स्थल छनौट
- बस्तु स्थितिको विश्लेषणः अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरकृया
- सर्भे डिजाईन तथा ल.ई.
- कार्यान्वयन चरणः उपभोक्ता समिति गठन, निर्देशिका तयारी, स्थानीय समुदायलाई हस्तान्तरण
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

प्रदेश सरकार
उद्योग, वन तथा वातावरण मन्त्रालय
प्रदेश नं. १
विराटनगर (नेपाल)

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै जनशक्ति अभाव भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ।
- दोश्रो चौमासिक सम्ममा स्थान छनौट, बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी काम शुरु र तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा सम्पन्न गरी स्थानीय समुदायहरुलाई व्यवस्थापनको जिम्मेवारी समेत दिने प्रयास गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. १,०५,००,०००।- (एक करोड पाँच लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न ६ वटा गाउँमा जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।

१५७. बायो इन्जिनियरीङ्ग खोला किनारा संरक्षण

नदी किनारा स्थिरिकरण, आर्थिक र सामाजिक सुरक्षाको दृष्टिकोणले संबेदनशील रहेको छ । यो कार्य संचालन गर्दा बायोइन्जिनियरिङ्ग प्रविधिलाई बढी प्राथमिकता दिनु पर्छ । साथै स्थानीय उपभोक्ताको सहभागिता र सहकार्य लाई प्राथमिकता दिई सञ्चालन गर्नु पर्नेछ । बायोइन्जिनियरिङ्ग बाहेकका संरचना जस्तै तट्बन्ध, स्पर र चेकड्याम निर्माण गर्नु पर्ने भएमा नदी, खोलाको बहाव क्षेत्रको लागि आवश्यक ठाउँ छोडेर नदी र खोलाको अर्को किनारामा कटान नबढ्ने गरी मात्र निर्माण गर्नु पर्नेछ र तटबन्धको संरचना निर्माण गर्दा प्राविधिक रुपमा आवश्यक पर्ने लंचिङ एप्रोन, स्टड र स्परहरुको अनिवार्य व्यवस्था गर्नु पर्नेछ । निर्मित संरचनाको दिगो संरक्षण गर्नको लागि नदीको दुवै किनारमा हरित पेटिका निर्माण गर्नु पर्नेछ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- स्थल छनौट, आधारभूत तथ्याङ्क संकलन
- बस्तु स्थितिको विश्लेषणः अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरकृया
- सर्भे डिजाईन तथा ल.ई.
- कार्यान्वयन चरणः सम्बनधित वडा कार्यालयको सिफारिशमा उपभोक्ता समिति गठन गरिनेछ । साथै समूहले प्रस्ताव गरेको जम्मा बजेटको कम्तीमा १०% रकम समूह आफैले व्यहोर्ने गरि प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ।
- उपभोक्ता समिति गठन, सम्झौता, कार्यसंचालन
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै जनशक्ति अभाव भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ।
- प्रथम चौमासिक सम्ममा स्थान छनौट, बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी काम शुरु र तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन तथा सम्पन्न गरी स्थानीय समुदायहरुलाई व्यवस्थापनको जिम्मेवारी समेत दिने प्रयास गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. ४,१०,००,०००।- (चार करोड दश लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न स्थान गरी २० कि.मि. खोला किनारा संरक्षण भएको हुनेछ ।

१५८. आकस्मिक भू संरक्षण कार्यक्रम

आकस्मिक रुपमा आइपर्ने विपदले व्यक्तिको घरवार नै उठिवास हुने अवस्था भई पिडित व्यक्तिले उपभोक्ता समिति वनाई राहत प्राप्त गर्न कठिनाई हुने अवस्थामा पिडित व्यक्तिलाई कार्यालयवाट तत्काल राहत उपलव्ध गराउनका लागियो कार्यक्रम अमानताट संचालन गरिने छ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- पिडितको माग निवेदन संकलन
- स्थल छनौट, आधारभुत तथ्याङ्क संकलन
- बस्तु स्थितिको विश्लेषणः अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरक्रिया
- सर्भे डिजाईन तथा ल.ई.
- कार्यान्वयन चरणः कार्यालय मातहतका कर्मचारी वाट कार्य संचालन
- कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ ।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै जनशक्ति अभाव भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ।
- दोश्रो र तेश्रो चौमासिक सम्ममा स्थान छनौट, बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी स्थानीय समुदायहरुलाई व्यवस्थापनको जिम्मेवारी समेत दिने प्रयास गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. ३५,००,०००।- (पैंतिस लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न ७ स्थानमा आकस्मिक भू-संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।

१५९. संवेदनशील क्षेत्र भू-संरक्षण कार्यक्रम

भू-संरक्षणको दृष्टिकोणले अति संवेदनशील क्षेत्रमा समस्याको प्रकृति हेरी उपयुक्त कार्यक्रम संचालन गर्न सकिन्छ । खास गरी मध्यपहाडी, महाभारत तथा चुरे क्षेत्रहरुमा समस्याको रुपमा रहेको पहिरो, गल्छी, नदी कटान नियन्त्रण, खहरे तथा यसको सम्मुखमा रहेका वस्ती समुदायका मानिसहरुको जिउ धनको रक्षा तथा महत्वपूर्ण पूर्वाधारहरुको संरक्षणका लागि यो कार्यक्रम सञ्चालन गरिने छ ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- पिडितको माग निवेदन संकलन
- स्थल छनौट, आधारभुत तथ्याङ्क संकलन
- बस्तु स्थितिको विश्लेषणः अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरक्रिया
- सर्भे डिजाईन तथा ल.ई.
- कार्यान्वयन चरणः सम्बनधित वडा कार्यालयको सिफारिशमा उपभोक्ता समिति गठन गरिनेछ । साथै समूहले प्रस्ताव गरेको जम्मा बजेटको कम्तीमा १०% रकम समूह आफैले व्यहोर्ने गरि प्रस्ताव पेश गर्नु पर्नेछ । उपभोक्ता समितिबाट काम गराउन नसकिने देखिएमा कार्यालय मातहतका कर्मचारी वाट कार्य संचालन गरिनेछ।
- कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ ।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै जनशक्ति अभाव भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ।
- दोश्रो र तेश्रो चौमासिक सम्ममा स्थान छनौट, बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी स्थानीय समुदायहरुलाई व्यवस्थापनको जिम्मेवारी समेत दिने प्रयास गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. १,००,००,०००।- (एक करोड मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट आवश्यक परेको स्थानमा भू तथा जलाधार संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।

१६०. विरुवा उत्पादन/खरिद तथा वितरण

यस कार्यक्रम अन्तर्गत आवश्यक स्थानमा बृक्षारोपण गर्नको लागि साथै स्थानीय उपभोक्ताहरुलाई आ-आफ्नो निजि जग्गामा बृक्षारोपण गर्नको लागि विरुवा वितरण समेतको लागि उपभोक्ताको चाहना तथा भू-संरक्षण को हिसावले महत्वपूर्ण गुणस्तरीय विरुवा उत्पादन र निःशुल्क वितरण गरिने छ । विशेष परिस्थिति (भौगोलिक विकटता तथा अन्य पूर्वाधार र जनशक्ति अभाव जस्ता कारण) कारणवस नर्सरीमा विरुवा उत्पादन गर्न सम्भव नभएमा उपभोक्ताको चाहना तथा भू-संरक्षण को हिसावले महत्वपूर्ण गुणस्तरिय विरुवा खरिद गरि निशुल्क वितरण गरिने छ । साथै विरुवाका गुणस्तरीय विरुवा उत्पादन गर्न मलिलो वनको माटो लगायत उपयुक्त सामाग्री तथा प्रविधि प्रयोग गर्नु पर्दछ । विरुवा उत्पादनको लागि विनियोजित रकम यसै मार्गदर्शनको बुँदा नं. १०१ बमोजिम खर्च गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. १५,००,०००।- (पन्ध्र लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न ३ वटा नर्सरीबाट १ लाख ५० हजार विभिन्न प्रजातीका विरुवा उत्पादन भएको हुनेछ ।

१६१. भूमि उत्पादकत्व संरक्षण

भूमिको उत्पादन क्षमतामा ह्रास आउन नदिन तथा भू-क्षमताको आधारमा भूमिको विकास एवं सुधार गरि भूमि उत्पादकत्व संरक्षण गर्नु यस कार्यक्रमको उदेश्य रहेको छ । यस कार्यक्रम अन्तर्गत निम्न कार्यक्रमहरु संचालन गर्न सकिने छ ।

- खेतबारी संरक्षण, कृषि वन कार्यक्रम
- क्षतिग्रस्त भूमी पुनरुत्थान कार्यक्रम
- निजी, सार्वजनिक तथा नदी उकास जग्गा संरक्षण र सदुपयोग कार्यक्रम
- डालेघाँस, भुईघास, फलफूल रोपण कार्यक्रम र घाँस उत्पादन तथा चरण व्यवस्थापन

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- पिडितको माग निवेदन संकलन
- स्थल छनौट, आधारभुत तथ्याङ्क संकलन
- बस्तु स्थितिको विश्लेषण: अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरकृया
- सर्भे डिजाईन तथा ल.ई.
- कार्यान्वयन चरणः कार्यालय मातहतका कर्मचारी वाट कार्यसंचालन
- कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ ।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

प्रदेश सरकार, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, प्रदेश नं. १, विराटनगर (नेपाल)

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै जनशक्ति अभाव भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ।
- दोश्रो चौमासिक सम्ममा स्थान छनौट, बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी काम शुरु र तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी स्थानीय समुदायहरुलाई व्यवस्थापनको जिम्मेवारी समेत दिने प्रयास गरिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

भूमि उत्पादकत्व संरक्षणमा सहयोग पुग्ने ।

१६२. चुरे तथा नदी प्रणाली संरक्षण

चुरे तथा तराई मधेशका बसिन्दाको जनजीविकाको आधार तथा कृषिका लागि आवस्यक पानीको स्रोत चुरे क्षेत्रको पर्वतीय पारस्थितीकीय प्रणालीमा आधारीत छ । अन्य प्रदेशमा झै प्रदेश नं. १ मा पनि चुरेको पयार्वरणीय तथा पारस्थितिकीय प्रणालीमा भएका विनाशले भावर, तराइ-मधेश, भित्री मधेशको जीवन संकटमा पर्दै गएको छ । चुरेमा भएको विनाशकै कारण वर्षाका समयमा अत्याधिक बाढी आउने, भू क्षय, नदी कटान, जमीन मुनिको पानीको सतह घट्ने, पानीका मुहानहरु सुक्दै जाने जस्ता असरहरु समग्र चुरे तराई मधेशमा देखिएका छन् । यसले गर्दा कृषिमा आधारित हाम्रो अर्थतन्त्रमा कृषि उत्पादनमा क्रमश कमी आइ ठुलो जोखिम निम्त्याइरहेको छ । यी समस्याहरुको सम्बोधन गर्नका यस कार्यक्रम अन्तर्गत निम्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन तथा कार्यान्वयन प्रक्रिया अपनाइने छ । साथै कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ।

कार्यक्रमहरु	कार्यान्वयन प्रक्रिया
➢ गल्छि पहिरो भू क्षय नियंत्रण	➢ पिडितको माग निवेदन संकलन
➢ बायो ई.खोला तथा खहरे किनारा स्थिरीकरण-व्यवस्थापन	➢ स्थल छनौट, आधारभुत तथ्याङ्क संकलन
➢ थिग्रिकरण छेकबाध संरचना निर्माण	➢ बस्तु स्थितिको विश्लेषणः अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरकृया
➢ पानी भण्डारण तथा भूमीगत पानी पुनर्भरण संरचना निर्माण	➢ सर्भे डिजाईन तथा ल.ई.
➢ संरक्षण बृक्षारोपण	➢ कार्यान्वियन चरणः कर्मचारी वाट कार्यसञ्चालन
➢ पानी स्रोत संरक्षण तथा भूमीगत जल उपयोग	➢ अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै जनशक्ति अभाव भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ ।
- दोश्रो चौमासिक सम्ममा स्थान छनौट, बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी काम शुरु र तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी स्थानीय समुदायहरुलाई व्यवस्थापनको जिम्मेवारी समेत दिने प्रयास गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. ३०,००,०००।- (तीस लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न २ स्थानमा चुरे तथा नदी प्रणाली संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।

१६३. भावर क्षेत्रमा रहेका पानीमुहान तथा सिमसार क्षेत्रको संरक्षण र व्यवस्थापन

चुरे र तराई मधेशका विचमा रहेको भावर क्षेत्रका बसिन्दाको जनजीविकाको आधार तथा कृषिका लागि आवस्यक पानीको स्रोत चुरे क्षेत्रको पर्वतीय पारस्थितीकीय प्रणालीमा आधारीत छ । अन्य प्रदेशमा झै प्रदेश नं. १ मा पनि चुरेको पयार्वरणीय तथा पारस्थितिकीय प्रणालीमा भएका विनाशले भावर क्षेत्रको जीवन संकटमा पर्दै गएको छ ।

चुरेमा भएको विनाशकै कारण वर्षाका समयमा अत्याधिक बाढी आउने, भू क्षय, नदी कटान, जमीन मुनिको पानीको सतह घट्ने, पानीका मुहानहरु सुक्दै जाने जस्ता असरहरुसमग्र चुरे भावर तथा तराई मधेशमा देखिएका छन् । यी समस्याहरुको सम्बोधन गर्नका लागि भावर क्षेत्रमा रहेको पानीको श्रोत तथा सिमसार संरक्षण कार्यक्रम अन्तर्गत निम्न कार्यक्रमहरु सञ्चालन हुने छ ।

- पानी भण्डारण तथा भूमीगत पानी पुनर्भरण संरचना निर्माण
- संरक्षण वृक्षारोपण
- पानी स्रोत संरक्षण तथा भूमीगत जल उपयोग

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- पिडितको माग निवेदन संकलन
- स्थल छनौट, आधारभुत तथ्याङ्क संकलन
- बस्तु स्थितिको विश्लेषणः अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरकृया
- सर्भे डिजाईन तथा ल.ई.
- कार्यान्वयन चरणः कार्यालय मातहतका कर्मचारी बाट कार्यसञ्चालन
- कार्यक्रम सम्पन्न पछि प्रगतिमा फोटो सहितको कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन र विल भर्पाई पेश गर्नु पर्नेछ।
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै जनशक्ति अभाव भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ।
- दोश्रो चौमासिक सम्ममा स्थान छनौट, बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी काम शुरु र तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी स्थानीय समुदायहरुलाई व्यवस्थापनको जिम्मेवारी समेत दिने प्रयास गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. ९,००,०००।- (नौ लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न ९ स्थानमा खानेपानीका श्रोत तथा सिमसार संरक्षण सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ ।

१६४. सुख्खाग्रस्त क्षेत्र व्यवस्थापन तथा पानी श्रोत संरक्षण

प्राकृतिक, मानवीय तथा जलवायुजन्य कारणले यस प्रदेशका विभिन्न स्थानहरुमा पानिश्रोतहरु सुक्दै गईरहेको अवस्थालाई सम्बोधन गर्न यो कार्यक्रम प्रस्ताव गरिएको हो । पानीको मुलहरुको संरक्षण गर्दै परम्परागत पोखरीहरुको संरक्षण गर्ने, पुरेका पोखरी पूनरुत्थान गर्ने, गाउघरको बाटोमा बग्ने भललाई संकलन गर्ने पोखरी बनाई बढी भएको पानीलाई खोला खोल्सीमा सुरक्षित निकास बनाउने, मध्यम भिराला बारी (१५ देखी २१ डीग्री ढलान कोण सम्मका लाई) सम्भव भए सम्म गह्राहरु सुधार गर्ने, नभए विचमा विरुवाको हेज रो बनाउने, नाङ्गो क्षेत्र, बुट्यान क्षेत्रमा उपयोगी विरुवाहरुको बृक्षारोपण गर्ने, बृक्षारोपण गर्दा अर्ध चन्द्राकार आकारमा १.५ देखि २ मी. को आँखी भौं जस्तो बर्षे पानी संकलन गर्ने दुनो बनाई त्यसको मुनीबाट विरुवा रोप्ने, बहुबर्षिय फलफुल तथा डालेघाँसका विरुवाहरु ३-४ फिटको हुर्केको मात्र रोप्ने, हरित क्षेत्र कायम राख्न जमीनलाई बाक्लै घास पात लगउने, खेती गर्दा मल्चिङ गर्ने र खेतीवारी संरक्षण गर्ने । कार्यक्रम संचालन गर्न निम्न उपायहरु अवलम्वन गरिने छ ।

- खानेपानी योजना सञ्चालन गर्दा

खानेपानीको योजनामा पाइप, टंकी, धारामात्र होइन पानीको मुल र मुहान संरक्षणको कार्य पनि समाबेश गरिने छ।

• वन व्यवस्थापन गर्दा

पानी मुहानको जलाधार क्षेत्रमा सल्लाको एकल प्रजाती भएको वनलाई चौडापाते मिश्रीत वनको रुपमा क्रमिक रुपमा रुपान्तरण गर्न डिभिजन वन कार्यालय सँग समन्वय गर्ने, सामुदायिक वन भए कार्य योजनामा समावेश गरी योजना बनाउने तथा स्थानिय तह र डिभिजन वनको सहकार्यमा कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

• सुख्खा क्षेत्रमा कृषिमा अनुकुलनका कार्य संचालन गर्दा

- जमीन ओशिलो राख्न जलाधार संरक्षणका विशेष कार्यहरुमा माथि उल्लेखीत कार्यहरु गरिने छ ।
- खोला खोल्सीमा वर्षे भल पानी संकलन पोखरी बनाइ सिंचाइ गरिने छ ।
- खेतवारी संरक्षण गरिने छ ।
- सिंचाइ हुन नसक्ने पाखो बारीहरुमा सुख्खा खप्ने बालीहरुको जात पहिचान तथा प्रवर्द्धन (घैया धान, जुनेलो, कागुना, सितल चिनी, सैजुन), फापर, अदुवा, बेसार, गहत पकेट क्षेत्रको रुपमा विकास गरिने छ ।
- बाली विविधिकरण (कृषि, पशुपालन, मसलाबाली, कन्दमुल, फलफुल) गरिने छ ।
- सामुदायिक बिउ बैंकको स्थापना गरिने छ
- पानी फारो सिंचाई प्रविधि, थोपा सिंचाइ, जुठेलो सिंचाई जस्ता कार्यलाई जोड दिईने छ ।
- बोरा खेती, समुच्च रेखामा खेती (Contour Trench Farming) गरिने छ ।
- मल्चिंग (छापो खेती) लाई बढावा दिईने छ साथै संरक्षण खेतीपाती गरिने छ ।
- बहुवर्षिय फलफुल तथा डालेघाँस/भुईघाँसको विरुवाहरु रोपण गरी कम खनजोत गर्नुपर्ने वालि लगाउने ।

कार्यान्वयन प्रक्रिया

- स्थल छनौट
- बस्तु स्थितिको विश्लेषणः अध्ययन अनुसन्धान, अन्तरक्रिया
- सर्भे डिजाईन, ल.ई. तथा उपभोक्ता समितिसँग कार्य सम्झौता
- कार्यान्वयन चरणः श्रोत, साधन, जनसहभागिता आदि परिचालन, सम्पन्न योजना समूहलाई हस्तान्तरण
- अनुगमन तथा मूल्याङ्कन (कार्यक्रमको हरेक चरणमा)

जनशक्ति व्यवस्थापन तथा समयसिमा

- भू तथा जलाधार व्यवस्थापन कार्यालय अन्तर्गत रहेका मौजुदा जनशक्तिहरुको परिचालन गर्दै ज्ञान तथा सीपको दक्षता तथा जनशक्ति न्यून भएको अवस्थामा प्रचलित नियमानुसार सेवा प्रदायक बाट समेत सहयोग लिई कार्यक्रम कार्यान्वयन गर्न सकिनेछ ।
- प्रथम र दोश्रो चौमासिक सम्ममा स्थान छनौट, बस्तुस्थितिको विश्लेषण, सर्भे डिजाईन तथा ल.ई. सम्पन्न गरी दोश्रो र तेश्रो चौमासिक भित्र कार्यक्रम कार्यान्वयन गरी स्थानीय समुदायहरुलाई व्यवस्थापनको जिम्मेवारी समेत दिने प्रयास गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. १,३२,००,०००।- (एक करोड बत्तीस लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न १२ स्थानमा एकिकृत सुख्खा क्षेत्र व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रम संचालन भएको हुनेछ।

१६५. संरक्षण कार्यको व्यवस्थापन एवं रेखदेख

यस कार्यक्रम अन्तर्गत निर्मित संरचनाहरु, बृक्षारोपण क्षेत्र, नर्सरीको व्यवस्थापनमा थप निर्माण कार्य लगायत अन्य आवश्यक रेखदेखको लागि जनशक्ति तथा स्रोतको व्यवस्थापन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. ७,५०,०००।- (पचहत्तर लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न ५ स्थानको लागि व्यवस्थापन तथा रेखदेख सम्बन्धी क्रियाकलप संचालन भएको हुनेछ।

१६६. समन्वयात्मक गोष्ठी

यस कार्यक्रम अन्तर्गत जलाधार व्यवस्थापनको क्षेत्रमा काम गर्ने संघ संस्था उपभोक्ता समूह सँग कार्यक्रमको बारेमा छलफल राय सुझाव तथा समन्वयको लागि गोष्ठी संचालन गरिने छ । यस शिर्षकको रकम गोष्ठिमा सहभागीको भत्ता, सेसन फि, समन्वय भत्ता, खाजा, हल भाडा, संचार, स्टेशनरी, पानी, प्रतिवेदन लेखन आदिमा लागत अनुमान स्वीकृत गराई खर्च गर्न सकिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न भइसकेपछि प्रगतिमा गोष्ठिमा उपस्थीती विवरण तथा माइनुट, फोटो एवं खर्च बिलभर्पाइ सहितको गोष्ठि संचालन प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्दछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. १,६०,०००।- (एक लाख साठी हजार मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न स्थानको लागि २१ पटक गोष्ठी संचालन भएको हुनेछ ।

१६७. अनुगमन तथा मूल्यांकन

यस कार्यक्रम अन्तर्गत कार्यक्रम संचालन गर्नको लागि आवश्यक अनुगमन तथा मूल्यांकन सम्बन्धी भ्रमण खर्चको व्यवस्थापन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. २८,००,०००।- (अट्ठाईस लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट पटक पटक गरी जम्मा २८० पटक अनुगमन तथा मूल्यांकनको कार्य संचालन भएको हुनेछ ।

१६८. प्रचार/प्रसार सामाग्री उत्पादन/वितरण

यस कार्यक्रम अन्तर्गत जलाधार व्यवस्थापन सम्बन्धी सचेतनामुलक सुचना प्रवाहको लागि पोष्टर पम्पलेट सुचना आदी तयार गरी प्रचार/प्रसार गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. ३,७५,०००।- (तीन लाख पचहत्तर हजार मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न किसिमका ७०० प्रती प्रचार/प्रसार सामाग्री उत्पादन तथा वितरण भएको हुनेछ ।

१६९. पार्श्व चित्र प्रकाशन (Activity Profile)

यस कार्यक्रम अन्तर्गतका कार्यक्रम संचालन गर्ने सबै कार्यालय वा निकायहरुले कार्य प्रगतिको मासिक, आवधिक र वार्षिक प्रतिवेदन तथा वार्षिक संरक्षण पार्श्व चित्र (Activity Profile) तोकिएको ढाँचामा तयार गरी आफ्नो तालुक निकायहरुमा पठाउनु पर्ने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमको लागि रु. ५,००,०००।- (पाँच लाख मात्र) बजेट विनियोजन गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

यस कार्यक्रमबाट विभिन्न ३ वटा कार्यालयहरुले पार्श्व चित्र (Activity Profile) तयार गरेको हुनेछ ।

खण्ड ३: वन्यजन्तु तथा वासस्थान संरक्षण कार्यक्रम

१७०. खुल्ला प्राणी उद्यान स्थापना सहयोग

प्रदेश नं. १, उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले प्रदेशमा वन्यजन्तुको संरक्षण र व्यवस्थापन कार्यक्रमलाई प्राथमिकतामा राखेको छ । आ.व. २०७५/७६ मा उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट प्रादेशिक खुल्ला प्राणी उद्यान स्थापनाको लागि सम्भाव्यता अध्ययन भैसकेको छ । उक्त सम्भाव्यता अध्ययनले उपयुक्त देखाएको क्षेत्रमा खुल्ला प्राणी उद्यानको गुरुयोजना तथा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (DPR) तयार गरी खुल्ला प्राणी उद्यान स्थापना गर्नका लागि यो शीर्षकमा विनियोजित रकम खर्च खरिनेछ । प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ तथा प्रचलित ऐन नियमको परिधि भित्र रहि सार्वजनिक खरिद प्रकृया अवलम्वन गरी यो कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले यो कार्यक्रम संचालन गर्ने गराउनेछ । यस कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन गर्न राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष, सदर चिडियाखानासँग समेत सहकार्य तथा समन्वय गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १,००,००,०००।- (एक करोड मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले यो कार्यक्रमको गुरुयोजना तथा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (DPR) निर्माणको लागि कार्यक्षेत्रगत सर्त (TOR) तयार गरी परामर्श सेवा खरिद गर्न सक्नेछ । सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा मन्त्रालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ। गुरुयोजना तथा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (DPR) निर्माण पश्चात प्रादेशिक खुला प्राणी उद्यान स्थापना क्षेत्रमा हुने पूर्वाधार विकास र वन्यजन्तुको व्यवस्थापनको सम्बन्धमा वातावरणिय अध्ययन प्रतिवेदन (IEE/EIA) स्वीकृत गरी गराई खुला प्राणी उद्यानको लागि DPR बमोजिमका पूर्वाधारहरुको विकास गरिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- प्रादेशिक खुला प्राणी उद्यानको लागि गुरुयोजना तथा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (DPR) निर्माण हुनेछ ।
- पूर्वाधार विकास र वन्यजन्तुको व्यवस्थापनको लागि वातावरणिय अध्ययन (IEE/EIA) हुनेछ ।
- खुला प्राणी उद्यानको लागि DPR बमोजिमका पूर्वाधार विकास भएको हुनेछ ।

१७१. वन्यजन्तु उद्दार तथा पुनःस्थापना केन्द्र स्थापनाका लागि अध्ययन

आ.व. २०७५/०७६ मा उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट वन्यजन्तु उद्दार तथा पुनःस्थापना केन्द्र स्थापनाका लागि सम्भाव्यता अध्ययन भैसकेको छ । उक्त सम्भाव्यता अध्ययनले उपयुक्त देखाएको क्षेत्रमा वन्यजन्तु उद्दार तथा पुनःस्थापना केन्द्रको गुरुयोजना तथा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (DPR) तयार गर्नको लागि यो शीर्षकमा बिनियोजित रकम खर्च खरिनेछ । प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ तथा प्रचलित ऐन नियमको परिधि भित्र रहि सार्वजनिक खरिद प्रकृया अवलम्वन गरी यो कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले यो कार्यक्रम संचालन गर्ने गराउनेछ । यस कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन गर्न राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष, सदर चिडियाखानासँग समेत सहकार्य तथा समन्वय गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १०,००,०००।- (दश लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले यो कार्यक्रमको गुरुयोजना तथा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (DPR) निर्माणको लागि कार्यक्षेत्रगत सर्त (TOR) तयार गरी परामर्श सेवा खरिद गर्न सक्नेछ । सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा मन्त्रालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रादेशिक खुला प्राणी उद्यानको लागि गुरुयोजना तथा विस्तृत परियोजना प्रतिवेदन (DPR) निर्माण हुनेछ ।

१७२. समस्याग्रस्त वन्यजन्तुको व्यवस्थापन सम्वन्धी अध्ययन र विकास सहयोग

आ.व. २०७५/०७६ मा उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट क्षतिपरक वन्यजन्तुको क्षति न्यूनिकरण सम्बन्धमा अध्ययन, अनुसन्धान भई अध्ययन प्रतिवेदन तयार भैसकेको छ । समस्याग्रस्त वन्यजन्तुको व्यवस्थापन गर्ने क्रममा तत्कालीन र दीर्घकालीन कार्यक्रमहरू तय गरी अनुसन्धान, जनचेतना र शिक्षा, प्रभावकारी गस्ती, Solar/Electric Fencing, सरकारी र गैहसरकारी संस्थाहरूबिच व्यापक साझेदारी र CBO हरूलाई सुदृढ बनाउनु पर्छ । साथै यस शीर्षकमा विनियोजित रकम Study on the Integrated Management of Problematic Animals to Mitigate the Human Wildlife Conflict on the Geographical Basis उक्त अध्ययन प्रतिवेदनले औंल्याएका समस्याग्रस्त एवं क्षतिपरक वन्यजन्तुहरुको व्यवस्थापन तथा क्षति न्युनिकरणका लागि तपशिल बमोजिमका कार्यहरु सञ्चालन गरिने छः

- जंगली हात्तीको लागि Solar/Electric Fencing निर्माण तथा maintenance, पोखरी निर्माण
- मानव बस्तीमा खेती बाली परिवर्तन/वैकल्पिक खेती प्रवर्द्धन/Promotion of bio-deterrents and high value less-preferred crops by wildlife
- Improved Predator-proof coral/Kanji House निर्माण तथा विस्तार
- Innovative Wildlife repellents and deterrent (Non-Lethal) instruments खरिद तथा वितरण
- Translocation of problematic wildlife
- Contraception in problematic wildlife
- Rescue and rehabilitate problematic wild animals through adequate treatment and care
- Livestock insurance scheme
- Provide monetary compensation to wildlife victims as prescribed in the wildlife damage compensation guideline.
- Carry out conservation education and awareness programmes to make people aware about wildlife behavior, habitat and ecology.
- Conduct regular monitoring of problematic wildlife in mitigating human-wildlife conflict.
- प्रचारप्रसार सामग्री तयारी, खरिद तथा प्रकाशन र प्रसारण

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले यो कार्यक्रम संचालन गर्ने गराउनेछ । यस कार्यक्रम संचालन तथा कार्यान्वयन गर्न राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग, राष्ट्रिय प्रकृति संरक्षण कोष, सदर चिडियाखाना र डिभिजन वन कार्यालयसँग समेत सहकार्य तथा समन्वय गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ८०,००,०००।- (असी लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । साथै यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- मानव र वन्यजन्तु विचको द्वन्द न्यूनीकरणमा सहयोग हुने ।
- समास्याग्रस्त, क्षतिपरक वन्यजन्तुको व्यवस्थापनमा सहयोग पुग्ने ।

१७३. मानव वन्यजन्तु द्वन्द व्यवस्थापन

क्षतीपरक वन्यजन्तुहरुको वासस्थान व्यवस्थापन र प्रभावित मानव वस्तीमा खेती बाली परिवर्तन/वैकल्पिक खेती प्रवर्द्धन/Non-Palatable grass planting, पोखरीको व्यवस्था, जंगली हात्ती/वन्यजन्तुले मन पराउने प्रजातीको जंगलमा/कोरिडोरमा विस्तार, Fence maintainence, स्थानीय स्तरमा मानव वन्यजन्तु द्वन्द सम्बन्धमा तथा राजमार्गमा वन्यजन्तुबाट हुने दुर्घटना न्युन गर्न सतर्कता, सचेतनामूलक सूचना प्रसारण तथा प्रचार प्रसार गरिनेछ । यसै कार्यक्रम अन्तर्गत क्षतिपरक एवं समस्याग्रस्त वन्यजन्तुलाई नियन्त्रणमा लिन, धपाउन, घाईते वन्यजन्तुको उपचार र पुनर्स्थापनाका लागि आवश्यक कार्यहरु समेत गरिनेछ । वन्यजन्तुलाई राख्न मिल्ने खालका विशिष्ट प्रकृतिका खोरहरुको निर्माण, वन्यजन्तुको आहारा र औषधी व्यवस्थापन गरिनेछ । यस क्रममा परिचालन हुने सवारी साधनहरुको ईन्धन र मर्मत, फिल्डमा खटिने कर्मचारी र सहयोगी निकाय/सुरक्षा निकायका कर्मचारीहरुलाई ईन्धन, खाजा पानी उपलब्ध गराउन समेत यस शिर्षकमा विनियोजित रकम खर्च गर्न सकिनेछ । आवश्यकता अनुसार अन्य विशेषज्ञ/प्राविधिक जनशक्तिको सेवा लिन सकिनेछ । यस कार्यमा खटिँदा लगबुकमा विस्तृत विवरण भरी कार्यालय प्रमुखबाट प्रमाणीत गराई राख्नु पर्नेछ । साथै आवश्यक पर्ने उपकरण तथा सामग्रीहरु खरिदका लागि समेत खर्च गर्न सकिनेछ । यसरी खरिद गर्दा प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ तथा प्रचलित ऐन नियमको परिधि भित्र रहि सार्वजनिक खरिद प्रकृया अवलम्वन गर्नु पर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

डिभिजन/सब-डिभिजन वन कार्यालयले स्थानिय तह तथा वन वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रण सम्बन्धी सरोकारवालाहरु जस्तै जिल्ला प्रशासन कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय र अन्य सम्बन्धित निकाय/संस्थाहरुसँग समन्वय गरी यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ९०,००,०००।- (नब्बे लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

- मानव र वन्यजन्तु विचको द्वन्द न्यूनीकरणमा सहयोग हुने ।

१७४. रेड पाण्डा संरक्षण कार्ययोजना तयारी

विश्वकै दुर्लभ वन्यजन्तु एवं नेपालको संरक्षित वन्यजन्तु हाब्रे (रेडपाण्डा) प्राकृतिक वासस्थानको विनास, आहाराको विनास, चोरी सिकारी, अन्य जनावरका लागि थापिने पासो, अवैध व्यापार, चरीचरन, वन डढेलो, फडानी र अतिक्रमण, स्थानीय र वन्यजन्तुबीचको द्वन्द, जैविक विवधता र वातावरणीय शिक्षाको कमी, विकास निर्माण र संरचनाका काममा वातावरण तथा वन्यजन्तुको संरक्षण मैत्री निर्माण कार्य नभएका कारण लोप हुने अवस्थामा पुगेको छ । डिभिजन वन कार्यालयले Red Panda Conservation Action Plan (2019-2023) मा आधारित रहि रेडपाण्डाको उचित प्राकृतिक वासस्थान तथा आहाराको संरक्षण, चोरी सिकारी नियन्त्रण, चरिचरण तथा वन डढेलो, अतिक्रमण तथा वन विनास नियन्त्रण एवं वातावरण तथा वन्यजन्तुको प्राकृतिक वासस्थानमा खलल नपुग्ने गरी वातावरणमैत्री विकास निर्माणका कार्यक्रम मात्र सञ्चालन हुने गरी संरक्षण कार्ययोजना निर्माण गर्नुपर्नेछ । यसरी संरक्षण कार्ययोजना निर्माण गर्दा स्थानिय तह, स्थानिय वन समूहहरु, सरोकारवाला संघसस्थाहरु तथा स्थानियबासीहरुसँग छलफल, अन्तरक्रिया बैठक समेत गर्नु पर्दछ । यो कार्यक्रम परामर्शदाताको सहयोगमा वा डिभिजन वन कार्यालयका कर्मचारीहरुवाट अमानतमा समेत गर्न गराउन सक्ने छन् । साथै यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश

आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ र नियमानुसार परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट समेत यो कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिनेछ । कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा संरक्षण कार्ययोजना तथा कार्यक्रम सम्वन्धी फोटाहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम डिभिजन वन कार्यालयबाट संचालन हुनेछ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय; तथा वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्रबाट आवश्यकतानुसार प्राविधिक तथा अन्य सहयोग उपलब्ध गराइनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ५,००,०००।- (पाँच लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । डिभिजन वन कार्यालयले TOR स्वीकृत गरी गराइ सो कार्यक्रम संचालन गर्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा मन्त्रालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्वन्धी मापदण्ड बमोजिम कार्यालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

संरक्षित वन्यजन्तु हाब्रे (रेडपाण्डा) को संरक्षणमा सहयोग पुग्ने ।

१७५. लोपोन्मुख वन्यजन्तुको बासस्थान संरक्षण

प्राकृतिक बासस्थान बिनास, आहाराको बिनास, चोरी सिकारी, अन्य जनावरका लागि थापिने पासो, अवैध व्यापार, चरीचरन, वन डढेलो, फडानी र अतिक्रमण, स्थानीय र वन्यजन्तुबीचको द्वन्द, जैविक विवधता र वातावरणीय शिक्षाको कमी, विकास निर्माण र संरचनाका काममा वातावरण तथा वन्यजन्तुको संरक्षण मैत्री निर्माण कार्य नभएका कारण लोप हुने अवस्थामा पुगेका वन्यजन्तुहरुको बासस्थान संरक्षणका लागि अनुसन्धान तथा अनुगमन, वातावरणीय शिक्षा तथा जनचेतना, बासस्थानको व्यवस्थापन र वन, वन्यजन्तु, जैविक विविधता प्रचार प्रसार गरिनेछ । वन्यजन्तु संरक्षणका लागि स्थानिय तह, स्थानिय वन समूहहरु, सरोकारवाला संघसस्थाहरु तथा स्थानियबासीहरुसँग समन्वय गरीनेछ । साथै डि.व.का. ले लोपोन्मुख वन्यजन्तुको बासस्थान संरक्षण योजना बनाई यो कार्यक्रम कार्यान्वयनमा ल्याउने र योजनामा भएका कार्यक्रमहरु स्वीकृत लागत ईष्टिमेट बमोजिम संचालन गर्नको लागि यस शीर्षकमा बिनियोजित रकम खर्च गर्न सकिने छ । यसमा विभिन्न रेडियो, पत्रपत्रीकामा सूचना प्रवाह लगायतका जनचेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सकिन्छ । होर्डिङ बोर्ड, पर्चा आदि पनि तयार गर्न सकिन्छ । कार्यक्रम सम्पन्न भइसकेपछि प्रगतिमा सम्पन्न गरिएका संरक्षणका क्रियाकलापहरु तथा सूचना प्रवाह, जनचेतना मूलक कार्यक्रम, होर्डिङ बोर्ड, पर्चा आदि को विवरण संलग्न गर्नु पर्दछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम डिभिजन वन कार्यालयबाट संचालन हुनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २,००,०००।- (दुई लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । साथै यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

लोपोन्मुख वन्यजन्तुको बासस्थापन संरक्षणमा सहयोग पुग्ने ।

१७६. वन अपराध नियन्त्रणका लागी सुराकी परीचालन गस्ती परीचालन

यस कार्यक्रममा विनियोजित रकम यसै मार्गदर्शनको बुँदा नं. १२६ बमोजिम खर्च गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १,५०,०००।- (एक लाख पचास हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

१७७. वन अपराध, अनुसन्धान तथा मुद्दा दायरी तालिम

यस कार्यक्रममा विनियोजित रकम यसै मार्गदर्शनको बुँदा नं. ८५ बमोजिम खर्च गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १,००,०००।- (एक लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

१७८. वन, वन्यजन्तु संरक्षण समन्वय वैठक

वन र वन्यजन्तु अपराध नियन्त्रणका लागि सम्बन्धीत सरोकारवालाहरु जस्तै जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सरकारी वकिल कार्यालय, जिल्ला प्रहरी कार्यालय र अन्य सम्वन्धित संस्थाका प्रतिनिधिहरु तथा सरोकारवालाहरुसँग वन, वन्यजन्तु संरक्षणको लागि छलफल र अन्तरक्रिया गर्नु पर्नेछ र सो गर्दा हुने खाजा तथा भत्ता खर्चमा बजेट खर्च गर्न सकिन्छ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस कार्यक्रम डिभिजन/सब डिभिजन वन कार्यालय मार्फत संचालन गरिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यस कार्यक्रमका लागी जम्मा बजेट रु. ९०,०००।- (नब्बे हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

सरोकारवालाहरुसँग समन्वय वैठक भई वन, वन्यजन्तु संरक्षणमा सहयोग हुने ।

१७९. वन, वन्यजन्तु संरक्षण सम्बन्धी प्रचार प्रसार (होर्डिङ बोर्डिङ, पम्प्लेट, पुस्तिका, ब्रोसर आदि)

यस कार्यक्रममा विनियोजित रकम यसै मार्गदर्शनको बुँदा नं. ९४ बमोजिम खर्च गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २,५०,०००।- (दुई लाख पंचास हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

१८०. वन्यजन्तु संरक्षणका लागि Rapid Responce Team परिचालन

यस कार्यक्रममा विनियोजित रकम यसै मार्गदर्शनको बुँदा नं. १२७ बमोजिम खर्च गर्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १,२५,०००।- (एक लाख पच्चिस हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

खण्ड ४: वातावरण संरक्षण कार्यक्रम तर्फ

१८१. प्रादेशिक वातावरणीय अवस्थाको अध्ययन तथा अभिलेखिकरण

प्रदेश नं. १ को वातावरणीय अवस्थाको अध्ययन तथा अभिलेखिकरणका लागि उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले कार्यक्षेत्रगत शर्त (TOR) स्वीकृत गरी अध्ययन अनुसन्धानको कार्य गर्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा मन्त्रालयले कार्यक्रम संचालनको लागि प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४ तथा प्रचलित ऐन नियमको परिधि भित्र रहि सार्वजनिक खरिद प्रकृया अवलम्वन गर्नुपर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ५,००,०००।- (पाँच लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रादेशिक वातावरणीय अवस्थाको अध्ययन तथा अभिलेखिकरण भएको हुनेछ ।

१८२. वातावरण संरक्षण पुरस्कार

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले विश्व वातावरण दिवशको अवसरमा वातावरण संरक्षण तथा प्रवर्द्धनको क्षेत्रमा विशिष्ट योगदान पुऱ्याउने संघसंस्था, निजी क्षेत्र तथा समुदायद्वारा व्यवस्थित वन समूहहरुलाई वातावरण संरक्षण पुरस्कार प्रदान गरिने छ । वातावरण संरक्षण तथा प्रवर्द्धन एवं प्राकृतिक स्रोतको दिगो व्यवस्थापन, वन वन्यजन्तु तथा जैविक विवधता संरक्षण, हरियाली विस्तार, भू तथा जलाधार संरक्षण र व्यवस्थापन आदि क्षेत्रमा गरिरहेका समुदायमा आधारित वन समूह/सरोकारवाला संघ संस्था/व्यक्तीहरुले गरेका विशिष्ट कार्यहरुको विस्तृत विवरण सहितको प्रतिवेदन डिभिजन वन कार्यालयको सिफारिस साथ उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयमा पेश गर्नुपर्नेछ । जिल्लामा वातावरण संरक्षणमा विशेष योगदान पुऱ्याएका समुदायमा आधारित वन समूह/सरोकारवाला संघ संस्था/व्यक्तीहरुमध्ये मन्त्रालयबाट अन्तिम मूल्याङ्कन गरी उत्कृष्ट हुनेलाई विनियोजित बजेटबाट स्वीकृत मापदण्डमा अन्तरनिहित रहि पुरस्कार तथा प्रमाण पत्र प्रदान गरिनेछ ।

यो पुरस्कार प्रदान गर्न उत्कृष्ट छनौट गर्नका लागि लाग्ने खर्च (सूचना सम्प्रेषण, स्थलगत भ्रमण, बैठक खर्च आदि), पुरस्कृत व्यक्ति, संस्थाको यातायात खर्च, पुरस्कार वितरण समारोह खर्च, प्रमाणपत्र तयारी र पुरस्कार राशी आदिमा खर्च गर्न सकिनेछ । साथै यो कर्यक्रमसम्पन्नगर्न प्रदेशआर्थिककार्यविधिऐन२०७४, प्रदेशआर्थिककार्यविधि नियमावली२०७५,सार्वजनिकखर्चकोमापदण्ड, कार्यविधिरमितव्ययितासम्वन्धीनिर्देशिका२०७५ तथाप्रचलितऐननियमकोपालना गरिनेछ ।

वातावरण संरक्षण पुरस्कारका लागि आवश्यक योग्यताहरु

कम्तिमा ५ वर्षसम्म वातावरण संरक्षण तथा प्रवर्द्धन सम्वद्ध देहायका क्षेत्रमा कार्य गरेको:

- वन, वन्यजन्तु, जैविक विवधता संरक्षण, भू तथा जलाधार संरक्षण एवं हरियाली विस्तारमा विशेष योगदान
- जनचेतना अभिवृद्धि
- वातावरण मैत्री प्रविधिको विकास र प्रचार प्रसार
- जलवायू परिवर्तन अनुकुलन सम्वन्धी स्थानिय क्षमता विकास तथा प्रतिकुल प्रभाव न्युनिकरण
- फोहोरमैला व्यवस्थापन
- वातावरणीय सेवाको प्रवर्द्धन गर्दै त्यसबाट हुने लाधको समन्यायिक बाँडफाड
- वातावरण संरक्षण तथा प्रवर्द्धन सम्वन्धी अध्ययन अनुसन्धान, प्रतिवेदन प्रकाशन

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ५,००,०००।- (पाँच लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वातावरण संरक्षणको क्षेत्रमा महत्वपूर्ण योगदान पुऱ्याउने नीजि क्षेत्र/संघसस्था/समुदायद्वारा व्यवस्थित वन समूहहरु पुरस्कृत भई वातावरण संरक्षणमा अझ बढी हौसला बढ्ने ।

खण्ड ५: विज्ञान, प्रविधि तथा नव प्रवर्द्धन कार्यक्रम तर्फ

१८३. विज्ञान प्रविधि वैज्ञानिक सम्मेलन

जैविक विविधता, विज्ञान प्रविधि र वन तथा वातावरण क्षेत्रसँग सम्वन्धित विषयमा यस आ.व. भित्र यसै प्रदेशमा राष्ट्रिय स्तरको वैज्ञानिक सम्मेलन आयोजना गरिनेछ । वनस्पति समाज नेपाल र जैविक समाज नेपालसँग वैज्ञानिक सम्मेलनको लागि समझदारी पत्र बनाइनेछ । कार्यक्रम संचालनका लागि २ किस्तामा विल भुक्तानी रकम उपलव्ध गराइनेछ । सम्मेलनको आयोजकको रुपमा यस उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय, वनस्पति समाज नेपाल र जैविक समाज नेपाल रहनेछ । वैज्ञानिक सम्मेलन संचालनका लागि ३ वटै संस्थाको प्रतिनिधि मुलक समितिहरु बनाइनेछ । नेपालमा भएका वैज्ञानिक खोज अनुसन्धानका कार्यलाई सार्वजनीकरण गरी नविनतम् खोज अनुसन्धानलाई प्रदेशको विकासको मार्गदर्शनको रुपमा विकास गरिनेछ । यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, प्रचलित ऐन नियम तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ ।

कार्यक्रम सम्पन्नपश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गरिनेछ

- प्रस्तुतीकरणका विषय साथका उपलब्ध भएका अनुसन्धात्मक प्रतिवेदन
- सम्मेलनमा भएका महत्वपूर्ण निर्णयहरु तथा MoU हरु
- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति
- कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन
- कार्यक्रम सम्वन्धी फोटाहरु

कार्यक्रम संचालनको लागि तय भएको मिति: २०७६ माघ २३ र २४ गते

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबट वनस्पति समाज नेपाल र जैविक समाज नेपालसँगको साझेदारीमा निजी क्षेत्र समेतको सहकार्यमा यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ७,००,०००।- (सात लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

नेपालमा विज्ञान प्रविधिको क्षेत्रमा भएका नविन खोज अनुसन्धानको सार्वजनिकरण हुनका साथै युवा वैज्ञानिकहरुको अनुसन्धानमा प्रोत्साहन हुने ।

१८४. प्रदेश स्तरीय वैज्ञानिक आविष्कार सहित सूचना प्रविधि मेला (निजी क्षेत्रमा सहयोग)

वैज्ञानिक आविस्कार/सूचना प्रविधिको क्षेत्रमा अध्ययन अध्यापन गरिरहेका/गराइराखेका विश्वविद्यालय (TU, PU, KU) अथवा सो विश्वविद्यालयअन्तर्गतका आंगिक क्याम्पसहरुसँग Memorandum of Understanding (MoU) सम्पन्न गरि ती MoU को बुदाँहरुमा भएको शर्तहरु पालना गर्ने गरि MoU भएको सो क्याम्पसले प्रदेश स्तरीय वैज्ञानिक आविष्कार सहित सूचना प्रविधि मेला आयोजना गर्नेछ । यस मेलामा goods and services हरुको Exhibition गरिनेछ । मन्त्रालयस्तरीय छलफलबाट संस्था छनौट गरि समझदारी पत्रमा हस्ताक्षार गरिनेछ । लागत अनुमान स्वीकृत गरी कार्यक्रम संञ्चालन गरिनेछ । यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मा पदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, प्रचलित ऐन नियम तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ ।

भुक्तानीको प्रक्रिया

(क) प्रारम्भिक कार्य सुरुवातको लागि सम्झौता रकमको ४० प्रतिशतले हुन आउने रकम MoU भएको मेला आयोजनाकर्तालाई मेला आयोजनाको लागि उपलब्ध गरिने छ ।

(ख) सम्बन्धित MoU भएको मेला आयोजनातर्ताले कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन साथ Focal Person बाट प्रतिवेदन प्राप्त भए पछि बाँकी ६० प्रतिशत रकम विल भर्पाईको आधारमा सम्बन्धित समूहलाई भुक्तानी गरिने छ ।

(ग) MoU बमोजिमको शर्त तथा क्रियाकलापहरु लागु तथा संचालन नभएमा कार्य प्रगतिको आधारमा संचालन भएको क्रियाकलापको लागि मात्र भुक्तानी दिइने छ ।

कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गरिनेछ

- सम्बन्धित मेला आयोजनाको प्रष्ट मिति देखिने व्यानरहरुको फोटो तथा संचालन भएका क्रियाकलापहरुको फोटो/भिडियोहरु
- सो मेलामा आयोजना स्थलमा राखिएका स्टल साथमा सो स्टल राख्ने व्यक्ति/संस्थाको नाम सहितको अन्य प्रविधि सम्बन्धि विवरणहरु र स्टल/सहभागीहरूको फोटो समेत
- सो मेला अवलोकनकर्ताहरुको संख्या, सम्भव भएसम्म नाम सहितको विवरण ।
- कार्य सम्पन्न प्रतिवेदन
- कार्यक्रमको उपलब्धी

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबट वैज्ञानिक आविस्कार/सूचना प्रविधिको क्षेत्रमा अध्ययन अध्यापन गरिरहेका/गराइराखेका विश्व विद्यालयहरुसँगको साझेदारीमा निजी क्षेत्र समेतको सहकार्यमा यस प्रकारको मेला आयोजना गरिने छ । यस कार्यक्रमको कार्यान्वयनको लागि उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले १ जना अधिकृतस्तरको कर्मचारी Focal person को रुपमा तोक्नु पर्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १०,००,०००।- (दश लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

वैज्ञानिकहरुको सृजनसिलताको विकास हुनुका साथै सूचना प्रविधीको विकास तथा हस्तान्तरणमा सहयोग ।

१८५. विज्ञान प्रविधिसँग सम्बन्धित सरोवारवालासँग समन्वय गोष्ठी/अन्तरकृया

वन, वनस्पति, वन्यजन्तु तथा वातावरणको क्षेत्रमा विभिन्न समसामयिक विषयमा छलफल अन्तरकृया गरिनेछ । प्रदेशस्तरका विज्ञान प्रविधि क्षेत्रका वैज्ञानिकहरु, प्राध्यापकहरुसँग विविध विषयमा छलफल तथा अन्तरक्रिया कार्यक्रम मार्फत प्रदेशको विज्ञान क्षेत्रलाई कृयाशिल बनाईनेछ । विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रसँग सम्बन्धित सरोकारवालाहरु पहिचान गरि समन्वय (गोष्ठी/अन्तरकृया) कार्यक्रम गरिनेछ । यस शीर्षकको रकम सेसन फि, कार्यपत्र, समन्वय भत्ता, खाजा, हल भाडा, संचार, स्टेशनरी, पानी, प्रतिवेदन लेखन आदिमा लागत अनुमान स्वीकृत गराई खर्च गर्न सकिने छ । कार्यक्रम सम्पन्न भइसकेपछि प्रगतिमा गोष्ठि/अन्तरक्रियामा उपस्थीती विवरण तथा माइनुट, फोटो एवं खर्च विलभर्पाइ सहितको गोष्ठि संचालन प्रतिवेदन पेश गर्नु पर्दछ ।

कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्दा समावेश गरिनेछ विषयहरु

- छलफल, वैठक एवं अन्तरक्रियाका विषयवस्तु
- कार्यक्रम संञ्चालन भएको स्थान
- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति
- कार्यक्रमको उपलब्धी
- स्थान र मिति देखिने व्यानर सहितको सहभागीहरुका फोटाहरु

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २,५०,०००।- (दुई लाख पचास हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रदेशभित्र विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रसँग सम्बन्धित सरोकारवालाहरुसँग समन्वय भई भावी योजना निर्माणमा सहयोग पुग्ने।

१८६. विज्ञान प्रविधि सम्बन्धि प्रादेशिक नीति, नियम र कानुन निर्माण

आवश्यकता अनुसार कार्यदलको गठन गर्न सकिनेछ । सरोकारवाला निकायहरुसँग छलफल तथा समन्वय गरिनेछ । आवश्यकता अनुसार परामर्सदातावाट सेवा समेत लिन सकिनेछ । यस शिर्षकमा बिनियोजित बजेट बैठक भत्ता, सरोकारवाला निकाहरुसँग अन्तरक्रिया कार्यक्रम तथा मसलन्दमा खर्च गर्न सकिनेछ ।यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मा पदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका २०७५, प्रचलित ऐन नियम तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ ।

कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात प्रगति प्रतिवेदन पेश गर्दा समावेश गरिनेछ विषयहरु

- तयार गरिएको नीति, नियम र कानूनको मसौदा
- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति
- कार्यक्रमका फोटाहरु

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ५,००,०००।- (पाँच लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रदेशभित्र विज्ञान तथा प्रविधि क्षेत्रसँग सम्बन्धित नीति, नियम र कानुन निर्माण भएको हुने ।

१८७. प्रादेशिक वनस्पति अभिलेखिकरण

प्रदेश नं. १ को तराई देखि हिमाली क्षेत्रसम्मका वनस्पतिहरुको अवलोकन र नमूना संकलन (Herbarium preparation) फिल्डस्तरमा गरिनेछ । यस कार्यमा वनस्पति पहिचानको लागि वनस्पति विज्ञ लैजाने तथा संकलित वनस्पतिको नमूना पहिचानको लागि वनस्पति विभाग अन्तर्गत राष्ट्रिय हर्वेरियम तथा वनस्पति प्रयोगशाला पठाइने छ साथै पहिचान भएका र पहिले नै प्रकाशित दस्तावेजहरुमा उल्लेख भएका वनस्पतिहरुको विवरण तयार गरिनेछ । स्पष्ट पहिचान हुने गरि वनस्पतिहरुको तस्विरहरु खिच्ने तथा यस प्रदेशमा पाइने वनस्पतिहरुको अन्य विवरण समेत संकलन गरिनेछ । यस शिर्षकमा बिनियोजित बजेट दैनिक भ्रमण भत्ता, विषयगत विज्ञको पारिश्रमिक, आवश्यकता अनुसारका अध्ययन सम्बन्धि सामग्री खरिद, यातायात, स्थलगत छलफल अन्तरक्रयामा खाजा तथा मसलन्द खर्च, अध्ययन प्रतिवेदन लेखन तथा छपाईका लागि समेत खर्च गर्न सकिनेछ । यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्बन्धी निर्देशिका २०७५, प्रचलित ऐन नियम तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ ।

कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गरिनेछ ।

- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति
- कार्यक्रमको उपलब्धी

- अभिलेखिकरण प्रतिवेदन
- कार्यक्रम सम्वन्धी फोटाहरु

प्रदेश सरकार वन तथा वातावरण मन्त्रालय प्रदेश नं. १ विराटनगर (नेपाल)

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस मन्त्रालयका कर्मचारीहरुको प्राविधिक सहयोगमा यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले TOR स्वीकृत गरी अभिलेखीकरण कार्य गरिनेछ । कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ५,००,०००।- (पाँच लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रदेश नं. १ मा पाइने वनस्पति प्रजातीहरुको अभिलेखिकरण भइ वन तथा वातावरणको अध्ययन र संरक्षणमा सहयोग पुग्नुको साथै वनस्पतिको डाटावेस तयार हुने ।

१८८. किरात समुदायले प्रयोग गरिने वनस्पतिहरुको अभिलेखिकरण

नेपालमा वसोबास गर्ने ५९ वटा जनजातीहरुमध्ये किरात समुदाय प्रदेश नं. १ को एक मुख्य जनजाती हो । यस जातीले परम्परागत रुपमा प्रयोग गर्दै आएको वनस्पतिहरुको अध्ययन गरिनेछ । किरात समुदायको पुर्ख्यौली बसोबास भएको क्षेत्र ताप्लेजुङ, पाँचथर, तेह्रथुम, भोजपूर जिल्लामा समूह छलफल र अन्तरवार्ता गरिनेछ । वनस्पतिहरुको नमूना संकलन गरि पहिचान गरिनेछ । फिल्ड सहयोगी र स्थानीय बासिन्दाको सहयोग लिइनेछ। यस शिर्षकमा बिनियोजित बजेट दैनिक भ्रमण भत्ता, विषयगत विज्ञको पारिश्रमिक, आवश्यकता अनुसारका अध्ययन सम्वन्धि सामग्री खरिद, यातायात, स्थलगत छलफल अन्तरक्रयामा खाजा तथा मसलन्द खर्च, अध्ययन प्रतिवेदन लेखन तथा छपाईका लागि समेत खर्च गर्न सकिनेछ । यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, प्रचलित ऐन नियम तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ।

कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गरिनेछ

- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति
- कार्यक्रमको उपलव्धी
- अभिलेखिकरण प्रतिवेदन
- कार्यक्रम सम्वन्धी फोटाहरु

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस मन्त्रालयका कर्मचारीहरुको प्राविधिक सहयोगमा यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले TOR स्वीकृत गरी अभिलेखिकरण कार्य गरिनेछ । कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ३,५०,०००।- (तीन लाख पचास हजार मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

नेपालको प्रदेश नं. १ मा बसोबास गर्ने किरात समुदायले परम्परागत रुपमा प्रयोग गर्दै आएको वनस्पति स्रोतहरुको अभिलेखिकरण हुने ।

१८९. प्रादेशिक वन्यजन्तु अभिलेखिकरण

प्रदेश नं. १ को तराई देखि हिमाली क्षेत्रसम्मका वन्यजन्तुहरुको अवलोकनका लागि ३ वटा फिल्ड कार्य गरिनेछ । फिल्ड कार्यमा वन्यजन्तु पहिचानको लागि प्राणी विज्ञ लैजाने, आवश्यकता अनुसार परामर्शदातावाट सेवा लिन सकिनेछ । साना वन्यजन्तुको म्यूजियम नमुना संकलन तथा ठुला वन्यजन्तुको तस्विर खिच्ने, संकलित नमूना पहिचानको लागि प्राकृतिक संग्राहलय, स्वयम्भु पठाइने तथा पहिचान भएका र पहिले नै प्रकाशित दस्तावेजहरुमा उल्लेख भएका वन्यजन्तुहरुको विवरण तयार गरिनेछ । प्रादेशिक वन्यजन्तुहरुको विवरण सहितको पुस्तक प्रकाशन गरिनेछ । यस शिर्षकमा बिनियोजित बजेट दैनिक भ्रमण भत्ता, विषयगत विज्ञको पारिश्रमिक, आवश्यकता अनुसारका अध्ययन सम्वन्धि सामग्री खरिद, यातायात, स्थलगत छलफल अन्तरक्रयामा खाजा तथा मसलन्द खर्च, अध्ययन प्रतिवेदन लेखन तथा छपाईका लागि समेत खर्च गर्न सकिनेछ । यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, प्रचलित ऐन नियम तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ ।

कार्यक्रम सम्पन्न पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गरिनेछ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले TOR स्वीकृत गरी अभिलेखिकरण कार्य गरिनेछ । कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति
- कार्यक्रमको उपलब्धी
- वन्यजन्तु अभिलेखिकरण प्रतिवेदन
- कार्यक्रम सम्वन्धी फोटाहरु

जनशक्ति व्यवस्थापन

यस मन्त्रालयका कर्मचारीहरुको प्राविधिक सहयोगमा यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ५,००,०००।- (पाँच लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रदेश नं. १ मा पाइने वन्यजन्तु प्रजातीहरुको अभिलेखिंकरण भई वन तथा वातारणको अध्ययन र संरक्षणमा सहयोग हुने तथा वन्यजन्तुको डाटावेस तयार हुने ।

१९०. तराईका विभिन्न वनहरुको कार्वन संचितिकरण (स्टक) अध्ययन

प्रदेश नं. १ को तराई भेगका झापा, मोरङ, सुनसरी र उदयपुर जिल्लाका विभिन्न सामुदायिक वन, साझेदारी वन र राष्ट्रिय वनमा कार्वन संचितिकरण अध्ययन गरिनेछ । मन्त्रालयबाट ToR स्वीकृत गरी नियमानुसार परामर्शदातामार्फत कार्वन संचितिकरण अध्ययन गर्न सकिनेछ । वैज्ञानिक ढंगले लिईएको तथ्यांकको विष्लेषण गरी कार्वन संचितिकरण (स्टक) अध्ययन प्रतिवेदन प्रकाशन गरिनेछ । साथै यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ ।

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले यो कार्यक्रम संचालन गर्नेछ । अध्ययन अनुसन्धानको लागि संघिय वन अनुसन्धान तथा प्रशिक्षण केन्द्र/REED Cell सँग सहकार्य तथा समन्वय समेत गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २०,००,०००।- (बीस लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले TOR स्वीकृत गरेर मात्र यस अध्ययन कार्य गर्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा मन्त्रालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रदेश नं. १ को तराईका जिल्लामा भएका विभिन्न वनहरुमा भएको कार्वन संचितिकरण (Carbon Stock) को अवस्था बारेमा जानकारी भइ योजना तर्जुमा गर्न सहयोग हुने ।

१९१. प्रादेशिक हर्वेरियम तथा संग्राहलय व्यवस्थापन सहयोग

यस कार्यक्रम अन्तर्गत प्रदेश नं. १, स्नातकोत्तर क्याम्पस, विराटनगरमा रहेको क्षेत्रीय हर्वेरियम र संग्राहलयलाई सुधार गरि प्रादेशिक रुपमा संकलन गरेको वनस्पति र वन्यजन्तुका नमूना संग्रहयोग्य वनाइने छ । त्रिभुवन विश्वविद्यालय, स्नातकोत्तर क्याम्पस, विराटनगरसँग कार्यक्रम संचालनका लागि समझदारी गरिनेछ । समझदारी पत्र (Memorandum of understanding- MoU) को आधारमा विल रकम भुक्तानीको व्यवस्था मिलाइने छ । वैज्ञानिक खोज अनुसन्धानका कार्यलाई प्रोत्साहन गरिनेछ । यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधी र मितव्ययित सम्वन्ध निर्देशिका २०७५, प्रचलित ऐन नियम तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ।

कार्यक्रम सम्पन्नपश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गरिनेछ ।

- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति
- कार्यक्रमको उपलव्धी
- कार्यकम सम्वन्धी फोटाहरु

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले त्रिभुवन विश्वविद्यालय, स्नातकोत्तर क्याम्पस, विराटनगरसँगको सहकार्यमा यो कार्यक्रम संचालन गरिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १०,००,०००।- (दश लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रादेशिक हर्वेरियम तथा संग्राहलयको व्यवस्था भइ प्रादेशिक वनस्पति र वन्यजन्तुहरुको अध्ययन अनुसन्धानमा सहयोग हुने ।

१९२. विज्ञान प्रविधि सम्बन्धी स्नातकोतर तहमा सोधपत्र तयार गर्न विद्यार्थीलाई अनुसन्धान सहयोग

जैविक विविधता, वन, वनस्पति र वन्यजन्तु तथा अन्य विज्ञान प्रविधि विषयमा स्नातकोत्तर तह अध्यापन हुने क्याम्पसहरुसँग समझदारी पत्र (Memorandum of understanding- MoU) गरिनेछ । समझदारी पत्रानुसार विनियोजित बजेट दामाशाहीले रकम सम्वन्धित क्याम्पसमा पठाईने छ । शोध अनुसन्धान कार्यका लागि सम्वन्धित क्याम्पसबाट शोध प्रस्ताव आव्हान गरिनेछ । क्याम्पसले प्रस्ताव मूल्यांकन गरी छनौट समितिबाट सिफारिस भएका विद्यार्थीहरुलाई सहयोग उपलव्ध गराउनेछ । प्रदेश भरीमा जम्मा १४ जनालाई स्नातकोत्तर तहको शोधपत्र अनुसन्धानमा सहयोग उपलब्ध गराइने । साथै यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका

२०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, प्रचलित ऐन नियम तथा स्वीकृत नर्मसक पालना गरिनेछ ।

कार्यक्रम सम्पन्नपश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गरिनेछ

- पेश भएको सोधपत्र
- अनुसन्धान सहयोग प्राप्त गर्ने विद्यार्थीको विवरण
- अनुसन्धान प्रतिवेदन
- कार्यक्रमको उपलव्धी

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट विज्ञान प्रविधि विषयमा स्नातकोत्तर तह अध्यापन हुने क्याम्पसहरुसँगको सहकार्यमा यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ७,००,०००।- (सात लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

अपेक्षित उपलब्धि

विज्ञान प्रविधि अध्ययनरत विद्यार्थिहरु अध्ययन अनुसन्धानमा प्रोत्साहित हुने ।

१९३. सामुदायिक मा.वि.मा विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना सहयोग

विज्ञान प्रयोगशाला प्रवर्द्धनका साथ प्रदेश नं. १ को सामुदायिक विद्यालयहरुमा विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना कार्यक्रम उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट प्रदान गरिने अनुदान तथा सहयोग सम्वन्धि कार्यविधि, २०७६ बमोजिम सामुदायिक विद्यालयहरुमा विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना सम्वन्धि मापदण्ड वनाई कार्यान्वयन गरिनेछ । प्रदेशभित्र विज्ञान प्रयोगशाला स्थापना तथा प्रवर्द्धनको लागि सम्भाव्य सरकारी सामुदायिक विद्यालयहरु छनौट गर्न समिति गठन साथै राष्ट्रिय दैनिक पत्रिकामा १५ दिने सूचना प्रकाशन गरी प्रस्ताव आव्हान गरिनेछ । सरकारी सामुदायिक विद्यालयहरुले पहिलेको आ.व. मा नै उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट यस प्रकारको अनुदान प्राप्त गरिसकेका सरकारी सामुदायिक विद्यालयहरुले पेश गरेको प्रस्तावको मुल्याङ्कन गरिने छैन । प्रस्ताव प्रदेशका प्रत्येक जिल्लाको प्रतिनिधित्व हुने गरी सरकारी सामुदायिक स्कुलहरु छनौट गरिनेछ । प्रस्तावको मुल्याङ्कन मार्फत छनौट भएका स्कुलहरुलाई सम्झौता गरि विज्ञान प्रयोगशाला स्थापनामाको लागि सो रकम उपलब्ध गराइने छ । कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७५, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, प्रचलित ऐन नियम तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ ।

- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति
- कार्यक्रम सम्पन्न प्रतिवेदन
- बिल भर्पाईहरुको प्रमाणित छायाँकपी
- कार्यक्रमको उपलव्धी
- कार्यक्रम संचालन तथा प्रयोगशाला सम्वन्धी फोटोहरु

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयबाट यो कार्यक्रम संचालन हुनेछ । यस कार्य सम्पन्न गर्नको लागी नेपाल विज्ञान तथा प्रविधि प्रज्ञा प्रतिष्ठान र शिक्षा निर्देशनालय, स्थानिय तहहरुसँग समेत समन्वय गर्न सकिने छ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. २,८०,००,०००।- (दुई करोड असी लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ ।

सरकार, उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालय प्रदेश नं. १ विराटनगर (नेपाल)

अपेक्षित उपलब्धि

२८ गोटा सरकारी सामुदायिक सरकारी विद्यालयहरुमा विज्ञान प्रयोगशाला (Science Lab) को स्थापना भई विद्यार्थीहरूको प्रयोगात्मक अभ्यासमा सहयोग हुने ।

१९४. प्रादेशिक वनस्पति उद्यान र अनुसन्धान केन्द्र निर्माण सम्वन्धी सम्भाव्यता अध्ययन र स्थापना सहयोग

वनस्पति उद्यान स्थापनाका लागि स्थान पहिचानका लागि विज्ञको सहयोग लिन सकिनेछ । आवश्यकतानुसार परमर्शदातामार्फत सेवा लिन सकिनेछ । तराई, पहाड र हिमाली क्षेत्रमा हावापानीको आधारमा वनस्पति अनुसन्धान, संकलन र स्व-स्थानीय तथा पर-स्थानीय संरक्षण गर्ने अनुसन्धान केन्द्र सहितका वनस्पति उद्यान स्थापनाका लागि सम्भाव्यता अध्ययन गरिनेछ । वनस्पति उद्यान स्थापनाका लागि आवश्यक आधारभूत तथ्यहरु (Fundamental Needs) सूचीकृत गरि योग्य स्थान पहिचान गरिनेछ । पहिचान भएका स्थानहरुको आधार तथ्याङ्क संकलन गरिनेछ । सिफारिस भएका स्थानहरुमा वनस्पति अनुसन्धान केन्द्र स्थापना गर्न चाहिने O&M र प्रारम्भिक लागत अनुमान वनाइने छ । यसमा विनियोजित बजेट उपरोक्त कार्य गर्न आवश्यक पर्ने भ्रमण भत्ता, ईन्धन, भाडा, यतायात तथा विषयगत विज्ञ आदिमा समेत खर्च गर्न सकिन्छ । साथै यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, प्रचलित ऐन नियम तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति
- कार्यक्रमको उपलब्धी, प्रभाव र असर
- अध्ययन प्रतिवेदन र कार्यक्रम सम्वन्धी फोटाहरु

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले यो कार्यक्रम संचालन गर्नेछ । अध्ययन अनुसन्धानको लागि संघिय वनस्पती विभागसँग सहकार्य तथा समन्वय समेत गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. ६,००,०००।- (छ लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले TOR स्वीकृत गरेर मात्र यस सम्भाव्यता अध्ययन कार्य गर्नेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा मन्त्रालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सकिनेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रदेशभित्र उद्यान र अनुसन्धान केन्द्र स्थापनाका लागि सम्भाव्यता अध्ययन भई सहयोग पुग्नेछ ।

१९५. प्रदेश स्तरमा विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र स्थापना/अध्ययन (सार्वजनिक निजी साझेदारीमा)

प्रदेश स्तरमा विज्ञान अनुसन्धान केन्द्र स्थापना तथा सोको अध्ययन गर्नको लागि यो रकम खर्च गर्न सकिने छ । साथै यसको लागि आवश्यक पर्ने सम्भाव्यता अध्ययन/सर्वेक्षण/विस्तृत डिजाईन तयार गर्नको लागि यसै शिर्षक अन्तर्गत खर्च गर्न सकिनेछ । अध्ययनको सम्पूर्ण प्रकृया सकिएपछि अध्ययनले तोकेको क्षेत्रमा विस्तृत डिजाईन बमोजिम सो केन्द्र स्थापना तथा संचालन सार्वजनिक-नीजि साझेदारी मोडेलमा गरिने छ । यसमा विनियोजित बजेट उपरोक्त कार्य गर्न आवश्यक पर्ने भ्रमण भत्ता, ईन्धन, भाडा, यतायात तथा विषयगत विज्ञ आदिमा समेत खर्च गर्न सकिन्छ । साथै यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन

२०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, प्रचलित ऐन नियम तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ । कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति
- कार्यक्रमको उपलब्धी, प्रभाव र असर
- अध्ययन प्रतिवेदन र कार्यक्रम सम्वन्धी फोटाहरु

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले यो कार्यक्रम संचालन गर्नेछ । यस कार्यक्रम संचालनको लागि राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला, खुमलटारसँगको सहकार्य तथा समन्वय समेत गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १०,००,०००।- (दश लाख मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले TOR स्वीकृत गरेर मात्र यस कार्यक्रमको सम्भाव्यता अध्ययन/सर्वेक्षण/विस्तृत डिजाईन तयारको अध्ययन कार्य गरिनेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा मन्त्रालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रदेशको उपयुक्त स्थानमा विज्ञान अनुसन्धान केन्द्रको निर्माण भएको हुने ।

१९६. प्रदेश आविस्कार केन्द्र स्थापना

प्रदेश स्तरमा आविस्कार केन्द्र स्थापना गर्नको लागि यो रकम खर्च गरिनेछ । साथै यसको लागि आवश्यक पर्ने सम्भाव्यता अध्ययन/सर्वेक्षण/विस्तृत डिजाईन तयार गर्नको लागि यसै शिर्षक अन्तर्गत खर्च गर्न सकिनेछ । अध्ययनको सम्पर्ण प्रकृया सकिएपछि अध्ययनले तोकेको क्षेत्रमा विस्तृत डिजाईन बमोजिम सार्वजनिक खरिदको प्रकृया अपनाई सो केन्द्र स्थापना गरिने छ । यसमा विनियोजित बजेट उपरोक्त कार्य गर्न आवश्यक पर्ने भ्रमण भत्ता, ईन्धन, भाडा, यातायात तथा विषयगत विज्ञ आदिमा समेत खर्च गर्न सकिन्छ । साथै यस कार्य सम्पन्न गर्न प्रदेश आर्थिक कार्यविधि ऐन २०७४, प्रदेश आर्थिक कार्यविधि नियमावली २०७५, सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५, सार्वजनिक खरिद ऐन २०६३, सार्वजनिक खरिद नियमावली २०६४, प्रचलित ऐन नियम तथा स्वीकृत नर्मसको पालना गरिनेछ ।

कार्य सम्पन्न भए पश्चात प्रगति पेश गर्दा निम्न बुँदाका विषयहरु समावेश गर्नुपर्नेछ ।

- कार्यक्रमको भौतिक तथा आर्थिक प्रगति
- कार्यक्रमको उपलव्धी, प्रभाव र असर
- अध्ययन प्रतिवेदन र कार्यक्रम सम्वन्धी फोटाहरु

जनशक्ति व्यवस्थापन

उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले यो कार्यक्रम संचालन गर्नेछ । यस कार्यक्रम संचालनको लागि राष्ट्रिय विधि विज्ञान प्रयोगशाला, खुमलटारसँगको सहकार्य तथा समन्वय समेत गर्न सकिनेछ ।

बजेट व्यवस्थापन

यो कार्यक्रमको लागि बजेट रु. १,००,००,०००।- (एक करोड मात्र) व्यवस्था गरिएको छ । उद्योग, पर्यटन, वन तथा वातावरण मन्त्रालयले TOR स्वीकृत गरेर मात्र यस कार्यक्रमको सम्भाव्यता अध्ययन/सर्वेक्षण/विस्तृत डिजाईन तयारको अध्ययन कार्य गरिनेछ । परामर्श सेवा खरिद गरी सेवाप्रदायकबाट काम गर्दा मन्त्रालयले कार्यक्रम संचालनको लागि सार्वजनिक खर्चको मापदण्ड, कार्यविधि र मितव्ययिता सम्वन्धी निर्देशिका २०७५ मा व्यवस्था भएको कन्टिन्जेन्सी रकम सम्बन्धी मापदण्ड बमोजिम मन्त्रालयको व्यवस्थापकीय कार्यमा खर्च गर्न सक्नेछ।

अपेक्षित उपलब्धि

प्रदेशमा विज्ञान आविस्कार केन्द्र स्थापना भएको हुने ।

अनुसूची

अनुसूची १: उत्कृष्ट सामुदायिक वन पुरस्कारको मूल्याङ्कनका आधारहरु तथा सूचकहरुको सूची

सामुदायिक वन समूहको नामः .... ठेगानाः ....

समूह अध्यक्षको नामः .... सम्पर्क नम्वरः ....

ईमेलः .... वन समूहको बैंक खाता विवरणः ....

आधार नं. (Criteria No.)	आधारहरु (Criteria)	आधारको अधिकतम भार अंक (Maximum weightage)	सूचक नं. (Indicator No.)	सुचकहरु (Indicators)	सूचकहरुको अधिकतम् भार अंक (Maximum weightage of indicator)	मूल्यांकनमा प्राप्ताङ्क	कैफियत (Remarks)
१	सामुदायिक वन हस्तान्तरण हुनुपूर्व वनको अवस्था	५	१.१	न्युन हैसियत भएको वा नाङ्गो वा खाली वन क्षेत्र	५		NC
			१.२	मध्यम हैसियतको वृक्षारोपण, प्राकृतिक वा मिश्रित वनक्षेत्र	३		
			१.३	राम्रो हैसियतको वृक्षारोपण, प्राकृतिक वा मिश्रित वनक्षेत्र	२		
२	हस्तान्तरण भएको वनको अवस्था र स्वास्थ्यमा आएको परिवर्तन (मूल्यांकनको समयमा)	१०	२.१	नाङ्गो वा खाली वनक्षेत्रमा हरियाली प्रवर्द्धन भएको	२		C
			२.२	पहिले मासिएका/हराएका वनस्पति र वन्यजन्तु पुनः देखा पर्न थालेको	२		
			२.३	झाडीदार वनक्षेत्रमा परिवर्तन भएको	२		
			२.४	वन वा वनछत्रको घनत्व बृद्धि भएको	२		
			२.५	पुनरुत्पादनमा गुणात्मक बृद्धि भएको	२		
			२.६	पहिलेको अवस्थामा खास परिवर्तन नभएको वा झनै हैसियत बिग्रको	०		
३	वन संरक्षण पद्धति	६	३.१	आत्म अनुशासनबाट वन संरक्षण भएको (सबै उपभोक्ताहरुले पूर्णरुपमा नियम पालना गरेको)	६		NC
			३.२	सबै घरधुरी उपभोक्ताहरुले आलोपालो प्रथाबाट वन संरक्षण गर्ने गरेको	४		

आधार नं. (Criteria No.)	आधारहरु (Criteria)	आधारको अधिकतम भार अंक (Maximum weightage)	सूचक नं. (Indicator No.)	सुचकहरु (Indicators)	सूचकहरुको अधिकतम् भार अंक (Maximum weightage of indicator)	मूल्यांकनमा प्राप्ताङ्क	कैफियत (Remarks)
			३.३	वन हेरालुबाट वन संरक्षण गर्ने गरेको	३		
			३.४	वन संरक्षणको कुनै कुनै पद्धति नबपनाईएको कारण वनको संरक्षणमा प्रतिकुल असर परेको	०		
४	वन व्यवस्थापनको अभ्यास	१२	४.१	वन व्यवस्थापनका कृयाकलापहरु नियमित र व्यवस्थित रुपमा संचालन गरिएको (उदाहरणको लागि वन सम्वर्द्धन भएको वनक्षेत्रमा राम्रो आकार र गुणस्तरका रुखहरु भएको पाईएको।	४		C
			४.२	सा.व. कार्ययोजनामा सिफारिस भए बमोजिमका वन व्यवस्थापनका कृयाकलापहरु संचालन गरिएको	४		
			४.३	वन व्यवस्थापन सम्वन्धी नमूना स्थलको स्थापना गरिएको र वन व्यवस्थापनमा यसको अनुकरण भएको	४		
५	वन पैदावार वितरण प्रणाली	६	५.१	समतामूलक - आवश्यकता अनुसारको वितरण व्यवस्था रहेको	६		NC
			५.२	समतामूलक - उपभोक्ता घरधुरीलाई बराबर वितरण गर्ने व्यवस्था रहेको	४		
			५.३	हचुवाको भरमा - वितरणमा खासै कुनै तरिका नअपनाईएको	१		
६	सा.व. उपभोक्ता समितिको संरचना	६	६.१	समावेशिकरण (लिंग, जात, पिछडीएको वर्ग आदिलाई समेटिनेगरी मुख्य पदहरु समेत ५०% वा सोभन्दा बढि महिलाको प्रतिनिधित्व) भएको	६		NC
			६.२	एकै प्रकारको समूह, जात, सम्प्रदाय आदिको अधिपत्य (महिला समूहमा लिंगको कुरा बाहेक भएको)	२		
७	सा.व. उपभोक्ता समितिको कार्यसंचालन प्रभावकारिता	५	७.१	विधान अनुसार नियमितरुपमा समितिको बैठक र समूहको भेला भएको	१		C
			७.२	सूचना आदानप्रदानको संयन्त्र र गुनासो व्यवस्थापन समुचित ढंगले हुने गरेको	१		
			७.३	समूहको वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन तयार गर्ने गरेको	१		

आधार नं. (Criteria No.)	आधारहरु (Criteria)	आधारको अधिकतम भार अंक (Maximum weightage)	सूचक नं. (Indicator No.)	सुचकहरु (Indicators)	सूचकहरुको अधिकतम् भार अंक (Maximum weightage of indicator)	मूल्यांकनमा प्राप्ताङ्क	कैफियत (Remarks)
			७.४	समूहको कोष खर्च गर्नुपूर्व उपभोक्ताहरु/समुदायको आवश्यक्ता पहिचान गर्ने गरिएको	१		
			७.५	वार्षिक योजना र वार्षिक लेखा परिक्षण गर्ने गरिएको	१		
८	सा.व. उपभोक्ता समितिको आर्थिक पारदर्शता	५	८.१	आर्थिक प्रतिवेदन सार्वजनिक सुनुवाईमा तथा साधारण सभा/समूह भेलामा प्रस्तुत गर्ने गरिएको र सबै उपभोक्ताहरुको त्यसमा पहुँच हुने गरेको	३		C
			८.२	आर्थिक कृयाकलापहरुको अनुगमनको लागि उपसमिति गठन गरिएको	१		
			८.३	सार्वजनिक/सामाजिक लेखापरिक्षण गर्ने गरिएको	१		
९	साधारण सभामा महिला सहभागिताको अनुपात	६	९.१	२५% सम्म सहभागिता/उपस्थिति रहेको	२		NC
			९.२	२५% भन्दा बढी ५०% सम्म सहभागिता/उपस्थिति रहेको	४		
			९.३	५०% भन्दा बढी सहभागिता/उपस्थिति रहेको	६		
१०	साधारण सभा/उपभोक्ता भेलामा उपभोक्ताहरुको उपस्थित	६	१०.१	विधानमा व्यवस्था भए बमोजिम न्युनतम् उपस्थिति प्रतिशत (कोरम) रहेको	२		NC
			१०.२	न्यनतम् उपस्थिति प्रतिशत (कोरम) देखि ७५% सम्म उपस्थिति रहेको	४		
			१०.३	७५% भन्दा बढी उपस्थिति रहेको	६		
११	सामुदायिक वन उपभोक्ता समूहको कोष परिचालन तथा सदुपयोग	१०	११.१	वन व्यवस्थापन तथा विकास सम्बन्धी कृयाकलापहरुमा (२५% भन्दा कम खर्च गरेको भए १ अंक, २५% - ५०% सम्म खर्च गरेको भए २ अंक र ५०% भन्दा बढी खर्च गरेको भए ३ अंक दिने)	३		C
			११.२	गरिबी न्युनीकरण सम्बन्धी कृयाकलापहरु जस्तैः सहुलियत दरमा ऋण सहयोग अथवा गरीब उपभोक्ताहरुलाई आयआर्जनका कृयाकलापहरु संचालन गर्नका लागि बीउ पूँजी उपलब्ध गराएको (यसमा १०% भन्दा कम खर्च गरेकोझ भए १ अंक,	३		

आधार नं. (Criteria No.)	आधारहरु (Criteria)	आधारको अधिकतम भार अंक (Maximum weightage)	सूचक नं. (Indicator No.)	सुचकहरु (Indicators)	सूचकहरुको अधिकतम् भार अंक (Maximum weightage of indicator)	मूल्यांकनमा प्राप्ताङ्क	कैफियत (Remarks)
				१०% - ३५% सम्म खर्च गरेको भए २ अंक र ३५% वा सोभन्दा बढी खर्च गरेको भए ३ अंक दिने)			
			११.३	वन उपभोक्ताहरुको क्षमता विकास (स्वरोजगार, क्षमता विकास तालिम, सचेतना कार्यक्रम आदि)	२		
			११.४	सामुदायिक वा सामाजिक विकासका कृयाकलापहरु संचालन गरेको	१		
			११.५	अन्य कृयाकलापहरु	१		
१२	जलवायु परिवर्तनको न्यूनीकरण र अनुकुलन उपायहरु	६	१२.१	समुदायस्तरमा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी सचेतना कार्यक्रम संचालन गरिएको	१		C
			१२.२	जलवायु परिवर्तनको न्युनीकरण र अनुकुलनका उपायहरु सामुदायिक वन कार्ययोजनामा समावेश गरिएको	१		
			१२.३	अवैध वन फडानी र अतिक्रमण घटेको	१		
			१२.४	व्यापक रुपमा वृक्षारोपण गरिएको	१		
			१२.५	पानीको मुहान/श्रोतहरुको उपलब्धता र पिउने पानीको गुणस्तरमा वृद्धि भएको	१		
			१२.६	भूक्षय वा पहिरोको घटनामा ह्रास आएको	१		
१३	सरकारी वा गैहसरकारी सेवाप्रदायकहरुसँगको निकटता र पहुँच	५	१३.१	सेवाप्रदायकहरुसँग नजिकै रहेका (सा.व.उ.स. ३ घण्टाभित्र सेवाप्रदायक रहेको स्थानसम्म पुग्न सक्ने र सहज पहुँचको स्थितिमा रहेका)	२		NC
			१३.२	सेवाप्रदायकहरुसँग औसत दुरी र पहुँचमा रहेका (सा.व.उ.स. लाई सेवाप्रदायक रहेको स्थानसम्म पुग्न ३ - ६ घण्टा सम्म समय लाग्न सक्ने र सेवाप्रदायकसँग सिमित पहुँचको स्थितिमा रहेका)	४		
			१३.३	ज्यादै विकटमा रहेका र सेवाप्रदायकको पहुँचमा नरहेका (सा.व.उ.स. लाई सेवाप्रदायक रहेको स्थानसम्म पुग्न ६ घण्टाभन्दा बढी समय लाग्न सक्ने र सेवाप्रदायकसँग सिमित पहुँचको स्थितिमा नरहेका)	५		

आधार नं. (Criteria No.)	आधारहरु (Criteria)	आधारको अधिकतम भार अंक (Maximum weightage)	सूचक नं. (Indicator No.)	सुचकहरु (Indicators)	सूचकहरुको अधिकतम् भार अंक (Maximum weightage of indicator)	मूल्यांकनमा प्राप्ताङ्क	कैफियत (Remarks)
१४	श्रम ऐन कार्यान्वयन	२	१४.१	श्रम ऐन, २०७४ को परिपालना गरेको	२		NC
			१४.२	श्रम ऐन, २०७४ को परिपालना नगरेको	०		
१५	चरिचरणको अवस्था	५	१५.१	चरिचरण पूर्णरुपमा बन्द (शून्य चरिचरणको अवस्था रहेको)	५		NC
			१५.२	चरिचरणलाई नियन्त्रित/व्यवस्थित गरिएको	४		
			१५.३	चरिचरणलाई नियन्त्रित/व्यवस्थापनको प्रयास भएको तर आंशिक सफलता मात्र प्राप्त भएको	१		
			१५.४	चरिचरण पुरै खुल्ला रहेको	०		
१६	वन डढेलोको अवस्था	५	१६.१	वन डढेलो लाग्नबाट पूर्णरुपमा बचाईएको	५		NC
			१६.२	वन डढेलो देखेबवित्तिकै उपभोक्ताको सक्रियतामा यथासिघ्र नियन्त्रणमा लिईएको	३		
			१६.३	वन डढेलो नियन्त्रणमा समूहको कुनै पहल वा सक्रियता नदेखिएको	०		
कुल जम्मा		१००					

NC भन्नाले कुनै एक सूचकको लागि अंक दिन सकिने

C भन्नाले एक भन्दा बढि सुचकको लागि पनि अंक दिन सकिने

तयार गर्ने	सिफारिश गर्ने	प्रमाणित गर्ने
दस्तखतः	दस्तखतः	दस्तखतः
नामः	नामः	नामः ....
पदः	पदः	पदः ....

अनुसूची २: उत्कृष्ट कवुलियती वन पुरस्कारको मूल्याङ्कनका आधारहरु तथा सूचकहरुको सूची

कवुलियती वन समूहको नाम: .... ठेगाना: ....

समूह अध्यक्षको नाम: .... सम्पर्क नम्वर: ....

ईमेल: .... वन समूहको बैंक खाता विवरण: ....

आधार नं.	आधारहरु	अधिकतम भार अंक	सूचक नं.	सुचकहरु	भार अंक	प्राप्ताङ्क	कैफियत
१	वन व्यवस्थापन (२५%)						
१.१	वृक्षारोपणले ढाकेको क्षेत्रफल पतिशत	३	१.१.१	८० प्रतिशत भन्दा बढी	३		NC
			१.१.२	५० प्रतिशत देखि ७९%	२		
			१.१.३	४९% भन्दा कम	१		
१.२	पुनरुत्थानले ढाकेको क्षेत्रफल	३	१.२.१	८० प्रतिशत भन्दा बढी	३		NC
			१.२.२	५० प्रतिशत देखि ७९%	२		
			१.२.३	४९% भन्दा कम	१		
१.३	गोडमेल तथा अन्य व्यवस्थापन कार्य	३	१.३.१	नियमित कार्ययोजना अनुसार (८० प्रतिशत भन्दा बढी)	३		NC
			१.३.२	कार्ययोजना अनुसार (५० प्रतिशत देखि ७९%)	२		
			१.३.३	कार्ययोजना अनुसार (४९% भन्दा कम)	१		
२	जीवनस्तरमा सुधार (२०%)						
२.१	कबुलियती वनवाट प्रति सदस्य नगद आम्दानी (वार्षिक)	३	२.१.१	रु.१४४३० भन्दा बढी	३		NC
			२.१.२	रु.१०००० देखि १४४३० सम्म	२		
			२.१.३	रु.१०००० भन्दा कम	१		
२.२		३	२.२.१	१२ महिना भन्दा वढी	३		NC
			२.२.२	८ देखि १२ महिनासम्म	२		

आधार नं.	आधारहरु	अधिकतम भार अंक	सूचक नं.	सुचकहरु	भार अंक	प्रासाङ्क	कैफियत
	आय आर्जनका क्रियाकलाप (वाखा पालन, तरकारी खेती आदि) बाट प्रति घर आम्दानी		२.२.३	७ महिना भन्दा कम	१		
२.३	जिविकोपार्जन सुधार योजना कार्यान्वयन अवस्था	३	२.३.१	८० प्रतिशत भन्दा बढी	३		NC
			२.३.२	५० प्रतिशत देखि ७९%	२		
			२.३.३	४९% भन्दा कम	१		
२.४	पर्यापर्यटनमा योगदान	३	२.४.१	उत्तम	३		NC
			२.४.२	मध्यम	२		
			२.४.३	न्युन	१		
३	समूह (१५%)						
३.१	नियमित बैठक	३	३.१.१	१२ पटक भन्दा बढी	३		NC
			३.१.२	७ देखि ११ सम्म	२		
			३.१.२	६ पटक भन्दा कम	१		
३.२	जनजाती /दलितको सहभागिता	३	३.२.१	८० प्रतिशत भन्दा बढी	३		NC
			३.२.२	५० प्रतिशत देखि ७९%	२		
			३.२.३	४९% भन्दा कम	१		
३	बचत तथा ऋण परिचालन						
3.3.1	समूह कोषमा बचत	३	३.३.१.१	८० प्रतिशत भन्दा बढी सदस्यहरुवाट नियमित वचत	३		NC
			३.३.१.२	५० प्रतिशत देखि ७९% सदस्यहरुवाट नियमित वचत	२		
			३.३.१.३	४९% भन्दा कम सदस्यहरुवाट नियमित वचत	१		
3.3.2	समूह कोषको ऋण परिचालन	३	३.३.२.१	८० प्रतिशत भन्दा बढी बढी सदस्यहरुमा ऋण परिचालन	३		NC
			३.३.२.२	५० प्रतिशत देखि ४९% सदस्यहरुमा ऋण परिचालन	२		

आधार नं.	आधारहरु	अधिकतम भार अंक	सूचक नं.	सुचकहरु	भार अंक	प्रासाङ्क	कैफियत
			३.३.२.३	४९% भन्दा कम सदस्यहरुमा ऋण परिचालन	१		
४	वन उत्पादनको प्रयासता (१०%)						
४.१	घाँस	३	४.१.१	९ महिना भन्दा बढी पुग्ने	३		NC
			४.१.२	६ महिना भन्दा बढी पुग्ने	२		
			४.१.३	३ महिना भन्दा बढी पुग्ने	१		
४.२	दाउरा	३	४.२.१	९ महिना भन्दा बढी पुग्ने	३		NC
			४.२.२	६ महिना भन्दा बढी पुग्ने	२		
			४.२.३	३ महिना भन्दा बढी पुग्ने	१		
५	विशेष आधार (१०%)						
५.१	आफ्नो श्रोत साधनबाट गरेको उल्लेखनिय कार्य	३	६.१.१	उत्तम	३		NC
			६.१.२	मध्यम	२		
			६.१.३	न्युन	१		
५.२	भविष्यका योजनाहरु	३	६.२.१	उत्तम	३		NC
			६.२.२	मध्यम	२		
			६.२.३	न्युन	१		
६	समन्वय तथा सहकार्य (१०%)						
६.१	अरु समूहहरु सँग सम्बन्ध	३	६.१.१	उत्तम	३		NC
			६.१.२	मध्यम	२		
			६.१.३	न्युन	१		
६.२	सम्बन्धित सरकारी निकायहरु सँग सम्बन्ध	३	६.२.१	उत्तम	३		NC
			६.२.२	मध्यम	२		

आधार नं.	आधारहरु	अधिकतम भार अंक	सूचक नं.	सुचकहरु	भार अंक	प्रासाङ्क	कैफियत
			६.२.३	न्युन	१		
६.३	गैर सरकारी निकायहरु सँग समन्वय	३	६.३.१	उत्तम	३		NC
			६.३.२	मध्यम	२		
			६.३.३	न्युन	१		
७	विगतको प्रभावकारिता (१०%)						
७.१	स्थानिय स्तरमा पुरस्कार पाएको	३	७.१.१	उत्तम	३		NC
			७.१.२	मध्यम	२		
			७.१.३	न्युन	१		
७.२	सम्पन्न गरिएको कार्यको सूचना प्रवाह (वार्षिक प्रतिवेदन लगायतको)	३	७.२.१	उत्तम	३		NC
			७.२.२	मध्यम	२		
			७.२.३	न्युन	१		
७.३	अन्य निकायको श्रोत परिचालनद्वारा भौतिक, वातावरण तथा अन्य सूधार	३	७.३.१	उत्तम	३		NC
			७.३.२	मध्यम	२		
			७.३.३	न्युन	१		

NC भन्नाले कुनै एक सूचकको लागि अंक दिन सकिने

तयार गर्ने	सिफारिश गर्ने	प्रमाणित गर्ने
दस्तखतः	दस्तखतः	दस्तखतः
नामः	नामः	नामः ....
पदः	पदः	पदः ....

अनुसूची ३: उत्कृष्ट निजी वन पुरस्कारको मूल्याङ्कनका आधारहरु तथा सूचकहरुको सूची

निजी वन धनीको नामः .... ठेगानाः ....

सम्पर्क नम्वरः .... ईमेलः ....

बैंक खाता विवरणः ....

सि.नं.	मूल्याङ्कनका आधारहरु	अङ्क भार	प्रसाङ्क	कैफियत
१	वृक्षारोपण भएको क्षेत्रफल (................ हे.)	१०		
	• २ हे. भन्दा बढी	१०		
	• ०.५-२ हे. सम्म	९		
	• ०.५ हे. भन्दा कम	८		
२	निजी वनको वृक्षारोपणको किसिम	१०		
	• वन मात्र	१०		
	• कृषि वन	८		
	• आली, गह्रा, कान्ला वन फाटफुट	६		
३	निजी वनको किसिम र प्रजाती	१०		
	• मिश्रित (५ भन्दा बढी प्रजाती ....)	१०		
	• मिश्रित (२-५ प्रजाती ....)	८		
	• एकल प्रजाती (..........................)	६		
४	निजी वनको व्यवस्थापन संरक्षण (गोडमेल, थिनिङ्ग, प्रुनिङ्ग)	१०		
	• पुरै वन क्षेत्रमा (गोडमेल, थिनिङ्ग, प्रुनिङ्ग गरेको)	१०		
	• आशिक रुपमा (गोडमेल, थिनिङ्ग, प्रुनिङ्ग गरेको)	६		
	• थालनी गरेको (गोडमेल, थिनिङ्ग, प्रुनिङ्ग गरेको)	४		
५	वनको खेती अभ्यास	१०		
	• मल, सिचाईको प्रयोग (खेती अभ्यासमो सुचारु प्रयोग)	१०		
	• कुनै एकको प्रयोग (खेती अभ्यासको प्रारम्भ)	६		
	• सामान्य	४		
६	निजी वनको उमेर	१०		
	• ५ वर्ष भन्दा बढी	१०		
	• २-५ वर्ष सम्म	६		
	• २ वर्ष सम्म	४		
७	निजी वनको कार्ययोजना/व्यवसायिक योजना	१०		
	• तयार भएको	१०		
	• तयारीको चरणमा रहेको	६		
	• नभएको	४		
८	निजी वनको वार्षिक आय	१०		
	• व्यवसायीक/व्यापारीक प्रयोजन मार्फत	१०		

सि.नं.	मूल्याङ्कनका आधारहरु	अङ्क भार	प्रप्ताङ्क	कैफियत
	• घरायसी प्रयोजन मार्फत	८		
	• हालसम्म नभएको	६		
९	वन उद्यम मूल्य अभिवृद्धि र निजी वनको सम्बन्ध	१०		
	• उत्पादन र मूल्य अभिवृद्धि दुवै आफै गर्ने गरिएको	१०		
	• वन सम्बन्धि उद्यमसँग आवद्धता भएको	६		
	• उद्योगको लागि वन पैदावार मात्र बिक्री गरेको	४		
१०	जग्गाको भोगाधिकार	१०		
	• व्यक्तिसँग करारमा	१०		
	• संघसस्थासँग करारमा	६		
	• निजी हकभोग	४		
कुल जम्मा			१००	

तयार गर्ने

दस्तखतः

नामः ....

पदः ....

सिफारिश गर्ने

दस्तखतः

नामः ....

पदः ....

प्रमाणित गर्ने

दस्तखतः

नामः ....

पदः ....

सञ्जीव कुमार राई
प्रदेश सचिव